

GREVIO

საბაზისო
შეფასების
ანგარიში

საქართველო

” ქალთა მიმართ
ძალადობისა და ოჯახში
ძალადობის წინააღმდეგ
მიმართულ ქმედებებზე
მომუშავე ექსპერტთა
ჯგუფი (GREVIO)

სტამბოლის კონვენცია

GREVIO-ს (საბაზისო) შეფასების ანგარიში
იმ საკანონმდებლო და სხვა ზომების შესახებ,
რომლებიც უზრუნველყოფს ქალთა
მიმართ ძალადობისა და
ოჯახში ძალადობის პრევენციისა
და აღკვეთის შესახებ
ევროპის საბჭოს კონვენციის
(სტამბოლის კონვენცია)
დებულებების ამოქმედებას

საქართველო

ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის
წინააღმდეგ ბრძოლის ექსპერტთა ჯგუფი
(GREVIO)

GREVIO/Inf(2022)28

მიღებულია GREVIO-ს მიერ 2022 წლის 13 ოქტომბერს

გამოქვეყნდა 2022 წლის 22 ნოემბერს

ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის პრევენციისა და აღკვეთის
შესახებ ევროპის საბჭოს კონვენციის მონიტორინგის მექანიზმის სამდივნო
F-67075 სტრასბურგი, Cedex
საფრანგეთი

www.coe.int/conventionviolence

სარჩევი

წინასიტყვაობა.....	5
მოკლე შეჯამება.....	7
შესავალი.....	10
I. მიზნები, განმარტებები, თანასწორუფლებიანობა და დისკრიმინაციის აკრძალვა, ზოგადი ვალდებულებები.....	12
ა. კონვენციის ზოგადი პრინციპები.....	12
ბ. კონვენციის მოქმედების სფერო და განმარტებები (მუხლები 2 და 3).....	12
გ. ძირითადი უფლებები, თანასწორუფლებიანობა და დისკრიმინაციის აკრძალვა.....	14
1. გენდერული თანასწორობა და დისკრიმინაციის აკრძალვა.....	14
2. ინტერსექციური დისკრიმინაცია.....	15
დ. სახელმწიფოს ვალდებულებები და სახელმწიფოს მხრიდან სათანადო ყურადღება (მუხლი 5).....	17
ე. გენდერულად მგრძობიარე პოლიტიკა (მუხლი 6).....	18
II. ინტეგრირებული პოლიტიკა და მონაცემთა შეგროვება.....	19
ა. კომპლექსური და კოორდინირებული პოლიტიკა (მუხლი 7).....	19
ბ. ფინანსური რესურსები (მუხლი 8).....	20
გ. არასამთავრობო ორგანიზაციები და სამოქალაქო საზოგადოება (მუხლი 9).....	22
დ. მაკოორდინირებელი ორგანო (მუხლი 10).....	24
ე. მონაცემთა შეგროვება და კვლევა (მუხლი 11).....	25
1. ადმინისტრაციული მონაცემების შეგროვება.....	25
2. მოსახლეობის გამოკითხვები.....	28
3. კვლევა.....	28
III. პრევენცია.....	30
ა. ცნობიერების ამაღლება (მუხლი 13).....	30
ბ. განათლება (მუხლი 14).....	32
გ. სპეციალისტების პროფესიული მომზადება (მუხლი 15).....	33
დ. პრევენციული ღონისძიებები და სამკურნალო პროგრამები (მუხლი 16).....	36
1. პროგრამები ოჯახში ძალადობის ჩამდენი პირებისთვის.....	36
2. პროგრამები სექსუალური ძალადობის ჩამდენი პირებისთვის.....	38
ე. კერძო სექტორისა და მასობრივი საინფორმაციო საშუალებების მონაწილეობა (მუხლი 17).....	38
IV. დაცვა და მხარდაჭერა.....	41
ა. ზოგადი ვალდებულებები (მუხლი 18).....	41
ბ. ინფორმაცია (მუხლი 19).....	42
გ. მხარდაჭერის ზოგადი სამსახურები (მუხლი 20).....	43
1. სოციალური სამსახურები.....	43
2. ჯანდაცვის სამსახურები.....	45
დ. მხარდაჭერის სპეციალიზებული სერვისები (მუხლი 22).....	46
ე. თავშესაფრები (მუხლი 23).....	48
ვ. სატელეფონო ცხელი ხაზები (მუხლი 24).....	49
ზ. სექსუალური ძალადობის მსხვერპლთა დახმარება (მუხლი 25).....	50
თ. ბავშვი მოწმეების დაცვა და დახმარება (მუხლი 26).....	51
ი. სპეციალისტების მიერ შეტყობინება (მუხლი 28).....	52
V. მატერიალური სამართალი.....	54
ა. სამოქალაქო სამართალი.....	54
1. სამოქალაქო სარჩელები და სამართლებრივი დაცვის საშუალებები (მუხლი 29).....	54
2. კომპენსაცია (მუხლი 30).....	56
3. მეურვეობა, მონახულების უფლებები და უსაფრთხოება (მუხლი 31).....	56
ბ. სისხლის სამართალი.....	58
1. ფსიქოლოგიური ძალადობა (მუხლი 33).....	58
2. ადევნება (მუხლი 34).....	59
3. ფიზიკური ძალადობა (მუხლი 35).....	60
4. სექსუალური ძალადობა, მათ შორის, გაუპატიურება (მუხლი 36).....	61
5. იძულებითი ქორწინება (მუხლი 37).....	62
6. ქალის სასქესო ორგანოების დასახიჩრება (მუხლი 38).....	64
7. იძულებითი აბორტი და იძულებითი სტერილიზაცია (მუხლი 39).....	65
8. სექსუალური შევიწროება (მუხლი 40).....	65
9. სანქციები და ზომები (მუხლი 45).....	67
10. დამამძიმებელი გარემოებები (მუხლი 46).....	68

11. დავების მოგვარებასთან დაკავშირებული სავალდებულო ალტერნატიული პროცესების ან განაჩენის გამოტანის აკრძალვა (მუხლი 48) 69

VI. გამოძიება, სისხლისსამართლებრივი დევნა, საპროცესო კანონმდებლობა და დაცვითი ზომები 71

- ა. ზოგადი ვალდებულებები, მყისიერი რეაგირება, პრევენცია და დაცვა (მუხლები 49 და 50)..... 71
1. სამართალდამცავი ორგანოებისთვის შეტყობინება, მყისიერი რეაგირება და გამოძიება 71
2. ეფექტიანი გამოძიება და სამართლებრივი დევნა 73
- ბ. რისკის შეფასება და რისკის მართვა (მუხლი 51)..... 75
- გ. ამკრძალავი ორდერები (მუხლი 52)..... 77
- დ. შემაკავებელი ან დამცავი ორდერები (მუხლი 53) 78
- ე. ex parte და ex officio სასამართლო პროცესები (მუხლი 55) 79
1. ex parte და ex officio სასამართლო პროცესები 79
2. მსხვერპლის მხარდაჭერა სამართალწარმოების დროს 81
- ვ. დაცვითი ზომები (მუხლი 56) 82
- ზ. იურიდიული დახმარება (მუხლი 57)..... 83

VII. მიგრაცია და თავშესაფარი 86

- ა. ბინადრობის სტატუსი (მუხლი 59)..... 86
- ბ. თავშესაფრის მოთხოვნა გენდერული ნიშნის საფუძველზე (მუხლი 60) 87
1. თავშესაფრის განსაზღვრის გენდერულად მგრძნობიარე პროცედურა..... 87
2. განთავსება..... 88
- გ. არგამეხების პრინციპი (მუხლი 61)..... 89

დასკვნითი შენიშვნები 91

დანართი I

GREVIO-ს წინადადებების და რეკომენდაციების ჩამონათვალი 93

დანართი II

იმ სახელმწიფო უწყებებისა და სხვა საჯარო სტრუქტურების, არასამთავრობო და სამოქალაქო საზოგადოების ორგანიზაციების ჩამონათვალი, რომლებთანაც GREVIO-მ კონსულტაციები გამართა: 104

წინასიტყვაობა

ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის წინააღმდეგ ბრძოლის ექსპერტთა ჯგუფი (GREVIO) ადამიანის უფლებათა მონიტორინგის დამოუკიდებელი ორგანოა, რომლის მანდატიც მოიცავს ოჯახში ძალადობის პრევენციისა და აღკვეთის შესახებ ევროპის საბჭოს კონვენციის (CETS No. 210, „სტამბოლის კონვენცია“) მხარეთა მიერ განხორციელების მონიტორინგს. იგი შედგება 15 დამოუკიდებელი და მიუკერძოებელი ექსპერტისგან, რომლებიც ინიშნებიან ადამიანის უფლებების, გენდერის თანასწორობის, ქალთა მიმართ ძალადობის და/ან მსხვერპლთა დახმარებისა და დაცვის სფეროებში თავიანთი აღიარებული ექსპერტული ცოდნისა და გამოცდილების საფუძველზე.

GREVIO-ს კანონმდებლობით გათვალისწინებული აქტივობები მოიცავს სტამბოლის კონვენციის მონიტორინგს ინდივიდუალურ ქვეყნებში (შეფასების პროცედურა), მოკვლევების ინიცირებას კონკრეტულ გარემოებებთან დაკავშირებით კონვენციის მხარე სახელმწიფოში (მოკვლევების პროცედურა) და ზოგადი რეკომენდაციების მიღებას კონვენციის თემებისა და კონცეფციების შესახებ.

წინამდებარე ანგარიში საქართველოს მიმართ განხორციელებული პირველი (საბაზისო) შეფასების პროცედურის შედეგია. იგი მთლიანობაში მოიცავს სტამბოლის კონვენციას¹ და აფასებს ქვეყანაში არსებული კანონმდებლობისა და პრაქტიკის შესაბამისობას კონვენციით მოცულ ყველა სფეროში. კონვენციის მოქმედების სფეროს გათვალისწინებით - რომელიც მე-2 მუხლის 1-ელ პუნქტშია წარმოდგენილი - საბაზისო შეფასებაში ყურადღება გამახვილებულია ზომებზე, რომლებიც ეხება „ქალთა მიმართ ძალადობის ყველა ფორმას, მათ შორის, ოჯახში ძალადობას, რაც არათანაზომიერად უარყოფით ზემოქმედებას ახდენს ქალებზე.“ ამრიგად, ტერმინი „მსხვერპლი“, რომელიც გამოიყენება წინამდებარე ანგარიშში, აღნიშნავს ქალ ან გოგო მსხვერპლს.

ამ შეფასებაზე დაყრდნობით, ანგარიშში წარმოდგენილია რეკომენდაციები კონვენციის განხორციელების განმტკიცებასთან დაკავშირებით. GREVIO ამ რეკომენდაციების ფორმულირებისას იყენებს სხვადასხვა ზმნას, იმის მიხედვით, რამდენად გადაუდებელია კონკრეტული რეკომენდაციის შესრულება, იმ დათქმით, რომ თითოეული მათგანი არის მნიშვნელოვანი. ესენია, პრიორიტეტულობის მიხედვით, „დაჟინებით მოუწოდებს“, „მტკიცედ მოუწოდებს“, „მოუწოდებს“ და „სთავაზობს“. ფრაზას „დაჟინებით მოუწოდებს“ GREVIO იყენებს მაშინ, როდესაც მიიჩნევს, რომ საჭიროა მყისიერი ქმედება სტამბოლის კონვენციასთან სახელმწიფოს კანონმდებლობისა ან პოლიტიკის შესაბამისობისა ან მისი იმპლემენტაციისთვის. „მტკიცედ მოუწოდებს“ გამოიყენება იმ შემთხვევაში, თუ GREVIO-ს მიერ გამოიკვეთა ხარვეზები, რომლებიც ახლო მომავალში გამოსწორებას საჭიროებს კონვენციის ყოველმხრივ განხორციელების უზრუნველსაყოფად. პრიორიტეტულობის მიხედვით, რიგით მესამე ზმნა, რომელიც აღნიშნავს, რამდენად გადაუდებელია ქმედება, არის „მოუწოდებს“. ის გამოიყენება იმ ხარვეზებთან დაკავშირებით, რომლებიც საჭიროებს ყურადღებას, თუმცა, სავარაუდოდ - შემდგომ ეტაპზე. ბოლო ზმნაა „სთავაზობს“, რომელიც მიუთითებს მცირე ხარვეზებზე კონვენციის იმპლემენტაციაში და მოიცავს თხოვნას, სახელმწიფომ განიხილოს მათი აღმოფხვრის შესაძლებლობა, ასევე წინადადებებს, რომლებითაც, მიზანშეწონილია, სახელმწიფომ იმპლემენტაციის პროცესში იხელმძღვანელოს.

პირველი (საბაზისო) შეფასების პროცედურა შედგება რამდენიმე ნაბიჯისგან, ხოლო თითოეული მათგანი GREVIO-ს საშუალებას აძლევს, მოიპოვოს კრიტიკული ინფორმაცია, რომლის საფუძველზეც, ის შეიმუშავებს ანგარიშს. იგი ხორციელდება კონფიდენციალური დიალოგის პროცესის ფორმით. მისი მიზანია, კონვენციის იმპლემენტაციის გასაუმჯობესებლად წარმოადგინოს ქვეყნისადმი სპეციფიკური წინადადებები და რეკომენდაციები, რომლებიც შეიმუშავდა შესაბამისი სახელმწიფოს ეროვნული კონტექსტის გათვალისწინებით. ეს ნაბიჯებია:

- მხარის მიერ ანგარიშის წარდგენა, რომელიც მომზადებულია GREVIO-ს საბაზისო კითხვარის საფუძველზე (სახელმწიფოს ანგარიშში);
- შეფასებითი ვიზიტი შესაბამის სახელმწიფოში იმ სამთავრობო და არასამთავრობო სექტორების წარმომადგენლებთან შესახვედრად, რომლებიც ამ სფეროში საქმიანობენ;
- მხარის მიერ წარმოდგენილი კომენტარები GREVIO-ს ანგარიშის სამუშაო ვერსიასთან დაკავშირებით;
- GREVIO-ს ანგარიშის გამოქვეყნება, მას შემდეგ, რაც ის მხარე სახელმწიფოსგან მიღებულ

1. კონვენციის VIII თავის გარდა, რადგან GREVIO მიიჩნევს, რომ იგი ნაკლებად რელევანტურია თითოეულ ხელშემკვერელ სახელმწიფოში არსებული მდგომარეობის შესაფასებლად.

კომენტარებთან ერთად დამტკიცება.

ამის გარდა, GREVIO აგროვებს დამატებით ინფორმაციას სხვადასხვა წყაროდან, მათ შორის, არასამთავრობო ორგანიზაციებიდან, სამოქალაქო საზოგადოების სხვა წევრებისგან, ადამიანის უფლებათა ეროვნული ინსტიტუტებიდან და ევროპის საბჭოს ორგანოებიდან (საპარლამენტო ასამბლეა, ადამიანის უფლებათა კომისარი და ა.შ.), ისევე, როგორც სხვა საერთაშორისო სახელშეკრულებო ორგანოებიდან. ქვეყნის შეფასების ფარგლებში GREVIO-მ მიიღო წერილობითი კონტრიბუციები ორგანიზაციებისგან, როგორებიცაა „ჰერა XXI“, „კოალიცია თანასწორობისთვის“ და ქალთა უფლებებზე მომუშავე სხვა არასამთავრობო ორგანიზაციები, ასევე ორგანიზაციისგან Equality Now და მისი პარტნიორებისგან, მათ შორისაა: საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია, პარტნიორობა ადამიანის უფლებებისთვის, კავშირი საფარი, ქალთა ინიციატივების მხარდაჭერის ჯგუფი, ქალთა საინფორმაციო ცენტრი და ძალადობისგან დაცვის ეროვნული ქსელი.

სახელმწიფოს ანგარიში და სამოქალაქო საზოგადოების მიერ წარმოდგენილი წერილობითი კონტრიბუციები საჯაროა და ხელმისაწვდომია სტამბოლის კონვენციის ოფიციალურ ვებგვერდზე.

ანალიზი, რეკომენდაციები და წინადადებები, რომლებსაც პირველი საბაზისო შეფასების ანგარიში შეიცავს, შემუშავებულია GREVIO-ს ექსკლუზიური პასუხისმგებლობით. იგი აღწერს ვითარებას, რომელსაც GREVIO საქართველოში შეფასებითი ვიზიტის ფარგლებში დააკვირდა. სადაც შესაძლებელი იყო, GREVIO-მ აგრეთვე გაითვალისწინა 2022 წლის 24 ივნისამდე კანონმდებლობისა და პოლიტიკის დონეზე განხორციელებული მნიშვნელოვანი პოზიტიური ცვლილებები.

კონვენციის თანახმად, ეროვნულმა პარლამენტმა წინამდებარე ანგარიში ეროვნული ხელისუფლებისგან უნდა მიიღოს (მუხლი 70, პუნქტი 2). GREVIO ეროვნულ ხელისუფლებას მიმართავს თხოვნით, უზრუნველყოს ამ ანგარიშის თარგმნა ოფიციალურ სახელმწიფო ენაზე (ენებზე) და მისი ფართოდ გავრცელება არა მხოლოდ შესაბამის სახელმწიფო დაწესებულებებში ყველა დონეზე (ეროვნული, რეგიონული და ადგილობრივი), განსაკუთრებით, მთავრობაში, სამინისტროებსა და სასამართლოში, არამედ, ასევე, არასამთავრობო და სხვა სამოქალაქო ორგანიზაციებში, რომლებიც ქალთა მიმართ ძალადობის სფეროში მუშაობენ.

მოკლე შეჯამება

წინამდებარე ანგარიში მოიცავს იმ ზომების შეფასებას, რომლებიც საქართველოს ხელისუფლებამ მიიღო ოჯახში ძალადობის პრევენციისა და აღკვეთის შესახებ ევროპის საბჭოს კონვენციის (შემდგომში „სტამბოლის კონვენცია“) ყველა ასპექტის განსახორციელებლად.

შეფასება ჩატარებულია ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის წინააღმდეგ ბრძოლის ექსპერტთა ჯგუფის (GREVIO) მიერ, რომელიც არის ადამიანის უფლებათა მონიტორინგის განხორციელებელი დამოუკიდებელი ორგანო. მისი მანდატი მოიცავს ასევე კონვენციის იმპლემენტაციის პროცესზე დაკვირვებას. GREVIO-ს მიგნებები ეფუძნება პირველი (საბაზისო) შეფასების სხვადასხვა ეტაპის ფარგლებში მოპოვებულ ინფორმაციას, კონვენციის 68-ე მუხლის შესაბამისად. ესენია: წერილობითი ანგარიშები (სახელმწიფოს ანგარიში - წარმოდგენილი საქართველოს ხელისუფლების მიერ, დამატებითი ინფორმაცია - წარმოდგენილი „კოალიცია თანასწორობისთვის“ დასხვაარასამთავრობო ორგანიზაციების, EqualityNow დამისი პარტნიორების, ასევე ასოციაცია „ჭერა XXI“-ის მიერ), აგრეთვე, საქართველოში განხორციელებული ხუთდღიანი ვიზიტი. იმ ორგანოებისა და დაწესებულებების ჩამონათვალი, რომლებთანაც კომუნიკაცია ჰქონდა GREVIO-ს, წარმოდგენილია II დანართში.

ანგარიშში შეფასებულია ის ზომები, რომლებიც საქართველოს ხელისუფლებამ ქალთა მიმართ ძალადობასა და ოჯახში ძალადობასთან ბრძოლისა და პრევენციის სფეროში მიიღო. ამასთანავე, აღნიშნულია ის მნიშვნელოვანი ძალისხმევა, რომელიც გაწეული იყო ბოლო წლების მანძილზე ისეთი ეროვნული სამუშაო გეგმებისა და სტრატეგიების შემუშავების, განხორციელების მიზნით, რომლებიც ამ საკითხზე მყარი გენდერული პერსპექტივის ჩრდილში რეაგირებენ. გარდაამისა, მხედველობაში იყო მიღებული „ქალთა მიმართ ძალადობის და ოჯახში ძალადობის წინააღმდეგ ბრძოლისა და მსხვერპლთა (დაზარალებულთა) დასაცავად გასატარებელ ღონისძიებათა 2018-2020 წლების სამოქმედო გეგმა“, რომელიც განახლდება 2022-2024 წლებისთვის. იმავედროულად, „ქალთა მიმართ ძალადობის ან/და ოჯახში ძალადობის აღკვეთის, ძალადობის მსხვერპლთა დაცვისა და დახმარების შესახებ“ კანონი, რომელიც შესაბამისობაშია მოყვანილი „ოჯახში ძალადობის შესახებ“ 2006 წელს მიღებულ კანონთან, ძირითად როლს ასრულებს სტამბოლის კონვენციასთან საქართველოს კანონმდებლობის ჰარმონიზების უზრუნველყოფის კუთხით. მასში წარმოდგენილი განმარტებები და მისი მოქმედების სფერო, ზოგადად, შეესაბამება სტამბოლის კონვენციას. ანგარიშში დადებითად არის შეფასებული კანონის არაერთი ელემენტი, მაგალითად, დებულება, რომლის მიხედვითაც, ძალადობის მსხვერპლი უფლებამოსილია, თავშესაფარში/კრიზისულ ცენტრში ყოფნისას ისარგებლოს შრომითი ურთიერთობის შეჩერების უფლებით, აგრეთვე, მსხვერპლის სტატუსის მინიჭება ოჯახში ძალადობის მოწმეთათვის, კერძოდ, ბავშვებისთვის.

პოლიტიკის ზომების უმრავლესობა შექმნილია გენდერული თანასწორობის, ქალთა მიმართ ძალადობის და ოჯახში ძალადობის საკითხებზე მომუშავე უწყებათაშორის კომისიის და გენდერული თანასწორობის საბჭოს მიერ. პირველი მათგანი, რომელიც 2017 წელს დაარსდა, ფუნქციონირებს, როგორც ეროვნული საკოორდინაციო ორგანო, სტამბოლის კონვენციის მე-10 მუხლის მოთხოვნის თანახმად. კონვენციის ძალაში შესვლამდე და ძალაში შესვლის შემდეგ სტამბოლის კონვენციასთან საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის შესაბამისობის კუთხით მნიშვნელოვანი ნაბიჯები გადაიდგა. განისაზღვრა სისხლის სამართლის ახალი დანაშაულები, კერძოდ, ადვენება, ქალის სასქესო ორგანოების დასახიჩრება და იძულებითი ქორწინება. ბოლო წლებში დიდი ძალისხმევა იყო გაწეული ფართო საზოგადოებასა და სპეციალისტებს შორის, ადგილობრივი სათემო ლიდერების ჩათვლით, ქალთა მიმართ ძალადობის სხვადასხვა ფორმის შესახებ ცნობიერების ასამაღლებლად.

თუმცა, მიუხედავად ზემოაღნიშნული ინიციატივებისა, ანგარიში მიუთითებს კონვენციის განხორციელების გადაუდებელ აუცილებლობაზე იმ ქალთა სპეციფიკური საჭიროებებისა და რეალობების გათვალისწინებით, რომლებმაც განიცადეს ინტერსექციური დისკრიმინაცია ან ასეთი დისკრიმინაციის რისკის ქვეშ იმყოფებიან. განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია მათთვის ხელმისაწვდომი შესაბამისი სერვისების არსებობა. დაცვასა და მხარდაჭერაზე წვდომა უზრუნველყოფილი უნდა იყოს შშმ ქალების, ეროვნული და/ან ეთნიკური უმცირესობების წარმომადგენელი ქალების, სოფლადმცხოვრები და ლბტი ქალებისთვის პოლიტიკის ორიენტაციისა და ღონისძიებების შემუშავებით, რომლებიც მიზნად ისახავს იმ სპეციფიკური დაბრკოლებების გადალახვას, რომლებსაც ქალთა ეს ჯგუფები აწყდებიან. აღნიშნულის თანაბრად, ანგარიშში

მითითებულია ქალთა მიმართ ძალადობის შემთხვევებზე რეაგირების მიზნით გამოყოფილი ფინანსური რესურსების გაზრდისა და მდგრადობის უზრუნველყოფის საჭიროებაზე. ეს, მათ შორის, ეხება იმ დაწესებულებების ბიუჯეტს, რომელსაც ამ სფეროში პოლიტიკის კოორდინირება ევალება, ასევე ქალთა უფლებებზე მომუშავე იმ არასამთავრობო ორგანიზაციების ბიუჯეტებს, რომლებიც ძალადობის ყველა ფორმის მსხვერპლი ქალებისთვის მხარდაჭერის სპეციალიზებულ სერვისებს ახორციელებენ.

მიუხედავად იმისა, რომ ქალებისა და გოგონებისთვის, რომლებმაც ძალადობა განიცადეს, მხარდაჭერის არაერთი სერვისი არსებობს, ვლინდება მხოლოდ ქალებისთვის განკუთვნილი ოჯახში ძალადობის მსხვერპლთა თავშესაფრების ნაკლებობა. ამასთანავე, ადმინისტრაციული მოთხოვნები, როგორცაა დაზარალებულის ფორმალური სტატუსის მოპოვება, აბრკოლებს ამ თავშესაფრებზე ქალების წვდომას. ანალოგიურად, წინამდებარე ანგარიში მიუთითებს გაუპატიურების და/ან სექსუალური ძალადობის მსხვერპლთათვის ხელმისაწვდომი კრიზისული და/ან რეფერირების ცენტრების საკმარისი რაოდენობით შექმნის გადაუდებელ აუცილებლობაზე, რომლებიც დააკმაყოფილებს ყველა მათ საჭიროებას მოკლე, საშუალო და გრძელვადიან პერსპექტივაში და მოიცავს გადაუდებელ სამედიცინო დახმარებას, მაღალი ხარისხის სასამართლო-სამედიცინო შემოწმებას, ფსიქოლოგიურ და იურიდიულ კონსულტაციას და მხარდაჭერის სპეციალიზებულ ორგანიზაციასთან გადამისამართებას. ასეთ სერვისებზე წვდომა არ უნდა იყოს დამოკიდებული მსხვერპლის სურვილზე, აღძრას საჩივარი. ეს სერვისები ხელმისაწვდომი უნდა იყოს წინასწარი ჩანერის გარეშე და არ უნდა იყოს სავალდებულო მსხვერპლის სტატუსის ფორმალური აღიარება. ანგარიშში ასევე აღნიშნულია, რომ ამჟამად გაუპატიურების მსხვერპლებს ტრავმის შემთხვევაში ხელი არ მიუწვდებათ გრძელვადიან ფსიქოლოგიურ დახმარებაზე, რაც დაუყოვნებლივ ყურადღებას საჭიროებს.

გაუპატიურებისა და ძალადობის მსხვერპლთათვის ყოვლისმომცველი სამედიცინო და სასამართლო-სამედიცინო დახმარების, აგრეთვე, კონკრეტულად, ოჯახში ძალადობის მსხვერპლთათვის განკუთვნილი თავშესაფრების სიმცირეს კიდევ უფრო ამწვავებს არასაკმარისად კოორდინირებული უწყებათაშორისი თანამშრომლობა, შესაბამისად, გამოძიებისა და სამართლებრივი დევნის ისეთი პროცესები, სადაც აღინიშნება ოპერატიულობის, ეფექტიანობისა და მგრძობელობის ნაკლებობა. შედეგად, ანგარიში სახელმწიფოს მოუწოდებს, მიიღოს გადაუდებელი ზომები პროკურატურის მხრიდან უფრო სწრაფი და სათანადო რეაგირების უზრუნველსაყოფად ქალთა მიმართ ძალადობის ყველა შემთხვევაში, განსაკუთრებით, გაუპატიურების და სექსუალური ძალადობის ფაქტებზე. ამასთანავე, ანგარიშში აღნიშნულია, რომ უფრო მეტად უნდა განვითარდეს პროფესიული ტრენინგები სამართალდამცავი მოხელეებისთვის იმ დამოკიდებულებების, რწმენებისა და პრაქტიკის დასაძლევად, რომლებიც ოჯახში ძალადობის შემთხვევებზე პოლიციელთა ეფექტიან რეაგირებას აფერხებს. სხვა მრავალ საკითხთან ერთად, ეს მოითხოვს მსხვერპლსა და მოძალადეს შორის არსებული ძალთა დისბალანსის, ოჯახში ძალადობის გენდერული ბუნებისა და მოძალადეზე ეკონომიკურად დამოკიდებულ ქალ დაზარალებულებზე მისი შედეგებისა და გავლენის სათანადო გააზრებას.

უფრო ზოგადად და სასამართლო ხელისუფლების დამოუკიდებლობის სათანადო პატივისცემით, GREVIO სახელმწიფოს სთავაზობს, მიიღოს მყისიერი ზომები, რათა ქალთა მიმართ ძალადობის და ოჯახში ძალადობის შემთხვევებში დანიშნული საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსით გათვალისწინებული სასჯელები შესაბამებოდეს დანაშაულის სიმძიმეს და ჰქონდეს ახალი დანაშაულის ჩადენის თავიდან აცილების ფუნქცია. კერძოდ, ანგარიში მიუთითებს ყველა იმ ფაქტორის გამოვლენის და გადახედვის საჭიროებაზე, რომლებიც ხელს უწყობს სასამართლოში გაუპატიურების მტკიცების ძალიან მაღალი სტანდარტის არსებობას. ამასთანავე, სათანადოდ უნდა იყოს გათვალისწინებული გამოძიებისა და სასამართლო პროცესებში მსხვერპლის განმეორებითი ტრავმირების თავიდან აცილების პრინციპი. ამ კონტექსტში, GREVIO საქართველოს ხელისუფლებას დაჟინებით მოუწოდებს, შეიტანოს ცვლილებები სისხლის სამართლის კოდექსის იმ დებულებებში, რომლებიც შეეხება გაუპატიურებას და სექსუალური ძალადობის სხვა დანაშაულებს, ასევე - უზრუნველყოს ნებაყოფლობით გაცემული თანხმობის არარსებობის ცნების სრულად ასახვა, სტამბოლის კონვენციის 36-ე მუხლის მოთხოვნის შესაბამისად.

მიუხედავად იმისა, რომ GREVIO მიესალმება საქართველოს მიერ სტამბოლის კონვენციის რატიფიცირებას და მისი განხორციელების კუთხით განუვალ ძალისხმევას, იგი ავლენს არაერთ საკითხს, რომლებიც კონვენციის დებულებებთან სრულად შესაბამისობისთვის ხელისუფლების მხრიდან მყისიერ ქმედებას მოითხოვს. ეს შეეხება საჭიროებებს:

- გასწიოს ძალისხმევა ქალთა მიმართ ძალადობასთან ბრძოლისა და პრევენციის პოლიტიკის განხორციელების პროცესში ხელისუფლების ეროვნულ და რეგიონულ/ადგილობრივ ორგანოებს შორის კოორდინირების გაუმჯობესების მიზნით და ამ პროცესის დამოუკიდებელი მონიტორინგის უზრუნველსაყოფად;
- უზრუნველყოს არასამთავრობო ორგანიზაციების მონაწილეობის გაზრდა ქალთა მიმართ ძალადობასთან ბრძოლისა და პრევენციის შესახებ კანონების, საჯარო პოლიტიკისა და პროგრამების მომზადების, კოორდინირებისა და განხორციელების ყველა ეტაპზე, ხელი შეუწყოს საქართველოში არასამთავრობო ორგანიზაციების მიერ უზრუნველყოფილი სპეციალიზებული სერვისების გაფართოებას;
- კვლევის საფუძველზე, ძალისხმევა მიმართოს ძალადობაზე, რომელიც გავლენას ახდენს ქალების მოწყვლად ჯგუფებზე, როგორებიც არიან: ეროვნული და/ან ეთნიკური უმცირესობების წარმომადგენელი ქალები და გოგონები, მიგრანტი, ლბტი და შშმ ქალები;
- შეიმუშაოს მკურნალობის პროგრამები სექსუალური მოძალადეებისთვის, საერთაშორისო დონეზე განვითარებული საუკეთესო პრაქტიკების სათანადოდ გათვალისწინებით და ადამიანის უფლებებზე დაფუძნებული მიდგომით;
- რეაგირება მოახდინოს არსებულ გენდერულ სტერეოტიპებზე და მედიის მიერ ამ სტერეოტიპების გავრცელებაზე. ზოგადად, წაახალისოს კერძო სექტორი, რათა მათ მიიღონ თვითრეგულირების სტანდარტები ქალთა მიმართ ძალადობასთან, განსაკუთრებით, სექსუალურ შევიწროებასთან ბრძოლისა და პრევენციისთვის;
- ითანამშრომლოს საგანმანათლებლო სექტორთან, რათა გაიზარდოს მსმენელთა განვითარებაზე მიმართული ძალისხმევა, მათ შორის, ქალებსა და კაცებს შორის თანასწორობის პრინციპებისა და არასტერეოტიპული გენდერული როლების ჩამოყალიბების ხელშეწყობის მიზნით;
- მიიღოს საჭირო საკანონმდებლო და სხვა ზომები, რათა უზრუნველყოს სამოქალაქო და სისხლის სამართლის საქმეების განმხილველი შესაბამისი სასამართლოების მხრიდან ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის ყველა ინციდენტის გათვალისწინება მეურვეობის ან პაემნის უფლების შესახებ გადაწყვეტილების მიღებისას;
- უწყებათაშორისი თანამშრომლობის საფუძველზე, სისტემატურად უზრუნველყოს რისკის შეფასება და მართვა ქალთა მიმართ ძალადობის ყველა ფორმასთან მიმართებით, რომლებიც სტამბოლის კონვენციის მოქმედების სფეროში ექცევა, მათ შორის, ნაადრევი და იძულებითი ქორწინების რისკის ქვეშ მყოფ ქალებსა და გოგონებთან დაკავშირებით;
- უზრუნველყოს ამკრძალავი ორდერების შესრულების მონიტორინგი და პოლიციის მიერ ასეთი ორდერების გაცემის პროცესის შეფასება, რათა მოხდეს სასამართლოს მიერ გაუქმებული ორდერების მაღალი პროპორციულობის გამომწვევი მიზეზების იდენტიფიცირება და მათზე რეაგირება;
- დაადგინოს შემაკავებელი და დამცავი ორდერების დარღვევის დიდი რაოდენობის გამომწვევი მიზეზები და უზრუნველყოს ასეთ შემთხვევებში ქმედითი, პროპორციული, შემაკავებელი ეფექტის მქონე სანქციების გამოყენება;
- უზრუნველყოს, რომ ქალთა მიმართ ძალადობის მსხვერპლები, რომლებიც საჭიროებენ დაცვას, მათი სტატუსის ან საცხოვრებელი ადგილის მიუხედავად, არავითარ შემთხვევაში არ დაბრუნდნენ არცერთ ისეთ ქვეყანაში, სადაც მათ სიცოცხლეს შეიძლება დაემუქროს საფრთხე, ან გახდნენ წამების, არაადამიანური ან ღირსების შემლახველი მოპყრობის ანდა სასჯელის მსხვერპლნი.

გარდა ამისა, GREVIOM-მ გამოავლინა არაერთი დამატებითი სფერო, რომლებიც საჭიროებს გაუმჯობესებას კონვენციით გათვალისწინებული ვალდებულებების სრულად შესასრულებლად. მათ შორის, ეს ეხება საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის მეტად დაახლოებას სტამბოლის კონვენციის მოთხოვნებთან, მაგალითად, ადევნების და ისეთი ქცევის კრიმინალიზებას, რომელიც გულისხმობს პირის საზღვარგარეთ გატყუებას ქორწინების იძულების მიზნით, აგრეთვე, სტამბოლის კონვენციის 46-ე მუხლით განსაზღვრული ყველა დამამძიმებელი გარემოების გათვალისწინებას კანონში. იმავდროულად, აუცილებელია, სისხლის სამართლის საქმის წარმოებისას დავების ალტერნატიული გადაწყვეტა მოხდეს დაზარალებულის ნებაყოფლობითი თანხმობის სრული პატივისცემით. ამასთანავე, უნდა გადაიდგას შესაბამისი ნაბიჯები ქალთა მიმართ ძალადობასთან დაკავშირებული ადმინისტრაციული მონაცემების უფრო სისტემატური, შედარებადი ფორმით შეგროვებისა და მოსახლეობის რეგულარული გამოკითხვის მიმართულებით საქართველოში ქალებისა და გოგონების ვიქტიმიზაციის დონის შესაფასებლად.

შესავალი

საქართველომ სტამბოლის კონვენციის რატიფიცირება 2017 წლის 19 მაისს მოახდინა. კონვენციის 78-ე მუხლის მე-2 პუნქტის მიხედვით, საქართველო იტოვებს უფლებას, არ გამოიყენოს 30-ე მუხლის მე-2 პუნქტით გათვალისწინებული დებულებები. ეს დათქმა ძალაშია კონვენციის ამოქმედებიდან ხუთი წლის განმავლობაში და შესაძლებელია მისი განახლება.

სტამბოლის კონვენცია ყველაზე სიღრმისეული საერთაშორისო ხელშეკრულებაა ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის წინააღმდეგ. მისი ყოვლისმომცველი დებულებები მოიცავს პრევენციული და დამცავი ზომების ფართო სპექტრს, ასევე არაერთ ვალდებულებას, რომლებიც ადამიანის უფლებების ამგვარ მძიმე დარღვევებზე ადეკვატურ სისხლისსამართლებრივ რეაგირებას უზრუნველყოფს. იგი მოიცავს ახალ მიმართულებას, ვინაიდან ითვალისწინებს ქალთა მიმართ ძალადობის გამომწვევ ძირეულ მიზეზებზე (როგორცაა გენდერული სტერეოტიპები, ქალებისთვის ზიანის მომტანი ტრადიციები და გენდერული უთანასწორობის ზოგადი გამოვლინებები) რეაგირების ვალდებულებასაც.

კონვენცია განსაზღვრავს მონიტორინგის მექანიზმს მხარეების მიერ მისი განხორციელების შესაფასებლად. ეს მექანიზმი ეყრდნობა ორ სვეტს: ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის წინააღმდეგ ბრძოლის ექსპერტთა ჯგუფს (GREVIO) - დამოუკიდებელ ორგანოს და მხარეთა კომიტეტს, რომელიც პოლიტიკური ორგანოა და დაკომპლექტებულია კონვენციის მხარეთა ოფიციალური წარმომადგენლებით.

კონვენციის 68-ე მუხლის თანახმად, GREVIO-მ საქართველოს მიმართ საბაზისო შეფასების ინიცირება მოახდინა 2020 წლის 6 თებერვალს, წერილობითი მიმართვის და კითხვარის გაგზავნის გზით. GREVIO-ს წინაშე ანგარიშების თანმიმდევრობა განისაზღვრება რეგიონული დაჯგუფებების და რატიფიკაციის თანმიმდევრობის მიხედვით. საქართველოს ხელისუფლებამ სახელმწიფოს ანგარიში 2020 წლის 11 დეკემბერს - GREVIO-ს მიერ განსაზღვრულ ვადაში წარადგინა. სახელმწიფოს ანგარიშის წინასწარი შეფასების შემდგომ GREVIO ვიზიტით ეწვია საქართველოს 2021 წლის 8 ნოემბრიდან 12 ნოემბრამდე პერიოდში. დელეგაციის შემადგენლობაში იყვნენ:

- რეიჩელ იპენ პოლ, GREVIO-ს წევრი
- მარია ანდრეანი კოსტოპული, GREVIO-ს წევრი
- ანკა ციუპა, დამოუკიდებელი ექსპერტი, რუმინეთი
- კარმელა აპოსტოლი, სტამბოლის კონვენციის მონიტორინგის მექანიზმის სამდივნოს ადმინისტრატორი

შეფასების ვიზიტის ფარგლებში დელეგაციას უმასპინძლეს მაღალი რანგის საჯარო მოხელეებმა, მათ შორის, საქართველოს პარლამენტის გენდერული თანასწორობის მუდმივმოქმედი საბჭოს თავმჯდომარემ, საქართველოს პარლამენტის ადამიანის უფლებებისა და სამოქალაქო ინტეგრაციის კომიტეტის თავმჯდომარემ, შინაგან საქმეთა მინისტრის, თავდაცვის მინისტრის, განათლებისა და მეცნიერების მინისტრის, კულტურისა და სპორტის მინისტრის, ოკუპირებული ტერიტორიებიდან დევნილთა, შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის, ასევე საგარეო საქმეთა მინისტრების მოადგილეებმა. გარდა ამისა, დელეგაცია შეხვდა სამთავრობო და არასამთავრობო სექტორების წარმომადგენლებს, რომლებიც ქალთა მიმართ ძალადობასთან ბრძოლისა და პრევენციის სფეროში საქმიანობენ. ეროვნული ორგანოების, არასამთავრობო და სხვა ორგანიზაციების ჩამონათვალი, რომლებთანაც GREVIO-ს დელეგაციამ შეხვედრები გამართა, წარმოდგენილია წინამდებარე ანგარიშის II დანართში. GREVIO გამოხატავს მადლიერებას მათ მიერ ფასეული ინფორმაციის მიწოდების გამო.

შეფასების ვიზიტი მომზადდა ადამიანის უფლებათა დაცვის საკითხებში პრემიერ-მინისტრის მრჩეველ ნიკო თათულაშვილთან მჭიდრო თანამშრომლობით, რომელიც GREVIO-ს საკონტაქტო პირი იყო შეფასებასთან დაკავშირებით. GREVIO გამოხატავს მადლიერებას მთელ ამ პროცესში საქართველოს ხელისუფლების მხრიდან გამოვლენილი მხარდაჭერის, თანამშრომლობისა და კონსტრუქციული მიდგომისთვის.

პირველი საბაზისო შეფასების ფარგლებში GREVIO-მ შეისწავლა საქართველოს ხელისუფლების მიერ განხორციელებული ზომები კონვენციის ყველა ასპექტთან მიმართებით.

წინამდებარე ანგარიში ზოგიერთ დებულებას, სხვებთან შედარებით, პრიორიტეტს ანიჭებს. იგი შეეხება კონვენციის ყველა თავს (VIII თავის გარდა), თუმცა არ შეიცავს დეტალურ შეფასებებსა და დასკვნებს თითოეულ დებულებასთან დაკავშირებით.

I. მიზნები, განმარტებები, თანასწორუფლებიანობა და დისკრიმინაციის აკრძალვა, ზოგადი ვალდებულებები

ა. კონვენციის ზოგადი პრინციპები

1. სტამბოლის კონვენციის I თავი ადგენს ზოგად პრინციპებს, რომლებიც ვრცელდება II-VII თავებში წარმოდგენილ მატერიალურ მუხლებზე. კერძოდ, ყველა ადამიანის, განსაკუთრებით ქალების, ფუნდამენტური უფლებაა, იცხოვროს არაძალადობრივ გარემოში როგორც საჯარო, ისე კერძო სფეროში; კონვენცია უნდა განხორციელდეს რაიმე ნიშნით დისკრიმინაციის გარეშე და მხედველობაში უნდა იყოს მიღებული დისკრიმინაციის სხვადასხვა ფორმის აღბათობა და შედეგები. ეს პრინციპები მიუთითებს, რომ კონვენციის იმპლემენტაციასა და მისი გავლენის შეფასებაში გათვალისწინებული უნდა იყოს გენდერული პერსპექტივა.

ბ. კონვენციის მოქმედების სფერო და განმარტებები (მუხლები 2 და 3)

2. სტამბოლის კონვენციის მოქმედების სფეროს გათვალისწინებით, რომელსაც განსაზღვრავს მე-2 მუხლის 1-ლი პუნქტი, პირველი საბაზისო შეფასება ფოკუსირებულია იმ ზომებზე, რომლებიც მიღებულია ქალთა მიმართ ძალადობის ყველა ფორმასთან, მათ შორის, ოჯახში ძალადობასთან დაკავშირებით, რომელიც არათანაზომიერად უარყოფით გავლენას ახდენს ქალებზე. სტამბოლის კონვენციის მე-3 მუხლი შეიცავს იმ კონცეფციების ძირითად განმარტებებს, რომლებსაც ფუნდამენტური მნიშვნელობა აქვს კონვენციის იმპლემენტაციისთვის. (ა) პუნქტის თანახმად, ტერმინი „ქალთა მიმართ ძალადობა“ გულისხმობს „გენდერული ნიშნით ჩადენილი ძალადობის ყველა იმ აქტს, რომლებსაც შედეგად მოჰყვება ან შეიძლება მოჰყვეს ქალებისთვის ფიზიკური, სექსუალური, ფსიქოლოგიური ან ეკონომიკური ზიანი ან ტანჯვა, მათ შორის, ასეთი აქტების ჩადენის მუქარა, იძულება ან თავისუფლების თვითნებური აღკვეთა, იმის მიუხედავად, სად ხდება ეს – საზოგადოებრივ თუ პირად ცხოვრებაში“, ხოლო „ოჯახში ძალადობა“ გულისხმობს „ფიზიკური, სექსუალური, ფსიქოლოგიური თუ ეკონომიკური ძალადობის ყველა აქტს, რომლებიც ხდება ოჯახსა თუ შინაურ წრეში, ყოფილ ან ამჟამინდელ მეუღლეებსა თუ პარტნიორებს შორის, მიუხედავად იმისა, დამნაშავე პირი მსხვერპლთან ერთად ერთ საცხოვრებელში ცხოვრობს თუ არა“. მე-3 მუხლის (დ) პუნქტში წარმოდგენილი „გენდერული ნიშნით ქალთა მიმართ ძალადობის“ განმარტების მიზანია, უზრუნველყოს უფრო მეტი სიცხადე კონვენციით მოცულ ძალადობის ბუნების აღწერისას. კერძოდ, იგი გულისხმობს „ქალის წინააღმდეგ მიმართულ ძალადობას იმის გამო, რომ ის ქალია, ან ძალადობას, რომელიც არათანაზომიერად უარყოფით გავლენას ახდენს ქალებზე.“

3. ამრიგად, ძალადობა, რომელიც გათვალისწინებულია სტამბოლის კონვენციით, განსხვავდება სხვა ტიპის ძალადობისგან იმით, რომ მისი ძირითადი მოტივი მსხვერპლის გენდერია. ეს არის ძალადობა, რომელიც ჩადენილია ქალის მიმართ და არის ქალებსა და კაცებს შორის არსებული ძალთა უთანასწორობის, სტერეოტიპული აღქმების მიზეზი და შედეგი, რაც იწვევს ქალთა დაქვემდებარებულ მდგომარეობას საჯარო და კერძო სფეროებში. 3.ბ მუხლში წარმოდგენილი განმარტების თანახმად, კონვენციის V თავი აკონკრეტებს ქალთა მიმართ ძალადობის იმ ფორმებს, რომლებიც სისხლის სამართლის დანაშაულად უნდა იყოს მიჩნეული (ან სადაც შესაძლებელია, სხვაგვარად სანქცირებული). ესენია: ფსიქოლოგიური ძალადობა, ადევნება, ფიზიკური ძალადობა, სექსუალური ძალადობა გაუპატიურების ჩათვლით, იძულებითი ქორწინება, ქალის სასქესო ორგანოების დასახიჩრება, იძულებითი აბორტი, იძულებითი სტერილიზაცია და სექსუალური შევიწროება. ოჯახში ძალადობის სიმძიმიდან გამომდინარე, კონვენციის 46-ე მუხლი ადგენს სახელმწიფოებმა უზრუნველყონ, რომ გარემოებამ, რომელშიც დანაშაული იყო ჩადენილი ყოფილი ან ამჟამინდელი მეუღლის, ან პარტნიორის მიმართ, ოჯახის წევრის მიერ, მსხვერპლთან ერთად მცხოვრები პირის ან იმ პირის მიერ, რომელმაც ბოროტად გამოიყენა თავისი ძალაუფლება, შეიძლება გამოიწვიოს უფრო მკაცრი სასჯელი, როგორც დამამძიმებელმა გარემოებამ ან დანაშაულის შემადგენელმა ელემენტმა.

4. საქართველო არის სახელმწიფო, რომელიც მდებარეობს შავი ზღვის აღმოსავლეთ ნაწილში. მისი მოსახლეობა შეადგენს 3.7 მილიონ ადამიანს. საქართველო კონტროლს ახორციელებს საკუთარი ტერიტორიის 80 პროცენტზე, ხოლო დარჩენილი 20 პროცენტი, რომელიც შედგება აფხაზეთისა და ცხინვალის/სამხრეთ ოსეთის რეგიონებისგან, რუსეთის ფედერაციის ეფექტური კონტროლის ქვეშ არის. სწორედ ამიტომ, GREVIO-ს შეფასება შეეხება სტამბოლის კონვენციის

მოთხოვნათა შესრულებას საქართველოს ტერიტორიის იმ ნაწილებთან მიმართებით, სადაც იგი ეფექტიანად ახორციელებს თავის იურისდიქციას.

5. ბოლო წლებში საქართველომ მნიშვნელოვანი ძალისხმევა გასწია დისკრიმინაციასთან ბრძოლის, ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის აღმოფხვრის კუთხით. ადამიანის უფლებათა დაცვის 2014-2020 წლების ეროვნული სტრატეგია ხელს უწყობს ადამიანის უფლებებზე დაფუძნებული მიდგომის გამოყენებას პოლიტიკის შემუშავებასა და იმპლემენტაციაში და ითვალისწინებს ქალთა საჭიროებებს. ეროვნული სტრატეგიის 23 მიზნიდან 2 ეხება კონკრეტულად დისკრიმინაციის აღმოფხვრას, ქალთა მიმართ ძალადობას და ოჯახში ძალადობას. ახალი სტრატეგია, რომელიც 2022-2030 წლებისთვის შემუშავდა, მთავრობამ უკვე დაამტკიცა და პარლამენტი მას 2022 წლის ბოლომდე მიიღებს.

6. ადამიანის უფლებათა დაცვის 2014-2020 წლების ეროვნული სტრატეგიის საფუძველზე, 2018-2020 წლებში საქართველომ მიიღო სამი სამოქმედო გეგმა. ადამიანის უფლებათა ეროვნული სამოქმედო გეგმა 27 თავისგან შედგება, საიდანაც ხუთი ეხება გენდერულ თანასწორობას, ქალთა მიმართ ძალადობასა და ოჯახში ძალადობასთან ბრძოლას, „ქალებზე, მშვიდობასა და უსაფრთხოებაზე“ გაეროს უშიშროების საბჭოს რეზოლუციის (UNSC-R 1325) განხორციელებას. გარდა ამისა, მიღებულია ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის წინააღმდეგ ბრძოლის ეროვნული სამოქმედო გეგმა, რომელიც ქალთა მიმართ ძალადობის ყველა ფორმას მოიცავს.

7. საქართველოში ასევე დამტკიცდა სპეციალური ეროვნული სამოქმედო გეგმა „ქალებზე, მშვიდობასა და უსაფრთხოებაზე“ გაეროს უშიშროების საბჭოს რეზოლუციის განხორციელებისთვის. იგი ავსებს ადამიანის უფლებების დაცვის სამოქმედო გეგმას, უსაფრთხოების სექტორსა და გადაწყვეტილების მიღების პროცესში გენდერული პერსპექტივის გათვალისწინებით, და გენდერული ხედვის გამოყენებით სამშვიდობო მოლაპარაკებებში, ქალებისა და გოგონების უფლებების დაცვისა და კონფლიქტის მოგვარებასა და პრევენციაში. მისი მიზანია ასევე დევნილების,² კონფლიქტით დაზარალებული და ადმინისტრაციული სასაზღვრო (გამყოფი) ხაზის მიმდებარედ მცხოვრები ქალების განსაკუთრებული საჭიროებების დაკმაყოფილება. ხელისუფლების განცხადებით, იგეგმება ქალთა მიმართ ძალადობასა და ოჯახში ძალადობასთან ბრძოლის ეროვნული სამოქმედო გეგმისა და „ქალებზე, მშვიდობასა და უსაფრთხოებაზე“ გაეროს უშიშროების საბჭოს რეზოლუციის განხორციელების სამოქმედო გეგმების განახლება, რომელთა სამოქმედო პერიოდი იქნება 2022-2024 წლები. .

8. ეროვნული სამოქმედო გეგმების გარდა, GREVIO კმაყოფილებით აღნიშნავს, რომ კონვენციის რატიფიცირების შემდეგ მეტი ძალისხმევა იყო მიმართული კანონმდებლობისა და საკანონმდებლო ცვლილებების მიღებაზე და შესწორებაზე კონვენციის მოთხოვნებთან მისი შესაბამისობაში მოყვანის მიზნით. იუსტიციის სამინისტრომ მოამზადა 25 საკანონმდებლო აქტში შესატანი ცვლილებების პროექტი. სისხლის სამართლის კოდექსით განისაზღვრა ახალი დანაშაულები, როგორცაა: იძულებითი ქორწინება, ქალის სასქესო ორგანოების დასახიჩრება, ადევნება და იძულებითი სტერილიზაცია. მნიშვნელოვანი ცვლილებები შევიდა კანონმდებლობაში 2019 წელს სექსუალური შევიწროების აკრძალვის კუთხით.

9. „ოჯახში ძალადობის“ შესახებ კანონმდებლობაში, რომელიც თავდაპირველად 2006 წელს ამოქმედდა, არაერთი ცვლილება შევიდა მისი დებულებების განმტკიცებისა და ოჯახში ძალადობის გენდერული ბუნების აღიარების მიზნით. სტამბოლის კონვენციის ძალაში შესვლის შემდეგ ამ კანონის ფარგლები გაფართოვდა და მოიცვა, ზოგადად, ქალთა მიმართ ძალადობის შემთხვევები. შეიცვალა მისი სახელი და ეწოდა „ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის შესახებ“ საქართველოს კანონი, რასაც GREVIO დადებითად აფასებს. ოჯახში ძალადობის განმარტება შეესაბამება სტამბოლის კონვენციის განმარტებას. ის აგრეთვე მოიცავს ეკონომიკურ ძალადობას

2. საქართველოს ოკუპირებული ტერიტორიებიდან იძულებით გადაადგილებულ პირთა – დევნილთა შესახებ კანონი შეიცავს დევნილის განმარტებას: დევნილად მიიჩნევა საქართველოს მოქალაქე ან საქართველოში სტატუსის მქონე მოქალაქეობის არმქონე პირი, რომელიც იძულებული გახდა, დაეტოვებინა მუდმივი საცხოვრებელი ადგილი იმ მიზეზით, რომ უცხო ქვეყნის მიერ ტერიტორიის ოკუპაციის, აგრესიის, შეიარაღებული კონფლიქტის, საყოველთაო ძალადობის ან/და ადამიანის უფლებების მასობრივი დარღვევის გამო, საფრთხე შეექმნა მის ან მისი ოჯახის წევრის სიცოცხლეს, ჯანმრთელობას ან თავისუფლებას ან/და ზემოაღნიშნული მიზეზის გათვალისწინებით, შეუძლებელია მისი მუდმივ საცხოვრებელ ადგილზე დაბრუნება. ამავე კანონის თანახმად, დევნილებს უფლება აქვთ, მიიღონ დევნილის შემწეობა, სოციალური და სხვა სახის დახმარებები, კანონმდებლობით დადგენილი წესით, ისარგებლონ სათანადო საცხოვრებელი საქართველოს ფარგლებში, მუდმივ საცხოვრებელ ადგილზე დაბრუნებამდე, გარდა იმ შემთხვევისა, როდესაც იგი გრძელვადიანი საცხოვრებელი არის უზრუნველყოფილი. ხელისუფლების ინფორმაციით, 2019 წლის მარტის მდგომარეობით, ოფიციალურად რეგისტრირებული 283,058 დევნილიდან 53% ქალია.

და ვრცელდება პარტნიორებზე, რომლებიც არ არიან დაქორწინებულნი, მაგრამ ერთად ცხოვრობენ, ასევე ოჯახის წევრებზე, რომლებიც ერთიან მეურნეობას ეწევიან. თუმცა, ის არ აღიარებს პარტნიორებს, რომლებიც არ არიან დაქორწინებულნი და ერთად არ ცხოვრობენ.

10. ოჯახში ძალადობა არის სისხლის სამართლის კოდექსის 126¹-ე მუხლით გათვალისწინებული სპეციფიკური დანაშაული.³ იგი მოიცავს ფიზიკურ ძალადობას⁴ და/ან სისტემატურ ფსიქოლოგიურ ძალადობას⁵ - ჩადენილს ცალ-ცალკე ან ერთობლიობაში, ოჯახის ერთი წევრის მიერ სხვა წევრის მიმართ, ყოფილ ან ამჟამინდელ მეუღლეებს ან პარტნიორებს შორის, რომლებიც მეუღლეების ტოლფასად მიიჩნევიან, თუ მოძალადე მსხვერპლთან ერთად ცხოვრობს ან ცხოვრობდა.

11. **GREVIO საქართველოს ხელისუფლებას მოუწოდებს, განაგრძოს ქალთა მიმართ ძალადობასა და ოჯახში ძალადობასთან ბრძოლისა და პრევენციის ახალი ეროვნული სამოქმედო გეგმების მიღება, შეიმუშაოს კომპლექსური მიდგომა ძალადობის ყველა იმ ფორმის მიმართ, რომლებსაც სტამბოლის კონვენციის მოქმედების სფერო მოიცავს, კერძოდ კი გააფართოოს ოჯახში ძალადობის განმარტება იმ პირებზე გავრცელებით, რომლებიც არ არიან დაქორწინებულნი და არ ცხოვრობენ ან არ უცხოვრიათ ერთად.**

3. ძირითადი უფლებები, თანასწორუფლებიანობა და დისკრიმინაციის აკრძალვა

1. გენდერული თანასწორობა და დისკრიმინაციის აკრძალვა

12. საქართველოს ხელისუფლებამ მნიშვნელოვან პროგრესს მიაღწია შიდასახელმწიფოებრივი საკანონმდებლო ჩარჩოს შესაბამისობაში მოყვანით გენდერული თანასწორობის საერთაშორისო პრინციპებთან. ეს მოიცავს 2010 წელს „გენდერული თანასწორობის შესახებ“ საქართველოს კანონის მიღებას, რომელსაც მოჰყვა 2014 წელს, „დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ“ საქართველოს კანონის მიღება. ეს უკანასკნელი მოიცავს სქესის, სექსუალური ორიენტაციის და გენდერული იდენტობის ნიშნით დისკრიმინაციის აკრძალვას სოციალური ცხოვრების ყველა სფეროში და ითვალისწინებს მრავალი ნიშნით დისკრიმინაციის კონცეფციას. გენდერული თანასწორობის პრინციპი განმტკიცებულია ასევე საქართველოს კონსტიტუციით 2017 წლიდან.

13. „გენდერული თანასწორობის“ შესახებ საქართველოს კანონი (მე-14 მუხლის 1-ლი პუნქტი), საქართველოს სახალხო დამცველს აკისრებს პასუხისმგებლობას თავისი კომპეტენციის ფარგლებში უზრუნველყოფს მთავრობისა და სახელმწიფო უწყებების საქმიანობის მონიტორინგი თუ რამდენად შესაბამისობაშია ადამიანის უფლებებისა და გენდერული თანასწორობის შესახებ ეროვნულ და საერთაშორისო ვალდებულებებთან და მოახდინოს რეაგირება გენდერული თანასწორობის დარღვევებზე. სახალხო დამცველი, გარდა იმისა რომ საკუთარი ინიციატივით და/ან დაზარალებულის მიმართვის საფუძველზე, შეისწავლის დისკრიმინაციის შემთხვევებს,⁶ აგროვებს და აანალიზებს სტატისტიკურ მონაცემებს, ამზადებს მოსაზრებებს საკანონმდებლო ცვლილებების შესახებ, რომლებიც პარლამენტს წარედგინება და ახორციელებს სხვადასხვა ღონისძიებას დისკრიმინაციის შესახებ საზოგადოების ცნობიერების ასამაღლებლად.

14. გენდერული თანასწორობის უზრუნველყოფის მხარდამჭერი მექანიზმის სახით, საქართველოში შეიქმნა პარლამენტის მუდმივმოქმედი საკონსულტაციო ორგანო - გენდერული თანასწორობის საბჭო. ის ახორციელებს საკანონმდებლო პროცესების მონიტორინგს, მხარს უჭერს პარლამენტს გენდერული თანასწორობის შესახებ პოლიტიკის ფორმირებაში, აანალიზებს საქართველოში არსებულ საკანონმდებლობას, მათ შორის, ამზადებს წინადადებებს გენდერული თანასწორობის აღმოფხვრის შესახებ. ამასთანავე, კოორდინირებას უწევს ცნობიერების ამაღლების კამპანიებს, აქვეყნებს ინფორმაციას ქალთა უფლებების დარღვევის შემთხვევებსა და გენდერული თანასწორობის სხვა საკითხებზე.

3. იხ. საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსი | სსიპ "საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე" (matsne.gov.ge).

4. სსკ-ის 126¹-ე მუხლის 1-ლი პუნქტის თანახმად, ფიზიკური ძალადობა მოიცავს ნებისმიერი სახის ძალადობრივ ქმედებას, რომელმაც გამოიწვია ფიზიკური ტკივილი, მაგრამ არ გამოუწვევია ჯანმრთელობის მძიმე, ნაკლებად მძიმე ან მსუბუქი დაზიანება (კრიმინალიზებულია მუხლებით 117, 118 ან 120).

5. სსკ-ის 126¹-ე მუხლით გათვალისწინებული ფიზიკური ძალადობა, შესაძლოა, მოიცავდეს შეურაცხყოფას, შანტაჟს ან დამცირებას (ვერბალური ან ფიზიკური არასათანადო მოპყრობის გზით), რამაც გამოიწვია ფიზიკური ტკივილი ან ტანჯვა. ფსიქოლოგიური ძალადობის ამ სამ ფორმას, შესაძლოა, ადგილი ჰქონდეს ცალ-ცალკე ან ერთობლივად, ხოლო მათი მნიშვნელოვანი მახასიათებელია სისტემატურობა.

6. 2018 წელს სახალხო დამცველმა შეისწავლა გენდერული დისკრიმინაციის 16 შემთხვევა.

15. საქართველოში გენდერულ მეინსტრიმინგს უზრუნველყოფს გენდერული თანასწორობის, ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის საკითხებზე მომუშავე უწყებათაშორისი კომისია („უწყებათაშორისი კომისია“). მისი მანდატი, სხვა საკითხებთან ერთად, მოიცავს საქართველოს მთავრობის მიერ გენდერულ თანასწორობასთან დაკავშირებით აღებული საერთაშორისო ვალდებულებების შესრულების მხარდაჭერას. გენდერული თანასწორობის პოლიტიკის განხორციელების თაობაზე რეკომენდაციებისა და სახელმძღვანელო წესების შემუშავებაში ჩართულია სხვადასხვა სამინისტრო, მაგალითად, საქართველოს რეგიონული განვითარების და ინფრასტრუქტურის, ასევე გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროები.

16. საქართველოს თავდაცვის სამინისტრომ შეიმუშავა გენდერული თანასწორობის სტრატეგია და ორწლიანი სამოქმედო გეგმა თავდაცვის ძალების ინსტიტუციური განვითარებისა და ოპერატიული შესაძლებლობების აღმშენებლობის პროცესში გენდერული ასპექტების ინტეგრაციის შესახებ. სამინისტრომ ცვლილებები შეიტანა დისციპლინური პასუხისმგებლობის კოდექსში, დაამტკიცა დებულებები სექსუალური შევიწროების შესახებ და შემოიღო სანქციები მოძალადეებისთვის (კოდექსის 501-ე მუხლი). გარდა ამისა, ამოქმედა ბულინგის, სექსუალური დისკრიმინაციის, სექსუალური შევიწროების და ძალადობის შესახებ საჩივრების შეტანისა და განხილვის სტანდარტიზებული პროცედურები. ასეთი მექანიზმის არსებობა უაღრესად მნიშვნელოვანია უსაფრთხოების სექტორსა და შეიარაღებულ ძალებში გენდერული თანასწორობის დაცვისა და ხელშეწყობისთვის.

17. GREVIO მიესალმება საქართველოს ხელისუფლების ძალისხმევას ინსტიტუციური და პოლიტიკის ჩარჩოს განვითარების მიმართულებით, რომლის მიზანიც ქალთა მიმართ დისკრიმინაციის აღმოფხვრისა და გენდერული თანასწორობის ხელშეწყობის დაჩქარებაა. თუმცა, ის შეშფოთებით აღნიშნავს, რომ გენდერული თანასწორობის 2018 წლის გლობალური ინდექსის თანახმად, საქართველოს 149 ქვეყანას შორის 99-ე ადგილი უკავია (0.677 ქულით), რაც გლობალურ საშუალო ინდექსზე დაბალია.⁷ მყარად ფესვგადგმული სტერეოტიპები გენდერული როლების შესახებ, გავრცელებული შეხედულებები ქალებისა და კაცების მახასიათებლებისა და მისაღები ქცევის თაობაზე ხელს უშლის საქართველოში de facto გენდერული თანასწორობის მიღწევას და აფერხებს გენდერული ნიშნით ჩადენილ ძალადობასთან ეფექტიან ბრძოლას. საქართველოში ქალის როლი კვლავ მჭიდროდ არის გადაჭაჭვული დედობასთან დაკავშირებულ მოლოდინებსა და საყოფაცხოვრებო პასუხისმგებლობებთან. მოზარდობის ასაკში ქალებსა და კაცებს სამომავლო ცხოვრებისთვის ამზადებენ კონკრეტულ გენდერს მიკუთვნებული პროფესიებისა და ქცევების ფონზე, რომლის მიხედვითაც, ქალები ძირითად პასუხისმგებლობას იღებენ ქალურ (feminine-coded) საოჯახო საქმეებზე, ხოლო კაცები - მამაკაცურ (masculine-coded) საქმეებსა და საზოგადოებრივ როლებზე.⁸

18. GREVIO საქართველოს მოუწოდებს, გააგრძელოს ძალისხმევის განწევა გენდერული თანასწორობის შესახებ კანონმდებლობისა და საჯარო პოლიტიკის სრული იმპლემენტაციის მიმართულებით, კერძოდ, მიიღოს ისეთი ზომები, რომელთა მიზანი de facto თანასწორობის მიღწევაა.

2. ინტერსექციური დისკრიმინაცია

19. კონვენციის მე-4 მუხლის მე-3 პუნქტი მხარეებისგან მოითხოვს კონვენციით შესრულებას დისკრიმინაციის გარეშე. ეს დებულება შეიცავს დისკრიმინაციის ნიშნების ღია ჩამონათვალს, რომელიც ეფუძნება ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მე-14 მუხლსა და მე-12 დამატებით ოქმში წარმოდგენილ ნუსხას,⁹ და დამატებით მოიცავს გენდერის, სექსუალური ორიენტაციის, გენდერული იდენტობის, ასაკის, ჯანმრთელობის მდგომარეობის, შეზღუდული შესაძლებლობის, ოჯახური მდგომარეობის, მიგრანტისა თუ ლტოლვილის ან სხვა სტატუსის ნიშნებს. აღნიშნული ვალდებულება ეფუძნება იმის გაცნობიერებას, რომ ქალთა გარკვეული ჯგუფების დისკრიმინაცია, მაგალითად, სამართალდამცავი უწყებების, სასამართლოს ან სერვისის მიმწოდებელთა მხრიდან, კვლავ ფართოდ არის გავრცელებული.¹⁰

7. The Global Gender Gap Report 2018, საქართველო, გვ. 105-106.

8. NGO submission by the Coalition for Equality and others, გვ. 15.

9. დისკრიმინაციის ნიშნები მოიცავს სქესს, რასას, კანის ფერს, რელიგიას, პოლიტიკურ ან სხვა შეხედულებას, ეროვნებას ან სოციალურ წარმომავლობას, ეროვნული უმცირესობის ჯგუფთან ასოცირებას, ქონებრივ ან წოდებრივ მდგომარეობას, საცხოვრებელ ადგილს ან სხვა ნიშანს.

10. იხ. სტამბოლის კონვენციის განმარტებითი ანგარიში, პარაგრაფები 52-54.

20. სამოქალაქო საზოგადოებისა და ქალთა უფლებების დაცვაზე მომუშავე ჯგუფების მიერ მოწოდებული ინფორმაციის თანახმად, ქალთა გარკვეული კატეგორიები, მათ შორის, ეროვნული და/ან ეთნიკური უმცირესობების წარმომადგენელი ქალები, სოფლად მცხოვრები და შშმ ქალები, ლტოლვილი ქალები, ლესბოსელი, ბისექსუალი ან ტრანსგენდერი ქალები, ხანდაზმული ქალები უფრო მეტად განიცდიან ინტერსექციურ დისკრიმინაციას, რაც მათ უფრო მეტად მოწყვლადს ხდის ძალადობის სპეციფიკური ფორმების მიმართ. „ადამიანის უფლებათა დაცვის 2018-2020 წლების ეროვნული სამოქმედო გეგმა“ და „ქალთა მიმართ ძალადობის და ოჯახში ძალადობის წინააღმდეგ ბრძოლისა და მსხვერპლთა (დაზარალებულთა) დასაცავად გასატარებელ ღონისძიებათა 2018-2020 წლების სამოქმედო გეგმა“ არ ითვალისწინებს იმ სპეციფიკურ სირთულეებს, რომლებსაც ქალები აწყდებიან, როდესაც მათ მიმართ ადგილი აქვს კონვენციის მოქმედების სფეროში შემავალი ძალადობის სხვადასხვა ფორმებს. თუმცა, სამოქალაქო თანასწორობისა და ინტეგრაციის 2021-2030 წლების სახელმწიფო სტრატეგია და 2021-2022 წლების შესაბამისი სამოქმედო გეგმა, ამ ჯგუფებიდან ზოგიერთ მათგანზე ვრცელდება, რომელიც სხვა საკითხებთან ერთად განსაკუთრებულ ხაზგასმას აკეთებს ისეთი საკითხებზე, როგორებიცაა ქალების გაძლიერება, გენდერული თანასწორობის, ადრეულ ასაკში ქორწინებისა და ოჯახში ძალადობის შესახებ ცნობიერების ამაღლება.

21. სოფლად, განსაკუთრებით, შორეულ სოფლებსა და მაღალმთიან დასახლებებში მცხოვრები ეროვნული და/ან ეთნიკური უმცირესობების წარმომადგენელი ქალები და გოგონები ყველაზე მოწყვლად ჯგუფებს განეკუთვნებიან. ინფორმაციის სიმცირე, სერვისებზე, შესაძლებლობებზე, გაძლიერების საშუალებებსა და დასაქმებაზე არასათანადო ხელმისაწვდომობა, ასევე სამართალდამცავი ორგანოების მიმართ ნდობის ნაკლებობა ის ბარიერებია, რომლებიც სოფლად მცხოვრებ ქალებს აქვთ, და რომლებსაც ესაჭიროებათ დახმარება და მხარდაჭერა გენდერული ნიშნით ძალადობისგან დაცვა.¹¹

22. საქართველოში კვლავ გავრცელებულია გენდერული სტერეოტიპები და სპეციფიკური როლები ოჯახსა და საზოგადოებაში, მათ შორის, ეროვნულ და/ან ეთნიკურ უმცირესობებში. იმის მიუხედავად, რომ პოლიციისა და სხვა გადაუდებელი დახმარების სერვისები ხელმისაწვდომია აზერბაიჯანული თემისთვის, აგრეთვე აზერბაიჯანულ ენაზე გამოიცემა და ითარგმნება შემაკავებელი და დამცავი ორდერები, ამ თემის წარმომადგენელი ძალიან ცოტა ქალი მიმართავს შესაბამის უწყებებს მხარდაჭერის მისაღებად.¹²

23. საქართველომ შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირთა უფლებების შესახებ გაეროს კონვენციის რატიფიცირება 2013 წლის დეკემბერში მოახდინა, რამაც ქვეყანა შშმ პირთა მდგომარეობის გასაუმჯობესებლად ყოვლისმომცველი ჩარჩოთი აღჭურვა. გარდა ამისა, ადამიანის უფლებათა დაცვის ეროვნული სტრატეგია ითვალისწინებდა თანაბარი შესაძლებლობებით შშმ პირების უზრუნველყოფას და ყველა საზოგადოებრივ სფეროში მათი სრულფასოვანი, აქტიური მონაწილეობის ხელშეწყობას. ამის მიუხედავად, 2017 წელს ჩატარებული კვლევის მიგნებების თანახმად, შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე ქალების მიმართ ძალადობა ხშირად განპირობებულია ოჯახისგან მათი დამოუკიდებლობის ნაკლებობით, განსაკუთრებით, ფინანსური თვალსაზრისით.¹³ შშმ ქალების იზოლაციას და დისკრიმინაციას ხელს უწყობს სოციალური ნორმები და დამოკიდებულებები, რომლებიც ახდენს მათ სტიგმატიზაციას და სტერეოტიპების ჩამოყალიბებას. კვლევამ აგრეთვე გამოავლინა, რომ ფსიქოსოციალური შეზღუდვის მქონე ქალები, რომლებიც ფსიქიატრიულ ინსტიტუციებში ცხოვრობენ, განიცდიან ძალადობის უფრო მძიმე ფორმებს, როგორცაა, ფიზიკური და სექსუალური ძალადობა სამედიცინო პერსონალის ან სხვა პაციენტების მხრიდან. გარდა ამისა, ძალადობის შემთხვევაში ფსიქოსოციალური შეზღუდვის მქონე ქალები არ გადაჰყავთ სახელმწიფო თავშესაფრებში. სერვისის მიმწოდებელთა ინფორმაციით, პოლიცია მათ უმეტესად პირდაპირ ფსიქიატრიულ დაწესებულებებში ათავსებს. მეტიც, როდესაც შშმ ქალი პოლიციას ძალადობის შემთხვევაზე უკავშირდება, სამართალდამცველები იშვიათად ეკონტაქტებიან უშუალოდ მას, რადგან მიაჩნიათ, რომ შშმ ქალს მათთან ურთიერთობა დამოუკიდებლად არ შეუძლია. შესაბამისად, პოლიცია ურთიერთობას ამყარებს ოჯახის წევრებთან, რომლებიც, მეტწილად, თვითონ არიან მოძალადეები.¹⁴ ქალთა უფლებების დამცველი არასამთავრობო ორგანიზაციების ანგარიშებში აღნიშნულია, რომ დაცვასა და მხარდაჭერაზე წვდომის დამაბრკოლებელი ფიზიკური და სოციალური ბარიერების გარდა, შშმ ქალები აგრეთვე განიცდიან მეორეულ ვიქტიმიზაციას საჯარო მოხელეების მხრიდან. ზოგიერთმა შშმ ქალმა

11. NGO submission by the Coalition for Equality and others, გვ. 12.

12. Ibid, გვ. 19.

13. საქართველოში ქალთა მიმართ ძალადობის ეროვნული კვლევა, 2017 წ. კვლევა განხორციელებულია UN Women-ის მიერ, სტატისტიკის ეროვნულ სამსახურთან თანამშრომლობით, გვ. 91.

14. Ibid, გვ. 92.

გამოხატა შეშფოთება და შიში პოლიციისთვის დანაშაულის შეტყობინებასთან დაკავშირებით, რაც მათი ნეგატიური გამოცდილებით არის გამოწვეული.¹⁵ ხელისუფლების განცხადებით, ამ პრობლემის გადასაჭრელად შესაბამისი ნაბიჯები გადაიდგა. მაგალითად, შინაგან საქმეთა სამინისტროს სისტემაში შშმ პირთა უფლებების დაცვის 2022 წლის სამოქმედო გეგმა მიზნად ისახავს შშმ ქალებისთვის მართლმსაჯულებაზე წვდომის გაუმჯობესებას, ასევე სამინისტროს სისტემაში მომუშავე პირთა შესაბამისი უნარების განვითარებას, რათა მათ შეძლონ ეფექტიანი ურთიერთობა შშმ პირებთან. გარდა ამისა, 2022 წლის თებერვალში ჩატარდა სამართალდამცავი ორგანოების თანამშრომელთა ტრენინგი გამოძიების ფარგლებში შშმ პირებთან კომუნიკაციის სტანდარტის შესახებ ცოდნის გასაღრმავებლად. ხელისუფლების ინფორმაციით, მომზადება საპატრულო პოლიციის 500-ზე მეტმა თანამშრომელმა გაიარა.

24. საზოგადოებისა და გარკვეული სახელმწიფო ინსტიტუტების, კერძოდ, ჯანდაცვის ინსტიტუტებისა და ამავე ორგანიზაციებში დასაქმებული პირების მხრიდან ძალადობის, დისკრიმინაციის და ზეწოლის განსაკუთრებული რისკის ქვეშ იმყოფებიან კიდევ ერთი მოწყვლადი ჯგუფის - ლბტი თემის წარმომადგენელი ქალები. მიუხედავად იმისა, რომ მათ მიმართ ძალადობის მაჩვენებელი საკმაოდ მაღალია, ქალთა უფლებადამცველი არასამთავრობო ორგანიზაციები აღნიშნავენ, რომ მსხვერპლებს არ სურთ ძალადობის ინციდენტების შეტყობინება, ვინაიდან მეორეული ვიქტიმიზაციის, ან ე.წ. იძულებითი ქამინგაუთის და პერსონალური ინფორმაციის გამჟღავნების ეშინიათ.¹⁶ დისკრიმინაცია, რომელსაც ლბტი ქალები განიცდიან, ზრდის ძალადობის რისკს და აბრკოლებს სერვისის მიწოდებას. GREVIO შეშფოთებით აღნიშნავს, რომ ლბტი თემის საჭიროებები არ არის აღიარებული პოლიტიკის დონეზე და მათ მიმართ სერვისის მიწოდებულთა მხრიდან არასათანადო მხარდაჭერა შეინიშნება.¹⁷

25. **GREVIO საქართველოს ხელისუფლებას დაჟინებით მოუწოდებს:**

- ა. მიიღოს ზომები, რათა სტამბოლის კონვენციის დებულებები განხორციელდეს მე-4 მუხლის მე-3 პუნქტში ჩამოთვლილი ნებისმიერი ნიშნით დისკრიმინაციის გარეშე;
- ბ. მიიღოს ზომები, რათა ქალებმა, რომლებიც განიცდიან ინტერსექციურ დისკრიმინაციას ან იმყოფებიან ასეთი რისკის ქვეშ, მიიღონ ადეკვატური ინფორმაცია მათი უფლებებისა და ხელმისაწვდომი მხარდაჭერის სერვისების შესახებ;
- გ. გააუმჯობესოს დაცვასა და მხარდაჭერაზე წვდომა ძალადობის მსხვერპლი ქალების გარკვეული ჯგუფებისთვის, კერძოდ: შშმ ქალებისთვის, ეროვნული და/ან ეთნიკური უმცირესობების წარმომადგენელი ქალებისთვის, სოფლად მცხოვრები ქალებისთვის, ლბტი ქალებისთვის, პოლიტიკის ისეთი მიმართულებებისა და ზომების შემუშავების გზით, რომელთა მიზანია ქალთა ამ ჯგუფებს მათ წინაშე არსებული სპეციფიკური დაბრკოლებების გადალახვაში შეუწყოს ხელი;
- დ. გაითვალისწინოს ამ ჯგუფების ინტერესები ქალთა მიმართ ძალადობასთან ბრძოლისა და პრევენციის პოლიტიკის შემუშავების, განხორციელების, მონიტორინგისა და შეფასების პროცესში, ქალთა უფლებების დამცველი არასამთავრობო ორგანიზაციების, რომლებიც წარმოადგენენ ზემოაღნიშნულ ქალთა ჯგუფების ინტერესებს, მხარდაჭერის, დაფინანსების და მათთან მჭიდროდ თანამშრომლობის გზით.

დ. **სახელმწიფოს ვალდებულებები და სახელმწიფოს მხრიდან სათანადო ყურადღება (მუხლი 5)**

26. კონვენციის მე-5 მუხლის იმპლემენტაციის ასპექტებს მოიცავს წინამდებარე ანგარიშის V და VI თავები.

15. იხ. NGO submission by the Coalition for Equality and others, გვ. 34.

16. იხ. the written submission to CEDAW by 29 NGOs, გვ. 13.

17. ქალთა მიმართ ძალადობის ეროვნული კვლევა, 2017, გვ. 93.

II. გენდერულად მგრძობიარე პოლიტიკა (მუხლი 6)

27. სტამბოლის კონვენციის მე-6 მუხლი მხარეებს მოუწოდებს, გაითვალისწინონ გენდერული პერსპექტივა მისი დებულებების შესრულებისა და მათი გავლენის შეფასებისას, და მხარი დაუჭირონ და განახორციელონ ქალთა და მამაკაცს შორის თანასწორუფლებიანობისა და ქალთა შესაძლებლობების გაზრდისკენ მიმართული პოლიტიკა. ეს ვალდებულება ეფუძნება იმის გააზრებას, რომ კონვენციის მოქმედების სფეროში შემავალი ძალადობის ყველა ფორმის აღმოფხვრა საჭიროებს *de jure* და *de facto* თანასწორობის ხელშეწყობას ქალებსა და კაცებს შორის. ის აგრეთვე ასახავს პრინციპს, რომ ქალთა მიმართ ძალადობა გენდერული უთანასწორობის როგორც მიზეზი ასევე შედეგია.

28. GREVIO მიესალმება, რომ ბოლო წლებში საქართველოს ხელისუფლებამ მნიშვნელოვანი ძალისხმევა გასწია ქალთა მიმართ ძალადობასთან ბრძოლის ღონისძიებებში გენდერული პერსპექტივის გათვალისწინებისთვის. ქვეყანაში არსებულ ეროვნულ სტრატეგიებში, სამოქმედო გეგმებსა და კანონმდებლობაში სათანადო ყურადღება აქვს დათმობილი ქალთა მიმართ ძალადობის გენდერულ ბუნებას და ეს ფენომენი სისტემურად არის განხილული. გენდერული პერსპექტივა ასახულია ასევე სტამბოლის კონვენციის განსახორციელებელ ზომებში, რამდენადაც მათი უმრავლესობა უწყებათაშორისმა კომისიამ და გენდერული თანასწორობის საბჭომ შეიმუშავეს. არსებული პოლიტიკა მიმართულია ქალებსა და კაცებს შორის გენდერული თანასწორობის მიღწევისკენ, ხოლო, როგორც უკვე აღინიშნა, დისკრიმინაცია აკრძალულია. გარდა ამისა, 2018 წელს სისხლის სამართლის კოდექსში შეტანილი ცვლილებების საფუძველზე, გენდერული დისკრიმინაცია გახდა დანაშაულის დამამძიმებელი გარემოება. დამატებით, საჯარო სამსახურის ბიურომ მიიღო ზომები საკუთარ ინიციატივებში გენდერული მეინსტრიმინგის უზრუნველსაყოფად.

29. ამის მიუხედავად, საჭიროა, საქართველოს ხელისუფლებამ გადადგას მნიშვნელოვანი ნაბიჯები, რათა კანონმდებლობისა და პოლიტიკის იმპლემენტაციისას სათანადო ყურადღება დაეთმოს ქალთა მიმართ ძალადობის გენდერულ ბუნებას. ამასთანავე, GREVIO აღნიშნავს, რომ სისტემატურად არ ხდება გენდერული ზემოქმედების შეფასება, მათ შორის, ქალთა მიმართ ძალადობასთან ბრძოლისა და პრევენციის მიზნით მიღებულ ზომებთან დაკავშირებით. ეს არის ნაბიჯი, რომელიც მყისიერად უნდა გადაიდგას, რათა სრულფასოვნად შეფასდეს, რამდენად იცავს სხვადასხვა კანონი და პოლიტიკა ქალებსა და გოგონებს, რომლებიც სტამბოლის კონვენციის მოქმედების სფეროში შემავალი ძალადობის სხვადასხვა ფორმას განიცდიან.

30. სამოქალაქო საზოგადოების ინფორმაციით, ქალთა მიმართ ძალადობასა და ოჯახში ძალადობასთან ბრძოლის, ასევე მსხვერპლთა მხარდაჭერისთვის საჭირო ფინანსური რესურსების სიმწირეს, არაერთ შემთხვევაში, იწვევს არა მხოლოდ ლიმიტირებული რესურსები, არამედ, აგრეთვე, ადგილობრივი ხელისუფლების ორგანოთა არასაკმარისი გენდერული მგრძობიარეობა და ისიც, რომ მათ არ ესმით პრობლემის მასშტაბი და მნიშვნელობა. იმავდროულად, უნდა აღინიშნოს, რომ ბოლო წლებში ამ კუთხით არაერთი ღონისძიება გატარდა ადგილობრივ დონეზე, მათ შორისაა გენდერული თანასწორობის სამოქმედო გეგმების შემუშავება.

31. **GREVIO მტკიცედ მოუწოდებს საქართველოს ხელისუფლებას, გააძლიეროს ძალისხმევა ქალთა მიმართ ძალადობასთან ბრძოლისა და პრევენციის მიზნით მიღებული ზომების გენდერული ზეგავლენის სისტემატური შეფასების მიმართულებით, ასევე უზრუნველყოს, რომ ამ კუთხით განხორციელებული ყველა პოლიტიკა და ღონისძიება ეფუძნებოდეს ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის გენდერული ბუნების გააზრებას.**

II. ინტეგრირებული პოლიტიკა და მონაცემთა უზრუნველყოფა

32. სტამბოლის კონვენციის II თავი ადგენს ქალთა მიმართ ძალადობაზე ყოვლისმომცველი რეაგირების ძირითად მოთხოვნას: სახელმწიფო დონეზე ქმედითი, კომპლექსური და კოორდინირებული პოლიტიკის არსებობის აუცილებლობას, რომელიც გამყარებული იქნება საჭირო ინსტიტუციური, ფინანსური და ორგანიზაციული სტრუქტურებით.

ა. კომპლექსური და კოორდინირებული პოლიტიკა (მუხლი 7)

33. სტამბოლის კონვენციის მე-7 მუხლი მხარე სახელმწიფოებისგან მოითხოვს, ქალთა მიმართ ძალადობის პრევენციისა და აღკვეთის მიზნით მიღებული კოორდინირებული და ყოვლისმომცველი ზომები, მოიცავს ქალთა მიმართ ძალადობის ყველა ფორმას.

34. „ქალთა მიმართ ძალადობის და ოჯახში ძალადობის წინააღმდეგ ბრძოლისა და მსხვერპლთა (დაზარალებულთა) დასაცავად გასატარებელ ღონისძიებათა 2018-2020 წლების სამოქმედო გეგმა“, ქალთა მიმართ ძალადობის შესახებ პოლიტიკასთან ერთად, უაღრესად მნიშვნელოვანი ნაბიჯია საქართველოს მიერ კონვენციით ნაკისრი ვალდებულებების შესრულების თვალსაზრისით. წინა სამოქმედო გეგმებისგან განსხვავებით, ის ქალთა მიმართ ძალადობას უფრო ყოვლისმომცველად განიხილავს და, ოჯახში ძალადობასთან ერთად, მოიცავს ქალთა მიმართ ძალადობის სხვა ფორმებსაც. აგრეთვე, ეხება პრევენციასთან დაკავშირებულ აქტივობებს, ეროვნული რეფერალური მექანიზმის შექმნას, ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის მსხვერპლთათვის მხარდაჭერის დამატებითი სერვისების შექმნას (კერძოდ, ერთი კრიზისული ცენტრი და ცხელი ხაზის გაფართოება), მონაცემთა შეგროვების ინტეგრირებული სისტემის შექმნას და ეროვნული კანონმდებლობის სტამბოლის კონვენციასთან შესაბამისობას. ის ასევე ითვალისწინებს მუნიციპალიტეტებს შორის თანამშრომლობის პლატფორმის შექმნას. კერძოდ, „ქალთა მიმართ ძალადობის და ოჯახში ძალადობის წინააღმდეგ ბრძოლისა და მსხვერპლთა (დაზარალებულთა) დასაცავად გასატარებელ ღონისძიებათა 2018-2020 წლების სამოქმედო გეგმა“ განსაზღვრავს რისკის შეფასების მეთოდოლოგიის დანერგვას ოჯახში ძალადობის საქმეებზე რეაგირების კუთხით, მაღალი რისკის მოძალადეებისთვის ელექტრონული მონიტორინგის სისტემის ინსტიტუციონალიზაციას და ქვევის შეცვლაზე ორიენტირებული პროგრამების დაწყებას ოჯახში ძალადობის ჩამდენი პირებისთვის.

35. ხელისუფლების განცხადებით, „ქალთა მიმართ ძალადობის და ოჯახში ძალადობის წინააღმდეგ ბრძოლისა და მსხვერპლთა (დაზარალებულთა) დასაცავად გასატარებელ ღონისძიებათა 2018-2020 წლების სამოქმედო გეგმა“ შეიქმნა შესაბამის ინსტიტუციებთან კონსულტაციის საფუძველზე, რომლებსაც მისი იმპლემენტაცია ევალებათ, ასევე შესაბამისი სამინისტროებიდან 25 საკონტაქტო პირისა და სამოქალაქო საზოგადოების ორგანიზაციების წარმომადგენლების ჩართულობით. გეგმის მიღების პროცესში გათვალისწინებული იყო ამ უკანასკნელთა მიგნებები და რეკომენდაციები, ასევე სახალხო დამცველის მიერ მომზადებული მონიტორინგის ანგარიში წინა სამოქმედო გეგმის შესახებ. GREVIO მიესალმება მტკიცებულებაზე დაფუძნებული პოლიტიკის შემუშავების ამგვარ მიდგომას და დადებითად აფასებს საქართველოს ხელისუფლების უწყვეტ ძალისხმევას, შეაფასოს არსებული ღონისძიებები ხარვეზებზე რეაგირების მიზნით.

36. GREVIO მიესალმება უწყებათაშორისი კომისიის შექმნას, რომელიც უზრუნველყოფს ეროვნული სტრატეგიით და სამოქმედო გეგმებით გათვალისწინებული ზომების უკეთ განხორციელებასა და კოორდინაციას. კომისიის წევრები არიან მინისტრების მოადგილეები, ხოლო გადაწყვეტილების მიღების პროცესში მონაწილეობს საკანონმდებლო ორგანო, გენდერული თანასწორობის საბჭოს მეშვეობით.

37. ხელისუფლების განცხადებით, შემუშავდა პროტოკოლები ფორმალური თანამშრომლობის მექანიზმის შესაქმნელად და უწყებათაშორისი მუშაობის მაქსიმალური ეფექტიანობის მისაღწევად; თუმცა, ამ მექანიზმებში არ არიან ჩართულნი არასამთავრობო სექტორის წარმომადგენლები. საერთაშორისო და ეროვნული სამოქალაქო საზოგადოების ორგანიზაციების წარმომადგენლები მონაწილეობენ კომისიის ფარგლებში მოქმედ სხვადასხვა საკონსულტაციო ჯგუფში. მაგალითად,

სამოქალაქო საზოგადოების ორგანიზაციები ჩართულნი არიან გენდერული თანასწორობის, ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის საკითხებზე შექმნილი ცხრა თემატური ჯგუფის მუშაობაში.¹⁸

38. რაც შეეხება თანამშრომლობას ადგილობრივ დონეზე, „ქალთა მიმართ ძალადობის და ოჯახში ძალადობის წინააღმდეგ ბრძოლისა და მსხვერპლთა (დაზარალებულთა) დასაცავად გასატარებელ ღონისძიებათა 2018-2020 წლების სამოქმედო გეგმის“ თანახმად, უწყებათაშორის კომისიას ევალება მუნიციპალიტეტებთან თანამშრომლობის მექანიზმის, ასევე ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის შესახებ არსებული კანონმდებლობის, პოლიტიკისა და პროგრამების თაობაზე სახელმძღვანელო წესების შექმნა და მუნიციპალიტეტებისთვის წარდგენა, აგრეთვე მუნიციპალიტეტების მხარდაჭერა ადგილობრივ პოლიტიკასა და პროგრამებში ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის საკითხების გათვალისწინების კუთხით. კომისიის მიერ ამ მიმართულებით გადადგმული ერთ-ერთი ნაბიჯი გულისხმობს ადგილობრივი საკოორდინაციო ორგანოს შექმნას. ამის გარდა, ადგილობრივი თვითმმართველობის კოდექსში შეტანილმა ცვლილებებმა და 2018-2020 წლების სამოქმედო გეგმამ მნიშვნელოვნად განამტკიცა ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოთა როლი მსხვერპლთა მხარდაჭერისა და ძალადობის პრევენციის თვალსაზრისით. მუნიციპალიტეტები უფლებამოსილნი არიან, მიიღონ ზომები გენდერული თანასწორობის ხელშეწყობისთვის, ქალთა მიმართ ძალადობის და/ან ოჯახში ძალადობის აღსაკვეთად, მსხვერპლთა დასაცავად და მხარდასაჭერად.¹⁹

39. მიუხედავად ამისა, ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოებს არ აქვთ ერთიანი მიდგომა ქალთა მიმართ ძალადობასა და ოჯახში ძალადობასთან ბრძოლის საკითხში. უწყებათაშორის კომისიას არ მიუღია ქმედითი ზომები ადგილობრივი ხელისუფლების ორგანოების მიერ მსხვერპლი ქალების დაცვისა და მხარდაჭერის კუთხით განეული ძალისხმევის კოორდინირებისთვის. არასამთავრობო ორგანიზაციების ანგარიშების თანახმად, თვითმმართველობის ორგანოებს ცენტრალურ ხელისუფლებამდე ვერ მიაქვთ ადგილობრივი მოსახლეობის საჭიროებები და არსებული გამოწვევები ქალთა მიმართ ძალადობასთან დაკავშირებით.²⁰

40. GREVIO შეშფოთებით მიუთითებს იმ ზომების არარსებობაზე, რომლებიც უზრუნველყოფს ძალადობის რისკის ქვეშ მყოფი უმცირესობებისა და სხვა მოწყვლადი ჯგუფების წარმომადგენელი ქალების განსაკუთრებული მდგომარეობის გამოვლენას და მათზე რეაგირებას. ფაქტორები, როგორცაა, შეზღუდული შესაძლებლობა, სოციალური სტატუსი ან, უბრალოდ, ეროვნული და/ან ეთნიკური უმცირესობის ჯგუფისადმი კუთვნილება, შესაძლოა, მნიშვნელოვნად აფერხებდეს სერვისებსა ან მართლმსაჯულებაზე წვდომას. ეს უნდა აისახოს ყოვლისმომცველ პოლიტიკაში, რათა ნებისმიერმა ქალმა სრულფასოვნად შეძლოს სერვისების მიღება.

41. GREVIO საქართველოს ხელისუფლებას მტკიცედ მოუწოდებს, გასწიოს ძალისხმევა, რომელიც უზრუნველყოფს ქალთა მიმართ ძალადობასთან ბრძოლისა და პრევენციის პოლიტიკის იმპლემენტაციის კუთხით ცენტრალური და რეგიონული/ადგილობრივი ხელისუფლების ორგანოებს შორის კოორდინირების გაუმჯობესებას და პოლიტიკის იმპლემენტაციის დამოუკიდებელი მონიტორინგის განხორციელებას.

42. GREVIO, დამატებით, მოუწოდებს საქართველოს ხელისუფლებას, უზრუნველყოს, რომ უწყებათაშორისი თანამშრომლობისთვის შემუშავებული ნებისმიერი მეთოდი სრულად ასახავდეს იმ ქალების სპეციფიკურ საჭიროებებს, რომლებიც განიცდიან ან, შესაძლოა, განიცადონ დისკრიმინაციის ინტერსექციური ფორმები, კერძოდ, ეს ეხება უმცირესობების წარმომადგენელ, შშმ, სოფლად მცხოვრებ, დევნილ და ლბტი ქალებს.

ბ. ფინანსური რესურსები (მუხლი 8)

43. GREVIO შეშფოთებით აღნიშნავს, რომ ბოლო ორი (2016-2017 და 2018-2020 წლების) სამოქმედო

18. 9 თემატური ჯგუფი მუშაობს შემდეგ საკითხებზე: ქალთა მიმართ ძალადობა და ოჯახში ძალადობა; ქალთა ეკონომიკური გაძლიერება; ადრეულ ასაკში ქორწინება და სხვა საზიანო პრაქტიკები; გენდერული თანასწორობის მენისტრიმინგი; მონაცემთა შეგროვება გენდერული ძალადობის შესახებ; ადგილობრივ და ცენტრალურ მთავრობებს შორის თანამშრომლობა და კოორდინაცია; საბიუჯეტო პროგრამებში გენდერული ასპექტების ასახვა; საჯარო სექტორში ანგარიშვალდებულების და სექსუალური შევიწროების აღმოფხვრის მექანიზმების დანერგვა; „ქალებზე, მშვიდობასა და უსაფრთხოებაზე“ გაეროს უშიშროების საბჭოს რეზოლუციის განხორციელება.

19. ადგილობრივი თვითმმართველობის კოდექსი, მუხლი 16, პუნქტი 4.

20. მონიტორინგის ანგარიში, ფონდი „სოხუმი“, 2019 წ.

გეგმა ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის შესახებ მთავრობამ ისე დაამტკიცა, რომ შესაბამისი პოლიტიკის, ზომებისა და პროგრამების განსახორციელებლად საჭირო ბიუჯეტი არ განუსაზღვრავს.²¹ გარდა ამისა, ხელისუფლებამ მწირი ინფორმაცია წარმოადგინა სახელმწიფო ორგანოების, არასამთავრობო და სამოქალაქო საზოგადოების ორგანიზაციების მიერ განხორციელებული აქტივობებისთვის სათანადო ფინანსური და ადამიანური რესურსების გამოყოფის თაობაზე. ამის გამო, რთულია შეფასება, ბიუჯეტის რა ნაწილი გამოიყო ქალთა მიმართ ძალადობასთან ბრძოლისა და პრევენციის ზომებისთვის. ხელისუფლების განცხადებით, ქალთა მიმართ ძალადობის და ოჯახში ძალადობის წინააღმდეგ ბრძოლისა და მსხვერპლთა (დაზარალებულთა) დასაცავად გასატარებელი ღონისძიებების შესახებ სამომავლო სამოქმედო გეგმა და „ქალებზე, მშვიდობასა და უსაფრთხოებაზე“ გაეროს უშიშროების საბჭოს 1325-ე რეზოლუციის განხორციელების სამომავლო სამოქმედო გეგმა, რომლებიც 2022-იდან 2024 წლამდე პერიოდს მოიცავს, მიღებული იქნება თითოეული აქტივობისთვის გამოყოფილ ბიუჯეტთან ერთად, პოლიტიკის დოკუმენტების შემუშავების, მონიტორინგისა და შეფასების წესის დამტკიცების შესახებ N629 დადგენილების შესაბამისად.

44. შეფასებითი ვიზიტის დროს ხაზგასმით აღინიშნა, რომ უწყებათაშორის კომისიას არ აქვს ცალკე ბიუჯეტი, რომლითაც იგი ქალთა მიმართ ძალადობასა და ოჯახში ძალადობასთან ბრძოლის კუთხით საქმიანობას განახორციელებს.²²

45. ხელისუფლების განცხადებით, იუსტიციის სამინისტრო თანამშრომლობს არასამთავრობო ორგანიზაციებთან და გასცემს გრანტებს სხვადასხვა საკითხზე საზოგადოების ცნობიერების ასამაღლებლად, მათ შორის, ძალადობის მსხვერპლთათვის სახელმწიფო სერვისებისა და იურიდიული დახმარების შესახებ. მაგალითად, 2015 წელს იუსტიციის სამინისტრომ გამოყო დაახლოებით 15,000 ლარი (€4 000) ქალთა მიმართ ძალადობის მსხვერპლთათვის ხელმისაწვდომი სერვისების თაობაზე ინფორმაციის გასავრცელებლად და ქართულ, სომხურ, აზერბაიჯანულ და ინგლისურ ენებზე 5,000 ბროშურის მოსამზადებლად და საჯაროდ გამოსაქვეყნებლად. ამის გარდა, ყოველ წელს იუსტიციის სამინისტრო აცხადებს საგრანტო კონკურსს არასამთავრობო ორგანიზაციებისთვის. 2015 და 2017 წლებში სამინისტრომ გასცა სამი გრანტი - თითოეული 89,000 ლარის ოდენობით (დაახლოებით, €24 000).

46. ზოგიერთ აქტივობას ხელისუფლება ახორციელებს საერთაშორისო დონორების მხარდაჭერით, როგორცაა, გაეროს ქალთა ორგანიზაცია, ევროპის საბჭო და აშშ-ის საერთაშორისო განვითარების სააგენტო. ეს აქტივობები მოიცავს კვლევების ჩატარებას საქართველოში ქალთა მიმართ და ოჯახში ძალადობის გავრცელების შესახებ, გამოკითხვებს, ასევე შესაბამისი სპეციალისტების მომზადებას, რათა ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის მსხვერპლებისთვის უფრო ეფექტიანი მხარდაჭერა იყოს ხელმისაწვდომი. გარდა ამისა, ამ აქტივობების ფარგლებში შსს-მ შეიმუშავა რისკის შეფასების საკონტროლო ჩამონათვალი, რომელიც ამერიკულ ორგანიზაცია Global Rights for Women-თან თანამშრომლობით და გაეროს ქალთა ორგანიზაციისა და ევროკავშირის ფინანსური მხარდაჭერით შეიქმნა.

47. GREVIO ასევე აღნიშნავს, რომ რამდენიმე მუნიციპალიტეტს ბიუჯეტში გათვალისწინებული აქვს ძალადობის მსხვერპლთა სოციალური დაცვის პროგრამები, რომლებიც, ზოგ შემთხვევაში, მოიცავს ერთჯერად ფინანსურ დახმარებას და საცხოვრებლის/ქირის უზრუნველყოფას ოჯახში ძალადობის მსხვერპლთათვის. გარდა ამისა, გათვალისწინებულია სხვა ზომებიც, კერძოდ, ფსიქოლოგიური, იურიდიული დახმარება, დასაქმების კუთხით მხარდაჭერა, სარეაბილიტაციო სერვისები ძალადობის მსხვერპლი არასრულწლოვნებისთვის, კვლევები ძალადობის მსხვერპლი ქალების საჭიროებების შესახებ, ს არასამთავრობო ორგანიზაციებსა და მუნიციპალიტეტებს შორის თანამშრომლობის შედეგად და ფინანსდება შესაბამისი ადგილობრივი მუნიციპალიტეტების მიერ (2021 წლის მდგომარეობით).

48. სახელმწიფო ზრუნვის სააგენტოს მხარდაჭერით, ქვეყნის მასშტაბით ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის მსხვერპლთა ხუთი თავშესაფარი და ხუთი კრიზისული ცენტრი ფუნქციონირებს, რომლებიც მთლიანად მთავრობის მიერ ფინანსდება. თავშესაფრებში არსებული სპეციალიზებული სერვისების სახელმწიფო დაფინანსება 2014 წლიდან 2017 წლამდე პერიოდში

21. ჯახში ძალადობისგან დაცვისა და პრევენციის მექანიზმების ეფექტიანობის აუდიტის ანგარიში; 2019 წლის თებერვალი, გვ. 37.

22. ასევე. იხ. Public Defender's submission to the UN Committee on the Elimination of Discrimination against Women, 2021 წლის 5-9 ივლისი: www.ecoi.net/en/document/2055548.html.

87%-ით გაიზარდა.²³

49. ხელისუფლებას არ გაუზიარებია ფინანსური რესურსების გამოყოფის შესახებ ინფორმაცია ქალთა უფლებებზე მომუშავე იმ არასამთავრობო ორგანიზაციებისთვის, რომლებიც ძალადობის მსხვერპლ ქალებს მხარდაჭერის სერვისებს სთავაზობენ, თუმცა თავად ამ ორგანიზაციებმა შეშფოთება გამოთქვეს მათ მიერ მართული კრიზისული ცენტრების/თავშესაფრების დაფინანსების არასტაბილურობის გამო.²⁴ ზოგიერთი ასეთი სპეციალიზებული სერვისი (როგორცაა ქალთა თავშესაფრები) სახელმწიფო ბიუჯეტიდან ფინანსდება თავშესაფრის ბენეფიციარებისთვის განკუთვნილი ვაუჩერების გაცემის ფორმით. არასამთავრობო ორგანიზაციების ინფორმაციით, მათი საქმიანობა დიდწილად დამოკიდებულია საერთაშორისო დონორებზე, ვინაიდან სახელმწიფოს მხრიდან დაფინანსება მწირია. მდგომარეობა კიდევ უფრო გართულდა მას შემდეგ, რაც ზოგიერთმა საერთაშორისო დონორმა ამჯობინა, არასამთავრობო ორგანიზაციების ნაცვლად, დააფინანსოს სახელმწიფო უწყებები ქალთა მიმართ ძალადობასა და ოჯახში ძალადობასთან დაკავშირებული აქტივობების განსახორციელებლად. სახელმწიფო არაფინანსებს არასამთავრობო ორგანიზაციებს, რომლებიც უზრუნველყოფენ დაზარალებულთა იურიდიულ წარმომადგენლობას და კონსულტაციას. შესაბამისად, მათი საქმიანობის გაგრძელება დიდწილად დამოკიდებულია პროექტის ფარგლებში ხელმისაწვდომ ლიმიტირებულ დაფინანსებაზე.

50. GREVIO საქართველოს ხელისუფლებას დაჟინებით მოუწოდებს:

- ა. უზრუნველყოს ქალთა მიმართ ძალადობასთან ბრძოლისა და პრევენციის ღონისძიებებისა და პოლიტიკისთვის გამოყოფილი ფინანსური რესურსების გაზრდა და მდგრადობა, ამ სფეროში პოლიტიკისა და ზომების კოორდინირებაზე პასუხისმგებელი დანესებულების ბიუჯეტის ჩათვლით, ასევე - ქალთა უფლებებზე მომუშავე იმ არასამთავრობო ორგანიზაციებისათვის გამოყოფილი დაფინანსების სტაბილურობა, რომლებიც ძალადობის ყველა ფორმის მსხვერპლ ქალებისთვის მხარდაჭერის სპეციალიზებულ სერვისებს ახორციელებენ;**
- ბ. გადადგას ნაბიჯები მიზნობრივი დაფინანსების დაგეგმვის კუთხით, რათა უფრო ეფექტიანად შეძლოს იმ თანხების იდენტიფიცირება, რომლებიც ქალთა მიმართ ძალადობასთან ბრძოლასა და პრევენციაზე ყველა შესაბამისი ეროვნული და ადგილობრივი დანესებულების მიერ იხარჯება.**

8. არასამთავრობო ორგანიზაციები და სამოქალაქო საზოგადოება (მუხლი 9)

51. კონვენციის მე-9 მუხლი მხარეებისგან მოითხოვს ყველა დონეზე აღიარონ და ხელი შეუწყონ იმ არასამთავრობო და სამოქალაქო საზოგადოების ორგანიზაციების მუშაობას, რომლებიც ქალთა მიმართ ძალადობის წინააღმდეგ იბრძვიან და მათთან ეფექტიანად ითანამშრომლონ. საქართველოში არ არსებობს სტაბილური ინსტიტუციური ჩარჩო, რომელიც არასამთავრობო ორგანიზაციებს საშუალებას მისცემს, აქტიურად ჩაერთონ ქალთა მიმართ ძალადობასთან ბრძოლის კანონებისა და საჯარო პოლიტიკის შემუშავებისა და განხორციელების პროცესში. გენდერული თანასწორობის, ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის შესახებ პოლიტიკის ფორმირებისას კონსულტაციებში არასამთავრობო ორგანიზაციები და სამოქალაქო საზოგადოება მონაწილეობს დაუგეგმავად (ad hoc საფუძველზე). საერთაშორისო არასამთავრობო ორგანიზაციების წარმომადგენლებს უწყებათაშორისი კომისიის შეხვედრებზე დასწრება შეუძლიათ თავმჯდომარის მოწვევის საფუძველზე. ისინი ჩართულები არიან თემატურ სამუშაო ჯგუფებში, რომლებიც შექმნილია უწყებათაშორისი კომისიის მიერ, ასევე - გენდერული თანასწორობის საბჭოს საკონსულტაციო ორგანოში, რომლის ფუნქციაა საბჭოსთვის კონსულტაციის გაწევა თანასწორობის სხვადასხვა პრიორიტეტულ თემაზე.

52. აღსანიშნავია ხელისუფლებასა და არასამთავრობო ორგანიზაცია „ძალადობისგან დაცვის ეროვნულ ქსელს“ (AVNG) შორის თანამშრომლობა, რომელიც მოიცავს ოჯახში ძალადობის საკითხებზე პოლიციელთა მომზადებას და ცნობიერების ამაღლებას მთელი ქვეყნის მასშტაბით, ასევე მუდმივი „ღია შეხვედრების“ ჩატარებას შსს-ს, პროკურატურის, ოკუპირებული ტერიტორიებიდან დევნილთა, შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროს და ადგილობრივი ხელისუფლების წარმომადგენლებთან. საქართველოს ხელისუფლება ხაზგასმით მიუთითებს ქალთა უფლებებზე

23. 538 493 ლარი - 2014 წელს და 1 008 677 ლარი - 2017 წელს (წყარო: Sixth Periodic Report on CEDAW, გვ. 43, პ. 1).
24. იხ. written submission to CEDAW by 29 NGOs, გვ. 12.

მომუშავე იმ არასამთავრობო ორგანიზაციებთან თანამშრომლობაზე, რომლებიც მხარდაჭერის სპეციალიზებულ სერვისებს ახორციელებენ, კერძოდ მართავენ თავშესაფრებს რეგიონებში, სადაც სახელმწიფოს ასეთი სერვისების მიწოდება არ შეუძლია. საქართველოში ძალადობის მსხვერპლთა ზოგიერთი თავშესაფარი და კრიზისული ცენტრი პირველად სწორედ არასამთავრობო ორგანიზაციების მიერ შეიქმნა, შემდეგ კი სამართავად სახელმწიფოს გადაეცა. ამჟამად, არასამთავრობო ორგანიზაციები სამ თავშესაფარს და შვიდი კრიზისული ცენტრიდან ორს.²⁵

53. არასამთავრობო ორგანიზაციები აცხადებენ, რომ სახელმწიფოსა და არასამთავრობო სექტორს შორის თანამშრომლობა ფრაგმენტული და შერჩევითია.²⁶ ცენტრალურ დონეზე ის არის დაუგეგმავი, ხოლო ადგილობრივ დონეზე, ზოგიერთი არასამთავრობო ორგანიზაციის ინფორმაციით, დიდი ძალისხმევა დასჭირდათ ამ თანამშრომლობის მისაღწევად. მათი თქმით, ასეთი კავშირების დამყარება რთულია, განსაკუთრებით, ადგილობრივი ხელისუფლების ცვლილების დროს. ზოგიერთი არასამთავრობო ორგანიზაცია მიუთითებს, რომ კონსტრუქციულად თანამშრომლობს ქალაქის მერსა და ადგილობრივ საკრებულოსთან, მაგალითად, გორში.

54. არასამთავრობო ორგანიზაციების მიერ მართულ თავშესაფრებზე ძალადობის მსხვერპლთა წვდომა ნაკლებად ფორმალურია და ისინი ღიაა არა მხოლოდ სტატუსის მქონე, არამედ ყველა მსხვერპლისთვის. ასეთი სერვისები, რომელთა მისაღებად ბიუროკრატიული პროცედურები არ არსებობს, სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვანი იმ ქალებისა და ბავშვებისთვის, რომლებსაც პირველადი და გადაუდებელი დახმარება სჭირდებათ. გარდა ამისა, თავშესაფრებში უზრუნველყოფილი სერვისები არ არის შეზღუდული დროში და მეტად მორგებულია მსხვერპლის საჭიროებებზე. არასამთავრობო ორგანიზაციები ასევე ახორციელებენ ძალადობის მსხვერპლთა იურიდიულ დახმარებას და წარმომადგენლობას, თუმცა, შეზღუდული დაფინანსების გამო, ამ კუთხით ყველა მათგანს ვერ ემსახურებიან. ისინი იძულებულნი არიან, შეარჩიონ სტრატეგიული ან კონკრეტული ჯგუფის საქმეები, ხოლო დანარჩენი სახელმწიფოს იურიდიული დახმარების სამსახურში გადაამისამართონ. საჭიროა ახალი მიდგომების ჩამოყალიბება, რათა უზრუნველყოფილი იყოს მთავრობის აქტიური ხელშეწყობა და ქალთა მხარდაჭერის სპეციალიზებული სერვისების აღიარება სტამბოლის კონვენციის მე-9 მუხლის შესაბამისად.

55. GREVIO განსაკუთრებით შეშფოთებულია იმ რთული ვითარების გამო, რომელშიც ადამიანის უფლებების დამცველებსა და ქალ აქტივისტებს უწევთ საქმიანობა. როგორც ისინი აღნიშნავენ, ხშირად აწყდებიან მტრულ დამოკიდებულებას საზოგადოების მხრიდან, ხოლო საქართველოს მთავრობისგან ვერ იღებენ სათანადო მხარდაჭერას. არასამთავრობო ორგანიზაციები აგრეთვე აცხადებენ, რომ ბოლო წლებში ქალი აქტივისტები და ადამიანის უფლებების დამცველები აწყდებიან აგრესიას და მუქარებს. ხშირად მათ თავს ესხმიან განხორციელებული საქმიანობის, მათ შორის, საზოგადოებაში გენდერულ სტერეოტიპებთან ბრძოლის გამო. ქალი აქტივისტები სექსუალური ძალადობის, გაუპატიურების, მუქარის, ცილისწამების და შევიწროების მაღალი რისკის ქვეშ იმყოფებიან.²⁷ მაგალითად, ოჯახში ძალადობის გახმაურებულ საქმეში, რომელიც ცნობილ ჩოგბურთელს შეეხებოდა, ქალთა უფლებების დამცველი აქტივისტები, მსხვერპლის მხარდაჭერის გამო, სოციალურ მედიაში არაერთი მუქარის, შეურაცხყოფისა და ზეწოლის სამიზნეები გახდნენ.²⁸ ამ მუქარებთან დაკავშირებით და აქტივისტ ქალთა დასაცავად ეროვნულ ხელისუფლებას არავითარი ზომა არ მიუღია. საქართველოს სახალხო დამცველმა განაცხადა, რომ სამართალდამცავმა ორგანოებმა ვერ შეძლეს, სათანადოდ შეეფასებინათ იმ ძალადობის რისკი, რომელსაც ადამიანის უფლებათა დამცველები აწყდებიან და განეხორციელებინათ სათანადო პრევენციული და დაცვითი ზომები.²⁹ ამ კონტექსტში, GREVIO ხაზგასმით აღნიშნავს, რომ უნდა გაიზარდოს ამ სფეროში ქალთა უფლებების დამცველი არასამთავრობო ორგანიზაციების როლი და მხარდაჭერა, მათ შორის, ადგილობრივ დონეზე.

56. **GREVIO საქართველოს ხელისუფლებას მტკიცედ მოუწოდებს:**

ა. გაზარდოს არასამთავრობო ორგანიზაციების ჩართულობა ქალთა მიმართ ძალადობასთან ბრძოლისა და პრევენციის კანონების, საჯარო პოლიტიკისა და

25. არასამთავრობო ორგანიზაციების ინფორმაცია თავშესაფრების შესახებ ხელმისაწვდომია IV თავში, სექცია 23-ე მუხლის შესახებ (თავშესაფრები).

26. NGO submission by the Coalition for Equality and others, გვ. 8.

27. Human Rights House Tbilisi, "The Situation of Human Rights Defenders in Georgia – Barriers and Challenges", 2020, გვ. 29.

28. ასევე, იხ. NGO submission by the Coalition for Equality and others, გვ. 8.

29. სახალხო დამცველის ანგარიში საქართველოში ადამიანის უფლებათა და თავისუფლებათა დაცვის მდგომარეობის შესახებ, 2019 წ. გვ. 194. ხელმისაწვდომია: www.bit.ly/3grEvH2.

პროგრამების მომზადების, კოორდინირებისა და განხორციელების ყველა ეტაპზე;

- ბ. ყველა შესაძლო საშუალებით მხარი დაუჭიროს საქართველოში არასამთავრობო ორგანიზაციების მიერ უზრუნველყოფილი სპეციალიზებული სერვისების, როგორცაა ქალთა ცენტრები და თავშესაფრები, გაფართოებას. კერძოდ, შექმნას დაფინანსების შესაბამისი შესაძლებლობები, როგორცაა, შესყიდვის გამჭვირვალე პროცედურებზე დაფუძნებული გრანტები და უზრუნველყოს მსხვერპლთა მხარდაჭერისა და ძალადობის პრევენციის კუთხით მომუშავე ყველა არასამთავრობო ორგანიზაციის დაფინანსების სტაბილურობა და მდგრადობა.**

57. GREVIO საქართველოს ხელისუფლებას დაჟინებით მოუწოდებს, გააძლიეროს ქალთა უფლებების დამცველი დამოუკიდებელი ორგანიზაციების მხარდაჭერა, აღიაროს მათი წვლილი და გამოცდილება გენდერული მიდგომის გამოყენების კუთხით ქალთა მიმართ ძალადობასთან, მსხვერპლთა ნდობის ამაღლებასა და მათი უფლებების დაცვასთან დაკავშირებით. უზრუნველყოს ქალთა უფლებების დამცველი არასამთავრობო ორგანიზაციების წარმომადგენელთა მიმართ მუქარისა და შევიწროების შემთხვევების სათანადოდ გამოძიება და მიიღოს ზომები მათი პრევენციისთვის.

დ. მაკოორდინირებალი ორგანო (მუხლი 10)

58. უწყებათაშორისი კომისია შეიქმნა 2017 წლის ივნისში, აღმასრულებელი შტოს ფარგლებში, სტამბოლის კონვენციის მე-10 მუხლით დადგენილი მოთხოვნების შესასრულებლად. ქალთა მიმართ ძალადობის შესახებ კანონის თანახმად, უწყებათაშორისი კომისია უზრუნველყოფს ძალადობის ყველა ფორმის აღმოფხვრისა და პრევენციის მიზნით მიღებული ზომების მონიტორინგს და შეფასებას (მე-7 მუხლის მე-3 პუნქტი).

59. კომისიას თავმჯდომარეობს ადამიანის უფლებათა დაცვის საკითხებში პრემიერ-მინისტრის მრჩეველი, ხოლო მისი თანათავმჯდომარე არის საქართველოს იუსტიციის მინისტრის მოადგილე. უწყებათაშორისი კომისიის წევრები არიან სხვადასხვა სახელმწიფო ინსტიტუტის წარმომადგენლები.

60. უწყებათაშორისმა კომისიამ კოორდინირება გაუწია ორი სამოქმედო გეგმის შემუშავებას. ესენია: „ქალებზე, მშვიდობასა და უსაფრთხოებაზე“ გაეროს უშიშროების საბჭოს რეზოლუციის განხორციელებისთვის ეროვნული სამოქმედო გეგმა და „ქალთა მიმართ ძალადობის და ოჯახში ძალადობის წინააღმდეგ ბრძოლისა და მსხვერპლთა (დაზარალებულთა) დასაცავად გასატარებელ ღონისძიებათა 2018-2020 წლების სამოქმედო გეგმა“. კომისია პასუხისმგებელია ასევე სამოქმედო გეგმების განხორციელების კოორდინირებაზე შესაბამის სამინისტროებსა და სახელმწიფო უწყებებთან მჭიდრო თანამშრომლობით. ის აგრეთვე უზრუნველყოფს ორივე სამოქმედო გეგმის შესრულების მონიტორინგს და შეფასებას. გარდა ამისა, წესდების თანახმად, უწყებათაშორისი კომისიამონაცემთა შეგროვებისა დამათიანალიზის პროცესის კოორდინირებაზეა პასუხისმგებელი.

61. GREVIO აღნიშნავს, რომ კონვენციის მე-10 მუხლის თანახმად, შეფასების ფუნქცია გაგებული უნდა იყოს, როგორც დამოუკიდებელი და მეცნიერული ანალიზი იმის თაობაზე, უზრუნველყოფს თუ არა მიღებული ზომები მიზნის მიღწევას და/ან ნებისმიერი გაუთვალისწინებელი შედეგის გამოვლენას. GREVIO ხაზგასმით მიუთითებს, რომ ერთმანეთისგან განსხვავდება, ერთი მხრივ, პოლიტიკის განსაზღვრა, მისი განხორციელება და, მეორე მხრივ, პოლიტიკის მონიტორინგი და შეფასება. ისეთი სისტემა, სადაც ზომების მაკოორდინირებელ, განმახორციელებელ და მასთან დაკავშირებით პოლიტიკური პასუხისმგებლობის მქონე უწყებას აგრეთვე დაევალება ამ ზომების ეფექტიანობის შეფასება, ვერ უზრუნველყოფს სათანადო ობიექტურობას.

62. უწყებათაშორისი კომისიის მანდატი აგრეთვე მოიცავს გენდერული მენისტრიმინგის ხელშეწყობას აღმასრულებელ ორგანოში, სქესის მიხედვით ჩაშლილი მონაცემების შეგროვებისა და ანალიზის, ასევე გენდერული თანასწორობის შესახებ საქართველოს მთავრობის მიერ აღებული საერთაშორისო ვალდებულებების განხორციელების მხარდაჭერას.

63. უწყებათაშორისი კომისია ყოველწლიურად ამზადებს ანგარიშს, რომელშიც დეტალურად არის აღწერილი იმ კონკრეტულ წელს განხორციელებული საქმიანობა და დარჩენილი გამომწვევები. ეს დოკუმენტი, ადამიანის უფლებათა დაცვის სამოქმედო გეგმის განხორციელების შესახებ

ანგარიშთან ერთად, არის საჯარო და განსახილველად წარედგინება ადამიანის უფლებათა საბჭოსა და საქართველოს პარლამენტს. კომისია იკრიბება წელიწადში ორჯერ. იგი სარგებლობს მთავრობის ადმინისტრაციაში მოქმედი ადამიანის უფლებათა სამდივნოს მხარდაჭერით, რადგან მას საკუთარი სამდივნო არ აქვს.

64. 2019 წლის თებერვალში სახელმწიფო აუდიტის სამსახურის მიერ გამოცემულ ანგარიშში³⁰ ხაზგასმული იყო, რომ საჭიროა უწყებათაშორისი კომისიის როლის გაძლიერება ეროვნული სამოქმედო გეგმის შესრულებაში, ვინაიდან ზოგიერთი აქტივობა და ღონისძიება მითითებულ ვადებში ვერ განხორციელდა და საჭირო გახდა მათი გადავადება. იმავე ანგარიშში ადამიანური რესურსების ნაკლებობა დასახელდა ერთ-ერთ ძირითად მიზეზად, რომელიც უწყებათაშორის კომისიას საქმიანობის ეფექტიანად წარმართვაში ხელს უშლის. ანგარიშში წარმოდგენილი რეკომენდაციის თანახმად, მიზანშეწონილია, გაიზარდოს კომისიის, როგორც მაკოორდინირებელი ორგანოს ინსტიტუციური და საკანონმდებლო უფლებამოსილებები გენდერული თანასწორობის, ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის საკითხებზე. ადამიანური რესურსების სიმწირის გარდა, აღსანიშნავია, რომ უწყებათაშორისი კომისიის მუშაობისთვის არ გამოიყოფა საბიუჯეტო სახსრები. GREVIO შეშფოთებით აღნიშნავს, რომ ეს შეზღუდვები კომისიას არ აძლევს შესაძლებლობას, სრულფასოვნად შეასრულოს კონვენციის მე-10 მუხლში განსაზღვრული მაკოორდინირებელი ორგანოს ფუნქციები.

65. GREVIO მტკიცედ მოუწოდებს საქართველოს ხელისუფლებას, გამოუყოს საკმარისი ადამიანური და ფინანსური რესურსი გენდერული თანასწორობის, ქალთა მიმართ ძალადობის და ოჯახში ძალადობის საკითხებზე მომუშავე უწყებათაშორისი კომისიას, რათა მან სათანადოდ შეასრულოს კონვენციის მე-10 მუხლით განსაზღვრული მაკოორდინირებელი ორგანოს ფუნქცია. GREVIO საქართველოს ხელისუფლებას მტკიცედ მოუწოდებს, ამ პროცესში ხელი შეუწყოს, ერთი მხრივ, პოლიტიკისა და ზომების კოორდინაციასა და იმპლემენტაციას, მეორე მხრივ კი - დამოუკიდებელი მონიტორინგის განხორციელებას, რათა უზრუნველყოფილი იყოს პოლიტიკის შეფასების ობიექტურობა.

3. მონაცემთა შეგროვება და კვლევა (მუხლი 11)

66. ქალთა მიმართ ძალადობასა და ოჯახში ძალადობასთან ბრძოლა და პრევენცია საჭიროებს მტკიცებულებაზე დაფუძნებული პოლიტიკის შემუშავებას. ამ მხრივ, უაღრესად მნიშვნელოვანია ყველა შესაბამისი ადმინისტრაციული წყაროდან სისტემატური და შედარებადი მონაცემების შეგროვება, ისევე როგორც ინფორმაცია ქალთა მიმართ ძალადობის ყველა ფორმის გავრცელების შესახებ.³¹

1. ადმინისტრაციული მონაცემების შეგროვება

67. საქართველოში, მონაცემების შეგროვებას და სტატისტიკურ საქმიანობას ახორციელებს საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური(ჯეოსტატი), რომელიც დამოუკიდებელი ორგანო და საჯარო სამართლის იურიდიული პირია. სტატისტიკის სამსახური ატარებს მოსახლეობის აღწერას, ამუშავებს სტატისტიკურ და სხვა მონაცემებს, აქვეყნებს შეგროვებულ მასალას და ამზადებს ყოველწლიურ ანგარიშებს. ერთ-ერთი ასეთი ანგარიშია „ქალები და კაცები საქართველოში“, რომელიც წელიწადში ორჯერ გამოიცემა. დოკუმენტი ასევე მოიცავს ქალთა მიმართ ძალადობის საკითხს.

68. გაეროს ქალთა ორგანიზაციის მხარდაჭერით, ჯეოსტატმა 2018 წლის ბოლოს შექმნა გენდერთან დაკავშირებული სტატისტიკის ონლაინ პორტალი, რომელზეც ქვეყნდება ხელმისაწვდომი მონაცემები ინფორმაციებისა და ინტერაქტიული ვიზუალური საშუალებების გამოყენებით.³² პორტალი მომხმარებელს სთავაზობს სტატისტიკურ ინფორმაციას სხვადასხვა სფეროში ქალთა თანასწორობის შესახებ, თუმცა არ შეიცავს მონაცემებს კონკრეტულად ქალთა მიმართ ძალადობის თაობაზე.

30. ოჯახში ძალადობისგან დაცვისა და პრევენციის მექანიზმების ეფექტიანობის აუდიტის ანგარიში; 2019 წლის თებერვალი, გვ. 39.

31. ეს სექცია განიხილავს მონაცემთა შეგროვებასთან დაკავშირებულ ძირითად საკითხებს, ხოლო V და VI თავები აგრეთვე შეეხება კონკრეტულ სისხლის სამართლის დანაშაულებთან დაკავშირებულ მონაცემებს.

32. იხ. საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური (geostat.ge).

69. საქართველოში არ არსებობს ოჯახში ძალადობის და ქალთა მიმართ ძალადობის სხვა ფორმების შესახებ მონაცემთა შეგროვების ინტეგრირებული სისტემა. მონაცემებს აგროვებს სხვადასხვა ორგანო, მათ შორის, პოლიცია, პროკურატურა, სასამართლო და სხვა ინსტიტუტები, თუმცა, არ ხდება მათი ცენტრალიზება ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის შესახებ ერთიანი სურათის შესაქმნელად. გარდა ამისა, ყველა ორგანო ცალკეულ მონაცემებს ჩაშლილი ფორმით არ აგროვებს, ხოლო ქალთა მიმართ ძალადობის შესახებ ინფორმაცია ყოველთვის არ არის საჯაროდ ხელმისაწვდომი. GREVIO ხაზგასმით მიუთითებს, რომ კოორდინაციისა და შედარებადი მონაცემების ნაკლებობა შეუძლებელს ხდის საქმეების მონიტორინგს სამართალდამცავ და სასამართლო ორგანოებში მიმდინარე წარმოების ყველა ეტაპზე, აფერხებს მსჯავრდების, მართლმსაჯულების სისტემიდან საქმეთა გადინების და რეციდივის მაჩვენებლების განსაზღვრას, ასევე ხარვეზების იდენტიფიცირებას ინსტიტუტების რეაგირების თვალსაზრისით.

ა. სამართალდამცავი ორგანოები და მართლმსაჯულების საქმეები

70. GREVIO მიესალმება 2020 წელს სისხლის სამართლის საქმის წარმოების ახალი ელექტრონული სისტემის დანერგვას. მონაცემების შეგროვება ხდება დანაშაულის ტიპის, მსხვერპლისა და მოძალადის სქესის, ასაკის, ეთნიკური წარმომავლობის, საქმიანობის, მოძალადისა და მსხვერპლის შორის ურთიერთობისა და დანაშაულის გენდერის ნიშნით შეუწყნარებლობის მოტივის მიხედვით. ამ პროგრამაზე წვდომა აქვს პოლიციის ყველა განყოფილებას და ყველა დეპარტამენტს, რადგან იგი შეიცავს კონკრეტული საქმისთვის საჭირო დოკუმენტებს და მასალებს. პრაქტიკაში, სისხლის სამართლის საქმეზე გამოძიების დაწყების შემდეგ ინფორმაცია შედის სისტემაში და ელექტრონული პროგრამა ავტომატურად აწარმოებს საჭირო სტატისტიკურ მონაცემებს. სისხლის სამართლის საქმეების ელექტრონულ მონიტორინგზე წვდომა აქვთ პროკურორებსაც. მათ შეუძლიათ, მთელი გამოძიების პროცესში თვალყური ადევნონ და ზედამხედველობა გაუწიონ ამ საქმეებს. საქართველოში აღნიშნული აქტივობა ყველა პროკურორისთვის სავალდებულოა. ხელისუფლების განცხადებით, ახალი პროგრამა უზრუნველყოფს მონაცემების შეგროვებას ქვეყნის მთელ ტერიტორიაზე, სტამბოლის კონვენციით დადგენილი მინიმალური მოთხოვნების შესაბამისად.

71. შსს-ს ადამიანის უფლებათა დაცვისა და გამოძიების ხარისხის მონიტორინგის, ასევე საინფორმაციო-ანალიტიკურმა დეპარტამენტებმა გააუმჯობესეს შემაკავებელი ორდერების შესახებ სტატისტიკური მონაცემების დამუშავება, რასაც GREVIO მიესალმება. ასევე, რეგულარულად მზადდება ანგარიში შემაკავებელი ორდერების დარღვევის შემთხვევების შესახებ.

72. GREVIO, დამატებით, კმაყოფილებით აღნიშნავს, რომ, ხელისუფლების ინფორმაციით, შსს-მ 2018 წელს დაიწყო ფემიციდის საქმეების შესახებ მონაცემების აღრიცხვა. თუმცა, კვლავ გამოწვევად რჩება ქალთა მიმართ ძალადობის და ოჯახში ძალადობის შემთხვევებზე ადმინისტრაციული მონაცემების შეგროვებისა და დამუშავების საერთო მეთოდოლოგიური სტანდარტის არარსებობა და გენდერის ნიშნით შეუწყნარებლობის მოტივის იდენტიფიცირება. ხელისუფლების განცხადებით, გადაიდგა ნაბიჯები გენდერის ნიშნით შეუწყნარებლობის მოტივით ჩადენილი დანაშაულების შესახებ ერთიანი სტატისტიკური მონაცემების წარმოების მიმართულებით, ასევე, ყოველწლიურად ქვეყნდება ანგარიშები.

73. პროკურატურა ქალთა მიმართ ძალადობის და ოჯახში ძალადობის შემთხვევებზე მონაცემებს აღრიცხავს სქესის, მსხვერპლისა და მოძალადის ასაკის, მათ შორის არსებული ურთიერთობის, ძალადობის ტიპის, გეოგრაფიული მდებარეობის და შეზღუდული შესაძლებლობის მიხედვით. ეს ეხება ასევე სექსუალური ძალადობის, გაუპატიურების და იძულებითი ქორწინების შესახებ მონაცემებს. GREVIO მიესალმება პროკურატურის მიერ განულ ძალისხმევას საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 140-ე (სექსუალური ხასიათის შეღწევა თექვსმეტი წლის ასაკს მიუღწეველი ადამიანის სხეულში) და 150¹-ე (იძულებითი ქორწინება) მუხლებით გათვალისწინებული დანაშაულების შესახებ სტატისტიკური მონაცემების შეგროვების კუთხით. ამ მონაცემებს აქვეყნებს პროკურატურის ადამიანის უფლებათა დაცვის სამმართველო ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის შემთხვევების შესახებ ანგარიშების ფარგლებში. საპროკურორო საქმიანობაზე ზედამხედველობისა და სტრატეგიული განვითარების დეპარტამენტის ანალიტიკური სამმართველო აფასებს სისხლის სამართლებრივი დევნის, გამოძიების, დაზარალებულებისა და მოძალადის სისხლის სამართლის პასუხისმგებლობისგან გათავისუფლების (განრიდების) შესახებ მონაცემებს, რომლებსაც სამმართველო ჯეოსტატს უზიარებს.

74. სტამბოლის კონვენციასთან შესაბამისობის უზრუნველსაყოფად საქართველოს უზენაესმა სასამართლომ განაახლა მონაცემთა შეგროვების მეთოდოლოგია, რომელიც გულისხმობს ქალთა მიმართ ჩადენილი დანაშაულების შესახებ სისხლის სამართლის კოდექსის კონკრეტული მუხლების იდენტიფიცირებას. სასამართლოები მონაცემებს სწორედ ამ მეთოდოლოგიის გამოყენებით აგროვებენ. ეს მოიცავს ინფორმაციას მსხვერპლებისა და მოძალადეების, მათ შორის არსებული ურთიერთობის, მათი სქესისა და ასაკის, საქმის სამართლებრივი კვალიფიკაციის, მსჯავრდების, ასევე ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის საქმეებზე გამოტანილი გამამტყუნებელი განაჩენების რაოდენობის შესახებ. ამჟამად, ადამიანური რესურსების ნაკლებობის გამო, ამ მონაცემებს მხოლოდ პირველი ინსტანციის სასამართლოები აგროვებენ. მათ აგრეთვე დანერგეს სტატისტიკის ფორმები, რომლებიც საშუალებას აძლევთ, უფრო მეტი ინფორმაცია შეაგროვონ ძალადობის მსხვერპლი ქალების შესახებ, მათ შორის, აღრიცხონ ისეთი მახასიათებლები, როგორცაა შეზღუდული შესაძლებლობა, ან მიუთითონ, არის თუ არა მსხვერპლი ლესბოსელი, ბისექსუალი, ტრანსგენდერი ან ინტერსექსი (ლბტი).

75. GREVIO მტკიცედ მოუწოდებს საქართველოს ხელისუფლებას, მიიღოს ზომები, რათა მოხდეს სამართალდამცავ ორგანოებსა და სასამართლოს შორის მონაცემთა შეგროვების ჰარმონიზება იმ მიზნით, რომ მათ შორის, მოხდეს მართლმსაჯულების სისტემიდან საქმეთა გადინების მაჩვენებლების შეფასების, ასევე, უზრუნველყოს ანონიმური ფორმით მონაცემების სისტემატურად გამოქვეყნება.

ბ. ჯანდაცვის სექტორი

76. ხელისუფლების მიერ წარმოდგენილი ინფორმაციის მიხედვით, ბუნდოვანია, აგროვებს თუ არა ჯანდაცვის სექტორი მონაცემებს იმ ქალებისა და გოგონების შესახებ, რომლებიც ჯანდაცვის სფეროს მუშაკებს ქალთა მიმართ ან ოჯახში ძალადობის გამოცდილების გამო უკავშირდებიან. ამის შესახებ რაიმე ოფიციალური ინფორმაცია არ ყოფილა ხელმისაწვდომი.

77. GREVIO მტკიცედ მოუწოდებს საქართველოს ხელისუფლებას, მიიღოს ზომები, რათა უზრუნველყოფილი იქნას ჰარმონიზებული მონაცემების შეგროვება, იმ შემთხვევების შესახებ, როდესაც ჯანდაცვის პროვაიდერ დანესებულებებს მიმართავენ ქალი პაციენტები მათ მიერ განცდილი გენდერული ნიშნით მოტივირებული ძალადობის გამო. ასეთი მონაცემები ჩაშლილი უნდა იყოს, მინიმუმ, სქესის, ასაკის, მოძალადესა და დაზარალებულს შორის არსებული ურთიერთობის მიხედვით.

78. გარდა ამისა, GREVIO საქართველოს ხელისუფლებას მოუწოდებს, გაზარდოს ცნობიერება ჯანდაცვის სფეროს მუშაკებს შორის ქალთა მიმართ ძალადობის ყველა ფორმის (მათ შორის, ოჯახში ძალადობის) შესახებ მონაცემთა შეგროვების მნიშვნელობაზე, ასევე, გააუმჯობესოს ამ კუთხით მათი უნარები და შესაძლებლობები, მათ შორის, ტრენინგებით ქალთა მიმართ ძალადობის შემთხვევების გამოვლენის თაობაზე.

გ. სოციალური სარკინები

79. სოციალური ზრუნვის სააგენტო აგროვებს მონაცემებს ქალების შესახებ, რომლებიც ქალთა მიმართ ძალადობის, მათ შორის, ოჯახში ძალადობის განცდის გამო, დახმარებისთვის სოციალურ სამსახურებს მიმართავენ. შეგროვებული მონაცემები მოიცავს სახელმწიფო სერვისების ბენეფიციარების შესახებ ინფორმაციას, როგორცაა თავშესაფრებში/კრიზისულ ცენტრებში მოთავსება, სქესი, ასაკი, სტატუსი, დანესებულებაში მიღებისა და მისი დატოვების თარიღები.

დ. მონაცემები თავშესაფრის პროცედურის შესახებ

80. ხელისუფლების განცხადებით, მონაცემები არ გროვდება გენდერის ნიშნით სისხლის სამართლებრივი დევნისა ან მისი შედეგების საფუძველზე გაკეთებული თავშესაფრის მოთხოვნის რაოდენობის შესახებ.

81. GREVIO საქართველოს ხელისუფლებას მტკიცედ მოუწოდებს, დანერგოს მონაცემთა შეგროვების სისტემა, რომელიც გენდერთან ნიშნით დანყებული სისხლის სამართლებრივი დევნის, მათ შორის, ქალის სასქესო ორგანოების დასახიჩრების ან იძულებითი ქორწინების საფუძველზე წარდგენილი თავშესაფრის მოთხოვნის შესახებ განცხადებების რეგისტრაციისა და შედეგების აღრიცხვის შესაძლებლობას იძლევა.

2. მოსახლეობის გამოკითხვები

82. 2017 წელს საქართველოს სტატისტიკის ეროვნულმა სამსახურმა, გაეროს ქალთა ორგანიზაციასთან თანამშრომლობით და ევროპის კომისიის მხარდაჭერით, გამოაქვეყნა „ქალთა მიმართ ძალადობის ეროვნული კვლევა საქართველოში“.³³ კვლევის მიზანი იყო: პარტნიორის/ მეუღლის და სხვა მოძალადეების მხრიდან ქალებისა და გოგონების მიმართ საჯარო და კერძო სივრცეში განხორციელებული ძალადობის სხვადასხვა ფორმის გავრცელების შესახებ სარწმუნო მონაცემების მოპოვება; ქალთა მიმართ ძალადობის შედეგების გავლენის შეფასება ქალის ჯანმრთელობასა და სხვა მახასიათებლებზე; იმ ფაქტორების განსაზღვრა, რომლებსაც ქალის დაცვა ან ძალადობის რისკის შექმნა შეუძლია; ძალადობაგადატანილი ქალებისთვის არსებული მომსახურებების შესახებ ინფორმირებულობისა და მათი გამოყენების მასშტაბის შეფასება; ქალთა მიმართ ძალადობის საკითხების მიმართ ქალებისა და კაცების ინფორმირებულობისა და მათი დამოკიდებულებების შესწავლა. კვლევაში აღნიშნულია, რომ ქალთა მიმართ ძალადობა - ფიზიკური, სექსუალური და ფსიქოლოგიური - საქართველოში ფართოდ გავრცელებულ ადამიანის უფლებათა დარღვევად და საზოგადოებრივი ჯანდაცვის პრობლემად რჩება.³⁴

83. **GREVIO საქართველოს ხელისუფლებას მოუწოდებს, ჩაატაროს მოსახლეობის რეგულარული გამოკითხვა, რათა შეაფასოს სტამბოლის კონვენციის მოქმედების სფეროში შემავალი ქალთა მიმართ ძალადობის ყველა ფორმის გავრცელება და ტენდენციები.**

3. კვლევა

84. კონვენციის მე-11 მუხლის 1.ბ ქვეპუნქტი მხარე სახელმწიფოებს აკისრებს კვლევის მხარდაჭერის ვალდებულებას იმის გათვალისწინებით, რომ აუცილებელია, მხარეებმა კონვენციის მოქმედების სფეროში შემავალ ყველა ფორმის ძალადობასთან ბრძოლისა და პრევენციის პოლიტიკა და ზომები ამ სფეროში თანამედროვე კვლევასა და ცოდნას დააფუძნონ. როგორც მტკიცებულებაზე დაფუძნებული პოლიტიკის განსაზღვრის პროცესის ძირითადი ელემენტი, კვლევა ხელს უწყობს ქალთა მიმართ ძალადობასა და ოჯახში ძალადობასთან დაკავშირებით სასამართლოს, მხარდაჭერის სერვისებისა და სამართალდამცავი ორგანოების ყოველდღიური, პრაქტიკული რეაგირების გაუმჯობესებას.³⁵

85. GREVIO მიესალმება საქართველოს ხელისუფლების ჩართულობას სხვადასხვა კვლევითი ინიციატივის მხარდაჭერასა და ანგარიშების მომზადებაში, მათ შორისაა ანგარიშები: რომლებიც იკვლევს, როგორ შეიცვალა აღქმები და ქცევა გენდერულ თანასწორობასთან დაკავშირებით;³⁶ ფემიციდის შემთხვევების მონიტორინგის შესახებ;³⁷ საქართველოში ქალთა მიმართ ძალადობის შესახებ;³⁸ კვლევა საჯარო სამსახურში ქალთა კარიერული განვითარების, ასევე გენდერული თანასწორობის შესახებ.³⁹ ეს ანგარიშები მომზადებულია სხვადასხვა საერთაშორისო ორგანიზაციასთან თანამშრომლობით. ესენია: გაეროს განვითარების პროგრამა, გაეროს მოსახლეობის ფონდი, გაეროს ქალთა ორგანიზაცია და არასამთავრობო ორგანიზაციები. ანგარიშები ასახავს მთავრობის ძალისხმევას, უკეთ გაიაზროს საქართველოში არსებული სოციალურ-კულტურული ლანდშაფტი, ასევე გენდერული თანასწორობისა და ძალადობისგან ქალების დაცვის სფეროში არსებული პრაქტიკული შედეგები და გამოწვევები, რაც სახელმწიფო დაწესებულებებში მტკიცებულებაზე დაფუძნებული პოლიტიკის შემუშავების საფუძველს ქმნის.

86. თუმცა, GREVIO აღნიშნავს, რომ არ არსებობს კვლევა იმის შესახებ, რა გავლენა აქვს გენდერული ნიშნით მოტივირებულ ძალადობას ბავშვებზე, კერძოდ, ოჯახში ძალადობის მონმე არასრულწლოვნებზე, მსხვერპლი ქალების წვდომაზე მხარდამჭერ სერვისებზე, დაცვასა და მართლმსაჯულებაზე, და სხვადასხვა მონყვლადი ჯგუფის მიმართ ძალადობაზე.

33. იხ. ქალთა მიმართ ძალადობის ეროვნული კვლევა საქართველოში 2017; ანგარიშის ძირითადი მიგნებების მიმოხილვა | გაეროს ქალთა ორგანიზაცია – საქართველო (unwomen.org).

34. კვლევის თანახმად, შვიდი ქალიდან ერთს განუცდია ოჯახში ძალადობა მეუღლის/პარტნიორის მხრიდან, რაც გამოკითხულთა 14%-ია (6 006 ქალი, 15-იდან 64 წლამდე, მთელი ქვეყნის მასშტაბით). ამავე კვლევის თანახმად, იმ ქალებიდან, რომლებსაც განუცდიათ ფიზიკური ძალადობა მეუღლის ან პარტნიორის მხრიდან, მხოლოდ 18%-მა მიმართა პოლიციას, ხოლო 36%-ს ამის შესახებ არავისთვის უთქვამს.

35. სტამბოლის კონვენციის განმარტებითი ბარათი, პ. 77.

36. Men, Women, and Gender Relations in Georgia: Public Perceptions and Attitudes 2019.

37. საქართველოს სახალხო დამცველის ანგარიში ფემიციდის შემთხვევების მონიტორინგის შესახებ, 2014-2018 წწ.

38. National Study on Violence against Women in Georgia, Summary Report, 2017.

39. Gender Equality in Georgia: Barriers and Recommendations by the Gender Equality Council of the Parliament of Georgia, 2018.

87. GREVIO მტკიცედ მოუწოდებს საქართველოს ხელისუფლებას, კვლევებზე დაფუძნებული რეაგირება მოახდინოს ძალადობაზე, რომელიც გავლენას ახდენს ქალების მონყვლად ჯგუფებზე, როგორებიც არიან ეროვნული და/ან ეთნიკური უმცირესობის წარმომადგენელი ქალები და გოგონები, მიგრანტი, ლბტი და შშმ ქალები. გარდა ამისა, GREVIO მტკიცედ მოუწოდებს საქართველოს ხელისუფლებას, მხარი დაუჭიროს კვლევას იმის შესახებ, თუ რა გავლენას ახდენს გენდერული ნიშნით მოტივირებული ძალადობა ოჯახში ძალადობის მონმე ბავშვებზე, ასევე ქალი მსხვერპლებისთვის მხარდაჭერის სერვისებზე, დაცვისა და მართლმსაჯულების ხელმისაწვდომობაზე.

III. პრევენცია

88. წინამდებარე თავი შეიცავს რამდენიმე ზოგად და კონკრეტულ ვალდებულებას პრევენციის სფეროში. ეს ეხება ადრეული პრევენციის ზომებს, როგორებიცაა: ქალებისა და კაცების სოციალური და კულტურული ქცევის ცვლილება, ცრურწმენებისა და გენდერული სტერეოტიპების აღმოფხვრა, ზომების მიღება საზოგადოების ყველა ჯგუფის, მათ შორის კაცების, ჩასართავად გენდერული თანასწორობის მიღწევისა და ქალთა მიმართ ძალადობის პრევენციის პროცესში. აღნიშნული ასევე მოიცავს პრევენციის უფრო კონკრეტულ ღონისძიებებს, როგორებიცაა: ცნობიერების ამაღლება და კამპანიების წარმართვა, ყველა სპეციალისტის სათანადოდ მომზადება, განათლება სკოლებსა და სხვა გარემოში, პროგრამები მოძალადეებისთვის შემდგომი ვიქტიმიზაციის თავიდან ასაცილებლად, რაც არანაკლებ მნიშვნელოვანია.

ა. ცნობიერების ამაღლება (მუხლი 13)

89. საქართველოში ბოლო წლებში მნიშვნელოვანი ძალისხმევა იყო განხორციელებული ფართო საზოგადოებასა და სპეციალისტებში, მათ შორის, ადგილობრივი თემის ლიდერებში ქალთა მიმართ ძალადობის სხვადასხვა ფორმის შესახებ ცნობიერების ასამაღლებლად, რასაც GREVIO მიესალმება. ეროვნულ დონეზე უწყებათაშორისმა კომისიამ შეიმუშავა კომუნიკაციის სტრატეგია ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის შესახებ 2018-2020 წლებისთვის, რომელიც შეიცავს დეტალურ ინფორმაციას ცნობიერების ამაღლების მიზნით განსახორციელებელი აქტივობების შესახებ. დოკუმენტი შესაბამისი სამინისტროებისა და სახელმწიფო უწყებებისთვის ადგენს ჩარჩოს, რომლის ფარგლებშიც ისინი უნდა ჩაერთონ ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის წინააღმდეგ ბრძოლაში, ხელი შეუწყონ ასეთ შემთხვევებზე ნულოვან ტოლერანტობას და მსხვერპლთათვის ხელმისაწვდომი სახელმწიფო სერვისების შესახებ ცნობიერების ამაღლებას. ამასთანავე, სტრატეგია ითვალისწინებს ცნობიერების ამაღლების ისეთ ინტერვენციას, რომელიც დაფუძნებულია მტკიცებულებაზე, არის მიზნობრივი და რეაგირებს ძალადობის გამომწვევ ძირეულ საფუძვლებზე. სტრატეგიას აქვს ორი მთავარი მიზანი - საზოგადოების ცნობიერების ამაღლება ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის შესახებ და მათ ინფორმირება მხარდაჭერის სახელმწიფო სერვისების თაობაზე. სტრატეგია ეფუძნება „ქალთა მიმართ ძალადობის ეროვნული კვლევის“ (2017 წ.) მიგნებებს.

90. ეროვნულ სტრატეგიაზე დაყრდნობით, გაეროს ქალთა ორგანიზაციისა და ევროკავშირის მხარდაჭერით, უწყებათაშორისმა კომისიამ 2018 და 2019 წლებში ორი კამპანია განახორციელა. 2018 წელს ეს კამპანია შეეხებოდა ქალთა მიმართ ძალადობის წინააღმდეგ ბრძოლას. მისი ძირითადი გზავნილი იყო, რომ ძალადობის დასრულება ეროვნულ პრიორიტეტია და, რომ საქართველოს მთავრობა მხარს უჭერს მსხვერპლებს და მოძალადეების პასუხისმგებლობაში მიცემას. სახელმწიფო უწყებებმა ორგანიზება გაუწიეს სხვადასხვა თემატურ ღონისძიებას ძალადობის მსხვერპლთა მხარდაჭერის სერვისების, შესაბამისი კანონებისა და ძალადობის მიმართ ნულოვანი ტოლერანტობის დამკვიდრების პოპულარიზაციის მიზნით. ეს კამპანია სოციალურ მედიაშიც მიმდინარეობდა და გამოყენებული იყო ჰეშთეგები: #საქართველოძალადობისწინააღმდეგ, #საქართველოზრუნავს, #ძალადობისდასრულებასაერთოაქმეა. გარდა ამისა, ცენტრალური ხელისუფლების ამ ინიციატივას ქვეყნის მასშტაბით 30 მუნიციპალიტეტი შეუერთდა, რომლებიც იმავე ინფორმაციას ავრცელებდნენ. 2019 წელს ჩატარებული კამპანია ყურადღებას ამახვილებდა სექსუალურ შევიწროებაზე, რადგან სწორედ ამ წელს იყო მიღებული ახალი კანონმდებლობა სექსუალური შევიწროების შესახებ. კამპანიის ძირითადი გზავნილი იყო, რომ სექსუალური შევიწროება არის ადამიანის უფლებების დარღვევა და ისჯება კანონით. კამპანიის ფარგლებში ოცდაორმა სახელმწიფო დაწესებულებამ განახორციელა აქტივობები 3,000-ზე მეტი ადამიანის უშუალო მონაწილეობით.

91. GREVIO კმაყოფილებით აღნიშნავს, რომ ამ ორ მნიშვნელოვან კამპანიას შეუერთდა პროკურატურა და მან, ყოველწლიურად, ორგანიზება გაუწია 24 საინფორმაციო შეხვედრას ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის შესახებ. შეხვედრები გაიმართა სკოლის მასწავლებლებთან, მოსწავლეებთან და მათ მშობლებთან, საჯარო მოხელეებთან და ადგილობრივ თემებთან. შეხვედრების მიზანი იყო ქალთა მიმართ ძალადობის, დისკრიმინაციის, სიძულვილით მოტივირებული დანაშაულებისა და სახელმწიფოს მიერ მიღებული ზომების შესახებ ცნობიერების ამაღლება. გარდა ამისა, პროკურატურა ახორციელებს საინფორმაციო კამპანიებს საქართველოს თითოეულ რეგიონში დანაშაულების პრევენციის მიზნით. მაგალითად, 2018 წელს ჩაატარა 706

შეხვედრა, საიდანაც 241 შეეხებოდა ქალთა მიმართ ძალადობასა და ოჯახში ძალადობას. 2019 წელს კი ორგანიზება გაუწია 64 საინფორმაციო შეხვედრას ამავე თემაზე.

92. გარდა ამისა, შინაგან საქმეთა სამინისტრომ ჩაატარა ცნობიერების ასამაღლებელი კამპანიები მთელი ქვეყნის მასშტაბით (მაგალითად, კამპანია „ძალა ნდობას“), რომელთა მიზანიც იყო ოჯახში ძალადობის პრევენცია და არსებული სამართლებრივი მექანიზმების, სახელმწიფო სერვისებისა და ოჯახში ძალადობის მსხვერპლთათვის ხელმისაწვდომი სხვა მხარდაჭერის საშუალებების შესახებ ცნობიერების ამაღლება. მომზადდა საინფორმაციო ბროშურები სხვადასხვა ენაზე, რომლებიც განთავსდა პოლიციის განყოფილებებში. ამავე თემებზე ჩატარდა პრევენციური საჯარო სკოლები. გარდა ამისა, საქართველოში განხორციელდა ადრეულ ასაკში ქორწინებასთან ბრძოლის კამპანიები. მაგალითად, 2019 წელს შსს-მ, UNFPA-ს მხარდაჭერით, დაიწყო კამპანია სახელწოდებით „ნუ წაართმევ ბავშვობას“, რომლის მიზანია საზოგადოების ცნობიერების ამაღლება ადრეულ ასაკში ქორწინებისა და ასეთი შემთხვევების პოლიციისთვის შეტყობინების შესახებ. ჩატარდა ღონისძიებები ადგილობრივი მოსახლეობის, ადგილობრივი მთავრობის წარმომადგენლების, სკოლებისა და სხვა დაინტერესებული მხარეების მონაწილეობით. ასეთი კამპანიები კვლავაც გრძელდება, რათა აღმოიფხვრას ადრეულ ასაკში ქორწინება, გაიზარდოს საზოგადოების ცნობიერება ამ საკითხზე და უზრუნველყოფილი იყოს ადრეულ ასაკში ქორწინების შემთხვევების დროული შეტყობინება.

93. Covid-19-ის პანდემიის დროს ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის გაზრდილ რისკებზე რეაგირების მიზნით, უწყებათაშორისმა კომისიამ შეიმუშავა პანდემიის პერიოდში გამოსაყენებელი კომუნიკაციის სტრატეგია ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის შესახებ. კამპანია ფოკუსირებული იყო შეტყობინების ალტერნატიულ მეთოდებსა და მხარდაჭერის სერვისების ხელმისაწვდომობაზე, ხოლო თავად სტრატეგია შემუშავდა საერთაშორისო და არასამთავრობო ორგანიზაციებთან თანამშრომლობით. GREVIO მიესალმება მთელი ქვეყნის მასშტაბით SMS სისტემის დანერგვას შეტყობინების ალტერნატიული საშუალებების შესახებ თითოეული მოქალაქის ინფორმირების მიზნით; ეს შეტყობინებები იგზავნებოდა სომხურ და აზერბაიჯანულ ენებზეც. ინფორმაციის გავრცელება ხდებოდა ასევე აფთიაქებსა და მაღაზიებში, ტელევიზიით და სოციალური მედიით.

94. ბოლო წლებში საქართველოს მთავრობა ახორციელებს გენდერული ძალადობის წინააღმდეგ აქტივობებს 16-დღიანი გლობალური კამპანიის ფარგლებში. ჩატარდა არაერთი ღონისძიება და გავრცელდა სხვადასხვა ინფორმაცია საერთაშორისო და არასამთავრობო ორგანიზაციებთან თანამშრომლობის გზით. კამპანიის ფარგლებში, 2020 და 2021 წლებში, საჯარო სამსახურის ბიურომ საჯარო დაწესებულებებში დასაქმებულთათვის გამართა რამდენიმე ფორუმი სექსუალური შევიწროების, საჯარო სამსახურში გენდერული მიდგომის, ასევე ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის შესახებ. ამასთანავე, საქართველოში ევროპის საბჭოს ოფისი და საქართველოს მთავრობის ადმინისტრაცია, პარტნიორ უწყებებთან ერთად, რეგულარულად ატარებენ თანასწორობის კვირეულს საქართველოში (15-22 ნოემბერი). კვირეულის მიზანია ტოლერანტობის გაზრდა ქვეყანაში მრავალფეროვნებისა და თანასწორობის მნიშვნელობაზე ცნობიერების ამაღლებით, ასევე, დისკრიმინაციის მსხვერპლთა ინფორმირება ხელმისაწვდომი სამართლებრივი მექანიზმების შესახებ.

95. GREVIO დადებითად აფასებს ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის შესახებ ცნობიერების ასამაღლებლად განეულ ძალისხმევას. თუმცა, ეროვნული და/ან ეთნიკური უმცირესობების წარმომადგენელი, სოფლად მცხოვრები და შშმ ქალებისთვის ერთ-ერთი ყველაზე მნიშვნელოვანი გამოწვევაა ინფორმაციაზე ხელმისაწვდომობა, განსაკუთრებით მაშინ, როდესაც საქმე ეხება ჯანდაცვისა და სოციალური დაცვის სერვისებს.⁴⁰ შესაბამისად, GREVIO მიუთითებს საინფორმაციო და ცნობიერების ასამაღლებელი კამპანიების ყველა აუდიტორიაზე მორგების საჭიროებაზე, განსაკუთრებით იმ ქალებისა და გოგონებისთვის, რომლებიც განიცდიან ინტერსექციურ დისკრიმინაციას, ან იმყოფებიან ასეთი რისკის ქვეშ. რა დროსაც მეტი ყურადღება დაეთმობა ძალადობის მსხვერპლთათვის ხელმისაწვდომი სერვისების, განსაკუთრებით, თავშესაფრების შესახებ ინფორმაციის გავრცელებას.

96. **GREVIO საქართველოს ხელისუფლებას მოუწოდებს, გააგრძელოს ძალისხმევის განევა სტამბოლის კონვენციის მოქმედების სფეროში შემავალი ქალთა მიმართ ძალადობის ყველა ფორმის შესახებ ცნობიერების ამაღლების კამპანიების ჩატარების კუთხით, რომლებიც**

40. იხ. the written submission to CEDAW by 29 NGOs, გვ. 6.

მიმართული იქნება ქალებისა და გოგონების ყველა ჯგუფისკენ, განსაკუთრებით, ეროვნული და/ან ეთნიკური უმცირესობების წარმომადგენელი ქალებისა და შშმ ქალებისკენ.

ბ. განათლება (მუხლი 14)

97. დამოკიდებულებები, რწმენა და ქცევა ყალიბდება ცხოვრების ადრეულ ეტაპზე. შესაბამისად, გენდერული თანასწორობის მიღწევისა და ადამიანის უფლებების განვითარების კუთხით საგანმანათლებლო დაწესებულებებს მნიშვნელოვანი ფუნქცია აკისრიათ. მე-14 მუხლის თანახმად, მხარეებს მოეთხოვებათ ისეთი სასწავლო მასალის შექმნა, რომელიც ხელს შეუწყობს ქალებსა და კაცებს შორის თანასწორობას, არასტერეოტიპული გენდერული როლების ჩამოყალიბებას, ურთიერთპატივისცემას, კონფლიქტების არაძალადობრივ მოგვარებას პირად ურთიერთობებში და პიროვნული ხელშეუხებლობის უფლებას. გარდა ამისა, ეს მასალები უნდა მოიცავდეს ინფორმაციას ქალთა მიმართ გენდერული ნიშნით მოტივირებული ძალადობის სხვადასხვა ფორმის შესახებ.

98. GREVIO მიესალმება იმ ფაქტს, რომ ქალთა მიმართ ძალადობის შესახებ საქართველოს კანონი განათლების სამინისტროს ავალდებულებს, მიიღოს ზომები ქალთა მიმართ ძალადობის და/ან ოჯახში ძალადობის პრევენციისთვის, უზრუნველყოს გენდერის ნიშნით მოტივირებული ძალადობის იდენტიფიცირება და მასზე რეაგირება (მე-14 მუხლის 1-ლი პუნქტი). ამასთანავე, „ქალთა მიმართ ძალადობის და ოჯახში ძალადობის წინააღმდეგ ბრძოლისა და მსხვერპლთა (დაზარალებულთა) დასაცავად გასატარებელ ღონისძიებათა 2018-2020 წლების სამოქმედო გეგმა“ ითვალისწინებდა მასწავლებლებისთვის სასწავლო მოდულების შემუშავებას ოჯახში ძალადობისა და ქალთა მიმართ ძალადობის შესახებ, აგრეთვე, გენდერული თანასწორობისა და გენდერულ სტერეოტიპებთან ბრძოლის საკითხების ინტეგრირებას განათლების სფეროში. გარდა ამისა, GREVIO მიუთითებს იმ მრავალფეროვან ინიციატივებზე, რომლებიც ბოლო წლებში გენდერული თანასწორობისა და ქალთა მიმართ ძალადობის საკითხებზე მასწავლებლებისა და სკოლის პერსონალის მოსამზადებლად განხორციელდა.

99. ხელისუფლების განცხადებით, განათლების სისტემის რეფორმა საქართველოში პრიორიტეტულია. 2017 წელს განათლების სამინისტრომ ხელი მოაწერა თანამშრომლობის მემორანდუმს გაეროს სააგენტოებთან (UNDP, UNFPA და UN Women), რომლის მიზანი იყო ეროვნულ სასწავლო გეგმაში ისეთი საკითხების ინტეგრირება, როგორცაა, ადამიანის უფლებები, გენდერული თანასწორობა, ჯანსაღი ცხოვრება და რეპროდუქციული ჯანმრთელობა. ერთ-ერთი პრიორიტეტი იყო განათლებისა და დასაქმების უკეთესი შესაძლებლობების შექმნა ქალებისა და გოგონებისთვის. ახალი სასწავლო გეგმა ამჟამად შემუშავების პროცესშია და ფოკუსირებულია გენდერულ მეინსტრიმინგზე, არადისკრიმინაციულ გამონათქვამებზე სახელმძღვანელოებში და იმაზე, თუ რა როლს ასრულებენ ქალები არაერთ სფეროში საქართველოში. გენდერული თანასწორობის პრინციპი გათვალისწინებულია სხვადასხვა სასკოლო საგანში, როგორცაა, მაგალითად, „მე და საზოგადოება“, რომელიც შექმნილია მე-3 და მე-4 კლასელებისთვის. საბაზისო განათლების დონეზე, მე-7-მე-9 კლასებისთვის, შემუშავდა მოქალაქეობის საგანმანათლებლო გეგმა, რომელიც ფოკუსირებულია გენდერულ თანასწორობაზე, ადრეულ ასაკში ქორწინებისა და მოზარდთა ორსულობის შესახებ ცნობიერების ამაღლებაზე, ასევე სექსუალური განათლებისა (ისეთ თემებზე, როგორცაა, სქესობრივი გზით გადამდები ინფექციები) და რეპროდუქციული ჯანმრთელობის ასპექტებთან დაკავშირებით ინფორმაციის მიწოდებაზე.

100. ამ ინიციატივების მიუხედავად, GREVIO აღნიშნავს, რომ რამდენიმე წყარო ადასტურებს განათლების სისტემაში სხვადასხვა დონეზე გენდერული სტერეოტიპების არსებობასა და გავლენას. 2020 წელს გამოცემულმა ანგარიშმა სკოლების მონიტორინგის შესახებ, რომელშიც შეფასებულია მასწავლებელთა დამოკიდებულებები გენდერული სტერეოტიპების მიმართ, ასევე განათლების დაწესებულებებში ამ კუთხით განუვლი ძალისხმევის ეფექტიანობა, გამოავლინა, რომ მიუხედავად აშკარა პროგრესისა, გენდერული სტერეოტიპები სკოლებში კვლავ მყარად ფესვადგმულია. ზოგიერთ მასწავლებელს ხისტი წარმოდგენები აქვს გოგონებისა და ბიჭების როლების შესახებ, ხოლო საგანმანათლებლო მასალა კვლავ ხელს უწყობს ამგვარი სტერეოტიპების არსებობას.⁴¹

101. GREVIO შეშფოთებით აღნიშნავს, რომ ხშირია ადრეულ ასაკში ქორწინების გამო სკოლის

41. „გენდერული სტერეოტიპები სკოლის სახელმძღვანელოებში“, რომელიც გამოქვეყნებულია ფონდ „სოხუმის“ მიერ, ადასტურებს, რომ საქართველოში ქალები ნაკლებად არიან წარმოდგენილი სახელმძღვანელოებში, ილუსტრაციებში, ისტორიულ წყაროებსა და სასწავლო აქტივობებში. კაცები წარმოდგენილები არიან თავიანთ ტრადიციულ როლში - მებრძოლი ან წარჩინებული, ხოლო ქალების საქმიანობა არასოდეს არის ასოცირებული ავტორიტეტთან ან გადაწყვეტილების მიღებასთან. ხელმისაწვდომია: www.bit.ly/2V71MDr.

მიტოვების შემთხვევები. კიდევ უფრო შემაშფოთებელია სკოლის მიტოვების მაღალი მაჩვენებელი იმ მოსწავლეებს შორის, რომლებსაც საბაზისო განათლების მიღება არ დაუსრულებიათ.⁴² კვლევის თანახმად, მიუხედავად განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროს მხრიდან განუღიძურებელი ძალისხმევით, საქართველოში კვლავ არიან მასწავლებლები, რომლებსაც არ აქვთ ინფორმაცია ბავშვთა მიმართ ძალადობის შემთხვევაში რეფერირების პროცედურების თაობაზე, ასევე იმის შესახებ, რა როლი უნდა შეასრულოს სკოლამ იძულებითი ქორწინების, ქალებისა და გოგონების მიმართ გენდერული ნიშნით ჩადენილი ძალადობის სხვა ფორმების, განსაკუთრებით, ოჯახში ძალადობის წინააღმდეგ ბრძოლისა და პრევენციის კუთხით.⁴³

102. გარდა ამისა, არასამთავრობო ორგანიზაციების ანგარიშების თანახმად, ახალგაზრდებში ძალიან დაბალია ცოდნის დონე ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის, ჯანმრთელობისა და რეპროდუქციული უფლებების თაობაზე. სექსუალური და რეპროდუქციული ჯანმრთელობის შესახებ ინფორმაცია მათ იშვიათად მიეწოდებათ სკოლებში და ასევე იშვიათად განიხილება ოჯახებში.⁴⁴ სამოქალაქო საზოგადოების წარმომადგენელთა განცხადებით, მშობლებისა და მასწავლებლების დამოკიდებულება ამ საკითხების სწავლებასთან დაკავშირებით პოზიტიურია, თუმცა მასწავლებლებს არ აქვთ სათანადო შესაძლებლობა და უნარები, სასკოლო გარემოში, განსაკუთრებით დედაქალაქის გარეთ, მოსწავლეებს ასაკისთვის შესაფერისი განათლება მიანიჭონ. პოლიტიკური ნების ნაკლებობა და კონსერვატიული დამოკიდებულებები გადანყვეტილების მიმღებ პირებს შორის მნიშვნელოვანი დაბრკოლებაა და ხელს უშლის საქართველოს ფორმალური განათლების სისტემაში სექსუალური განათლების დანერგვას.⁴⁵ ხელისუფლების განცხადებით, ბოლო პერიოდში განხორციელდა ინიციატივები ბიოლოგიის მასწავლებლების მოსამზადებლად სექსუალური და რეპროდუქციული ჯანმრთელობისა და უფლებების შესახებ. დაინერგა საპილოტე პროექტი, რომელიც ითვალისწინებს სექსუალური განათლების საკითხების სწავლებას ასაკის შესაბამისი ფორმით დაწყებით სკოლებში. GREVIO მიესალმება ბოლოდროინდელ ინიციატივებს და აღნიშნავს, რომ გოგონებისა და ბიჭებისთვის ყოვლისმომცველი სექსუალური განათლების მნიშვნელობაზე, მათ შორის, ისეთი ცნებების სწავლების საჭიროებაზე, როგორცაა თანხმობა და პირადი საზღვრები, არაერთი მთავრობათაშორისი ორგანიზაცია და უწყება მიუთითებს.⁴⁶ ასევე, წევრი სახელმწიფოების მიმართ ევროპის საბჭოს რეკომენდაცია CM/Rec(2019)1 სექსიზმთან ბრძოლისა და მისი პრევენციის შესახებ სახელმწიფოებს მოუწოდებს, სკოლის კურიკულუმებში შეიტანონ ასაკის შესაბამისი, მტკიცებულებაზე დაფუძნებული, მეცნიერულად ზუსტი და ყოვლისმომცველი სქესობრივი და სექსუალური განათლება.⁴⁷

103. **GREVIO საქართველოს ხელისუფლებას მტკიცედ მოუწოდებს, გაზარდოს ძალისხმევა ოფიციალურ სასწავლო პროგრამებში და განათლების ყველა დონეზე, ისეთი საკითხების შეტანის მხარდასაჭერად, როგორებიცაა: ქალებსა და კაცებს შორის თანასწორობა, არასტერეოტიპული გენდერული როლები, ურთიერთპატივისცემა, პირად ურთიერთობებში კონფლიქტების არაძალადობრივი მოგვარება, პიროვნული ხელშეუხებლობის უფლება და ინფორმაცია ქალების წინააღმდეგ ჩადენილი გენდერული ძალადობის ფორმების შესახებ, რომელიც ადაპტირებული იქნება მოსწავლეთა განვითარებად შესაძლებლობებზე. GREVIO ასევე მტკიცედ მოუწოდებს საქართველოს ხელისუფლებას, ყურადღებით დააკვირდეს, როგორ იყენებენ მასწავლებლები არსებულ სასწავლო მასალებს და როგორ უდგებიან ისინი გენდერულ თანასწორობასა და ქალთა მიმართ ძალადობასთან დაკავშირებულ საკითხებს.**

8. სპეციალისტების პროფესიული მომზადება (მუხლი 15)

104. სტამბოლის კონვენციის მე-15 მუხლით დადგენილი სტანდარტი შეეხება იმ სპეციალისტების პირველად და სისტემატიურ მომზადებას და გადამზადებას, რომლებიც ნებისმიერი ძალადობრივი ქმედების ჩამდენ პირებსა და მსხვერპლებთან მუშაობენ. საჭირო სწავლება უნდა მოიცავდეს

42. სახალხო დამცველის სპეციალური ანგარიში ადრეულ ასაკში ქორწინების შესახებ: გამოწვევები და მათი გადაჭრის გზები.

43. "Schools against challenges of gender equality, gender stereotypes, and domestic violence" – ანგარიში მოამზადა ფონდმა „სოხუმი“, 2020.

44. იხ. NGO submission by the Coalition for Equality and others, გვ. 13.

45. იხ. NGO submission by the Association HERA XXI, გვ. 6.

46. „ყოვლისმომცველი სექსუალური განათლება“ განმარტებულია UNESCO-ს მიერ გამოცემულ დოკუმენტში, "International technical guidance on sexuality education – An evidence-informed approach" (2018) და ჯანდაცვის მსოფლიო ორგანიზაციის დოკუმენტში „Standards for Sexuality Education in Europe“ (2010). ასევე, იხ. Resolution of the United Nations Human Rights Council, "Accelerating efforts to eliminate violence against women: engaging men and boys in preventing and responding to violence against all women and girls", adopted on 12 July 2017, A/HRC/ RES/35/10.

47. იხ. Recommendation CM/Rec(2019)1 on preventing and combating sexism, სექცია II.G.6.

ისეთ საკითხებს, როგორცაა, ძალადობის პრევენცია და გამოვლენა, ქალებსა და კაცებს შორის თანასწორობა, მსხვერპლთა საჭიროებები და უფლებები, მეორეული ვიქტიმიზაციის თავიდან აცილება.

105. საქართველომ მნიშვნელოვანი ძალისხმევა გასწია სპეციალისტების მომზადებისა და მათი ცნობიერების ამაღლების კუთხით კონვენციის მოქმედების სფეროში შემავალი ყველა ფორმის ძალადობის გამომწვევი მიზეზების, გამოვლინებებისა და შედეგების შესახებ.

106. ოჯახში ძალადობასთან ბრძოლა პოლიციის აკადემიის სასწავლო პროგრამის ერთ-ერთი ძირითადი მოდულია. სამართალდამცავ ორგანოებში დასაქმებულთა მომზადების პროცესში შსს აქტიურად თანამშრომლობს ადგილობრივ არასამთავრობო და საერთაშორისო ორგანიზაციებთან. შედეგად, ოჯახში ძალადობის საკითხზე მომზადდა სახელმძღვანელო პოლიციელთათვის და გზამკვლევი ტრენინგებისთვის. ამავე თემაზე შსს ატარებს ასევე ხუთდღიან კურსს, რომელსაც 2018-2019 წლებში 275 გამომძიებელი დაესწრო. გარდა ამისა, ქალთა მიმართ ძალადობის შესახებ ტრენინგ კურსი გაიარა 300-მა პატრულ-ინსპექტორმა და უბნის ინსპექტორმა.

107. რაც შეეხება იურისტების მომზადებას, გენდერული თანასწორობის, ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის საკითხები უკვე შეტანილია იუსტიციის უმაღლესი სკოლის კურიკულუმში, სამოსამართლო კანდიდატების მოსამზადებელ პროგრამაში. მოქმედი მოსამართლეები გადიან პროფესიულ ტრენინგს ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის, დისკრიმინაციის დაუშვებლობისა და ბავშვთა უფლებების შესახებ. თუმცა, არსებულ ინფორმაციაზე დაყრდნობით, არ არის ნათელი, რამდენად სავალდებულო და სისტემატურია ასეთი ტრენინგი. ამასთანავე, სასამართლო სისტემა ინფორმირებულია ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს მიერ მიღებული ყველა მნიშვნელოვანი გადაწყვეტილების შესახებ ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის სფეროში.

108. პროკურატურის და შსს-ს წარმომადგენლებმა ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის საკითხებზე 2019 წლის მარტში გაიარეს ონლაინ ტრენინგი, რომელიც მხარდაჭერილი იყო ევროპის საბჭოს მიერ და ჩატარდა HELP პროგრამის (ადამიანის უფლებების სწავლების ევროპული პროგრამა იურისტებისთვის) ფარგლებში. 2018 წლის მაისიდან საქართველოში ოჯახში ძალადობის საქმეებზე მხოლოდ სპეციალიზებული პროკურორები და გამომძიებლები მუშაობენ. ისინი ამ საკითხთან დაკავშირებით გადიან სპეციალურ სწავლებას, რომელიც მოიცავს დაზარალებულებთან, მოწმეებთან და მოძალადებებთან მუშაობის ფსიქოემოციურ ასპექტებს, ასევე მიმოიხილავს ოჯახში ძალადობის შესახებ არსებულ შიდასახელმწიფოებრივ და საერთაშორისო საკანონმდებლო ჩარჩოს. 2020 წლის მარტის მდგომარეობით, საქართველოში სპეციალიზებული პროკურორებისა და პროკურატურის გამომძიებლების რაოდენობა 193 იყო.

109. GREVIO ასევე აღნიშნავს, რომ პროკურატურაში მოწმისა და დაზარალებულის 14-მა კოორდინატორმა გაიარა სპეციალიზაციის კურსი ოჯახში ძალადობის შესახებ, რომელიც მოიცავდა სწავლების 25 საათს როგორც სამართლებრივი (9.5 საათი), ისე ფსიქოლოგიური (15.5 საათი) საკითხების თაობაზე. სასწავლო პროგრამები შეეხებოდა ისეთ თემებს, როგორცაა: ოჯახში ძალადობის სხვადასხვა ასპექტისა და ტენდენციის ანალიზი, მტკიცებულების მოპოვება და შეფასება, საერთაშორისო სტანდარტები და პრაქტიკა, გენდერის ნიშნით დისკრიმინაცია, დაზარალებულის გამოკითხვა და მასთან კომუნიკაცია, ოჯახში ძალადობის მსხვერპლებთან, მოწმეებსა და მოძალადებებთან მუშაობის ფსიქოემოციური ასპექტები.

110. საქართველოს ადვოკატთა ასოციაციამ, გაეროს ქალთა ორგანიზაციასთან თანამშრომლობით, ადვოკატთა განგრძობადი იურიდიული განათლების მიზნით შეიმუშავა სპეციალური სასწავლო პროგრამა ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის შესახებ. ამასთანავე, პერიოდულად, იურიდიული დახმარების სამსახური ორგანიზებას უწევს სასწავლო კურსებს. კერძოდ, 39 ადვოკატს ჩაუტარდა ტრენინგი ქალთა მიმართ ძალადობისა და/ან ოჯახში ძალადობის, მათ შორის, გენდერის ნიშნით ჩადენილი დანაშაულების თაობაზე. სასწავლო კურსის ხანგრძლივობა იყო 3 დღე (20-საათიანი მოდული).⁴⁸

111. რაც შეეხება სოციალურ მუშაკებს, GREVIO, გარკვეულწილად, შემფოთებით მიუთითებს ინფორმაციის არარსებობაზე კონვენციის მოქმედების სფეროში შემავალი ძალადობის რომელიმე ფორმასთან დაკავშირებით პროფესიული მომზადებისა ან სისტემატური გადამზადების თაობაზე.

48. ტრენინგი დააფინანსა UN Women-მა.

თუმცა, ქალებისა და გოგონების, ასევე მოწყვლადი ჯგუფების მიმართ ძალადობის საკითხებზე სოციალური მუშაკების პროფესიული გადამზადების კუთხით არსებობს პროექტზე დაფუძნებული ინიციატივები, რომლებსაც მხარს უჭერს UNICEF. გარდა ამისა, 2016-2018 წლებში, USAID-ის მიერ დაფინანსებული და სახელმწიფო ზრუნვის სააგენტოს მიერ განხორციელებული პროექტის ფარგლებში, ჯამში, 224-მა სოციალურმა მუშაკმა გაიარა ტრენინგი ოჯახში ძალადობის შესახებ. ამასთანავე, „ქალთა მიმართ ძალადობის და ოჯახში ძალადობის წინააღმდეგ ბრძოლისა და მსხვერპლთა (დაზარალებულთა) დასაცავად გასატარებელ ღონისძიებათა 2022-2024 წლების სამოქმედო გეგმა“ ითვალისწინებს საგანმანათლებლო დაწესებულებების მანდატურთა პროფესიული უნარების განვითარებას ოჯახში ძალადობის, ქალთა მიმართ ძალადობის, სექსუალური ძალადობისა და მსხვერპლის იდენტიფიცირების საკითხებზე.

112. 2016-2018 წლებში, სასწავლო მოდულის „ბულინგის პრევენცია და ტოლერანტობის კულტურის განვითარება სკოლებში“ საფუძველზე, მომზადება გაიარა სულ 6,373-მა მასწავლებელმა (2016 წელს - 282-მა, 2017 წელს - 351-მა, ხოლო 2018 წელს - 5,740-მა). მოდული, მათ შორის, მოიცავდა ისეთ თემებს, როგორიცაა ქალთა მიმართ ძალადობა და ოჯახში ძალადობა, სტიგმა და სტერეოტიპები, რომლებიც ხელს უწყობს ძალადობას. სასწავლო მოდული შემუშავდა საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროს მასწავლებელთა პროფესიული განვითარების ეროვნული ცენტრის მიერ. გარდა ამისა, მასწავლებლობის მსურველები ესწრებიან სამოქალაქო განათლების ტრენინგებს, რომლებიც, სხვა თემებთან ერთად, ასევე მოიცავს ადრეულ ასაკში ქორწინების საკითხს. 2017-2019 წლებში გენდერული თანასწორობის, მათ შორის, ოჯახში ძალადობისა და ადრეულ ასაკში ქორწინების შესახებ ტრენინგი გაიარეს თანატოლ-განმანათლებლებმა, ტოლერანტობის, სამოქალაქო ცნობიერებისა და ინტეგრაციის მხარდაჭერის პროგრამის ფარგლებში, რომელიც შერიგებისა და სამოქალაქო თანასწორობის საკითხებში საქართველოს სახელმწიფო მინისტრის აპარატის, USAID-ისა და საქართველოში გაეროს ასოციაციის ერთობლივი პროექტია. გარდა ამისა, 2021 წელს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტრომ, გაეროს ქალთა ორგანიზაციასა და მასწავლებელთა პროფესიული განვითარების ეროვნულ ცენტრთან თანამშრომლობით, შეიმუშავა სასწავლო მოდული სახელწოდებით „გენდერული მენისტრინინგი განათლებაში: გენდერული ნიშნით ჩადენილი ძალადობა და ოჯახში ძალადობა“. ხელისუფლების განმარტებით, ეს ტრენინგი შექმნილია მასწავლებელთათვის და მოიცავს ქალებისა და გოგონების მიმართ ძალადობას, ოჯახში ძალადობას, სამუშაო ადგილზე დისკრიმინაციას და სხვა საკითხებს. ტრენინგი ამჟამად ხორციელდება და მას 338 მასწავლებელი დაესწრო. მოსალოდნელია, რომ 2022-2023 წლებში რამდენიმე ასეული მასწავლებელი კიდევ გაივლის მომზადებას.

113. რაც შეეხება ჯანდაცვის სფეროს სპეციალისტებს, ხელისუფლების განცხადებით, ხორციელდება გარკვეული ინიციატივები ოჯახში ძალადობისა და გენდერის ნიშნით ძალადობის შემთხვევებზე მათი მხრიდან რეაგირების გასაუმჯობესებლად. მაგალითად, 2016-იდან 2019 წლამდე სახელმწიფო ზრუნვის სააგენტომ, UNFPA-ს მხარდაჭერით, შეიმუშავა ქალთა მიმართ ფიზიკური, ფსიქოლოგიური და სექსუალური ძალადობის ნიშნების იდენტიფიცირების სახელმძღვანელო პრინციპები, რაც, მათ შორის, მოიცავს მკურნალობის ასპექტებს და რეფერირების მექანიზმებს. ამ პრინციპების საფუძველზე, შემუშავდა სასწავლო მოდული, რომლის ფარგლებშიც მომზადება გაიარა 300-მა ექიმმა. გარდა ამისა, 2020 წელს სახელმწიფო ზრუნვის სააგენტომ, UNFPA-ს მხარდაჭერით, შექმნა დისტანციური სწავლების მოდული ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის შემთხვევებზე ჯანდაცვის სისტემის რეაგირების გაუმჯობესების მიზნით. ამის მიუხედავად, არსებული ინფორმაციით, სოფლად მცხოვრები ექიმებისთვის, მეანებისა და მედდებისთვის არ არის ხელმისაწვდომი ტრენინგი ან განგრძობადი განათლება გენდერული ნიშნით ჩადენილი ძალადობისა და სექსუალური, რეპროდუქციული ჯანდაცვის სფეროში განხორციელებული თანამედროვე სამედიცინო მიღწევების შესახებ. ჯანდაცვის სპეციალისტთა პროფესიული მომზადების ნაკლებობა მნიშვნელოვანი ბარიერია, რომელიც აფერხებს ძალადობის მსხვერპლი ქალების წვდომას სათანადო სერვისებზე, განსაკუთრებით, მჭიდროდ დასახლებულ რეგიონებში.

114. ვიზიტის დროს მოწოდებული ინფორმაციის თანახმად, სასამართლო-სამედიცინო ექსპერტები გადიან მომზადებას სექსუალური ძალადობის მსხვერპლთა შემომწმებისას მეორეული ვიქტიმიზაციის თავიდან აცილების შესახებ. ლევან სამხარაულის სახელობის სასამართლო ექსპერტის ეროვნულ ბიუროში მომუშავე 33-მა ექსპერტმა გაიარა მომზადება მეორეული ვიქტიმიზაციის საკითხებზე, რომელთაგან ექვსი ექსპერტი ქალია. ასეთი სპეციალისტებისთვის საჭიროა დამატებითი ტრენინგი, ვინაიდან სექსუალური ძალადობის მსხვერპლთა მხარდაჭერის

პროცესში სახალხო დამცველისა⁴⁹ და არასამთავრობო ორგანიზაციების მიერ გამოვლინდა ირიბი დისკრიმინაცია და გენდერულად არამგრძობიარე მიდგომა. კერძოდ, სექსუალური ძალადობის მსხვერპლი ქალები ხშირად განიცდიან ტრავმას სამედიცინო გამოკვლევისას, რადგან აწყდებიან დამამცირებელ მოპყრობას და გენდერული ნიშნით სტერეოტიპებს, რაც მათ მეორეულ ვიქტიმიზაციას იწვევს. შედეგად, ქალები უარს ამბობენ ძალადობის შემთხვევების შეტყობინებაზე.

115. ზემოაღნიშნული სასწავლო ინიციატივების გარდა, რომლებიც, ძირითადად, პროფესიული გადამზადების ფორმით და საერთაშორისო ორგანიზაციების მიერ მხარდაჭერილი პროექტების ფარგლებში ხორციელდება, GREVIO აღნიშნავს, რომ ბოლო პერიოდში მიღებული კანონმდებლობის შესახებ ცნობიერების ასამაღლებლად ჩატარდა არაერთი სასწავლო კურსი და შეხვედრა სექსუალური შევიწროებისა და სხვა რელევანტური გენდერული თემების შესახებ. ტრენინგი გაიარეს სახელმწიფო მოხელეებმა და სხვადასხვა სახელმწიფო უწყების, კერძოდ, საქართველოს საზღვაო ტრანსპორტის სააგენტოსა და ინოვაციებისა და ტექნოლოგიების სააგენტოს თანამშრომლებმა. გარდა ამისა, 2017 წელს საჯარო სამსახურის ბიურომ და სახალხო დამცველის ოფისმა დაიწყეს დისტანციური სასწავლო კურსი სამუშაო ადგილზე სექსუალური შევიწროების პრევენციის შესახებ. კურსი, ძირითადად, განკუთვნილია საჯარო მოსამსახურეებისთვის. მისი გავლა სავალდებულოა თავდაცვის სამინისტროს თანამშრომლებისთვის.

116. GREVIO მიუთითებს საქართველოს ხელისუფლების მიერ გადადგმულ ნაბიჯებზე ძალადობის მსხვერპლებთან მომუშავე სპეციალისტების მომზადების/გადამზადების კუთხით, თუმცა მიიჩნევს, რომ რჩება სივრცე მათი უნარების კონსოლიდირებისა და გაფართოებისთვის, რათა ქალთა მიმართ ძალადობის შემთხვევებზე მათი რეაგირება იყოს ეფექტიანი და საჭიროებებზე მორგებული. ეს შესაძლებელია სავალდებულო, სისტემატური საბაზისო მომზადებით, პროფესიული კვალიფიციენტების მიმართ უფრო მდგრადი მიდგომით და ადეკვატური სახელმწიფო რესურსების უზრუნველყოფით. GREVIO ასევე აღნიშნავს, რომ სპეციალისტთა გარკვეული კატეგორიების მომზადების პროცესში განსაკუთრებული ყურადღება უნდა დაეთმოს გენდერული სტერეოტიპების აღმოფხვრას და ქალთა მიმართ ძალადობის გენდერული ბუნების გააზრებას, ასევე მსხვერპლთა საჭიროებებსა და უფლებებს, მეორეული ვიქტიმიზაციის თავიდან აცილების მნიშვნელობას.

117. **GREVIO საქართველოს ხელისუფლებას მტკიცედ მოუწოდებს, უზრუნველყოს სისტემატური და სავალდებულო სანყისი მომზადება და პროფესიული გადამზადება სტამბოლის კონვენციის მოქმედების სფეროში შემავალი ქალთა მიმართ ძალადობის ყველა ფორმის პრევენციისა და გამოვლენის, ქალებისა და კაცების თანასწორობის, მსხვერპლთა საჭიროებებისა და უფლებების, უწყებათაშორისი თანამშრომლობისა და მეორეული ვიქტიმიზაციის პრევენციის შესახებ სპეციალისტთა ყველა ჯგუფისთვის, განსაკუთრებით, სამართალდამცავი ორგანოების, ჯანდაცვის სექტორის თანამშრომლებისა და სოციალური მუშაკებისთვის. ყველა ტრენინგი უნდა ეფუძნებოდეს მკაფიო პროტოკოლებსა და გაიდლაინებს, რომლებიც ადგენს პერსონალისთვის სავალდებულო სტანდარტებს, ამასთანავე, გამყარებული უნდა იყოს სასწავლო სესიების სათანადო და მდგრადი დაფინანსებით.**

დ. კრევენციული ღონისძიებები და სამკურნალო პროგრამები (მუხლი 16)

1. პროგრამები ოჯახში ძალადობის ჩამდენი პირებისთვის

118. საქართველოში ჩამდენიმე პროგრამა მოქმედებს ოჯახში ძალადობის ჩამდენი პირებისთვის. ისინი სავალდებულო ან ნებაყოფლობითია და ორიენტირებულია ქცევის შეცვლაზე, ამასთანავე, მოძალადეებს ეხმარება, გაიაზრონ ოჯახში ძალადობის შედეგები და საკუთარი პასუხისმგებლობა.

119. დანაშაულის პრევენციის, არასაპატიმრო სასჯელთა აღსრულებისა და პრობაციის ეროვნული სააგენტოს სარეაბილიტაციო პროგრამების სამმართველომ შეიმუშავა ძალადობრივი ქცევისა და გენდერული ძალადობის მართვის სარეაბილიტაციო პროგრამა. მისი მიზანია გენდერული ძალადობის შემცირება და აღმოფხვრა, ძალადობის შედეგების გაცნობიერება და ახალი უნარების განვითარება კონფლიქტის სამართავად. პროგრამა გულისხმობს ბენეფიციარებთან ჯგუფურ ან ინდივიდუალურ თერაპიულ მუშაობას. მოდული 18 სესიისგან შედგება, მისი ხანგრძლივობა 4-იდან

49. იხ. სახალხო დამცველმა სამხარაულის ექსპერტების ბიუროს ფილიალში ქალი ექსპერტის არარსებობა ძალადობის მსხვერპლი ქალის მიმართ დისკრიმინაციად მიიჩნია (ombudsman.ge).

6 თვემდე მერყეობს და დამოკიდებულია შედეგებზე. GREVIO ამას დადებითად აფასებს, თუმცა მიუთითებს პრობლემებზე, რომლებიც ამ პროგრამის ადეკვატურად დასრულების უზრუნველყოფის კუთხით არსებობს.⁵⁰

120. გარდა ამისა, UN Women-ის მხარდაჭერით, 2016 წლიდან მოქმედებს ქცევის შეცვლის პროგრამა მოძალადეებისთვის, რომელსაც იუსტიციის სამინისტრო პრობაციის სერვისების ფარგლებში, ორ პენიტენციურ დაწესებულებაში ახორციელებს. სახელმწიფო ანგარიშის თანახმად, პროგრამა საქართველოში არსებულ ყველა პენიტენციურ დაწესებულებაში დაინერგება. პროგრამა ეფუძნება ესპანურ მოდელს „გენდერული ძალადობის ჩამდენი პირების რეაბილიტაციის ინტერვენციული პროგრამა“. იგი ორიენტირებულია ოჯახში ძალადობის ჩამდენი პირების ქცევის შეცვლასა და ძალადობის განმეორებითი შემთხვევების შემცირებაზე, ამასთანავე, უზრუნველყოფს ოჯახში ძალადობისა და სექსუალური ძალადობის მსხვერპლთა მხარდაჭერას. 2019 წელს პროგრამაში მხოლოდ 10 მოძალადე მონაწილეობდა, ხოლო 2022 წელს მათი რაოდენობა 66-მდე გაიზარდა. მასში ინტეგრირებულია ნახევრად სტრუქტურირებული კითხვარი ინტერვენციის შედეგების შესაფასებლად.

121. ქცევის შეცვლის პროგრამები ასევე ხორციელდება პრობაციის სისტემაში ფსიქოლოგებისა და სოციალური მუშაკების მიერ, რომელთაც გავლილი აქვთ შესაბამისი მომზადება. ისინი სავალდებულო ან ნებაყოფლობითია ოჯახში ძალადობის ჩამდენი პირებისთვის. ხელისუფლების განცხადებით, იგეგმება მასში მონაწილეობის წახალისება. ასეთი პროგრამები მოიცავს საკითხებს, როგორებიცაა ქალთა უფლებების დაცვა და გენდერული თანასწორობა, მსხვერპლების მიმართ ემპათიის ჩამოყალიბება, დანაშაულის განმეორებით ჩადენის პრევენცია და სხვა. ფასილიტატორები პროგრამების ეფექტიანობას აფასებენ კითხვარების საშუალებით, რომლებიც მონაწილეებს პროგრამის დაწყებამდე და დასრულების შემდეგ ურიგდებათ. 2018 წელს ამ პროგრამაში მონაწილეობდა 51 მსჯავრდებული, ხოლო 2020 წელს - 40.

122. GREVIO აღნიშნავს, რომ ზემოთ მითითებული პროგრამები ხორციელდება სახელმწიფო უწყებების (ძირითადად, პრობაციის სააგენტოს) მიერ, რა დროსაც არ არიან ჩართულები ქალთა დახმარების სერვისების სპეციალისტები და ხორციელდება ისეთი საერთაშორისო დონორების მხარდაჭერით, როგორიცაა UN Women. ბუნდოვანია, რამდენად ითვალისწინებს ეს პროგრამები დაზარალებულისადმი უსაფრთხო მიდგომას და ოჯახში ძალადობის გენდერულ გაცნობიერებას. თუმცა, ხელისუფლების განცხადებით, მიღებულია ზომები მხარდაჭერის სერვისებზე ქალი მსხვერპლების წვდომის უზრუნველსაყოფად.

123. რაც შეეხება ამ პროგრამებში მოძალადეთა მონაწილეობას, მათი რაოდენობა მცირეა. მიუხედავად იმისა, რომ გადაიდგა ნაბიჯები მოძალადეთა ჩართულობის გასაზრდელად, რაც, გარკვეულწილად, წარმატებული აღმოჩნდა, ნებაყოფლობითი პროგრამების მონაწილეთა მნიშვნელოვანი ნაწილი კურსს ბოლომდე არ ასრულებს.

124. რაც შეეხება ამ პროგრამების განსახორციელებლად შესაბამისი უნარებისა და მომზადების მქონე ფასილიტატორების ხელმისაწვდომობას, ხელისუფლების განცხადებით, 2015 წელს, UN Women-თან თანამშრომლობით, დაიწყო ძალადობრივი დამოკიდებულებებისა და ქცევის შეცვლის სასწავლო კურსი, რომელიც გაფართოვდა და მოიცავს ყველა ფსიქოლოგს, სოციალურ მუშაკსა და პრობაციის ოფიცერს. კურსი ეხება ისეთ თემებს, როგორიცაა ქალთა უფლებების დაცვა და გენდერული თანასწორობა, გენდერული ძალადობის შესახებ სტატისტიკური მონაცემები, მოძალადეთა რეაბილიტაცია და მათთვის განკუთვნილ ქცევის შეცვლის პროგრამებში ინტერვენციის საჭიროება. ამ კურსზე მონიტორინგი ხორციელდება კითხვარების საშუალებით, რომლებიც მონაწილეებს ურიგდებათ პროგრამის დაწყებამდე და მისი დასრულების შემდეგ. კითხვარი ფასილიტატორებს საშუალებას აძლევს, განსაზღვრონ კურსისა და მისი შედეგების ეფექტიანობა. 2018 წელს პროგრამაში მონაწილეობდა პრობაციის, დაახლოებით, 125 ოფიცერი, ხოლო 2019 წელს - 151.

125. აშკარაა ნაბიჯები, რომლებიც მოძალადეთა პროგრამების იმპლემენტაციის კუთხით გადაიდგა. თუმცა, არ არის საკმარისი ინფორმაცია მათი გეოგრაფიული განაწილებისა და იმის შესახებ, არსებობს თუ არა შესაბამისი რესურსები ასეთი პროგრამების ხელმისაწვდომობის უზრუნველსაყოფად. გარდა ამისა, პროგრამის მონაწილე მოძალადეთა დაბალი რაოდენობის გათვალისწინებით, საჭიროა, ხელისუფლებამ გადადგას შემდგომი ნაბიჯები მათი ჩართულობის

50. ასევე, იხ. საქართველოს სახალხო დამცველი, „ფემიციდის მონიტორინგის ანგარიში“, 2019 წ.

გასაზრდელად. აგრეთვე, მნიშვნელოვანია, რომ პროგრამები იყოს ღია იმ არასამთავრობო ორგანიზაციებთან თანამშრომლობისთვის, რომლებიც მსხვერპლთა მხარდაჭერის სპეციალიზებულ სერვისებს უზრუნველყოფენ. დამატებით, საჭიროა ასეთი პროგრამების პრაქტიკაში განხორციელებისა და ეფექტიანობის შეფასება, ვინაიდან მათი წარმატების მაჩვენებლების შესახებ ინფორმაცია არ არის ხელმისაწვდომი.

126. GREVIO საქართველოს ხელისუფლებას მოუწოდებს, გადადგას ნაბიჯები ოჯახში ძალადობის ჩამდენი პირებისთვის განკუთვნილი პროგრამების, როგორც პრევენციული ინსტრუმენტის, პოტენციალის გასაზრდელად. კერძოდ, უზრუნველყოს ასეთი პროგრამების შესახებ ინფორმაციის უფრო ფართოდ გავრცელება და მათთვის ადეკვატური რესურსების გამოყოფა. GREVIO საქართველოს ხელისუფლებას ასევე მოუწოდებს, შეაფასოს არსებული პროგრამები, რათა განსაზღვროს მათი მოკლევადიანი და გრძელვადიანი გავლენა, ასევე - რამდენად მუშაობს ეს პროგრამები პრაქტიკაში იმ სამსახურებთან მჭიდრო კოორდინაციის საფუძველზე, რომლებიც მსხვერპლთათვის სპეციალიზებულ მხარდაჭერას უზრუნველყოფენ.

2. პროგრამები სექსუალური ძალადობის ჩამდენი პირებისთვის

127. საქართველოში არ არსებობს პროგრამები, რომლებიც განკუთვნილი იქნება, კონკრეტულად, სექსუალური ძალადობის ჩამდენი პირებისთვის. ამის მიუხედავად, GREVIO აღნიშნავს, რომ ხელისუფლების მხრიდან გადაიდგა ნაბიჯები ასეთი პროგრამების შექმნის მიმართულებით. აშშ-ის სახელმწიფო დეპარტამენტის ანტინარკოტიკულ და სამართალდამცავ ორგანიზაციებთან ურთიერთობის საერთაშორისო ბიუროსთან თანამშრომლობის საფუძველზე, 2019 წელს განხორციელდა სასწავლო ვიზიტი ვისკონსინის შტატში, რომლის ფარგლებშიც ათი მონაწილე საქართველოდან ესწრებოდა „ტრენერთა ტრენინგს“ სექსუალური ძალადობის ჩამდენი პირების ქცევის შეცვლის შესახებ.

128. GREVIO მტკიცედ მოუწოდებს საქართველოს ხელისუფლებას, გადადგას ნაბიჯები სტამბოლის კონვენციის მე-16 მუხლის მე-2 პუნქტის მოთხოვნების შესასრულებლად, რომელიც ითვალისწინებს სექსუალური ძალადობის ჩამდენი პირებისთვის მკურნალობის პროგრამების შექმნას, საერთაშორისო დონეზე არსებული კარგი პრაქტიკის მაგალითებისა და ადამიანის უფლებებზე დაფუძნებული მიდგომის გათვალისწინებით .

3. კერძო სექტორისა და მასობრივი საინფორმაციო საშუალებების მონაწილეობა (მუხლი 17)

129. საქართველოს კანონმდებლობა ითვალისწინებს არადისკრიმინაციული დამოკიდებულებების წახალისებას და ძალადობის სხვადასხვა ფორმის დაგმობას მასობრივი საინფორმაციო საშუალებების გამოყენებით. „მაუწყებლობის შესახებ“ და „რეკლამის შესახებ“ საქართველოს კანონები, ადგენს სხვადასხვა მაუწყებლისა თუ რეკლამის გამავრცელებელთა ვალდებულებებს, თავი შეიკავონ რასობრივი, ეთნიკური, რელიგიური ან სხვაგვარი შუღლის გაღვივებისგან, რაც რომელიმე ჯგუფის დისკრიმინაციის ან ძალადობისკენ ნაქეზების საფრთხეს ქმნის (56-ე მუხლის მე-2 პუნქტი). გარდა ამისა, საქართველოს კანონი „მაუწყებლობის შესახებ“ საქართველოს საზოგადოებრივ მაუწყებელს ავალდებულებს, პროგრამებში ასახოს ქვეყანაში არსებული ეთნიკური, კულტურული, ენობრივი, რელიგიური, ასაკობრივი და გენდერული მრავალფეროვნება (მუხლი 16, თ“).

130. დამატებით, საქართველოს კომუნიკაციების ეროვნულმა კომისიამ დაამტკიცა მაუწყებელთა ქცევის კოდექსი, რომელიც მაუწყებლებს ავალდებულებს, დაიცვან გარკვეული პრინციპები, როგორცაა სხვადასხვა სოციალური ჯგუფის ინტერესების გათვალისწინება განურჩევლად მათი პოლიტიკური, კულტურული, ეთნიკური, რელიგიური, რეგიონული, ენობრივი, ასაკობრივი თუ გენდერული კუთვნილებისა. დანაშაულების გაშუქების დროს მაუწყებლებმა თავი უნდა შეიკავონ ისეთი მასალის გამოქვეყნებისგან, რომელიც გააღვივებს სიძულვილს ან არატოლერანტობას რასის, ენის, სქესის და სხვა ნიშნის საფუძველზე.

131. საქართველოს ჟურნალისტური ეთიკის ქარტიამ, რომელიც თვითრეგულირების ორგანოა, 2017 წელს დაამტკიცა სახელმძღვანელო წესები გენდერული საკითხების გაშუქების შესახებ. ისინი ითვალისწინებს მედიაში ქალებისა და გოგონების წარმოჩენას არასტერეოტიპული, დაბალანსებული და მრავალფეროვანი ფორმით. ამ წესების მიხედვით, ქარტია აღიარებს

მედიასაშუალებების როლს გენდერული სტერეოტიპებისა და როლების აღმოფხვრაში და მოუწოდებს მათ, გააშუქონ ისეთი საკითხები, როგორცაა: სახელმწიფო პოლიტიკა გენდერული თანასწორობის შესახებ, გენდერული დისკრიმინაცია, ქალთა მიმართ ძალადობა, სექსუალური შევიწროება, გენდერული სტერეოტიპების გამოყენება მთავრობის წარმომადგენელთა მხრიდან და სხვა. კრიმინალური ფაქტებისა და ანთისოციალური ქცევის გაშუქების სახელმძღვანელო წესები მაუწყებლებს ავალდებულებს, „არ გაამუღავნონ სექსუალური ძალადობის მსხვერპლთა ვინაობა, გარდა იმ შემთხვევისა, როცა მსხვერპლმა გასცა თანხმობა და არსებობს საზოგადოებრივი ინტერესი.“ მაუწყებლებმა უნდა გამოიჩინონ სიფრთხილე შოკისმომგვრელი გამოსახულებების ან შეურაცხმყოფელი ენის გამოყენების გაშუქებისას, ასევე თავი უნდა შეიკავონ ისეთი მასალის გამოქვეყნებისგან, რომელიც, სავარაუდოდ, წაახალისებს სიძულვილს ან შეუწყნარებლობას რასის, ენის, გენდერის, რელიგიური მრწამსის, პოლიტიკური შეხედულების, ეთნიკური წარმომავლობის, გეოგრაფიული ადგილმდებარეობის ან სოციალური წარმომავლობის ნიშნით.

132. GREVIO აღნიშნავს, რომ საქართველოში არსებობს სამართლებრივი ჩარჩო და თვითრეგულირების სტანდარტები, თუმცა, სამოქალაქო საზოგადოების ინფორმაციაზე დაყრდნობით, შეშფოთებას გამოთქვამს მედიის მიერ ქალთა მიმართ ძალადობის შემთხვევების არასენსიტიური გაშუქების გამო. კერძოდ, ამგვარი სიუჟეტები არ გადაიცემა საკმარისი მგრძობელობით, ხშირად იწვევს მეორეულ ვიქტიმიზაციას და ძალადობის ტრივიალიზაციას. მაგალითად, როდესაც საქმე ეხება სექსუალური ძალადობის მსხვერპლს, უმეტესად, ყურადღება მახვილდება მსხვერპლის ქცევასა და არა - მოძალადის ქმედებებზე. ამასთანავე, გენდერული სტერეოტიპები თავს იჩენს მედიაში ქალთა მიმართ ძალადობისა ან საზოგადოებაში ქალის როლის შესახებ სიუჟეტების მომზადებისას.⁵¹ ამ კონტექსტში, GREVIO ხაზს უსვამს, რაოდენ მნიშვნელოვანია ეროვნული მედიასაშუალებების წახალისება, რათა მათ გამოიყენონ და მონიტორინგი გაუწიონ თვითრეგულირების სტანდარტებს ქალების არასტერეოტიპულად წარმოჩენასთან დაკავშირებით, მათ შორის, მათ მიერ განცდილი ძალადობის გაშუქებისას. კერძოდ, ეს სტანდარტები უნდა კრძალავდეს ნებისმიერ ძალადობრივ და დამამცირებელ მასალას, რომლებიც ახდენს ძალადობის ნორმალიზებას, ამყარებს იდეას ოჯახსა და საზოგადოებაში ქალის მორჩილი როლის შესახებ და ხელს უწყობს სიძულვილის და/ან სექსისტური ენის გამოყენებას ქალების მიმართ.⁵²

133. რაც შეეხება კერძო სექტორის როლს, GREVIO მიესალმება შრომის კოდექსში შეტანილ ბოლოდროინდელ ცვლილებებს სამუშაო ადგილზე სექსუალურ შევიწროებასთან დაკავშირებით. კოდექსი სექსუალურ შევიწროებას განმარტავს შემდეგნაირად: „პირის მიმართ არასასურველი სექსუალური ხასიათის ქცევა, რომელიც მიზნად ისახავს ან/და იწვევს მისი ღირსების შელახვას და ქმნის მისთვის დამაშინებელ, მტრულ, დამამცირებელ, ღირსების შემლახველ ან შეურაცხმყოფელ გარემოს.“ გარდა ამისა, შრომის მარეგულირებელ კანონმდებლობაში 2020 წელს განხორციელებული ცვლილებების შედეგად, დამსაქმებლებს მოეთხოვებათ, რეაგირება მოახდინონ სექსუალური შევიწროების შემთხვევებზე და მიიღონ ზომები დასაქმებულების მიმართ თანაბარი მოპყრობის უზრუნველსაყოფად. ეს, შესაძლოა, მოიცავდეს დებულებებს დისკრიმინაციის აკრძალვის შესახებ შიდა რეგულაციებსა და სხვა დოკუმენტებში და მათი აღსრულების ვალდებულებას. ინფორმაცია სექსუალური შევიწროების მსხვერპლთა მიერ აღძრული საჩივრების რაოდენობის შესახებ არ არის ხელმისაწვდომი.

134. ამ შესწორებებით მნიშვნელოვნად გაფართოვდა სახალხო დამცველის უფლებამოსილება ანტიდისკრიმინაციული მექანიზმების ეფექტიანად გამოყენებისა და გადაწყვეტილებების აღსრულების კუთხით. გარდა ამისა, სახალხო დამცველის ოფისი პასუხისმგებელია სამუშაო ადგილზე სექსუალური შევიწროების შესახებ საჩივრების განხილვასა და მიღებული გადაწყვეტილების აღსრულებაზე.

135. 2017 წლის შემოდგომაზე საჯარო სამსახურის ბიურომ და სახალხო დამცველის ოფისმა დანერგეს ინოვაციური დისტანციური სასწავლო კურსი სამუშაო ადგილზე სექსუალური შევიწროების პრევენციის შესახებ. მიუხედავად იმისა, რომ კურსი, ძირითადად, საჯარო მოხელეებისთვის იყო განკუთვნილი, კერძო სატელეკომუნიკაციო კომპანია „ჯეოსელმა“, რომელმაც ხელი შეუწყო მის შექმნას, განაცხადა, რომ იგი ამ კურსს თავის კომპანიაში დანერგავს, რაც, სავარაუდოდ, მაგალითს მისცემს კერძო სექტორის სხვა წარმომადგენლებს.

136. ამ პროცესების მიუხედავად, არასამთავრობო ორგანიზაციების ინფორმაციით, დაბალია

51. nb. the NGO submission by the Coalition for Equality and others, გვ. 18.

52. nb. Council of Europe Gender Equality Strategy (2018-23), პ. 40.

საზოგადოების ცნობიერება სექსუალური შევიწროების საკითხებზე. გარდა ამისა, კვლავ არ არსებობს ახალი სამართლებრივი დებულების განხორციელების მექანიზმები.⁵³ საჭიროა მეტის გაკეთება, რათა ქალებისა და გოგონების მიმართ დამოკიდებულებები და ქცევა დაეფუძნოს ქალებსა და კაცებს შორის თანასწორობას და არა - სექსისტურ მიდგომებს.

137. იმის გათვალისწინებით, თუ რაოდენ მნიშვნელოვან როლს ასრულებს მედია საზოგადოებაში ქალების სტატუსის, როლისა და ქალთა მიმართ ძალადობის მიმღებლობის კუთხით არსებული დამოკიდებულებების ფორმირებაში, GREVIO საქართველოს ხელისუფლებას მტკიცედ მოუწოდებს, მიიღოს დამატებითი ზომები, რათა უზრუნველყოს მედიის მხრიდან თავის შეკავება გენდერული სტერეოტიპების პოპულარიზაციის, ქალების დამამცირებელი გამოსახულებების გავრცელებისა და ძალადობის შემთხვევების გენდერულად არამგრძობიარე ფორმით გაშუქებისგან, კერძოდ, ხელი შეუწყოს ჟურნალისტებისთვის სასწავლო პროგრამების ორგანიზებას და/ან თვითრეგულირების ფარგლებში არსებული სახელმძღვანელო წესების ფართოდ გამოყენებას.

138. GREVIO საქართველოს ხელისუფლებას მტკიცედ მოუწოდებს, გაზარდოს დასაქმების სექტორის ჩართულობისკენ მიმართული ძალისხმევა, რათა მათ მიიღონ შესაბამისი ზომები და დაადგინონ თვითრეგულირების სტანდარტები ქალთა მიმართ გენდერული ნიშნით ჩადენილ ძალადობასთან ბრძოლისა და პრევენციის მიზნით, განსაკუთრებით, სამუშაო ადგილზე სექსუალურ შევიწროებასთან დაკავშირებით. ასევე, აღრიცხონ მონაცემები მსხვერპლთა მიერ აღძრული საჩივრების რაოდენობისა და მათი შედეგების შესახებ.

53. იხ. NGO submission by the Coalition for Equality and others, პ. 27.

IV. დაცვა და მხარდაჭერა

139. სტამბოლის კონვენციის IV თავის მიზანია მრავალმხრივი, პროფესიონალური და მსხვერპლზე ორიენტირებული მხარდაჭერის სტრუქტურის შექმნა ყველა იმ ქალისთვის, რომლებსაც კონვენციის მოქმედების სფეროში შემავალი რომელიმე ფორმის ძალადობა განუცდიათ.

ა. ზოგადი ვალდებულებები (მუხლი 18)

140. სტამბოლის კონვენციის მე-18 მუხლი ადგენს სხვადასხვა ზოგად პრინციპს, რომლებსაც სახელმწიფოებმა პატივი უნდა სცენ დაცვისა და მხარდაჭერის ძირითადი და სპეციალიზებული სერვისების მიწოდებისას. ერთ-ერთი ასეთი პრინციპის თანახმად, სამსახურები უნდა მოქმედებდნენ შეთანხმებულად და კოორდინირებულად, ყველა შესაბამისი უწყების მონაწილეობით და ითვალისწინებდეს მსხვერპლებს, ძალადობის ჩამდენ პირებს, ბავშვებსა და ფართო სოციალურ გარემოს შორის ურთიერთობას. ქალთა მიმართ კომპლექსურ ძალადობაზე რეაგირება საჭიროებს ინტერვენციის ისეთი სისტემის შექმნას, რომელშიც ჩართული იქნება ყველა შესაბამისი პოლიტიკური და ადმინისტრაციული სტრუქტურა და აქტორი. მულტისექტორული და მრავალუწყებრივი ინტერვენციები ეროვნულ, რეგიონულ და ადგილობრივ დონეზე მნიშვნელოვანია ძალადობის ყველა ფორმის მიმართ ეფექტიანი და თანმიმდევრული რეაგირებისთვის. ადგილობრივ დონეზე კოორდინირება განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია, რათა გატარებული ღონისძიებები შეესაბამებოდეს თემის საჭიროებებს და უზრუნველყოფდეს მსხვერპლებისთვის „ერთი ფანჯრის პრინციპით“ სერვისების მიღების შესაძლებლობას.

141. ქალთა მიმართ ძალადობის ან/და ოჯახში ძალადობის აღკვეთის, ძალადობის მსხვერპლთა დაცვისა და დახმარების შესახებ კანონში შეტანილი ბოლოდროინდელი ცვლილებების თანახმად, მთავრობა ვალდებულია, მიიღოს რეფერირების ეროვნული პროცედურები, რათა უზრუნველყოს „ქალთა მიმართ ძალადობის ან/და ოჯახში ძალადობის მსხვერპლთა პირველადი იდენტიფიკაცია, გამოვლენა, მათი დაცვა, დახმარება, რეაბილიტაცია და ამ მიზნით სახელმწიფო ორგანოებისა და სხვა შესაბამისი სუბიექტების დროული, კოორდინირებული საქმიანობა“ (მუხლი 7, პუნქტი 4). გარდა ამისა, „ქალთა მიმართ ძალადობის და ოჯახში ძალადობის წინააღმდეგ ბრძოლისა და მსხვერპლთა (დაზარალებულთა) დასაცავად გასატარებელ ღონისძიებათა 2018-2020 წლების სამოქმედო გეგმის“ ერთ-ერთი მიზანი იყო რეფერირების ეროვნული მექანიზმის შექმნა. თუმცა, შეფასების ვიზიტის დროს მიღებული ინფორმაციის თანახმად, მიუხედავად იმისა, რომ საქართველოს მთავრობამ მოამზადა „ქალთა მიმართ ძალადობის ან/და ოჯახში ძალადობის მსხვერპლთა გამოვლენის, მათი დაცვის, დახმარებისა და რეაბილიტაციის ეროვნული რეფერირების პროცედურები“, იგი ჯერ არ დამტკიცებულა. შედეგად, ამჟამად არ ხდება საქმის სისტემური მართვა (კონფერენცია) და უწყებათა შორის თანამშრომლობის სხვა პროცედურები სხვადასხვა სპეციალისტის მონაწილეობით, რომლებიც შეთანხმებული პროტოკოლებით ხელმძღვანელობენ, მაშინაც კი, როდესაც ერთი უწყების მიერ დაცვისა და მხარდაჭერის უზრუნველყოფის კუთხით განეული ძალისხმევა არ არის საკმარისი.⁵⁴ თუმცა, ხელისუფლების განცხადებით, ასეთი კონფერენციები ტარდება კონკრეტულ საქმეებთან დაკავშირებით.

142. ამრიგად, GREVIO განსაკუთრებით შეშფოთებულია, რომ ადგილობრივ დონეზე არასაკმარისი კოორდინაციისა და თანამშრომლობის შედეგად, შესაბამისი დაინტერესებული მხარეები არ არიან ინფორმირებულები ქალთა მიმართ ძალადობის მსხვერპლთათვის ხელმისაწვდომი სერვისების შესახებ. აქედან გამომდინარე, მათ არ შეუძლიათ ძალადობის მსხვერპლთათვის ასეთი ინფორმაციის მიწოდება ან მათი შესაბამისი გადამისამართება.⁵⁵

143. შესაბამის დაწესებულებებს შორის ინსტიტუციონალიზებული კოორდინაციის და თანამშრომლობის არარსებობის პირობებში, საქართველოს ხელისუფლებამ გასწია ძალისხმევა სახელმწიფო თავშესაფრებსა და კრიზისულ ცენტრებში მულტიდისციპლინური გუნდების შექმნის კუთხით. ეს გუნდები უზრუნველყოფენ დაცვისა და მხარდაჭერის სხვადასხვა სერვისს ქალთა მიმართ ძალადობის მსხვერპლთათვის. მისი წევრები არიან: სოციალური მუშაკი, ფსიქოლოგი, იურისტი, მედდა და ბავშვის მომვლელი, რომლებიც პასუხისმგებლები არიან მსხვერპლთა საქმეების მართვაზე, მათი საჭიროებების იდენტიფიცირებისა და რეაგირების შესაბამისი

54. სახალხო დამცველის ანგარიში საქართველოში ადამიანის უფლებათა და თავისუფლებათა დაცვის მდგომარეობის შესახებ, 2020, გვ. 156.

55. ოჯახში ძალადობისგან დაცვისა და პრევენციის მექანიზმების ეფექტიანობის აუდიტის ანგარიში, 2019 წლის თებერვალი.

საშუალებების გამონახვის გზით.

144. საქართველოს მიერ კონვენციის 68-ე მუხლის 1-ლი პუნქტის შესაბამისად წარდგენილი ანგარიშის მიხედვით („სახელმწიფოს ანგარიში“), პროკურორების გარდა, სხვა პროფესიის წარმომადგენლებს (სამართალდამცავებს, სოციალურ მუშაკებს და ჯანდაცვის სფეროს სპეციალისტებს) არ გაუვლიათ ტრენინგი უწყებათაშორისი თანამშრომლობის შესახებ. რაც შეეხება მსხვერპლთა რეფერირებას შესაბამის სამსახურებში, მსხვერპლებს/დაზარალებულებს ქვეყანაში ხელმისაწვდომი სერვისების შესახებ ინფორმაციას ასევე აწვდის პროკურატურისა და შსს-ს მოწმისა და დაზარალებულის კოორდინაციის სამსახური. საჭიროების შემთხვევაში კოორდინატორები მსხვერპლს/დაზარალებულს სერვისებში ჩასართავად შესაბამის დაწესებულებაში ამისამართებენ.

145. რაც შეეხება ოჯახში ძალადობის მსხვერპლ ბავშვებს, GREVIO აღნიშნავს, რომ ბავშვთა დაცვის მიმართვიანობის (რეფერირების) ახალი პროცედურები 2016 წელს დამტკიცდა.⁵⁶ ამ დოკუმენტის თანახმად, მუნიციპალიტეტები იმ უწყებათა ჩამონათვალში შედიან, რომლებიც ბავშვთა დაცვის რეფერირების პროცედურაში მონაწილეობენ. ეს პროცედურები კი, თავის მხრივ, მოიცავს ოჯახში ძალადობისა და ძალადობის სხვა ფორმების მსხვერპლი ბავშვების დაცვის კოორდინირებული და ეფექტიანი სისტემის შექმნას. რეფერირების პროცედურების მიხედვით, ბავშვზე ძალადობის შემთხვევაში ივსება ბავშვთა დაცვის მიმართვის ბარათი. თუმცა, ხელმისაწვდომი კვლევების თანახმად, ზოგიერთი მასწავლებელი არ არის საკმარისად ინფორმირებული საკუთარი როლისა და ვალდებულებების შესახებ რეფერირების პროცესთან დაკავშირებით. ამავე კვლევებში საუბარია ასევე გარკვეული ხარვეზების არსებობაზე პოლიციასა და სოციალურ სამსახურებთან კოორდინირების კუთხით, როდესაც ისინი ძალადობის შესახებ შეტყობინებებს წარადგენენ.⁵⁷ ამრიგად, GREVIO მიუთითებს საქართველოში ქმედითი უწყებათაშორისი თანამშრომლობის განმტკიცების ზოგად საჭიროებაზე, რათა სისტემური პასუხი გაეცეს სტამბოლის კონვენციის მოქმედების სფეროში შემავალი ქალთა მიმართ ძალადობის ყველა ფორმას, ოჯახში ძალადობის ჩათვლით, მათ შორის, როდესაც ბავშვი შეესწრო ერთი მშობლის მიერ მეორე მშობლის მიმართ ძალადობას.

146. GREVIO საქართველოს ხელისუფლებას დაჟინებით მოუწოდებს, კანონით გათვალისწინებულ უწყებებს, არასამთავრობო ორგანიზაციებსა და სპეციალიზებული სერვისების მიმწოდებელთა შორის კოორდინაციისა და თანამშრომლობის მიზნით შექმნას ინსტიტუციონალიზებული სტრუქტურები, რათა უზრუნველყოფილი იყოს სტამბოლის კონვენციის მოქმედების სფეროში შემავალი ქალთა მიმართ ძალადობის ყველა ფორმის, კერძოდ, გაუპატიურების, სექსუალური ძალადობის, იძულებითი ქორწინების, ადევნების, სექსუალური შევიწროების და ოჯახში ძალადობის მსხვერპლთა სპეციფიკურ საჭიროებებზე მორგებული მრავალ უწყებათა თანამშრომლობა.

ბ. ინფორმაცია (მუხლი 19)

147. იუსტიციის და შინაგან საქმეთა სამინისტროები⁵⁸ ახორციელებენ საინფორმაციო კამპანიებს, რომლებიც უზრუნველყოფს საზოგადოების ცნობიერების ამაღლებას არსებული სამართლებრივი მექანიზმების, სახელმწიფო სერვისებისა და მხარდაჭერის სხვა ხელმისაწვდომი საშუალებების შესახებ ოჯახში ძალადობასთან დაკავშირებით. საქართველოს პროკურატურამ შეიმუშავა რეკომენდაცია ოჯახში ძალადობის დანაშაულთა გამოძიების პროცესზე პროცედურული ზედამხედველობის შესახებ, რომელიც, სხვა მნიშვნელოვან ასპექტებთან ერთად, ითვალისწინებს ოჯახში ძალადობის მსხვერპლთათვის მხარდაჭერის ისეთი სერვისების შესახებ ინფორმაციის მიწოდების მოთხოვნას, როგორცაა თავშესაფრები.

148. შსს-ს გადაუდებელი და ოპერატიული რეაგირების ცენტრის, 112-ის მობილურ აპლიკაციას აქვს ახალი ფუნქცია, რომელიც შეიცავს ამომწურავ ინფორმაციას ძალადობის მსხვერპლთათვის განკუთვნილი სახელმწიფო სერვისების - თავშესაფრების, კრიზისული ცენტრებისა და ცხელი ხაზის (116 006) შესახებ. ინფორმაცია ხელმისაწვდომია ქართულ, ინგლისურ და რუსულ ენებზე.

149. ამის მიუხედავად, GREVIO შეშფოთებულია იმ ქალთა რაოდენობის სიმცირით, რომლებიც კრიზისული ცენტრების მიერ შეთავაზებული სერვისებით სარგებლობენ. ეს მიუთითებს, რომ

56. საქართველოს მთავრობის 2016 წლის 12 სექტემბრის ბრძანება N437 ბავშვთა დაცვის რეფერირების პროცედურების დამტკიცების შესახებ.
57. ფონდ „სოხუმის“ მონიტორინგის ანგარიში, 2020, გვ. 38.
58. მე-13 მუხლის შესახებ სექციაში იხ. დამატებითი ინფორმაცია კამპანიის „ძალა ნდობას“ შესახებ.

საქართველოში ძალადობის მსხვერპლები კვლავ არ არიან სათანადოდ ინფორმირებულნი ხელმისაწვდომი სერვისების, მათ შორის, თავშესაფრების, კრიზისული ცენტრებისა და დაცვის ზომების შესახებ.⁵⁹

150. ხელმისაწვდომი სერვისების შესახებ მსხვერპლთა არასათანადო ინფორმირებულობას ადასტურებს ასევე 2017 წელს ჩატარებული კვლევა ქალთა მიმართ ძალადობის შესახებ.⁶⁰ კიდევ ერთი კვლევა, რომლის ფარგლებშიც გამოიკითხა, მათ შორის, კონფლიქტით დაზარალებული მოსახლეობა, მიუთითებს, რომ საქართველოში რესპონდენტთა 5%-ზე ნაკლებია ინფორმირებული ოჯახში ძალადობის თავშესაფრების შესახებ, ხოლო 10%-ზე ნაკლები - ქალთა მხარდაჭერი ჯგუფების თაობაზე. ხუთიდან მხოლოდ ერთ ქალს ჰქონდა ინფორმაცია ფსიქოლოგიური კონსულტაციის შესახებ, რომელიც მათ თემშია ხელმისაწვდომი. რაც შეეხება სამართლებრივ დაცვას, მაშინაც კი, როდესაც იცოდნენ ამ სერვისის შესახებ, მის ქმედითობას ეჭვქვეშ აყენებდნენ. კიდევ ერთი კვლევის თანახმად, დევნილთა დასახლებებსა და კონფლიქტით დაზარალებულ რეგიონებში, კერძოდ, შიდა ქართლში, გამყოფი ხაზის მიმდებარე სოფლებში მცხოვრები ქალები და გოგონები არ არიან ინფორმირებულნი ძალადობის მსხვერპლთათვის ხელმისაწვდომი მხარდაჭერისა და დაცვის სერვისების, ასევე, მათზე წვდომის გზების შესახებ.⁶¹ გარდა ამისა, იძულებით გადაადგილებულ და კონფლიქტით დაზარალებულ ქალებსა და გოგონებს არ აქვთ საკმარისი ინფორმაცია სამართლებრივი, სოციალური, ჯანდაცვისა და ფსიქოლოგიური მხარდაჭერის სერვისების, ასევე დახმარების სხვა მექანიზმების თაობაზე.⁶² თუმცა, ხელისუფლების განცხადებით, უკვე დაიგეგმა საინფორმაციო კამპანიები, შეხვედრები და ღონისძიებები კონფლიქტით დაზარალებული ქალების, რომლებიც გამყოფი ხაზის მიმდებარე სოფლებში ცხოვრობენ, ინფორმირების მიზნით.

151. საქართველოს სახელმწიფო აუდიტის სამსახურის ინფორმაციით, თავშესაფრით და კრიზისული ცენტრით მოსარგებლე 21 ბენეფიციარის გამოკითხვის შედეგად გამოვლინდა, რომ თავშესაფარში/კრიზისულ ცენტრში მოხვედრამდე მათგან მხოლოდ 10% ფლობდა ინფორმაციას ოჯახში ძალადობისგან დაცვის საშუალებების შესახებ, 52% საერთოდ არ იყო ინფორმირებული, ხოლო 38%-ს მცირე ინფორმაცია ჰქონდა ამის თაობაზე სატელეფონო ვიდეორგოლებისა და სხვა წყაროების (არასამთავრობო ორგანიზაცია, მეგობარი, სამსახური და ა.შ.) მეშვეობით. თავშესაფრის ბენეფიციართა განცხადებით, დაცვის მექანიზმებზე ინფორმაციის ქონის შემთხვევაში, გაცილებით ადრე გადადგამდნენ ნაბიჯებს ძალადობრივი ურთიერთობის დასასრულებლად. შესაბამისად, ინფორმაციის ნაკლებობამ, შესაძლოა, ხელი შეუწყო იმას, რომ 20 ბენეფიციარიდან თორმეტს 3 წელზე მეტი დრო დასჭირდა მოძალადის მისატოვებლად.⁶³

152. **GREVIO საქართველოს ხელისუფლებას მტკიცედ მოუწოდებს, უზრუნველყოს ადვილად ხელმისაწვდომი და დროული ინფორმაციის ფართოდ გავრცელება სტამბოლის კონვენციის მოქმედების სფეროში შემავალი ძალადობის ყველა ფორმის მსხვერპლი ქალებისთვის მხარდაჭერის სერვისებისა და სამართლებრივი ზომების შესახებ, მათთვის გასაგებ ენაზე. ასევე, მიიღოს ზომები, რომ ნებსბისმიერი ხელმისაწვდომი ინფორმაცია მისაწვდომია კონკრეტულად მონყვლადი ქალებისთვის, როგორებიც არიან შშმ ქალები, ეროვნული და/ან ეთნიკური უმცირესობის წარმომადგენელი, დევნილი და სოფლად ან მაღალმთიან ადგილებში მცხოვრები ქალები.**

8. მხარდაჭერის ზოგადი სამსახურები (მუხლი 20)

1. სოციალური სამსახურები

153. ოკუპირებული ტერიტორიებიდან დევნილთა, შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტრო უზრუნველყოფს სოციალურ მომსახურებას ქალთა მიმართ ძალადობისა და/ან ოჯახში ძალადობის მსხვერპლთათვის, რაც, მათ შორის, მოიცავს მხარდაჭერის ზომებს და პროგრამებს მსხვერპლთა დახმარებისა და სოციალური რეაბილიტაციისთვის.⁶⁴

154. GREVIO მიესალმება, რომ „ქალთა მიმართ ძალადობის ან/და ოჯახში ძალადობის

59. PDO Shelter Monitoring: www.ombudsman.ge/res/docs/2020122316265135625.pdf

60. National Study on Violence against Women in Georgia 2017, გვ. 90.

61. იხ. www.hera-youth.ge/wp-content/uploads/2020/11/Report_HeraXXI-Analytical-report_ANOVA-1-1.pdf

62. იხ. www.ombudsman.ge/res/docs/2021092011074925899.pdf

63. ოჯახში ძალადობისგან დაცვისა და პრევენციის მექანიზმების ეფექტიანობის აუდიტის ანგარიში, გვ. 42-43.

64. ქალთა მიმართ ძალადობის ან/და ოჯახში ძალადობის აღკვეთის, ძალადობის მსხვერპლთა დაცვისა და დახმარების შესახებ კანონის მე-8 მუხლი.

ალკვეთის, ძალადობის მსხვერპლთა დაცვისა და დახმარების შესახებ“ საქართველოს კანონი (მუხლი 17, ქვეპუნქტი 1.8), ძალადობის იმ მსხვერპლთათვის, რომლებიც არიან დასაქმებულნი, ითვალისწინებს სპეციალურ შვებულებას თავშესაფარში/კრიზისულ ცენტრში ყოფნის პერიოდში. თუმცა, აღნიშნავს, რომ შრომითი ურთიერთობის შეჩერების ვადა არ აღემატება წელიწადში 30 კალენდარულ დღეს. არ არის ხელმისაწვდომი ინფორმაცია იმ ქალების რაოდენობის შესახებ, რომლებმაც ამ შვებულებით ისარგებლეს.

155. თავშესაფრების/კრიზისული ცენტრების მომხმარებელთა სოციალური და ეკონომიკური გაძლიერების კუთხით განუვლი ზომებისა და ძალისხმევის მიუხედავად, GREVIO აღნიშნავს, რომ არსებობს არაერთი გამოწვევა, რომლებსაც ძალადობის მსხვერპლი ქალები აწყდებიან. კერძოდ, ისინი ვერ სარგებლობენ უფასო სერვისებით, მათ შორის, თავშესაფრით და ფსიქოლოგიური დახმარებით მანამ, სანამ მსხვერპლის სტატუსი არ მიენიჭებათ. თავშესაფრის ბენეფიციარები ვერ იღებენ სოციალურ დახმარებას და გამორიცხვები არიან სახელმწიფო მხარდაჭერის პროგრამებიდან, ვინაიდან საკუთარი მისამართების ოფიციალურად მითითება არ შეუძლიათ, შესაბამისად, სოციალურისამსახურისთანამშრომლები ადგილზე მონიტორინგს ვერახორციელებენ. თავშესაფარში დარჩენის მაქსიმალური ვადაა 1 წელი, რასაც ქალთა უფლებებზე მომუშავე ექსპერტები არასაკმარისად მიიჩნევენ.⁶⁵ თავშესაფრის დატოვების შემდეგ დაზარალებულები იშვიათად სარგებლობენ ფინანსური მხარდაჭერით, როგორცაა საცხოვრებელი ქირის გადახდა ან პროფესიული მომზადება. გარდა ამისა, ძალადობის მსხვერპლთა გაძლიერებისთვის საკმარისი პროგრამების არარსებობა რთულ სიტუაციაში აყენებს მსხვერპლებს თავშესაფრის დატოვების შემდეგ, რადგან იძულებულნი ხდებიან, დაუბრუნდნენ მოძალადეს, ან დარჩნენ ქუჩაში.⁶⁶

156. ამ კონტექსტში, მუნიციპალიტეტები მნიშვნელოვან როლს ასრულებენ მსხვერპლთა/პოტენციურ მსხვერპლთა მხარდაჭერის პროგრამების შემუშავებასა და განხორციელებაში. თუმცა, ასეთ პროგრამებს მხოლოდ რამდენიმე მუნიციპალიტეტი სთავაზობს და ისინიც, ძირითადად, შემოიფარგლებიან ერთჯერადი ფინანსური დახმარებით და/ან ბინის ქირის ანაზღაურებით.⁶⁷

157. რაც შეეხება საგანმანათლებლო და დასაქმების პროგრამებს, ისინი ხორციელდება სოციალური სერვისების სააგენტოს დასაქმების პროგრამების დეპარტამენტის მიერ, რომელიც სხვადასხვა უწყებასთან, მათ შორის, სახელმწიფო ზრუნვისა და ტრეფიკინგის მსხვერპლთა, დაზარალებულთა დახმარების სააგენტოსთან თანამშრომლობს. თუმცა, არსებულ ინფორმაციაზე დაყრდნობით, ძალადობის მსხვერპლთათვის ხელმისაწვდომი საგანმანათლებლო და დასაქმების პროგრამების რაოდენობა არასაკმარისია.⁶⁸ გარდა ამისა, მსხვერპლებს არ აქვთ შესაძლებლობა, პროფესიული მომზადების კურსები აირჩიონ თავიანთი ინტერესებისა და პრიორიტეტების შესაბამისად.

158. GREVIO შეშფოთებით მიუთითებს მსხვერპლთათვის ისეთი კომპლექსური და გრძელვადიანი მხარდაჭერის პროგრამების ნაკლებობაზე, რომლებიც უნდა მოიცავდეს არა მხოლოდ ერთჯერადად თანხების გადახდას, არამედ, მსხვერპლ ქალებს საშუალებას მისცემს, დაეუფლონ პროფესიულ უნარებს და მიაღწიონ მდგრად ეკონომიკურ დამოუკიდებლობას.

159. ქალთა უფლებებზე მომუშავე არასამთავრობო ორგანიზაციებისა და ექსპერტების განცხადებით, სოციალური სერვისების სააგენტო, პერსონალის ნაკლებობის გამო, გარკვეულ სირთულეებს აწყდება ქალთა მიმართ ძალადობაზე რეაგირების კუთხით. კერძოდ, სოციალური მუშაკები არ იღებენ საკმარის ანაზღაურებას, უაღრესად დატვირთულები არიან საქმეებით⁶⁹ და არ აქვთ საკმარისი კვალიფიკაცია, რათა შეძლონ კონსულტაციის გაცემა და სათანადო რეფერირება. მცირე რაოდენობის სოციალური მუშაკების გამოწვევას ემატება კიდევ ერთი მნიშვნელოვანი პრობლემა ფსიქოლოგიების ნაკლებობა, რაც ძალადობის მსხვერპლ ქალებს და ბავშვებს სწრაფი და საჭირო ფსიქოლოგიური დახმარების მიღების შესაძლებლობას უზღუდავს.⁷⁰ ოჯახში ძალადობის მსხვერპლები, განსაკუთრებით ისინი, ვინც დედაქალაქში არ ცხოვრობენ, მუდმივად ვერ სარგებლობენ უფასო ფსიქოლოგიური დახმარებით, რაც, ძირითადად, გამოწვეულია ფსიქოლოგთა

65. nb. NGO submission by the Coalition for Equality and others, p. 20.

66. სახალხო დამცველის ანგარიში საქართველოში ადამიანის უფლებათა და თავისუფლებათა დაცვის მდგომარეობის შესახებ, 2020 წ. გვ. 154.

67. მაგ. ზუგდიდის, ხობის და გორის მუნიციპალიტეტები.

68. სახალხო დამცველის ოფისი, თავშესაფრების მონიტორინგის ანგარიში, 2020 წ. www.ombudsman.ge/res/docs/2020122316265135625.pdf

69. სოციალური მუშაკის დატვირთვა, დაახლოებით, ექვსჯერ აღემატება თვეში საქმეთა რეკომენდებულ რაოდენობას.

70. ფონდ „სოხუმის“ ანგარიში თავშესაფრების მონიტორინგის შესახებ, მაგ. 2019 წლის ბოლოსთვის იმერეთის რეგიონში 12 მუნიციპალიტეტს მხოლოდ 2 ფსიქოლოგი ემსახურებოდა.

უაღრესად დაბალი რაოდენობით.⁷¹

160. მთავრობის ოფიციალური ანგარიშის თანახმად, რომელიც „ქალთა მიმართ ძალადობის და ოჯახში ძალადობის წინააღმდეგ ბრძოლისა და მსხვერპლთა (დაზარალებულთა) დასაცავად გასატარებელ ღონისძიებათა 2018-2020 წლების სამოქმედო გეგმის“ განხორციელებას შეეხება, 2019 წელს სოციალური სერვისების სამსახურმა მთელი ქვეყნის მასშტაბით სოციალური მუშაკების რაოდენობა ოცდაათით (271-მდე), ხოლო ფსიქოლოგთა რაოდენობა სამით (14-მდე) გაზარდა. სოციალური მუშაკის ყოველთვიური ხელფასი 2020 წელს გაიზარდა 1,200 ლარამდე (დაახლოებით, 327 ევრო).⁷² საშუალოდ, თითოეული სოციალური მუშაკი თვეში 100-150 საქმეზე მუშაობს.⁷³ მოცემული რიცხვები ცხადჰყოფს, რომ სოციალურ მუშაკებს არ აქვთ შესაძლებლობა, ადეკვატური რეაგირება მოახდინონ ქალთა მიმართ ძალადობის შემთხვევებზე. მათი როლი ხშირად შემოიფარგლება მსხვერპლის სტატუსის მოპოვების პროცესში დახმარებასა და დასაქმების პროგრამებში ჩართვის ხელშეწყობაში. არ არსებობს სოციალური სამსახურის სახელმძღვანელო წესები, რომლებიც მნიშვნელოვანია საქმეების წარმატებით მართვისთვის, განსაკუთრებით ადრეულ ასაკში ქორწინების შემთხვევებთან დაკავშირებით.⁷⁴ იმის გათვალისწინებით, რომ სოციალური მუშაკები ასრულებენ მნიშვნელოვან როლს, რომლებიც დგანან პრევენციისა და თავშესაფრის შემდგომი მხარდაჭერის უზრუნველყოფის სადარაჯოზე, საჭიროებენ ცოდნისა და კომპეტენციის გაუმჯობესებას ტრენინგების გზით. ამასთანავე, ბუნდოვანია, რამდენად სათანადოდ არიან ისინი მომზადებულნი ძალადობის მსხვერპლ ქალებთან ურთიერთობის კუთხით.

161. ხელისუფლების ინფორმაციით, სოციალური მუშაკის საქმეების ყოველთვიური მაქსიმალური რაოდენობა განისაზღვრა ორმოცდაათით და ეს წესი ძალაში შევა 2025 წლიდან.

162. GREVIO მტკიცედ მოუწოდებს საქართველოს ხელისუფლებას, მიიღოს საჭირო საკანონმდებლო და სხვა ზომები, რათა:

ა. უზრუნველყოს მთელი ქვეყნის მასშტაბით, სტამბოლის კონვენციის მოქმედების სფეროში შემავალი ძალადობის მსხვერპლი ყველა ქალისთვის იმ სერვისებზე ხელმისაწვდომობა, რომლებიც ხელს შეუწყობს მათ გამოჯანმრთელებას და ავტონომიას. კერძოდ, ეს ეხება სათანადო ფინანსურ დახმარებას, საცხოვრებელი უზრუნველყოფისა და დასაქმების პროგრამებს, განსაკუთრებით ისეთ ადგილებში, სადაც დასაქმების არასაკმარისი შესაძლებლობები არსებობს, მაგალითად, სოფლად;

ბ. სოციალური სამსახურებისთვის გამოძებნოს სათანადო ადამიანური და ფინანსური რესურსები, სტამბოლის კონვენციის მოქმედების სფეროში შემავალი ქალთა მიმართ ძალადობის ყველა ფორმის მსხვერპლთა მხარდასაჭერად და მათი მოკლევადიანი და გრძელვადიანი საჭიროებების დასაკმაყოფილებლად. უზრუნველყოს სოციალური მუშაკების აღჭურვა ისეთი უნარებითა და რესურსებით, რომლებიც მათ შესაძლებლობას მისცემს, ადეკვატური დახმარება გაუწიონ მსხვერპლებს გენდერულად მგრძობიარე ფორმით.

2. ჯანდაცვის სამსახურები

163. საზოგადოებრივი ჯანდაცვის სამსახურები მნიშვნელოვან როლს ასრულებენ ძალადობის პრევენციისა და სტამბოლის კონვენციის მოქმედების სფეროში შემავალი ქალთა მიმართ ძალადობის ყველა ფორმის მსხვერპლთათვის სამედიცინო სერვისების უზრუნველყოფის კუთხით, მათ შორისაა: ქალთა მიმართ ძალადობის შემთხვევების იდენტიფიცირება, სკრინინგი და გამოვლენა.

164. 2017 წელს UN Women-ისა და სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის მიერ ჩატარებულმა კვლევამ⁷⁵ გამოავლინა, რომ ძალადობის მსხვერპლი ქალების რაოდენობა, რომლებიც საქართველოში ჯანდაცვის სპეციალისტებს დახმარებისთვის მიმართავენ, ძალიან დაბალია. სამედიცინო სერვისებზე წვდომის ერთ-ერთი ძირითადი ბარიერია სათანადო ტრენინგებისა და სპეციფიკური სახელმძღვანელო წესების არარსებობა, რომლის გამოც ჯანდაცვის სპეციალისტებს

71. იხ. the NGO submission by the Association Hera XXI NGO, გვ. 6.

72. www.myrights.gov.ge/uploads/files/docs/2441VAWreport.pdf

73. www.wisg.org/Data/docs/publications/report/Coalition_For_Equality_Report_Georgia.pdf

74. www.ombudsman.ge/res/docs/2021070814020446986.pdf

75. „ქალთა მიმართ ძალადობის ეროვნული კვლევა“, 2017 წ. გვ. 90.

უჭირთ ძალადობის სხვადასხვა ტიპის იდენტიფიცირება და შესაბამისი რეაგირება. ამავე კვლევის თანახმად, სახელმწიფოში არ მოქმედებს კონკრეტულად შშმ ქალებისთვის განკუთვნილი სამედიცინო დახმარების სისტემა. მართალია, ზოგიერთი სამედიცინო ცენტრი ფიზიკურად მისაწვდომია (ადაპტირებულია), თუმცა მათი სერვისები არ არის მორგებული შშმ ქალების სპეციფიურ საჭიროებებზე.⁷⁶

165. ოკუპირებული ტერიტორიებიდან დევნილთა, შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროს დაევალა საპილოტე პროგრამის განხორციელება, რომელიც მიმართულია ჯანდაცვის სისტემის შესაძლებლობების გაუმჯობესებაზე ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის შემთხვევებზე რეაგირების კუთხით, რასაც GREVIO მიესალმება. ამ დავალების შესრულების მიზნით, 2016-2019 წლებში სახელმწიფო ზრუნვის სააგენტომ ჯანდაცვის სფეროში მომუშავე სპეციალისტებისთვის მოამზადა სახელმძღვანელო წესები (სტანდარტული ოპერაციული პროცედურები), რომლებიც შეეხება მსხვერპლთა იდენტიფიცირებას, სკრინინგს, დიაგნოზის დასმას, მკურნალობას და რეფერირებას. შემუშავდა და მინისტრის მიერ დამტკიცდა სპეციალური სამედიცინო ფორმები სტაციონარულ და ამბულატორიულ სერვისებთან დაკავშირებით, რათა მოხდეს ოჯახში ძალადობისა და სექსუალური ძალადობის შემთხვევების რეგისტრაცია, გამოვლენა, შეფასება და გადამისამართება. სტანდარტული ოპერაციული პროცედურები ჯერჯერობით მხოლოდ რამდენიმე რეგიონსა და საავადმყოფოში დაინერგა. ინფორმაცია მკურნალობისა და გადამისამართების მექანიზმის იმპლემენტაციისა და რეალიზების შესახებ არ არის ხელმისაწვდომი. გარდა ამისა, შემუშავდა სასწავლო მოდული, რომელიც ამ ეტაპზე 300-ზე მეტმა ექიმმა გაიარა.

166. დევნილი და კონფლიქტის შედეგად დაზარალებულ რეგიონებში მცხოვრები ქალები ვერ იღებენ მათ საჭიროებებზე მორგებულ დახმარებას, არამედ სარგებლობენ იმ ზოგადი ჯანდაცვისა და სხვა სოციალური სერვისებით, რომლებიც საქართველოში ძალადობის ყველა მსხვერპლისთვის არის ხელმისაწვდომი. თუმცა, მათი საჭიროებები ხშირად უფრო კომპლექსურია და მოითხოვს ფსიქოლოგიურ, ფსიქო-სოციალურ მხარდაჭერას ან რეპროდუქციული ჯანმრთელობის მომსახურებებს.

167. **GREVIO საქართველოს ხელისუფლებას მტკიცედ მოუწოდებს, გააგრძელოს ძალისხმევა ჯანდაცვის სისტემის შესაძლებლობების გაზრდის კუთხით, რათა მან შესაბამისი რეაგირება მოახდინოს სტამბოლის კონვენციის მოქმედების სფეროში შემავალი ძალადობის ყველა ფორმის მსხვერპლი ქალებისა და გოგონების სამედიცინო და სასამართლო-სამედიცინო საჭიროებებთან დაკავშირებით. კერძოდ, უზრუნველყოს ცოტა ხნის წინ მიღებული ოქმებისა და გაიდლაინების ეფექტიანად განხორციელება, ასევე, ჯანდაცვის სფეროში მომუშავე ყველა სპეციალისტის აღჭურვა იმ უნარებითა და რესურსებით, რომლებიც მათ საშუალებას მისცემს, მოახდინონ ძალადობის მსხვერპლთა იდენტიფიცირება და შესაბამისი რეაგირება მრავალი ნიშნით დისკრიმინაციის მსხვერპლებისა ან ასეთი საფრთხის ქვეშ მყოფი ქალების ჩათვლით, მაგალითად, როგორებიც არიან შშმ ქალები, დევნილი და კონფლიქტის შედეგად დაზარალებული ქალები.**

დ. მხარდაჭერის სპეციალიზებული სერვისები (მუხლი 22)

168. სპეციალიზებული მხარდაჭერის მიზანია მსხვერპლთა გაძლიერება მათ სპეციფიკურ საჭიროებებზე მორგებული ოპტიმალური დახმარებით. ამის მისაღწევად საუკეთესო გზაა ქალთა ორგანიზაციები და მხარდაჭერის სერვისები, რომლებსაც, მაგალითად, უზრუნველყოფენ ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოები შესაბამისი სპეციალიზაციის ან გამოცდილების მქონე პერსონალთან ერთად, რომელთაც აქვთ სიღრმისეული ცოდნა ქალთა მიმართ გენდერული ძალადობის შესახებ. მნიშვნელოვანია, რომ შესაბამისი სამსახურები საკმარისად არსებობდეს მთელი ქვეყნის მასშტაბით და იყოს მსხვერპლთათვის ხელმისაწვდომი. ამასთანავე, ამ სამსახურებს და მათ თანამშრომლებს უნდა შეეძლოთ კონვენციის მოქმედების სფეროში შემავალ ყველა ტიპის ძალადობაზე რეაგირება და მხარდაჭერის უზრუნველყოფა მსხვერპლთა ყველა ჯგუფისთვის, მათ შორის, იმ ჯგუფებისთვის, რომლებთან დაკავშირებაც რთულია.

169. საქართველოში მხარდაჭერის არარეზიდენტული სპეციალიზებული სერვისების უმრავლესობას უზრუნველყოფს ხუთი კრიზისული ცენტრი,⁷⁷ რომლებიც სახელმწიფო ზრუნვის

76. Ibid, გვ. 92.

77. ხუთი კრიზისული ცენტრი განთავსებულია შემდეგ ქალაქებში: თბილისი, ქუთაისი, გორი, მარნეული და ოზურგეთი.

სააგენტოს მიერ იმართება. მხოლოდ თბილისის ძალადობის მსხვერპლთა კრიზისულ ცენტრში უზრუნველყოფილი წინასწარ ჩანერის გარეშე მომსახურება და დროებითი საცხოვრებელი მსხვერპლის სტატუსის მიღებამდე.⁷⁸ კრიზისულ ცენტრებში შესაძლებელია ფსიქო-სოციალური მომსახურების, იურიდიული კონსულტაციისა და პირველადი/გადაუდებელი სამედიცინო დახმარების მიღება სამუშაო დღეებში, ასევე, საჭიროების შემთხვევაში, თარჯიმნის მომსახურება. თითოეულ კრიზისულ ცენტრს ჰყავს სპეციალისტთა გუნდი, რომლის შემადგენლობაშიც შედიან: იურისტი, სოციალური მუშაკი, მედდა, ფსიქოლოგი და ბავშვის მომვლელი მსხვერპლთა შვილებისთვის.

170. მსგავსი არარეზიდენტული მხარდაჭერის სპეციალიზებული სერვისები, რომლებიც მოიცავს მოკლე და გრძელვადიან კონსულტაციას, უსაფრთხოების დაგეგმვას, იურიდიულ დახმარებას, ადვოკატირებას და ა.შ. ხელმისაწვდომია ქალთა მიმართ ძალადობის ყველა ფორმის მსხვერპლთათვის ორ კრიზისულ ცენტრში, რომლებსაც არასამთავრობო ორგანიზაციები მართავენ.

171. სპეციალიზებულ სერვისებზე წვდომა, რომლებსაც ეს კრიზისული ცენტრები უზრუნველყოფენ, არ არის დამოკიდებული დაზარალებულის სტატუსზე. ამ ცენტრებში დაცულია ბენეფიციარის პერსონალური მონაცემები და პირადი ინფორმაცია. კრიზისული ცენტრები აკმაყოფილებს ეროვნულ დონეზე დაწესებულ მინიმალურ სტანდარტებს,⁷⁹ მათ მონიტორინგს კი რეგულარულად ახორციელებენ სახელმწიფო ზრუნვის სააგენტო და სახალხო დამცველი.

172. ძალადობის მსხვერპლთათვის არ არის ხელმისაწვდომი მხარდაჭერის სერვისები ქარელის მუნიციპალიტეტში, შიდა ქართლის რეგიონში, სადაც დევნილთა ყველაზე დიდი დასახლებებია, და ამავე მუნიციპალიტეტშია გამყოფი ხაზი, რომლის მიმდებარედ კონფლიქტის შედეგად დაზარალებული მოსახლეობა ცხოვრობს.⁸⁰

173. 2019 წელს ორ ქალაქში (გორი და ზუგდიდი) შეიქმნა ორი კრიზისული ცენტრი, რომლებიც გამყოფ ხაზებთან ყველაზე ახლოს მდებარეობს და უზრუნველყოფს მხარდაჭერის სერვისებს ქალთა მიმართ ძალადობის ყველა მსხვერპლისთვის „ერთი ფანჯრის“ პრინციპით. გარდა ამისა, GREVIO აღნიშნავს, რომ მხარდაჭერის სპეციალიზებული სერვისების უმრავლესობა ბენეფიციარებს დახმარებას სთავაზობს ოჯახში ძალადობასა და სექსუალურ ძალადობასთან დაკავშირებით. ისეთი ფორმებისთვის კი, როგორებიცაა სექსუალური შევიწროება, ადევნება, იძულებითი ქორწინება ან ქალის სასქესო ორგანოების დასახიჩრება, მხოლოდ რამდენიმე სერვისია გათვალისწინებული, ან ისინი საერთოდ არ არსებობს. როგორც ჩანს, არცერთი ასეთი სამსახური არ უზრუნველყოფს კონსულტაციას და მხარდაჭერას იმ ქალებისთვის, რომლებიც განიცდიან ძალადობის ციფრულ ფორმებს, როგორცაა ინტიმური პარტნიორის მხრიდან ძალადობა, ადევნება ან სექსუალური შევიწროება ონლაინ სივრცეში ან ტექნოლოგიების გამოყენებით.

174. **GREVIO მიუთითებს ქალი სპეციალისტების მიერ მხარდაჭერისა და კონსულტაციის გაცემის მნიშვნელობაზე სტამბოლის კონვენციის მოქმედების სფეროში შემავალი ძალადობის განცდის შემთხვევებთან, მათ შორის, ციფრულ გამოვლინებებთან დაკავშირებით და საქართველოს ხელისუფლებას დაჟინებით მოუწოდებს, მიიღოს ზომები, რათა მთელი ქვეყნის მასშტაბით უზრუნველყოფილი იყოს, ან შეიქმნას, ქალთა მხარდაჭერის ადეკვატური სპეციალიზებული სამსახურები, რომლებიც იყენებენ გენდერულ მიდგომას.**

175. **ამ პროცესში GREVIO საქართველოს ხელისუფლებას დაჟინებით მოუწოდებს, უზრუნველყოს ძალადობის მსხვერპლი ყველა ქალისა და მათი შვილებისთვის მხარდაჭერის ამგვარ სპეციალიზებულ სამსახურებზე ხელმისაწვდომობა. ეს განსაკუთრებით ეხებათ ქალებს, რომლებმაც განიცადეს დისკრიმინაციის ინტერსექციური ფორმები ან ასეთი საფრთხის ქვეშ იმყოფებიან, მაგალითად, სოფლად ან შორეულ ადგილებში მცხოვრები ან დევნილი ქალები.**

78. “Mapping of Data on Support Services for Victims of Violence against Women in Georgia in Compliance with the Standards of the Istanbul Convention”, მოამზადა ევროპის საბჭოს ექსპერტმა ნინო ჩიხლაძემ, 2019 წლის დეკემბერი.

79. 2017 წლის 10 ნოემბერს შრომის, ჯანდაცვისა და სოციალური საკითხების მინისტრმა მიიღო ბრძანება N01-646 კრიზისული ცენტრების შექმნისა და ფუნქციონირებისთვის მინიმალური მოთხოვნების შესახებ.

80. გამყოფი ზოლის მიმდებარე დასახლებები მოიცავს სოფლებს, რომლებიც მდებარეობს ცხინვალის რეგიონის/სამხრეთ ოსეთის გამყოფი ზოლის გასწვრივ.

ი. თავშესაფრები (მუხლი 23)

176. საქართველოში თავშესაფრებს და კრიზისულ ცენტრებს მართავენ როგორც სახელმწიფო, ისე არასამთავრობო ორგანიზაციები. ისინი უზრუნველყოფენ დროებით საცხოვრის და სპეციალიზებულ სერვისებს, პირველ ყოვლისა, ოჯახში ძალადობის მსხვერპლთათვის, თუმცა, აგრეთვე, კონვენციის მოქმედების სფეროში შემავალი ძალადობის ყველა სხვა ფორმის მსხვერპლთათვის.

177. არსებობს სახელმწიფოს მიერ მართული ხუთი კრიზისული ცენტრი,⁸¹ რომლებიც შექმნილია სახელმწიფო ზრუნვის სააგენტოს ბაზაზე. ისინი განკუთვნილია ქალებისა და კაცებისთვის და, ჯამში, 85 საწოლია ხელმისაწვდომი. სამ თავშესაფარს, სადაც, ჯამში, 20 საწოლია განთავსებული, არასამთავრობო ორგანიზაციები მართავენ. ამრიგად, საქართველოში თავშესაფრებში ხელმისაწვდომი ადგილების რაოდენობა რეკომენდებულზე - 1 ოჯახის ადგილი ყოველ 10,000 სულ მოსახლეზე, ნაკლებია.⁸²

178. სახელმწიფოს მიერ მართული თავშესაფრები ფუნქციონირებს გენდერისადმი ნეიტრალური მიდგომით და უზრუნველყოფს საცხოვრისს როგორც ქალების, ისე კაცებისთვის ერთსა და იმავე შენობაში. ეს წარმოშობს ეჭვებს ქალების უსაფრთხოებასთან დაკავშირებით და კითხვებს ძალადობის მსხვერპლი ქალების გაძლიერების თაობაზე, რომლებსაც კაცებისგან განსხვავებული საჭიროებები აქვთ. ქალთა მიმართ ძალადობის გენდერული ბუნების აღიარებისთვის, უზრუნველყოფილი უნდა იყოს მხოლოდ ქალებისთვის განკუთვნილი თავშესაფრები, ხოლო კაცი მსხვერპლების საცხოვრისი უნდა განთავსდეს ცალკე შენობაში.

179. საქართველოში თავშესაფრების ნაკლებობა მნიშვნელოვან ბარიერებს უქმნის ქალებს, რომლებიც უსაფრთხოებასა და მხარდაჭერას ეძებენ. შედეგად, ბევრ მათგანს უწევს სხვა ქალაქში წასვლა თავშესაფარში განთავსების მიზნით. ზოგ შემთხვევაში მსხვერპლს არ შეუძლია საცხოვრებელი ადგილის შეცვლა, დროებითაც კი, სამსახურის ან იმის გამო, რომ მისი შვილები სკოლაში დადიან.⁸³

180. გარდა ამისა, GREVIO აღნიშნავს, რომ სახელმწიფო თავშესაფრებში მოქმედებს მისაწვდომობის მკაცრი მოთხოვნები, ხოლო თვითრეფერირება შესაძლებელია არასამთავრობო ორგანიზაციების მიერ მართული სამი თავშესაფრიდან მხოლოდ ერთში, სადაც ადგილები უაღრესად შეზღუდულია. სახელმწიფო თავშესაფრები ხელმისაწვდომია ყველა ქალისთვის, მათ შორის, თავშესაფრის მაძიებლებისთვის, თუმცა, მსხვერპლების შემთხვევაში, დაიშვებიან მხოლოდ ისინი, ვინც ოფიციალურად მოიპოვა მსხვერპლის სტატუსი. სტატუსის მოსაპოვებლად საჭიროა შემდეგი მოთხოვნებიდან ერთ-ერთის დაკმაყოფილება: (i) შემაკავებელი ორდერი გამოცემულია სამართალდამცავი ორგანოების მიერ; (ii) დამცავი ორდერი გამოცემულია სასამართლოს მიერ; (iii) ძალადობის ინციდენტთან დაკავშირებით დაწყებულია გამოძიება, ან მსხვერპლის იდენტიფიცირების ჯგუფმა დააკმაყოფილა მიმართვა მსხვერპლის სტატუსის განსაზღვრის თაობაზე. ოჯახის გარეთ სექსუალური ძალადობის შემთხვევაში, როგორც მინიმუმ, ფაქტზე დაწყებული უნდა იყოს გამოძიება, რათა სექსუალური ძალადობის მსხვერპლს სტატუსი მიენიჭოს. ყველა შემთხვევაში გამოიყენება შესაბამისი სამართლებრივი დოკუმენტი. შეფასების ვიზიტის დროს მიღებულ ინფორმაციაზე დაყრდნობით, მსხვერპლის იდენტიფიცირების ჯგუფს ყოველთვიურად დაახლოებით 3-4 ადამიანი მიმართავს. ჯგუფი განიხილავს მხოლოდ ისეთ საქმეებს, რომლებიც ბოლო 12 თვის განმავლობაში მომხდარ ფაქტებს შეეხება. მსხვერპლის სტატუსი ძალაშია 18 თვის ვადით. ამ პერიოდის გასვლის შემდეგ მსხვერპლს შეუძლია, მოითხოვოს სტატუსის განახლება, ხოლო სტატუსის განახლების შესახებ გადაწყვეტილების მიღებისას ხდება წინა ძალადობრივი ქმედებების გათვალისწინება.

181. GREVIO შეშფოთებით აღნიშნავს, რომ მსხვერპლის სტატუსის მოპოვების ვალდებულება ქალი მსხვერპლების მიმართ აწესებს ძალადობის შეტყობინებისა ან ისეთი სახელმწიფო უწყებების ინფორმირების მოთხოვნას, როგორცაა მსხვერპლის იდენტიფიცირების ჯგუფი. ეს კი ეწინააღმდეგება სტამბოლის კონვენციის მე-18 მუხლის მე-4 პუნქტით დადგენილ მოთხოვნებს. მსხვერპლის სტატუსი ასევე ასოცირდება სტიგმასთან. ხშირად ქალები ცდილობენ, თავიდან

81. თავშესაფრები ხელმისაწვდომია შემდეგ ქალაქებში: თბილისი (დედაქალაქი), სიღნაღი (კახეთის რეგიონი), გორი (შიდა ქართლი), ქუთაისი (იმერეთი) და ბათუმი (აჭარა).

82. კონვენციის განმარტებითი ანგარიში, პ. 135.

83. "Mapping of Data on Support Services for Victims of Violence against Women in Georgia in Compliance with the Standards of the Istanbul Convention", მოამზადა ევროპის საბჭოს ექსპერტმა ნინო ჩიხლაძემ, 2019 წლის დეკემბერი.

აიცილონ ოფიციალურად მსხვერპლად აღიარება, ან ეშინიათ ასეთი აღიარების, რაც ქმნის დამატებით დაბრკოლებებს ძალადობის შეტყობინებისა და დახმარების მოძიების კუთხით. ხელისუფლების განცხადებით, საქართველოს პარლამენტი იწყებს პროცესს მხარდაჭერის სერვისებზე წვდომისთვის მსხვერპლის სტატუსის მოპოვების ვალდებულების გასაუქმებლად.

182. გადაუდებელი ქმედებაა საჭირო, რათა გაიზარდოს თავშესაფრებში ხელმისაწვდომი ადგილების რაოდენობა და უზრუნველყოფილი იყოს მათი სათანადო გეოგრაფიული დაფარვა მთელი ქვეყნის მასშტაბით, ამასთანავე, ქალებს ჰქონდეთ წვდომა თავშესაფრებზე მიუხედავად იმისა, შეატყობინეს თუ არა ძალადობის ფაქტის შესახებ შესაბამის ორგანოებს, მათ შორის, მსხვერპლის იდენტიფიცირების ჯგუფს.

183. რაც შეეხება პრინციპებს, რომელთა მიხედვითაც ოპერირებენ სახელმწიფო თავშესაფრები და კრიზისული ცენტრები, GREVIO აღნიშნავს, რომ ისინი ძალადობის მსხვერპლებს აწვდიან უფასო სერვისებს, როგორცაა საცხოვრისი, ფსიქო-სოციალური, იურიდიული დახმარება და, საჭიროების შემთხვევაში, თარჯიმნის მომსახურება. თითოეულ თავშესაფარში ხუთი სპეციალისტი მუშაობს.⁸⁴ ისინი, ძირითადად, ეხმარებიან ოჯახში ძალადობის მსხვერპლებს (როგორც ქალებს, ისე კაცებს). იმავდროულად, მხარდაჭერას სთავაზობენ ძალადობის სხვა ფორმების მსხვერპლებს. შედეგად, განსხვავდება თავშესაფრებისა და კრიზისული ცენტრების სპეციალიზაციის დონე, ოჯახში ძალადობის მიღმა სხვადასხვა ფორმის ძალადობის მსხვერპლთა საჭიროებების დაკმაყოფილების კუთხით. მაგალითად, თავშესაფრებსა და კრიზისულ ცენტრებში, გარდა თბილისის კრიზისული ცენტრისა, ძალადობის ყველა ტიპის, მათ შორის, სექსუალური ძალადობის მსხვერპლებთან ერთი და იგივე სპეციალისტები მუშაობენ. გარდა ამისა, არ ხდება სათანადო ზომების მიღება, რათა ოჯახში ძალადობის მსხვერპლი ქალების მხარდაჭერა დაეფუძნოს სპეციფიკურ ცოდნას ინტიმური პარტნიორის მიერ ჩადენილი ძალადობის გენდერული დინამიკის შესახებ, ასევე იმის გათვალისწინებით, რომ ამგვარი ძალადობის ძირეული გამომწვევი მიზეზი უთანასწორობაა.

184. გარდა ამისა, პრობლემურია სახელმწიფო თავშესაფრებისა და კრიზისული ცენტრების რეგიონული დაფარვა, რადგან ისინი მხოლოდ ხუთ ქალაქში არსებობს.

185. თბილისში, ახალციხესა და ზუგდიდში არსებობს სამი თავშესაფარი, რომლებსაც არასამთავრობო ორგანიზაციები მართავენ.⁸⁵ ისინი უზრუნველყოფენ საცხოვრის და მხარდაჭერის სპეციალიზებულ სერვისებს ძალადობის ყველა ფორმის მსხვერპლთათვის, მსხვერპლის სტატუსის მიუხედავად.

186. GREVIO საქართველოს ხელისუფლებას დაჟინებით მოუწოდებს, გააფართოოს თავშესაფრების რაოდენობა და/ან მათი ტევადობა მთელი ქვეყნის მასშტაბით, რათა დაკმაყოფილდეს მინიმალური სტანდარტი, რომელიც გულისხმობს ყოველ 10,000 სულ მოსახლეზე ერთი ოჯახის ადგილს. ასევე უზრუნველყოს თავშესაფრებზე თანაბარი წვდომა სტამბოლის კონვენციის მოქმედების სფეროში შემავალი ყველა ფორმის ძალადობის მსხვერპლი ქალებისთვის. გარდა ამისა, აუცილებელია, აღმოიფხვრას დამატებითი მოთხოვნები და ბიუროკრატიული დაბრკოლებები, როგორცაა მსხვერპლის სტატუსის მიღების ვალდებულება.

187. იმისათვის, რომ ძალადობის მსხვერპლი ქალებისა და მათი შვილებისთვის გარანტირებული იყოს ადეკვატური წვდომა უსაფრთხო თავშესაფრებზე, კონვენციის 23-ე მუხლის მოთხოვნის შესაბამისად, GREVIO საქართველოს ხელისუფლებას დაჟინებით მოუწოდებს, მიიღოს ზომები, რათა გენდერული ძალადობის მსხვერპლი ქალებისთვის უზრუნველყოფილი იყოს საცხოვრებელი მხოლოდ ერთი სქესისთვის განკუთვნილ თავშესაფრებში.

3. საბელაფონო ცხელი ხაზები (მუხლი 24)

188. საქართველოში მთელი ქვეყნის მასშტაბით ხელმისაწვდომია ცხელი ხაზი ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის მსხვერპლთათვის - 116 006 - ქართულ და შვიდ სხვადასხვა ენაზე: არაბული, სომხური, აზერბაიჯანული, ინგლისური, სპარსული, რუსული და თურქული, რასაც

84. ხუთი თავშესაფრიდან თითოეულში დასაქმებულია ფსიქოლოგი, სოციალური მუშაკი, იურისტი, ბავშვის მომვლელი და მედდა. ანუ, ხუთივე თავშესაფარში სულ დასაქმებულია ხუთი ფსიქოლოგი, ხუთი სოციალური მუშაკი, ხუთი იურისტი, ხუთი მედდა და ხუთი ბავშვის მომვლელი. თავშესაფარს მართავს ხელმძღვანელი (თითოეულში - ერთი ხელმძღვანელი). ჯამში, ხუთივე თავშესაფარში დასაქმებულია 45 სპეციალისტი, მათ შორის, თავშესაფრის ხელმძღვანელი (გარდა ტექნიკური პერსონალისა, როგორცაა ბუღალტრები, დაცვის თანამშრომლები, დამლაგებლები და მძღოლები).

85. ძალადობისგან დაცვის ეროვნული ქსელი და ასოციაცია „მერკური“.

GREVIO მიესალმება. ზარის ავტორთა ანონიმურობა და ინფორმაციის კონფიდენციალურობა დაცულია. ინფორმაციის გაცემა ხდება მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ ამას ითხოვს ზარის ავტორი.

189. ცხელი ხაზი ფუნქციონირებს სახელმწიფო სერვისის სახით და ხელმისაწვდომია ძალადობის მსხვერპლთათვის მთელი ქვეყნის მასშტაბით და ნებისმიერ დროს.

190. სახელმწიფო ზრუნვის სააგენტო უზრუნველყოფს ცხელი ხაზის ოპერატორების მომზადებას საჭიროებისამებრ - მინიმუმ, წელიწადში ერთხელ.⁸⁶

191. GREVIO აღნიშნავს, რომ, საინფორმაციო კამპანიების მიუხედავად, ძალადობის მსხვერპლებს, განსაკუთრებით, მაღალ მთიან რეგიონებში მცხოვრებ ქალებს არ აქვთ სათანადო ინფორმაცია ცხელი ხაზის შესახებ. სავარაუდოდ, ამით აიხსნება განხორციელებული ზარების დაბალი მაჩვენებელი, რომელიც ბოლო წლებში კიდევ უფრო შემცირდა, რაც შემაშფოთებელია. 2017 წელს ცხელ ხაზზე შევიდა სულ 1 793 ზარი. 2018 წელს მათი რაოდენობა 1 487-მდე შემცირდა, 2019 წელს კი - 1 098-მდე. ზარების ავტორთა დიდი უმრავლესობა ოჯახში ძალადობის მსხვერპლია. 2018 წელს სექსუალურ ძალადობასთან დაკავშირებით მხოლოდ 5 ზარი განხორციელდა, 2019 წელს კი - 13. ცხელ ხაზზე შესული ზარების რაოდენობის სტაბილურად შემცირების მიზეზი უცნობია. GREVIO ამ კონტექსტში ხაზგასმით აღნიშნავს, რომ ეროვნული ცხელი ხაზი უნდა უზრუნველყოფდეს კონსულტაციას და გადამისამართებას სტამბოლის კონვენციის მოქმედების სფეროში შემავალი ძალადობის ყველა ფორმის გამოვლენისას, სექსუალური ძალადობის, სექსუალური შევიწროების, იძულებითი ქორწინების და ადევნების ჩათვლით. GREVIO ასევე მიუთითებს, რომ პერსონალს უნდა ჰქონდეს სპეციალიზებული ცოდნა და ექსპერტული უნარები ძალადობის ყველა ამ ფორმასთან დაკავშირებით.

192. ზემოაღნიშნულის გარდა, ცხელი ხაზი ასევე მოქმედებს რამდენიმე არასამთავრობო ორგანიზაციაში. მათთვის კონსულტაციის მიზნით მიმართვა შეუძლიათ როგორც ქალებს, ისე კაცებს.⁸⁷ ეს მომსახურება არ არის ყოველდღიური და 24-საათიანი, არამედ ცხელ ხაზზე დაკავშირება შესაძლებელია მხოლოდ კვირის სამუშაო დღეებში, სტანდარტულ სამუშაო საათებში.

193. კიდევ ერთი ცხელი ხაზი (1481), რომელიც უფასოა ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის მსხვერპლებისთვის, მოქმედებს საქართველოს სახალხო დამცველის ოფისის გენდერის დეპარტამენტში. იგი ხელმისაწვდომია დღეში 24 საათი, კვირაში 7 დღე, მათ შორის, არასამუშაო დღეებში. მსხვერპლებს შეუძლიათ, ძალადობის შესახებ შეატყობინონ სახალხო დამცველის ოფისს ცხელი ხაზის საშუალებით და მოითხოვონ ნებისმიერი შემთხვევის გამოძიება.

194. **GREVIO მტკიცედ მოუწოდებს საქართველოს ხელისუფლებას, გააძლიეროს ეროვნული ცხელი ხაზის ხელშეწყობისკენ მიმართული ძალისხმევა, რათა გაზარდოს მის შესახებ ცნობადობა ფართო საზოგადოებაში, მთელი ქვეყნის მასშტაბით. ასევე უზრუნველყოს, რომ სტამბოლის კონვენციის მოქმედების სფეროში შემავალი ძალადობის ყველა ფორმის, განსაკუთრებით, სექსუალური ძალადობის მსხვერპლებს დახმარება აღმოუჩინონ შესაბამისი მომზადების მქონე თანამშრომლებმა.**

8. საქსუალური ძალადობის მსხვერპლთა დახმარება (მუხლი 25)

195. საქართველოში სექსუალური ძალადობის მსხვერპლთათვის ხელმისაწვდომი მხარდაჭერის სპეციალიზებული სერვისები ინტეგრირებულია სახელმწიფო ზრუნვის სააგენტოს დაქვემდებარებაში არსებულ თავშესაფრებსა და კრიზისულ ცენტრებში. არ არსებობს ცალკე კრიზისული ცენტრები გაუპატიურების მსხვერპლებისთვის და/ან რეფერირების ცენტრები - სექსუალური ძალადობის მსხვერპლთათვის.

196. GREVIO მიუთითებს, რომ სტამბოლის კონვენციის განმარტებითი ბარათის თანახმად, ქვეყანაში ყოველ 200,000 სულ მოსახლეზე ხელმისაწვდომი უნდა იყოს ერთი ასეთი ცენტრი.⁸⁸ ამჟამად საქართველოში ეს მოთხოვნა არ არის შესრულებული. თავშესაფრები და მათი სერვისები ხელმისაწვდომია მხოლოდ სექსუალური ძალადობის იმ მსხვერპლთათვის, რომლებსაც მსხვერპლის სტატუსი აქვთ.

86. GEO Mapping of support services.

87. ძალადობისგან დაცვის ეროვნული ქსელი, ასოციაცია „მერკური“ და ქალთა ინიციატივების მხარდაჭერის ჯგუფი.

88. სტამბოლის კონვენციის განმარტებითი ანგარიში, პ. 142.

197. საქართველოში არ არსებობს რეფერირების ცენტრები, რომლებიც სექსუალური ძალადობის მსხვერპლებისთვის უზრუნველყოფს გადაუდებელ სამედიცინო დახმარებას, მაღალი ხარისხის სასამართლო-სამედიცინო ექსპერტიზას და კრიზისულ ინტერვენციას. აქედან გამომდინარე, სექსუალური ძალადობის მსხვერპლებს სასამართლო-სამედიცინო შემოწმება უტარდებათ ლევან სამხარაულის სახელობის სასამართლო-სამედიცინო ექსპერტიზის ეროვნულ ბიუროში. ამჟამად იქ დასაქმებულია 39 სამედიცინო ექსპერტი. აქედან 20 მათგანი მუშაობს თბილისში, ხოლო 19 - რეგიონებში (ქუთაისი, ბათუმი, ახალციხე, გორი, რუსთავი, გურჯაანი). იმის გამო, რომ სერვისები სრულად არ მოიცავს საქართველოს რეგიონებს, სექსუალური ძალადობის მსხვერპლებს დაბრკოლებები ექმნებათ სასამართლო-სამედიცინო სერვისებზე წვდომის კუთხით. GREVIO შეშფოთებით აღნიშნავს, რომ სექსუალური ძალადობის მსხვერპლები სამედიცინო და სასამართლო ექსპერტიზის მომსახურებებს იღებენ მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ სამართალდამცავ ორგანოებს ძალადობის შესახებ შეატყობინებენ.

198. გარდა ამისა, GREVIO შეშფოთებით აღნიშნავს, რომ სექსუალური ძალადობის მსხვერპლ ქალებს, რომლებიც ოჯახში ძალადობის თავშესაფრებს მიმართავენ, ზოგ შემთხვევაში არ აქვთ წვდომა გადაუდებელ სამედიცინო შემოწმებაზე და ამ მხრივ მნიშვნელოვან შეფერხებებს აწყდებიან.⁸⁹ GREVIO მიუთითებს, რომ იმ სპეციალიზებული სამსახურების (როგორცაა, თავშესაფრები) მანდატის გაფართოება, რომლებიც თავდაპირველად ოჯახში ძალადობის მსხვერპლთათვის შეიქმნა, არ იძლევა სექსუალური ძალადობის მსხვერპლთა სპეციფიკური საჭიროებების დაკმაყოფილების შესაძლებლობას. აქედან გამომდინარე, ნათელია, რომ სექსუალური ძალადობის მსხვერპლთათვის განკუთვნილი სერვისები არ არის ხელმისაწვდომი „ერთი ფანჯრის“ ფორმატში, არამედ მათ მოეთხოვებათ, წარდგინონ რამდენიმე სამსახურის წინაშე. ამასთანავე, შეინიშნება გაუპატიურების მსხვერპლთათვის განკუთვნილი კრიზისული ცენტრებისა და სექსუალური ძალადობის მსხვერპლთა რეფერირების ცენტრების მწვავე ნაკლებობა. გარდა ამისა, GREVIO აღნიშნავს, რომ გაუპატიურების მსხვერპლებს ტრავმის შემთხვევაში, სავარაუდოდ, პროცესში ჩართული არც ერთი მხარე არ სთავაზობს დახმარებას და გრძელვადიან ფსიქოლოგიურ კონსულტაციას, რაც დაუყოვნებლივ ყურადღებას მოითხოვს.

199. პოზიტიური მოვლენის მაგალითის სახით, GREVIO აღნიშნავს, რომ 2020 წლის ივლისში, ოკუპირებული ტერიტორიებიდან დევნილთა, შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტრომ დაამტკიცა კრიზისულ/საგანგებო სიტუაციებში გაუპატიურების მსხვერპლთა კლინიკური მართვის სტანდარტული პროტოკოლი ამ პროტოკოლის თანახმად, სახელმწიფო ანაზღაურებს გაუპატიურების მსხვერპლთა მნიშვნელოვან ხარჯებს, როგორცაა გადაუდებელი კონტრაცეფცია, სამედიცინო მკურნალობა, სქესობრივი გზით გადამდებ დაავადებებზე შემოწმება და, საჭიროების შემთხვევაში, უსაფრთხო აბორტი. თუმცა, არ არის ხელმისაწვდომი ინფორმაცია პროტოკოლის განხორციელების შესახებ, მათ შორის, სექსუალური ძალადობის მსხვერპლთათვის მხარდაჭერის სერვისების მიმწოდებელთა შესაძლებლობების განვითარების თაობაზე.

200. GREVIO საქართველოს ხელისუფლებას დაუნიშნავს, შექმნას გაუპატიურების მსხვერპლთა კრიზისული ცენტრების და/ან სექსუალური ძალადობის მსხვერპლთა რეფერირების ცენტრების საკმარისი რაოდენობა, რომლებიც მისაწვდომი იქნება გაუპატიურებისა და/ან სექსუალური ძალადობის მსხვერპლთათვის, დააკმაყოფილებს ყველა მათ საჭიროებას მოკლე, საშუალო და გრძელვადიან პერსპექტივაში და უზრუნველყოფს გადაუდებელ სამედიცინო ზრუნვას, მაღალი ხარისხის სასამართლო-სამედიცინო ექსპერტიზას, ფსიქოლოგიურ და სამართლებრივ დახმარებას, და სპეციალიზებული მხარდაჭერის ორგანიზაციებთან გადამისამართებას. იმავდროულად, ამ სამსახურებზე მსხვერპლთა წვდომა არ უნდა იყოს დამოკიდებული მათ მზობაზე, ადრან საჩივარი და/ან მიიღონ მსხვერპლის სტატუსი.

თ. ბავშვი მოწმეების დაცვა და დახმარება (მუხლი 26)

201. ამ მუხლით განსაზღვრული ვალდებულება გულისხმობს, რომ კონვენციის მოქმედების სფეროში შემავალი ოჯახში ძალადობის, გაუპატიურების, სექსუალური შევიწროების ან ძალადობის სხვა ფორმების შემთხვევაში, ძალადობის პირდაპირი მსხვერპლებისთვის უზრუნველყოფილი სერვისები ასევე მოიცავდეს იმ ბავშვების უფლებებსა და საჭიროებებზე რეაგირებას, რომლებიც ამგვარი ძალადობის მოწმეები გახდნენ. ეს ვალდებულება ყველაზე მეტად ეხება ოჯახში ძალადობის შემთხვევებს, თუმცა, მნიშვნელოვანია იმის გათვალისწინება, რომ ბავშვები, ასევე

89. სახალხო დამცველის ანგარიში ქალთა მიმართ ძალადობის, ოჯახში ძალადობისა და ტრეფიკინგის მსხვერპლთა თავშესაფრების მონიტორინგის შესახებ, გვ. 5.

შესაძლოა, იყვნენ ძალადობის სხვა ფორმების საფრთხის ქვეშ.

202. კვლევის თანახმად, ბავშვებს, რომელიც შეესწრო ერთი მშობლის მიერ მეორე მშობელზე ძალადობას, ხშირად უვითარდებათ ემოციური პრობლემები, კოგნიტიური ფუნქციების დარღვევა და ძალადობის მიმართ მიმღებლური დამოკიდებულება, რაც გრძელვადიან პერსპექტივაში რეაგირებას მოითხოვს.⁹⁰ ამრიგად, უაღრესად მნიშვნელოვანია მათთვის ფსიქოლოგიური კონსულტაციისა და თერაპიის უზრუნველყოფა, როგორც კი ხელისუფლების შესაბამისი ორგანოები ამის შესახებ შეიტყოვენ.

203. საქართველოში, კანონის თანახმად, მშობლებს შორის მომხდარი ძალადობის მონმე ბავშვები ირიბ მსხვერპლებად განიხილებიან. ამის მიუხედავად, ქალთა უფლებების დამცველი არასამთავრობო ორგანიზაციებისა და ამ სფეროს ექსპერტების განმარტებით, ბავშვები ხშირად სისტემისთვის უხილავები არიან და არ აქვთ სათანადო წვდომა სპეციალიზებულ ან ასაკისთვის შესაფერის სერვისებზე.⁹¹

204. ქალთა მიმართ ძალადობის და/ან ოჯახში ძალადობის მსხვერპლის განთავსება თავშესაფრებში შესაძლებელია მათზე დამოკიდებულ პირებთან ერთად, როგორებიც არიან 18 წლამდე ასაკის გოგონა ან 10 წლამდე ასაკის ბიჭი. ხუთივე თავშესაფარში მუშაობენ ბავშვის მომვლელები (თითოეულში - ერთი მომვლელი). ამასთანავე, იქ დასაქმებული ყველა სპეციალისტი (ფსიქოლოგები, სოციალური მუშაკები, იურისტები, მედები) ბავშვებთან მუშაობს მათი საჭიროებების შესაბამისად. იმის გამო, რომ არასამთავრობო ორგანიზაციების რესურსები საკმაოდ ლიმიტირებულია, ერთი და იგივე სპეციალისტი მუშაობს ქალებთანაც და კაცებთანაც, მათი ასაკის მიუხედავად.

205. სახალხო დამცველის 2020 წლის ანგარიშის თანახმად, ოჯახში ძალადობის მსხვერპლ ბავშვებს არ აქვთ წვდომა თერაპიული რეაბილიტაციის გრძელვადიან სერვისებზე.

206. ამჟამად, მთელი ქვეყნის მასშტაბით, თითოეულ რეგიონში, სადაც არსებობს სახელმწიფო ზრუნვის სააგენტოს თავშესაფარი/კრიზისული ცენტრი, არის მხოლოდ ერთი ფსიქოლოგი, რომელიც პასუხისმგებელია ბავშვებისა და ზრდასრულების ფსიქოლოგიურ მხარდაჭერაზე. ფსიქოლოგების მწვავე ნაკლებობა, რომლის შესახებაც უკვე აღინიშნა ამ ანგარიშში, ნიშნავს მნიშვნელოვანი ბარიერების არსებობას, რაც აფერხებს ფსიქოლოგიური კონსულტაციის უზრუნველყოფას ბავშვებისთვის, რომლებმაც პირდაპირ განიცადეს ძალადობა ან მშობლებს შორის ძალადობას შეესწრნენ.⁹² ასევე საყურადღებოა სახელმწიფო ზრუნვის სააგენტოში დასაქმებული სოციალური მუშაკების ნაკლებობა, რაც მათ არ აძლევს შესაძლებლობას, მიიღონ დროული და ეფექტიანი ზომები იმ ბავშვების მხარდასაჭერად, რომლებმაც განიცადეს ძალადობა ან ამგვარი რისკის ქვეშ იმყოფებიან. ამის მიუხედავად, იმედის მომცემია მთავრობის ინიციატივა საპილოტე პროექტთან დაკავშირებით, რომელიც უზრუნველყოფს ფსიქო-სოციალური მომსახურების ცენტრის შექმნას სექსუალური ძალადობის არასრულწლოვანი მსხვერპლებისთვის.

207. **GREVIO საქართველოს ხელისუფლებას დაჟინებით მოუწოდებს, უზრუნველყოს ერთი მშობლის მიერ მეორე მშობელზე განხორციელებული ძალადობის ან სტამბოლის კონვენციის მოქმედების სფეროში შემავალი ძალადობის ნებისმიერი სხვა ფორმის მონმე/თვითმხილველ ბავშვებზე მისი ნეგატიური გავლენის სამართლებრივი აღიარება. ამასთანავე, უზრუნველყოს ადეკვატური, ასაკის შესაბამისი კონსულტაციისა და მხარდაჭერის ხელმისაწვდომობა ასეთი ბავშვებისთვის ქვეყნის ყველა რეგიონში, საჭიროების შემთხვევაში, გრძელვადიანი ფსიქოლოგიური დახმარების ჩათვლით.**

ი. სპეციალისტების მიერ შეფასება (მუხლი 28)

208. 2017 წელს ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის შესახებ საქართველოს კანონში შეტანილი ცვლილების შედეგად, გაფართოვდა იმ სპეციალისტების წრე, რომლებსაც უფლება აქვთ, შეატყობინონ ძალადობის შემთხვევების შესახებ. შესაბამისად, სპეციალისტებს, რომლებსაც კანონით ეკისრებათ კონფიდენციალურობის ვალდებულება, მაგალითად, ექიმებს,

90. "Problems associated with children's witnessing of domestic violence", Jeffrey L. Edleson, VAW Net, ხელმისაწვდომია: www.vawnet.org/sites/default/files/materials/files/2016-09/AR_Witness.pdf

91. ოჯახში და ქალთა მიმართ ძალადობის აქტუალური საკითხები, საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაციის ანგარიში, 2019.

92. იხ. მუხლი 20, მხარდაჭერის ზოგადი სერვისები.

მასწავლებლებსა და იურისტებს, უფლება აქვთ, გაამჟღავნონ ინფორმაცია, თუ არსებობს განმეორებითი ძალადობის რისკი.

209. საქართველოში, ზოგადად, სპეციალისტებს არ ეკისრებათ ზრდასრული ქალების მიმართ ჩადენილი ძალადობის შემთხვევების შეტყობინების ვალდებულება.

210. რაც შეეხება ბავშვებს, რომლებიც ძალადობას განიცდიან, საქართველოს ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსი ითვალისწინებს პოლიციელების, საგანმანათლებლო და სამედიცინო მომსახურების მიმწოდებელი ორგანიზაციების ვალდებულებას, უზრუნველყონ ბავშვთა მიმართ ძალადობის შემთხვევების შეტყობინება. ამ ვალდებულების შეუსრულებლობა გამოიწვევს ჯარიმისა და ადმინისტრაციული პასუხისმგებლობის დაკისრებას.⁹³ ამის მიუხედავად, სკოლები ხშირად თავს იკავებენ ბავშვების მიმართ ძალადობის ფაქტების შეტყობინებისგან. მათ მიერ ადრეულ ასაკში ქორწინების შემთხვევების შეტყობინების მაჩვენებელი, სოციალური სამსახურების მონაცემებთან შედარებით, დაბალია.⁹⁴ გარდა ამისა, კვლევის თანახმად,⁹⁵ ისინი თავს იკავებენ სამართალდამცავი ორგანოებისთვის შეტყობინებისგან ბავშვების მიმართ ძალადობის სხვა ფორმის გამოაშკარავების დროსაც, რაც, ნაწილობრივ, განპირობებულია ტრადიციული სოციალური ნორმებით და ბავშვთა დაცვის მიმართვიანობის (რეფერირების) პროცედურების შესახებ ინფორმაციის ნაკლებობით.

93. საქართველოს ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსის 172⁶-ე მუხლის თანახმად, ბავშვზე ძალადობის შემთხვევის შესაბამისი ორგანოსთვის შეტყობინებლობა გამოიწვევს შესაბამისი ფიზიკური პირის გაფრთხილებას ან დაჯარიმებას 50 ლარიდან 100 ლარამდე ოდენობით, შესაბამისი დაწესებულების (იურიდიული პირის) დაჯარიმებას 100 ლარიდან 200 ლარამდე ოდენობით.

94. NGO submission by the Coalition for Equality and others, გვ. 28.

95. "Schools against challenges of gender equality, gender stereotypes and domestic violence", ფონდ „სოხუმის“ მონიტორინგის ანგარიში, 2020, გვ. 35-38.

V. მატერიალური სამართალი

211. სტამბოლის კონვენციის V თავი მოიცავს მატერიალურ სამართალთან დაკავშირებულ სხვადასხვა დებულებას სამოქალაქო და სისხლის სამართალში. მათი მიზანია, ხელი შეუწყოს კონვენციის მხარე სახელმწიფოებში საჭირო სამართლებრივი ჩარჩოს შექმნას ქალთა მიმართ ძალადობის პრევენციისთვის, მეორეული ვიქტიმიზაციისგან მათ დასაცავად, სამართალდამცავი ორგანოების მიერ მყარი ინტერვენციისა და სამართლებრივი დევნის უზრუნველსაყოფად. პრიორიტეტულობის ინტერესიდან გამომდინარე, წინამდებარე სექცია შეეხება კონვენციის V თავის გარკვეულ დებულებებს და არ მოიცავს ყველა მათგანს.

A. სამოქალაქო სამართალი

1. სამოქალაქო სარჩილები და სამართლებრივი დაცვის საშუალებები (მუხლი 29)

212. სტამბოლის კონვენციის ძირითადი მიზანია, დაასრულოს ქალთა მიმართ ჩადენილი ძალადობრივი ქმედებების დაუსჯელობა. ეს საჭიროებს არა მხოლოდ ინდივიდუალური მოძალადეების სისხლისსამართლებრივ ან სხვა სახის პასუხისმგებლობას, არამედ ასევე სამართლებრივი საშუალებების ხელმისაწვდომობას, რათა შესაძლებელი იყოს სახელმწიფოს მხრიდან ძალადობრივი ქმედებების პრევენციის, გამოძიებისა და დასჯის კუთხით სათანადო გულისხმიერების გამოჩენის ვალდებულების შეუსრულებლობის (კონვენციის მე-5 მუხლის მე-2 პუნქტი) გასაჩივრება და მასზე რეაგირება.

213. შინაგან საქმეთა სამინისტროს გენერალური ინსპექციის დეპარტამენტს ევალება სამართალდამცავი ორგანოების თანამშრომელთა მიერ ჩადენილი დანაშაულების გამოძიება და დისციპლინური პასუხისმგებლობა („პოლიციის შესახებ“ კანონის 57-ე მუხლის 1-ლი პუნქტი). დეპარტამენტი იძიებს და რეაგირებს ბრალდებებზე, რომლებიც შეეხება ეთიკის წესებისა და დისციპლინური ნორმების დარღვევას, სამსახურებრივი მოვალეობების არასათანადოდ შესრულებას. მას აქვს უფლებამოსილება, სამართალდამცავი ორგანოს თანამშრომელს გამოუცხადოს საყვედური, ჩამოაქვეითოს ან გაათავისუფლოს, თუ დადგინდება, რომ მან კანონი დაარღვია. შსს-ს გენერალურ ინსპექციაში მოქმედებს ცხელი ხაზი (126), რომლის საშუალებით, მოქალაქეებს ან სამოქალაქო საზოგადოების წევრებს შეუძლიათ, განაცხადონ სამინისტროს თანამშრომლის, მათ შორის, პოლიციელის მიერ ჩადენილი დარღვევის, სამსახურებრივი მოვალეობების არასათანადოდ შესრულების ან არალეგალური ქმედების შესახებ.

214. 2019 წელს შსს-ს გენერალურ ინსპექციაში შევიდა 104 საჩივარი ოჯახში ძალადობის თაობაზე. აქედან 42 საჩივარი შეეხებოდა პოლიციელთა მიერ ოჯახში ძალადობის ჩადენას, ხოლო 62 - მათი მხრიდან ოჯახში ძალადობის შემთხვევაზე არასათანადო რეაგირებას. შსს-ს გენერალურმა ინსპექციამ დისციპლინური სანქცია დააკისრა 42 თანამშრომელს ოჯახში ძალადობასთან დაკავშირებით, ხოლო 21 მათგანს ოჯახში ძალადობის შემთხვევებზე არასათანადო რეაგირების გამო. GREVIO აღნიშნავს, რომ შსს-ს გენერალური ინსპექცია არ აღრიცხავს სტატისტიკურ მონაცემებს დაკისრებული დისციპლინური სანქციების ტიპისა ან ინდივიდუალური მოხელეების მიმართ წარდგენილი საჩივრების შესახებ ძალადობის შემთხვევებზე არასათანადო რეაგირებასთან დაკავშირებით, გარდა ოჯახში ძალადობის შემთხვევებისა.

215. GREVIO მიესალმება ოჯახში ძალადობის შემთხვევებზე პოლიციელთა არასათანადო რეაგირების შეტყობინების შესაძლებლობას და, ასევე, შსს-ს მხრიდან შესაბამისი რეაგირების განხორციელებას. თუმცა, იმავდროულად, აღნიშნავს, რომ ზოგიერთი ქალისთვის რთულია, ბოლომდე მისდიოს პროცედურას და პირისპირ გამოკითხვაზე გამოცხადდეს. ქალები, რომლებიც ეროვნულ და/ან ეთნიკურ უმცირესობებს მიეკუთვნებიან, შსს-ს გენერალურ ინსპექციაში გამოკითხვისას თარჯიმნის მომსახურებით ვერ სარგებლობენ. ისინი, ვინც თბილისიდან შორს ცხოვრობენ, ტრანსპორტირების პრობლემას აწყდებიან, ზოგ მათგანს კი მის მიერ წარდგენილი საჩივრის განხილვის მიმართ უნდობლობა აქვს.⁹⁶

96. სახალხო დამცველის ანგარიში საქართველოში ადამიანის უფლებათა და თავისუფლებათა დაცვის მდგომარეობის შესახებ, 2019 წ. გვ. 154.

216. გენერალური პროკურატურის ადამიანის უფლებათა დაცვის დეპარტამენტის მანდატი მოიცავს საჯარო მოხელეთა მიერ ძალადობისა და დისკრიმინაციის შესახებ ბრალდებების მონიტორინგს, ამასთანავე, პროკურორების მომზადებას საჯარო მოხელეების მიერ სავარაუდო არასათანადო მოპყრობის შემთხვევებში სამართლებრივი დევნის განხორციელების სტანდარტების შესახებ.⁹⁷

217. გარდა ამისა, სისხლის სამართლის კოდექსის 342-ე მუხლი ითვალისწინებს სისხლისსამართლებრივ პასუხისმგებლობას სახელმწიფო მოხელეთა მხრიდან გამოვლენილი სამსახურებრივი გულგრილობისთვის. ხელისუფლების მიერ წარმოდგენილ ინფორმაციაზე დაყრდნობით, 2018 წელს ამ მუხლით ორ პოლიციელს წარედგინა ბრალი, ვინაიდან მათ არაჯეროვნად შეასრულეს თავიანთი მოვალეობები ქალის მკვლელობის მცდელობასთან დაკავშირებით.

218. რაც შეეხება მოსამართლეებს, „საქართველოს საერთო სასამართლოების მოსამართლეთა დისციპლინური პასუხისმგებლობისა და დისციპლინური სამართალწარმოების შესახებ“ საქართველოს კანონი ითვალისწინებს პროცედურას და საფუძვლებს საქართველოს საერთო სასამართლოების მოსამართლეებზე დისციპლინური პასუხისმგებლობის დაკისრებისთვის. დისციპლინური სამართალწარმოების დაწყება შესაძლებელია მასმედიით გავრცელებულ ან საქართველოს სახალხო დამცველის ანგარიშსა ან/და წინადადებაში მოცემულ ინფორმაციაზე დაყრდნობით მოსამართლის მხრიდან ისეთი ქმედების ჩადენის შესახებ, რომელიც შეიძლება დისციპლინურ გადაცდომად ჩაითვალოს. მოსამართლის მიმართ დისციპლინური სამართალწარმოება ხორციელდება იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს დამოუკიდებელი ინსპექტორის მიერ, რომელიც თავის დასკვნებსა და მოსაზრებებს საქართველოს იუსტიციის უმაღლეს საბჭოს წარუდგენს (საქართველოს ორგანული კანონი „საერთო სასამართლოების შესახებ“, მუხლი 49, ქვეპუნქტი 1.8, 2009 წლის 4 დეკემბერი, ცვლილებები შევიდა 2018 წელს). ხელისუფლების ინფორმაციით, 2017-2022 წლებში სულ 19 დისციპლინური სამართალწარმოება დაიწყო მოსამართლეების წინააღმდეგ, ქალთა მიმართ ძალადობის საქმეებთან დაკავშირებით პროფესიული ვალდებულებების შეუსრულებლობის გამო.

2019. GREVIO განსაკუთრებული შეშფოთებით მიუთითებს ბოლო პერიოდში ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოსა⁹⁸ და CEDAW კომიტეტის⁹⁹ მიერ მიღებულ გადაწყვეტილებებზე, რომლებშიც აღნიშნული იყო, რომ სახელმწიფო მოხელეებმა ვერ შეძლეს, ეფექტიანად გამოეძიებინათ სამართალდამცავი ორგანოების უმოქმედობა, როდესაც მათ გენდერული ძალადობის ინციდენტზე არ მოახდინეს სათანადო რეაგირება და არ მიიღეს ზომები მსხვერპლების დასაცავად. თუმცა, ხელისუფლების განმარტებით, საქართველოში 2014 წლიდან მოქმედებს მკაცრი სისხლის სამართლის პოლიტიკა ქალთა მიმართ ძალადობის ფაქტებთან დაკავშირებით, ასევე შემუშავებულია სახელმძღვანელო წესები ქალთა მიმართ გენდერული ნიშნით ჩადენილი ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის საქმეებზე მიღებული გადაწყვეტილებების ეფექტიანი აღსრულების შესახებ. მიჩნეულია, რომ ამ სახელმძღვანელო წესებმა პროკურატურის საქმიანობის ხარისხი გააუმჯობესა.

2020. 2016 წლიდან საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსი ძალადობის მსხვერპლებს ანიჭებს შესაძლებლობას, სახელმწიფოსგან მიიღონ კომპენსაცია გაეროს ადამიანის უფლებათა სახელშეკრულებო ორგანოს მიერ მიღებული გადაწყვეტილებების საფუძველზე (გაეროს ადამიანის უფლებათა კომიტეტი, ქალთა მიმართ ყველა ფორმის დისკრიმინაციის აღმოფხვრის კომიტეტი, ბავშვის უფლებების კომიტეტი, წამების წინააღმდეგ ან რასობრივი დისკრიმინაციის აღმოფხვრის კომიტეტი),¹⁰⁰ რასაც GREVIO მიესალმება.

221. GREVIO მტკიცედ მოუწოდებს საქართველოს ხელისუფლებას, ყველა შესაძლო საშუალებებით უზრუნველყოს, რომ სტამბოლის კონვენციის მოქმედების სფეროში შემავალი ძალადობის ყველა ფორმის მსხვერპლ ქალებს ჰქონდეთ ინფორმაცია და პრაქტიკული შესაძლებლობა, გაასაჩივრონ სახელმწიფო მოხელეების მიერ პროფესიული მოვალეობების შეუსრულებლობა. გარდა ამისა, ცენტრალური ხელისუფლების ორგანოებმა უნდა გაააქტიურონ ძალისხმევა და გამოიყენონ დაცვის არსებული საშუალებები იმ სახელმწიფო მოხელეების პასუხისგებაში მისაცემად, რომლებმაც არ გამოიჩინეს სათანადო გულისხმიერება და არ

97. 2020 Report on Human Rights in Georgia: აშშ-ის საელჩო საქართველოში.

98. მაგ. იხ. საქმე Tkhelidze v. Georgia (განცხადება No. 33056/2017) (2021) და A. and B. v. Georgia (განცხადება No. 73975/2016) (2022).

99. იხ. საქმე X and Y v. Georgia, Merits, კომუნიკაცია No. 24/2009, UN Doc CEDAW/C/61/D/24/2009, IHRL 4101 (CEDAW 2015).

100. საქართველოს ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსი, თავი VII¹⁴.

შეასრულეს თავიანთი ვალდებულებები სტამბოლის კონვენციის მოქმედების სფეროში შემავალი ძალადობრივი ქმედებების პრევენციის, გამოძიებისა და დამნაშავეთა დასჯის კუთხით.

2. კომპენსაცია (მუხლი 30)

222. საქართველოს სამოქალაქო კოდექსი ითვალისწინებს განცდილი მორალური და მატერიალური ზიანის ანაზღაურების ზოგად წესს, თუმცა, შეზღუდულია მორალური ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნის შესაძლებლობა. ხელისუფლებას არ წარმოუდგენია ინფორმაცია იმის თაობაზე, რამდენად იყენებენ სტამბოლის კონვენციის მოქმედების სფეროში შემავალი ქალთა მიმართ ძალადობის სხვადასხვა ფორმის მსხვერპლები ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნის ამ შესაძლებლობას. სავარაუდოდ, საქართველოში არ აღირიცხება მონაცემები მსხვერპლის მიერ ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნით წარდგენილი და სასამართლოების მიერ დაკმაყოფილებული სარჩელების შესახებ, რის გამოც, რთულია არსებული სამართლებრივი ჩარჩოს ეფექტიანობის შეფასება.

223. რაც შეეხება სახელმწიფოს მიერ დანაშაულის მსხვერპლთათვის კომპენსაციის გადახდის ვალდებულებას, საქართველო იტოვებს უფლებას, არ გამოიყენოს 30-ე მუხლის მე-2 პუნქტი.

224. ამ კონტექსტში, GREVIO აღნიშნავს, რომ „ქალთა მიმართ ძალადობის და ოჯახში ძალადობის შესახებ“ საქართველოს კანონში შეტანილი ცვლილების თანახმად, ქალთა მიმართ ძალადობის და/ან ოჯახში ძალადობის მსხვერპლებს უფლება აქვთ, მიიღონ კომპენსაცია სახელმწიფოსგან, თუ ძალადობის შედეგად მიყენებული ზიანი არ ანაზღაურდება სხვა წყაროებით (მუხლი 17, ქვეპუნქტი 1.დ). ეს დებულება ძალაში შედის 2023 წლის 1-ლი იანვრიდან და ითვალისწინებს ქალთა მიმართ ძალადობის და ოჯახში ძალადობის მსხვერპლთათვის სახელმწიფო კომპენსაციის სქემის დანერგვას, რასაც GREVIO მიესალმება.

225. **იმის გათვალისწინებით, რომ ქალთა მიმართ ძალადობის და ოჯახში ძალადობის მსხვერპლთათვის სახელმწიფო კომპენსაციის სქემა ძალაში შედის 2023 წლიდან, GREVIO საქართველოს ხელისუფლებას სთავაზობს, გააუქმოს დათქმა სტამბოლის კონვენციის 30-ე მუხლის მე-2 პუნქტთან დაკავშირებით.**

226. **GREVIO საქართველოს ხელისუფლებას ასევე სთავაზობს, აღრიცხოს ქალთა მიმართ ძალადობის იმ საქმეების რაოდენობა, რომლებშიც სასამართლომ მოძალადეს დაზარალებულისთვის კომპენსაციის გადახდა დაავალა.**

3. მეურვეობა, მონახულების უფლებები და უსაფრთხოება (მუხლი 31)

227. მეურვეობისა და მონახულების შესახებ გადაწყვეტილებები იმ ოჯახებთან დაკავშირებით, სადაც ადგილი ჰქონდა ძალადობას, საჭიროებს სასწორზე დადებული სხვადასხვა ინტერესის სიფრთხილით დაბალანსებას. სტამბოლის კონვენციის 31-ე მუხლის მიზანია, უზრუნველყოს კონვენციის მოქმედების სფეროში შემავალი ძალადობის ყველა ფორმის, განსაკუთრებით, ოჯახში ძალადობის ინციდენტების მხედველობაში მიღება მეურვეობის და მონახულების უფლებების შესახებ გადაწყვეტილებების გამოტანისას, რათა ამ უფლებების განხორციელებამ არ დააზიანოს მსხვერპლის ან ბავშვის უფლებები და უსაფრთხოება.

228. საქართველოს კანონმდებლობის თანახმად, ბავშვი, რომელიც შეესწრო ოჯახში ძალადობას, ძალადობის მსხვერპლად განიხილება (ქალთა მიმართ ძალადობის და ოჯახში ძალადობის შესახებ საქართველოს კანონი, მუხლი 4.ვ). მას მსხვერპლის სტატუსი შეიძლება მიენიჭოს მაშინაც კი, თუ მოძალადის ქმედებები კონკრეტულად ბავშვის წინააღმდეგ არ არის მიმართული, რასაც GREVIO მიესალმება.

229. გარდა ამისა, როდესაც საფრთხე ემუქრება ბავშვების უფლებებს და უსაფრთხოებას მათ წინააღმდეგ მიმართული ძალადობის გამო, შესაძლებელია დამცავი ორდერების მიღება ბავშვთან დაკავშირებით. ამასთანავე, სასამართლოს შეუძლია, მშობელს გაუუქმოს წარმომადგენლობითი, მეურვეობისა და მონახულების უფლებები (ქალთა მიმართ ძალადობის და ოჯახში ძალადობის შესახებ საქართველოს კანონი, მე-14 მუხლის მე-3 და მე-4 პუნქტები). სამოქალაქო კოდექსი აგრეთვე შეიცავს დებულებას ოჯახში ძალადობის შემთხვევაში მშობლის წარმომადგენლობითი

უფლების და/ან მშობლის უფლების გაუქმების შესახებ, მათ მიმართ გამოცემული შემაკავებელი ორდერისა ან მშობლისგან ბავშვის განცალკევების შესახებ სოციალური მუშაკის გადანყვეტილების მოქმედების ვადით (მუხლი 1205¹, პუნქტი 6).

230. GREVIO შეშფოთებით აღნიშნავს, რომ საქართველოს კანონმდებლობა არ ითვალისწინებს სასამართლოების ცალსახა ვალდებულებას, მეურვეობისა და მონახულების უფლებების დადგენისას გაითვალისწინონ კონვენციის მოქმედების სფეროში შემავალი ძალადობის ინციდენტები, კონვენციის 31-ე მუხლის 1-ლი პუნქტის მოთხოვნების შესაბამისად. ამ სფეროს ექსპერტებმა GREVIO-ს ყურადღება მიაპყრო იმ ფაქტზე, რომ ოჯახში ძალადობის საქმეების უმეტესობაში, გარდა იმ შემთხვევისა, როდესაც დასტურდება ბავშვის მიმართ მძიმე ძალადობა, მოსამართლეები იშვიათად ითვალისწინებენ დედების წინააღმდეგ ჩადენილ ძალადობას მეურვეობისა ან მონახულების უფლებების განსაზღვრისას. ქალთა უფლებებზე მომუშავე არასამთავრობო ორგანიზაციები ასევე აღნიშნავენ, რომ ხშირად სასამართლოები მხარეებს მორიგებისკენ მოუწოდებენ (მაშინაც კი, თუ ჩადენილია მძიმე ძალადობა). შედეგად, საქმეები განიხილება სწრაფად, მტკიცებულებების გამოკვლევის გარეშე. გარდა ამისა, ამ ორგანიზაციების აზრით, ზოგჯერ პრაქტიკაში უგულებელყოფენ დებულებებს, რომელთა თანახმად, მეურვეობის და მონახულების უფლებების შესახებ გადანყვეტილების მიღებისას პრიორიტეტი უნდა მიენიჭოს ბავშვის საუკეთესო ინტერესებს (სამოქალაქო კოდექსის 1201-ე მუხლი).¹⁰¹

231. ამ კონტექსტში, GREVIO ხაზს უსვამს, რომ არამოძალადე მშობლის და ბავშვის უსაფრთხოება უნდა იყოს ყველაზე მნიშვნელოვანი ფაქტორი მეურვეობის და მონახულების უფლებების განსაზღვრის პროცესში, ბავშვის საუკეთესო ინტერესებიდან გამომდინარე. კონვენციის 31-ე მუხლის მე-2 პუნქტის თანახმად კი, მონახულების ან მეურვეობის უფლების განხორციელებით რისკის ქვეშ არ უნდა დადგეს მსხვერპლის ან ბავშვების უსაფრთხოება და უფლებები. ეს ვალდებულება ეფუძნება იმის გაცნობიერებას, რომ მსხვერპლებსა და მათ შვილებს შეიძლება საფრთხე დაემუქროთ კონტაქტის შესახებ ორდერის პირობების შესრულებას, ვინაიდან აღნიშნული ხშირად მოიხარება მოძალადესთან პირისპირ შეხვედრას.¹⁰² ამან, შესაძლოა, ძალადობის მძიმე შემთხვევებს შეუწყოს ხელი, მათ შორის, ქალის და/ან ბავშვის მკვლელობას. შესაბამისად, რისკის სათანადოდ შეფასება ამ პროცესების განუყოფელი ნაწილი უნდა იყოს, მათ შორის, როდესაც ისინი ეფუძნება მშობლებს შორის შეთანხმებას, დაცული უნდა იყოს ბავშვის საუკეთესო ინტერესები და მშობლისა და ბავშვის უსაფრთხოება. GREVIO სრულად უჭერს მხარს ბავშვის უფლებას, შეინარჩუნოს კავშირი ორივე მშობელთან, გაეროს ბავშვის უფლებების შესახებ კონვენციის მე-9 მუხლის მესამე პუნქტის შესაბამისად. თუმცა, ოჯახში ძალადობის საფრთხე - მსხვერპლისა თუ მოწმის მიმართ - საჭიროებს გამონაკლისების დაშვებას, ბავშვის საუკეთესო ინტერესების გათვალისწინებით.¹⁰³

232. **GREVIO საქართველოს ხელისუფლებას მტკიცედ მოუწოდებს:**

- ა. მიიღოს საჭირო საკანონმდებლო და სხვა ზომები, რათა სამოქალაქო და სისხლის სამართლის საქმეების განმხილველ შესაბამის სასამართლოებს მოეთხოვებოდეთ ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის ყველა ინციდენტის გათვალისწინება მეურვეობისა ან მონახულების უფლებების შესახებ გადანყვეტილების მიღებისას;
- ბ. უზრუნველყოს რისკის შეფასების პროცედურების ჩართვა მეურვეობისა და მონახულების უფლებების განსაზღვრაში, რათა ისეთ საქმეებში, რომლებიც ძალადობას ეხება, მიღებული გადანყვეტილებები გამომდინარეობდეს ბავშვის საუკეთესო ინტერესებიდან;
- გ. უზრუნველყოს მოსამართლეებისა და სხვა შესაბამისი პროფესიის წარმომადგენლებისთვის სახელმძღვანელო ნუსების შემუშავება და მიღება, რომლის მიზანიც იქნება მათი პროაქტიული როლის მხარდაჭერა ბავშვების მიმართ ძალადობის ზეგავლენის იდენტიფიცირებისა და დოკუმენტირების კუთხით.

101. NGO submissions by Equality Now and partners.

102. სტამბოლის კონვენციის განმარტებითი ანგარიში, პ. 176.

103. გაეროს ბავშვის უფლებების კომიტეტი მე-13 ზოგად კომენტარში (პუნქტი 61) ხაზგასმით აღნიშნავს, რომ „ბავშვის საუკეთესო ინტერესების ინტერპრეტაცია უნდა იყოს მთლიან კონვენციასთან შესაბამისობაში, ძალადობის ყველა ფორმისგან ბავშვთა დაცვის ვალდებულების ჩათვლით“.

ბ. სისხლის სამართალი

1. ფსიქოლოგიური ძალადობა (მუხლი 33)

233. GREVIO მიესალმება ფსიქოლოგიური ძალადობის გათვალისწინებას ოჯახში ძალადობის განმარტებაში, რომელსაც მოიცავს სისხლის სამართლის კოდექსის 126¹-ე მუხლი. ამ მუხლის თანახმად, ოჯახში ძალადობა არის ოჯახის ერთი წევრის მიერ ოჯახის სხვა წევრის მიმართ ძალადობა, სისტემატური შეურაცხყოფა, შანტაჟი ან დამცირება, რამაც გამოიწვია ფიზიკური ტკივილი ან ტანჯვა და რასაც არ მოჰყოლია ჯანმრთელობის განზრახ მძიმე, ნაკლებად მძიმე ან მსუბუქი დაზიანება. კოდექსი ითვალისწინებს უფრო მკაცრ სასჯელს, თუ დანაშაული ჩადენილია არასრულწლოვნის, უმწეო პირის, შშმ პირის ან ორსული ქალის მიმართ ან არასრულწლოვნის თანდასწრებით.

234. იძულება და მუქარა ოჯახის გარეთ, მიუხედავად მსხვერპლსა და მოძალადეს შორის არსებული ურთიერთობისა, კრიმინალიზებულია, როგორც იძულება და მუქარა სისხლის სამართლის კოდექსის 150-ე და 151-ე მუხლების შესაბამისად. სისხლის სამართლის კოდექსით ასევე კრიმინალიზებულია ძალადობა, რომელიც იწვევს ფსიქოლოგიურ ტანჯვას (მუხლი 126) და თვითმკვლელობამდე მიყვანას, მსხვერპლისადმი მუქარით ან სასტიკი მოპყრობით ანდა მისი პატივის ან ღირსების სისტემატური დამცირებით (მუხლი 115).

235. საქართველოში ქალთა მიმართ ძალადობის შესახებ 2017 წელს ჩატარებული ეროვნული კვლევის თანახმად, ყოველი 4 ქალიდან ერთს ცხოვრებაში ერთხელ მაინც განუცდია გენდერული ძალადობა. ამ ქალებიდან 73%-ს განუცდია ფსიქოლოგიური ძალადობა.

236. გენერალური პროკურატურის მიერ წარმოდგენილ ინფორმაციაზე დაყრდნობით, საქართველოში ხშირია სამართლებრივი დევნა სისტემატური ფსიქოლოგიური ძალადობის შემთხვევებზე, რომელსაც ითვალისწინებს 126¹-ე მუხლი, ასევე მუქარასა და სისხლის სამართლის სხვა დანაშაულებზე, რომლებიც მოიცავს ფსიქოლოგიურ ძალადობას. პროკურორები განსაკუთრებულ ყურადღებას უთმობენ მსხვერპლების დაკითხვას სისხლის სამართლის ინდივიდუალურ საქმეებში. ისინი სვამენ შესაბამის კითხვებს, რათა გამოავლინონ ამჟამინდელი ან წარსული ფსიქოლოგიური ძალადობის ფაქტები, რასაც GREVIO დადებითად აფასებს. წარმოდგენილ მონაცემებზე დაყრდნობით, ქალთა მიმართ გენდერის ნიშნით შეუწყნარებლობის მოტივით ჩადენილ დანაშაულებთან დაკავშირებით, 2021 წლის პირველ ცხრა თვეში სისხლის სამართლებრივი დევნა დაიწყო 501 საქმეზე. აქედან 98 საქმე შეეხებოდა ფსიქოლოგიურ ძალადობას, 206 - ფსიქოლოგიურ და ფიზიკურ ძალადობას, ხოლო 6 - ფსიქოლოგიურ, ფიზიკურ და სექსუალურ ძალადობას. ხელმისაწვდომია ასევე სტატისტიკური მონაცემები იმ მოძალადეების შესახებ, რომლებიც დაექვემდებარნენ სამართლებრივ დევნას ქალთა მიმართ ჩადენილი ძალადობის გამო. თუმცა, არ ინარმოება კონკრეტული სტატისტიკური ინფორმაცია ფსიქოლოგიური ძალადობის შემთხვევაში მსჯავრდების მაჩვენებლების შესახებ, განსაკუთრებით, 126-ე მუხლთან მიმართებით და ინტიმური პარტნიორის მიერ ჩადენილი ძალადობის კონტექსტში. ამის გამო, რთულია იმის დადგენა, რამდენად ექვემდებარება ფსიქოლოგიური ძალადობის ყველა ფორმა ეფექტიან სამართალწარმოებას და სანქციებს კონვენციის მოთხოვნების შესაბამისად.

237. უფრო მეტიც, არ არის მკაფიო, რამდენად სისტემატურად გამოიყენება არსებული სისხლისსამართლებრივი დებულებები (მათ შორის, 157-ე მუხლი, რომელიც შეეხება პირადი ცხოვრების თაობაზე ინფორმაციისა ან პერსონალური მონაცემების გამჟღავნებას) ონლაინ ან ტექნოლოგიების გამოყენებით ჩადენილი ძალადობის ისეთ შემთხვევებზე, როგორებიცაა სხეულის ინტიმური ნაწილებისთვის ფოტოების უნებართვო გადაღება ან მათი გაზიარება ონლაინ სივრცეში. GREVIO ყურადღებას ამახვილებს იმ ფაქტზე, რომ საინფორმაციო და საკომუნიკაციო ტექნოლოგიების გამოყენებით ჩადენილ ფსიქოლოგიურ ძალადობას, რომელიც უფრო და უფრო ხშირად ხდება, შესაძლოა, ჰქონდეს უაღრესად მძიმე გავლენა მსხვერპლებზე. ამასთანავე, აღნიშნავს, რომ ონლაინ სივრცეში და ტექნოლოგიების გამოყენებით ქალების მიმართ ჩადენილი ძალადობა არის ამ სივრცის გარეთ მათ მიმართ ჩადენილი ძალადობის გაგრძელება. ცოტა ხნის წინ GREVIO-მ გამოსცა სახელმძღვანელო, რომელიც შეეხება სტამბოლის კონვენციასთან შესაბამისობის უზრუნველყოფას ამ საკითხებთან დაკავშირებით - ზოგადი რეკომენდაცია No. 1

ქალთა მიმართ ძალადობის ციფრული განზომილების შესახებ.¹⁰⁴

238. უზენაესი სასამართლოს მიერ წარმოდგენილ ინფორმაციაზე დაყრდნობით, 2018 წელს სულ გამოიცა 132 დამცავი ორდერი, რომლებშიც, მიზეზებს შორის, იდენტიფიცირებული იყო ფსიქოლოგიური ძალადობა. 2019 წელს ასეთი 106 ორდერი გამოიცა, ხოლო 2020 წელს - 102.

239. GREVIO საქართველოს ხელისუფლებას მოუწოდებს, შეაფასოს, რამდენად რეალურად და ეფექტიანად გამოიყენება ქალთა მიმართ ფსიქოლოგიური ძალადობის შესახებ სისხლის სამართლის დებულებები, მათ შორის, ონლაინ სივრცეში ან ტექნოლოგიების საშუალებით ჩადენილი ფსიქოლოგიური ძალადობის შემთხვევებში. დამატებით, იგი საქართველოს ხელისუფლებას მოუწოდებს, გააუმჯობესოს მონაცემთა შეგროვება ფსიქოლოგიური ძალადობის ფაქტებზე, განსაკუთრებით იმ საქმეებთან დაკავშირებით, რომლებმაც გადაინაცვლეს არსებითი განხილვის ეტაპზე ან გამოტანილია საბოლოო გამამტყუნებელი განაჩენი.

2. ადევნება (მუხლი 34)

240. GREVIO კმაყოფილებით აღნიშნავს, რომ ადევნება არის კრიმინალიზებული სისხლის სამართლის კოდექსის 151¹-ე მუხლის შესაბამისად. ადევნება შეიძლება ხორციელდებოდეს პირადად ან მესამე პირის მეშვეობით და ის ქცევების ფართო სპექტრს მოიცავს, მათ შორის, პირის, მისი ოჯახის წევრის ან ახლო ნათესავის უკანონო თვალთვალს, არასასურველ კომუნიკაციას ტელეფონის, ელექტრონული ან სხვა საშუალებით, ასევე ნებისმიერ განზრახ ქმედებას, რომელსაც სისტემატური ხასიათი აქვს და იწვევს პირის ფსიქიკურ ტანჯვას, მისი ან ოჯახის წევრის ან ახლო ნათესავის მიმართ ძალადობის გამოყენების ან/და ქონების განადგურების საფუძვლიან შიშს, რაც პირს ცხოვრების წესის მნიშვნელოვნად შეცვლას აიძულებს ან ამის რეალურ საჭიროებას უქმნის. ადევნება ისჯება ჯარიმით ან საზოგადოებისთვის სასარგებლო შრომით ას ოციდან ას ოთხმოც საათამდე ვადით ანდა თავისუფლების აღკვეთით ორ წლამდე ვადით, იარაღთან დაკავშირებული უფლებების შეზღუდვით ან უამისოდ.

241. GREVIO მიესალმება სისხლის სამართლის კოდექსში სპეციფიკური დანაშაულის შეტანას, თუმცა, შემოთავაზებით აღნიშნავს, რომ დანაშაულის ფორმულირება უფრო შეზღუდულია, ვიდრე ამას კონვენცია ითვალისწინებს. კერძოდ, დებულება აწესებს მსხვერპლის ცხოვრების წესის მნიშვნელოვნად შეცვლისა ან ამის რეალური საჭიროების არსებობის მოთხოვნას, ნაცვლად იმისა, რომ ფოკუსირდეს მოძალადის ქცევაზე. როგორც GREVIO-მ უკვე აღნიშნა, ამან, შესაძლოა, გამოიწვიოს მტკიცების ტვირთის გადატანა მსხვერპლზე იმის დასადასტურებლად, რომ მას ადევნების შედეგად მოუწია ცხოვრების წესის მნიშვნელოვნად შეცვლა.¹⁰⁵ გარდა ამისა, არ არის განმარტებული ტერმინი „მნიშვნელოვნად“, რაც ტოვებს ადგილს სასამართლო პრაქტიკაში მისი სხვადასხვაგვარი ინტერპრეტაციისთვის. ამასთანავე, მოთხოვნა, რომ მოძალადის ქცევა მსხვერპლს უნდა აყენებდეს ფსიქიკურ ტანჯვას, უაღრესად მაღალ ზღვარს აწესებს იმისთვის, რომ მოძალადეს ამ დანაშაულისთვის პასუხისმგებლობა დაეკისროს.

241. არასრულწლოვნის, უმწეო მდგომარეობაში მყოფის, შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირის ან ორსული ქალის მიმართ ჩადენილი ადევნება, ჯგუფურად ან სამსახურებრივი მდგომარეობის გამოყენებით, არის დამამძიმებელი გარემოება.

243. 2017 წელს ქალთა მიმართ ძალადობის შესახებ ჩატარებული ეროვნული კვლევის თანახმად, ქალების 4%-ს ცხოვრებაში ერთხელ მაინც განუცდია ადევნება, 3%-ს კი ის განუცდია ბოლო 12 თვის განმავლობაში. ამ დანაშაულის ყველაზე გავრცელებული ფორმები, რომლებიც რესპონდენტებმა დაასახელეს, მოიცავს: შეურაცხმყოფელ, მუქარის შემცველ მოკლე ტექსტურ შეტყობინებებს ან ელექტრონულ წერილებს (2%), სახლთან ხეტიალსა ან გაყოლას (1%), შეურაცხმყოფელ, მუქარის შემცველ ან ჩუმ სატელეფონო ზარებს (1%).

244. ხელმისაწვდომ მონაცემებზე დაყრდნობით, 2020 წელს სისხლის სამართლის გამოძიება დაიწყო ადევნების 95 საქმეზე.¹⁰⁶ ხელისუფლების ინფორმაციით, ადევნების შემთხვევებთან

104. GREVIO General Recommendation No. 1 on the digital dimension of violence against women, მიღებულია 2021 წლის 20 ოქტომბერს, ხელმისაწვდომია: www.rm.coe.int/grevio-rec-no-on-digital-violence-against-women/1680a49147.

105. იხ. GREVIO baseline evaluation report on Spain, პ. 215.

106. სახალხო დამცველის ანგარიში საქართველოში ადამიანის უფლებათა და თავისუფლებათა დაცვის მდგომარეობის შესახებ, 2020, გვ. 156.

დაკავშირებით წარმოებული სამართლებრივი დევნის რაოდენობის თაობაზე სტატისტიკური მონაცემები აღირიცხება. GREVIO განსაკუთრებულ ყურადღებას აქცევს ონლაინ სივრცეში ადევნებას, თუმცა არ აქვს ინფორმაცია, განხორციელდა თუ არა სათანადო ძალისხმევა ასეთი შემთხვევების გამოსაძიებლად.

245. 2017 წლის იანვარში გამოქვეყნებული კვლევის თანახმად, საქართველოში მოკლული ქალების 75% განიცდიდა ადევნებას მკვლელის მხრიდან სიკვდილამდე 12 თვის პერიოდში.¹⁰⁷

246. **GREVIO საქართველოს ხელისუფლებას მტკიცედ მოუწოდებს, მიიღოს საჭირო საკანონმდებლო ზომები, რათა ადევნების შესახებ სისხლისსამართლებრივი დებულებები შესაბამისობაში მოვიდეს სტამბოლის კონვენციის 34-ე მუხლთან, კერძოდ, ცხოვრების წესის შეცვლასთან დაკავშირებული მოთხოვნისა და ადევნების ჩამდენი პირის პასუხისმგებაში მიცემისთვის დაწესებული მაღალი მტკიცების ზღვარის მოხსნით. გარდა ამისა, GREVIO მტკიცედ მოუწოდებს საქართველოს ხელისუფლებას, მიიღოს ზომები ადევნების საქმეების რაოდენობის შესახებ მონაცემთა შეგროვების გასაუმჯობესებლად, მათ შორის, ონლაინ სივრცეში მისი ჩადენის შემთხვევებში, ასევე აღრიცხოს იმ საქმეთა რაოდენობა, რომლებიც არსებითი განხილვის ეტაპზე გადავიდა, ან სასამართლო საბოლოო გამამტყუნებელი განაჩენი გამოიტანა. აღნიშნული ასევე მიზნად უნდა ისახავდეს იურიდიული პროფესიის წარმომადგენელთა შესაძლებლობების განვითარება ამგვარ დანაშაულებზე რეაგირების კუთხით.**

3. ფიზიკური ძალადობა (მუხლი 35)

247. ფიზიკური ძალადობა ოჯახში ძალადობის შემადგენელი ნაწილია, რომელსაც ითვალისწინებს სისხლის სამართლის კოდექსის 126¹-ე მუხლი. ამ მუხლის თანახმად, სისხლის სამართლის დანაშაულია ოჯახის ერთი წევრის მიერ ოჯახის სხვა წევრის მიმართ ძალადობა, სისტემატური შეურაცხყოფა, შანტაჟი ან დამცირება, რამაც გამოიწვია ფიზიკური ტკივილი ან ტანჯვა და რასაც არ მოჰყოლია ამ კოდექსის 117-ე, 118-ე ან 120-ე მუხლებით გათვალისწინებული შედეგი.

248. ამასთანავე, სისხლის სამართლის კოდექსის რამდენიმე მუხლით კრიმინალიზებულია სხვადასხვა სახის ფიზიკური ძალადობა, როგორცაა განზრახ მკვლელობა (მუხლები 108-109), ჯანმრთელობის განზრახ მძიმე დაზიანება (მუხლი 117), ჯანმრთელობის განზრახ ნაკლებად მძიმე დაზიანება (მუხლი 118), ჯანმრთელობის განზრახ მსუბუქი დაზიანება (მუხლი 120), ცემა ან სხვაგვარი ძალადობა (მუხლი 126). ამ ქმედებების ჩადენა ოჯახის წევრის მიმართ არის დამამძიმებელი გარემოება.

249. GREVIO მიესალმება იმ ფაქტს, რომ საქართველოს სახალხო დამცველი ახორციელებს საქართველოში გენდერთან დაკავშირებული მკვლელობების მონიტორინგს. მონიტორინგის ფარგლებში, სახალხო დამცველის ოფისი აგროვებს ინფორმაციას ქალების გენდერთან დაკავშირებული მკვლელობებისა ან თვითმკვლელობების შემთხვევების გამოძიებასთან და სამართლებრივ დევნასთან დაკავშირებით, ამასთანავე, შეისწავლის სასამართლოს შესაბამის გადაწყვეტილებებს მსხვერპლთა დაცვის მექანიზმებში ხარვეზების იდენტიფიცირების, მათი გაუმჯობესებისა და შემდგომი განვითარების მიზნით. სახალხო დამცველის მიერ 2020 წელს გამოქვეყნებული ანგარიშის თანახმად, გამოვლინდა ქალის მკვლელობის 24 შემთხვევა, აქედან 15 ჩადენილი იყო ოჯახის წევრის მიერ. ქალის მკვლელობის მცდელობის 27 შემთხვევიდან 17 ჩადენილი იყო ოჯახის წევრის მიერ.¹⁰⁸

250. საქართველოს გენერალური პროკურატურის მიერ წარმოდგენილ ინფორმაციაზე დაყრდნობით, 2018-2021 წლებში გენდერის ნიშნით შეუწყნარებლობის მოტივით 28 ქალის მიმართ იყო ჩადენილი მკვლელობა, მკვლელობის მცდელობა, თვითმკვლელობამდე მიყვანა და თვითმკვლელობის მცდელობამდე მიყვანა.

251. **GREVIO საქართველოს ხელისუფლებას მტკიცედ მოუწოდებს, რეტროსპექტიულად განიხილოს ოჯახში ძალადობის შემთხვევები, რომლებსაც მსხვერპლის სიკვდილი მოჰყვა, ინსტიტუციურ/სასამართლო რეაგირებაში შესაძლო ხარვეზების იდენტიფიცირებისა და,**

107. კავშირ „საფარის“ კვლევა, ხელმისაწვდომია: www.dfwatch.net/.

108. სახალხო დამცველის ანგარიში საქართველოში ადამიანის უფლებათა და თავისუფლებათა დაცვის მდგომარეობის შესახებ, 2020, გვ. 157.

სამომავლოდ, ამ ხარვეზების აღმოფხვრის მიზნით.

4. სექსუალური ძალადობა, მათ შორის, გაუპატიურება (მუხლი 36)

252. სისხლის სამართლის კოდექსში შეტანილი შესწორებებისა და თანმდევი საკანონმდებლო ცვლილებების მიუხედავად, სტამბოლის კონვენციის რატიფიკაციის შემდგომ, გაუპატიურების და სექსუალური ხასიათის სხვაგვარი ქმედების განმარტებები არ ეფუძნება მსხვერპლის ნებაყოფლობით, პიროვნების ნების თავისუფალი გამოხატვის შედეგად მიცემულ თანხმობას, არამედ, კვლავ აუცილებელი მოთხოვნაა ძალის გამოყენება, ძალადობის მუქარა ან მსხვერპლის უმნეობა. აქედან გამომდინარე, ეს განმარტებები სტამბოლის კონვენციის სტანდარტებს არ შეესაბამება. ხელისუფლების განმარტებით, პარლამენტის დონეზე ხორციელდება ძალისხმევა გაუპატიურებისა და სექსუალური ხასიათის სხვაგვარი ქმედების განმარტებებში ცვლილებების შესატანად.

253. სისხლის სამართლის კოდექსის 137-ე მუხლი გაუპატიურებას განმარტავს, როგორც „პირის სხეულში ნებისმიერი ფორმით სექსუალური ხასიათის შეღწევა სხეულის ნებისმიერი ნაწილის ან ნებისმიერი საგნის გამოყენებით, ჩადენილი ძალადობით, ძალადობის მუქარით ან დაზარალებულის უმნეობის გამოყენებით“. ეს ქმედება ისჯება თავისუფლების აღკვეთით, ვადით - ექვსიდან რვა წლამდე.

254. სისხლის სამართლის კოდექსის 138-ე მუხლი განმარტავს სექსუალური ხასიათის სხვაგვარ ქმედებას, რომელიც არ შეიცავს პირის სხეულში სექსუალური ხასიათის შეღწევის ნიშნებს - ჩადენილი ძალადობით, ძალადობის მუქარით ან დაზარალებულის უმნეობის გამოყენებით. ეს ქმედება ისჯება თავისუფლების აღკვეთით, ვადით - ოთხიდან ექვს წლამდე.

255. გარდა ამისა, 139-ე მუხლით კრიმინალიზებულია პირის სხეულში სექსუალური ხასიათის შეღწევისა ან სექსუალური ხასიათის სხვაგვარი ქმედების იძულება და მოიცავს სამ სხვადასხვა დანაშაულს: 1) იძულება, რამაც გამოიწვია სხეულში შეღწევა; 2) სექსუალური ხასიათის სხვაგვარი ქმედების იძულება, რამაც გამოიწვია სექსუალური ხასიათის ფიზიკური კონტაქტი; 3) სექსუალური იძულება (ცალკე აღებული), რომელიც არ შეიცავს სხეულში შეღწევის ან სექსუალური ხასიათის სხვაგვარი ქმედების ელემენტებს. 139-ე და 137-ე მუხლებსა (გაუპატიურება) და 138-ე მუხლს შორის (სექსუალური ხასიათის ფიზიკური კონტაქტი) განსხვავება ის არის, რომ პირველი მოიცავს არა ძალადობის, არამედ ზოგადი სახის მუქარას, როგორცაა ქონების დაზიანება, სახელის გამტეხი ან პირადი ცხოვრების ამსახველი ინფორმაციის გახმაურება. 139-ე მუხლი აგრეთვე მიმართულია იმ მოძალადეების წინააღმდეგ, რომლებმაც ჩაიდინეს გაუპატიურება ან სექსუალური ხასიათის სხვაგვარი ქმედება, რომელიც არ მოიცავს სხეულში შეღწევას მსხვერპლის უმნეობის ან მატერიალური, სამსახურებრივი ან სხვაგვარი დამოკიდებულების გამოყენებით. ეს ქმედება ისჯება ჯარიმით ან ხუთ წლამდე თავისუფლების აღკვეთით (2020 წლის 17 მარტამდე სასჯელის სახით გამოიყენებოდა სამ წლამდე თავისუფლების აღკვეთა).

256. GREVIO შეშფოთებით აღნიშნავს, რომ ამჟამად საქართველოს კანონმდებლობით კრიმინალიზებულია გაუპატიურების ორი სხვადასხვა ტიპი. ერთ-ერთი მათგანის აღსანიშნავად გამოიყენება ტერმინი გაუპატიურება (მუხლი 137) და იგი ექვემდებარება შედარებით მძიმე სასჯელს, ხოლო მეორის აღსანიშნავად გამოიყენება ტერმინი პირის სხეულში სექსუალური ხასიათის შეღწევის იძულება (მუხლი 139), რომელიც მიიჩნევა ნაკლებად მძიმე დანაშაულად, ძირითადად, იმის გამო, რომ იგი მოიცავს ძალადობისა ან ძალადობის მუქარის ელემენტს. არსებული განმარტებები და გათვალისწინებულ სასჯელებს შორის განსხვავებები ამყარებს მითს, რომ გაუპატიურება ყოველთვის მოიცავს ფიზიკურ ძალადობას ან ძალადობის მუქარას. ნაცვლად იმისა, რომ გაუპატიურებისა და სექსუალური ძალადობის დანაშაულების განმარტების ჩამოყალიბებით უზრუნველყოფილი იყოს, რომ ნებისმიერი სექსუალური ქმედება, ჩადენილი სხვა პირის მიმართ, მისი თავისუფლად გამოხატული თანხმობის გარეშე, განეკუთვნებოდეს დანაშაულებრივ ქცევას, როგორც ამას კონვენციის 36-ე მუხლი ითხოვს, დანაშაულის მოქმედი განმარტებები და მათი სასჯელების დიაპაზონში განსხვავება აძლიერებს მითს, რომ გაუპატიურება ყოველთვის ფიზიკური ძალის გამოყენებით ან ძალის გამოყენების მუქარით შეიძლება იქნეს ჩადენილი. ხელისუფლების განმარტებით, ბოლო წლებში ტარდება კონტექსტზე დაფუძნებული გამოძიებები, რომლებიც განსაკუთრებულად ამახვილებს ყურადღებას გარემოებებზე, რომლებმაც შესაძლოა მსხვერპლის თავისუფალი ნების შეზღუდვა გამოიწვია.

257. ამასთანავე, ეს განმარტებები ამყარებს გაუპატიურების მსხვერპლთა იერარქიის ცნებას, რომლის მიხედვითაც, გარკვეული გარემოებები, როგორცაა ქონების დაზიანების, სახელის გამტეხი ან პირადი ცხოვრების ამსახველი ინფორმაციის გახმაურების მუქარა ან მოძალადეზე დამოკიდებულების ბოროტად გამოყენება, შესაძლოა, დაექვემდებაროს უფრო მსუბუქ სასჯელს ან, უბრალოდ, ჯარიმას, განსხვავებით სხვა გარემოებებისგან, როგორცაა, მაგალითად, ფიზიკური ზიანის მიყენების მუქარა. GREVIO მიუთითებს, რომ ორივე ზემოაღნიშნულ შემთხვევაში მსხვერპლი არ გამოხატავს თანხმობას ქმედების მიმართ, რაზეც უნდა იყოს დაფუძნებული სისხლის სამართლის პასუხისმგებლობა. როდესაც ქმედების გარემომცველი პირობები არის განსაკუთრებით ძალადობრივი, უაღრესად შეურაცხმყოფელი და ტრავმის გამომწვევი, გამოყენებული უნდა იყოს დამამძიმებელი გარემოებები, რათა სანქცია შეესაბამებოდეს ქმედების სიმძიმეს, სტამბოლის კონვენციის 46-ე მუხლის მოთხოვნების შესაბამისად. ამრიგად, უაღრესად მნიშვნელოვანია, გაუპატიურების თანხმობაზე დაფუძნებული განმარტების შემოღებას.

258. სისხლის სამართლის 140-ე მუხლის თანახმად, კრიმინალიზებულია სექსუალური ხასიათის შეღწევა ან სექსუალური ხასიათის სხვაგვარი ქმედება ზრდასრულის მიერ 16 წლის ასაკს მიუღწევლის სხეულში, მისი თანხმობის შემთხვევაშიც.

259. განზრახი ქმედების ფორმა, რომელსაც ამჟამად არ ითვალისწინებს სექსუალური ძალადობის შესახებ საქართველოს კანონმდებლობა, არის სხვა ადამიანის იძულება, მისი თანხმობის გარეშე განახორციელოს სექსუალური ხასიათის აქტი მესამე პირთან (მუხლი 36, პუნქტი 1.გ). ეს პუნქტი მოიცავს შემთხვევებს, როდესაც მოძალადე თავად არ სჩადის სექსუალურ აქტს, არამედ ის მსხვერპლს აიძულებს, აღნიშნული ქმედება განახორციელოს მესამე პირთან, მაგალითად, ეს შეიძლება იყოს ინტიმური პარტნიორის მხრიდან ძალადობის, კონტროლისა ან სასტიკად მოპყრობის ნაწილი. დანაშაულებრივი განზრახვის ფარგლები უფრო ფართოა, ვიდრე ხელშეწყობა. იგი მოიცავს არა მხოლოდ დანაშაულის ჩადენაში დახმარების განზრახვას, მაგალითად, გაუპატიურებას და გაუპატიურების განზრახვას, არამედ - ერთდროულად ორივე მათგანს. სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, 36-ე მუხლის 1.გ პუნქტით გათვალისწინებული განზრახ ქმედება მოიცავს უფრო მეტს, ვიდრე დანაშაულის წახალისება ან ხელშეწყობა, არამედ იგი არის ქალის სექსუალური თვითგამორკვევის ანუღირების ბოროტი ქმედება.

260. საქართველოში ქალთა მიმართ ძალადობის შესახებ ეროვნული კვლევის (2017 წ.) თანახმად, ქალთა 26%-ს განუცდია სექსუალური შევიწროება ან სექსუალური ძალადობა ცხოვრებაში ერთხელ მაინც. გარდა ამისა, ქალების 2.3%-ს სექსუალური ძალადობა განუცდია ინტიმური პარტნიორის, 2.7%-ს კი - არაპარტნიორის მხრიდან. 9%-მა განაცხადა, რომ მათ სექსუალური ძალადობა განიცადეს ბავშვობაში.

261. **GREVIO საქართველოს ხელისუფლებას დაჟინებით მოუწოდებს, შეიტანოს ცვლილებები სისხლის სამართლის კოდექსის იმ დებულებებში, რომლებიც ეხება გაუპატიურებას და სექსუალური ხასიათის სხვაგვარ ქმედებას (სისხლის სამართლის კოდექსის 138-ე და 139-ე მუხლები), რათა მოხდეს თავისუფლად მიცემული თანხმობის ცნების სრულად გათვალისწინება, სტამბოლის კონვენციის 36-ე მუხლის მოთხოვნის შესაბამისად. ასევე, უზრუნველყოს პრაქტიკაში ამ დებულებების ეფექტიანად გამოყენება სამართალდამცავი ორგანოების, პროკურორებისა და სასამართლოს მიერ, მათ შორის, როდესაც გარემომცველი პირობები გამორიცხავს თანხმობის მიცემის ნამდვილობას. ამ მიზნით, GREVIO საქართველოს ხელისუფლებას მტკიცედ მოუწოდებს, სისხლის სამართლის მართლმსაჯულების სისტემაში მომუშავე ყველა შესაბამისი პროფესიის წარმომადგენლებისთვის დანერგოს სახელმძღვანელო პრინციპები და სასწავლო პროგრამები, რომლებშიც ასახული იქნება გაუპატიურების ზემოაღნიშნული განმარტება.**

262. **GREVIO საქართველოს ხელისუფლებას მოუწოდებს, სისხლის სამართლის კანონმდებლობაში შეიტანოს ნორმა, რომელიც მოიცავს სტამბოლის კონვენციის 36-ე მუხლის 1.გ პუნქტით გათვალისწინებულ განზრახ ქმედებას.**

5. იძულებითი ქორწინება (მუხლი 37)

263. იძულებითი ქორწინება¹⁰⁹ საქართველოში კრიმინალიზებულია 2014 წლიდან (სისხლის სამართლის კოდექსის მუხლი 150¹, პუნქტი 1), ხოლო ამავე ქმედების ჩადენა არასრულწლოვნის

109. იძულებითი ქორწინება ისჯება საზოგადოებისთვის სასარგებლო შრომით 200-იდან 400 საათამდე ან თავისუფლების აღკვეთით 2 წლამდე ვადით, იარაღთან დაკავშირებული უფლებების შეზღუდვით ან უამისოდ.

მიმართ არის დამამძიმებელი გარემოება (მუხლი 1501, პუნქტი 2, „ა“).¹¹⁰ თუმცა, სისხლის სამართლის კოდექსის არცერთი მუხლი არ ითვალისწინებს ქმედებას, რომელსაც მოიცავს სტამბოლის კონვენციის 37-ე მუხლის მე-2 პუნქტი: პირის შეტყუება იმ მხარის ან სახელმწიფოს ტერიტორიაზე, სადაც ის არ ცხოვრობს, მასთან ქორწინების იძულების მიზნით.

264. 2017 წლიდან საქორწინო ასაკად განსაზღვრულია 18 წელი (სამოქალაქო კოდექსის 1108-ე მუხლი), რაც ნიშნავს, რომ ამ ასაკამდე ქორწინება არის ბათილი და აკრძალული. მიუხედავად არსებული კანონმდებლობისა, ადრეული¹¹¹ და იძულებითი ქორწინება კვლავ გავრცელებულია საქართველოში, რადგან ზოგიერთ თემში კვლავ არსებობს ქორწინების მიზნით ქალის მოტაცებისა¹¹² და 15-17 წლამდე გოგონებთან, უფრო მეტიც, 13-იდან 15 წლამდე გოგონებთანაც კი არარეგისტრირებული ქორწინების პრაქტიკა. მაგალითად, ერთ-ერთი ანგარიშის თანახმად, 2018 წელს რეგისტრირებული იყო 715 არასრულწლოვანი დედა და 23 არასრულწლოვანი მამა, რაც მიუთითებს, თუ რამდენად გავრცელებულია ადრეულ ასაკში ქორწინება საქართველოში.¹¹³ გარდა ამისა, დაავადებათა კონტროლის ეროვნული ცენტრის დაკვეთით ჩატარებული თვისებრივი კვლევის შედეგების მიხედვით, ადრეულ ასაკში ქორწინება გავრცელებული და ხშირი პრაქტიკაა მთელი ქვეყნის მასშტაბით, დედაქალაქ თბილისის ჩათვლით.¹¹⁴ საქართველოს ზოგიერთ რეგიონში, გარკვეულ ეთნიკურ თემებში, ადრეულ ასაკში ქორწინება და ქალის მოტაცება ქორწინების მიზნით ტრადიციისა და ჩვეულების შემადგენელ ნაწილად მიიჩნევა. აგრეთვე, შემაშფოთებელია, რომ არაერთი ადრეული ან იძულებითი ქორწინება არ არის ოფიციალურად რეგისტრირებული, ხოლო მთავრობა არ აღრიცხავს სპეციფიკურ მონაცემებს ამ სახის ქორწინებების რაოდენობის შესახებ, რაც აბრკოლებს არსებული კანონმდებლობის ეფექტიანად განხორციელებას.¹¹⁵

265. ადრეულ და იძულებით ქორწინებებს შორის განსხვავების აღიარების გათვალისწინებით, GREVIO აღნიშნავს, რომ ადრეულ ასაკში ქორწინებისას მაღალია რისკი, პატარაღმა ვერ შეძლოს თავისუფალი ნების საფუძველზე თანხმობის გამოხატვა საქორწინო კავშირთან დაკავშირებით, ან ვერ შეენიანა აღმდგეოს იძულებით ქორწინებას. იძულებითი ან ადრეულ ასაკში ქორწინებების დამაზიანებელი შედეგები ნათლად არის ილუსტრირებული ადამიანის უფლებათა საერთაშორისო ორგანიზაციების მიერ.¹¹⁶ ისინი აღიარებულია, როგორც საზიანო პრაქტიკა, რომელიც არღვევს, ზღუდავს ან ლახავს ადამიანის უფლებებს, დაკავშირებულია და ხელს უწყობს სხვა საზიანო პრაქტიკის არსებობას და ადამიანის უფლებების დარღვევებს. ასეთ საზიანო პრაქტიკას არაპროპორციულად უარყოფითი გავლენა აქვს ქალებსა და გოგონებზე და მნიშვნელოვან საფრთხეს უქმნის მათი ფსიქოლოგიური და ფიზიკური ჯანმრთელობის სხვადასხვა ასპექტს, ისევე, როგორც მათ განათლებას.

266. GREVIO აღნიშნავს, რომ ბოლო წლებში გაიზარდა სამართალდამცავი ორგანოებისთვის იძულებითი ქორწინების შემთხვევების შეტყობინების რაოდენობა. 2019 წელს გამოძიება დაიწყო იძულებითი ქორწინების 149 საქმეზე, რომელთაგან 105 ადრეულ ასაკში ქორწინება იყო. 2020 წელს გამოძიება დაიწყო ადრეულ ასაკში ქორწინების 132 ფაქტზე.

267. GREVIO ხაზგასმით აღნიშნავს, რომ სისხლის სამართლის მართლმსაჯულების გამოყენებას ადრეულ ასაკში ქორწინებისა და ქორწინების მიზნით ქალის მოტაცების პრაქტიკასთან საბრძოლველად თან უნდა ერთოდეს ყოვლისმომცველი, მულტისექტორული პრევენციისა და მხარდაჭერის პროგრამები, რომლებიც მოიცავს ზომებს ეკონომიკური გაძლიერებისთვის. ამ კონტექსტში, GREVIO დადებითად აფასებს უწყებათაშორისი კომისიის ძალისხმევას ადრეულ ასაკში ქორწინების საკითხებზე სამუშაო ჯგუფის შექმნასთან დაკავშირებით. ამ ჯგუფის მანდატი გულისხმობს პოლიტიკის რეკომენდაციების დახვეწას და მათ შესასრულებლად საჭირო ინტერვენციების, აქტივობების იდენტიფიცირებას, ასევე ბავშვის რეფერირების პროცედურების გაუმჯობესებას. სამუშაო ჯგუფის შეფასებით, აუცილებელია საზიანო პრაქტიკების პრევენციისა და აღმოფხვრისკენ მიმართული პოლიტიკის განმტკიცება, უწყებათაშორისი კოორდინაციის

110. იძულებითი ქორწინება არასრულწლოვნის მიმართ ისევეა თავისუფლების აღკვეთით 2-იდან 4 წლამდე ვადით, იარაღთან დაკავშირებული უფლებების შეზღუდვით ან უამისოდ.

111. იხ. www.unicef.org/georgia/sites/unicef.org.georgia/files/2019-11/child_marriage_en.pdf

112. იხ. Exploring Harmful Practices of Early/Child Marriage and FGM/C in Georgia, Final Report, UNFPA, 2017.

113. იხ. სახალხო დამცველის ანგარიში, 2018.

114. Exploring Early/Child Marriage in Georgia: Preliminary Results from a Qualitative Research, Sponsored by UNFPA.

115. იხ. Concluding Observations of the Committee on the Rights of the Child on Georgia, CRC/C/OPSC/GEO/CO/1, მიღებულია 2019 წლის 30 ოქტომბერს, პ. 9.

116. იხ. Resolution 175 of the United Nations General Assembly and Joint General Recommendation No. 31 of the CEDAW Committee and the Committee on the Rights of the Child, and General Comment No. 18 of the Committee on the Rights of the Child concerning harmful practices.

გადლიერება და ამ საკითხებზე საზოგადოების ცნობიერების ამაღლება.

268. **GREVIO საქართველოს ხელისუფლებას მოუწოდებს, უზრუნველყოს ზრდასრულის ან ბავშვის სხვა სახელმწიფოს ტერიტორიაზე შეტყუების კრიმინალიზება მასთან ქორწინების იძულების მიზნით, სტამბოლის კონვენციის 37-ე მუხლის მე-2 პუნქტის შესაბამისად. GREVIO საქართველოს ხელისუფლებას მტკიცედ მოუწოდებს, გადადგას ნაბიჯები, რათა უზრუნველყოს ძალადობის ამ ფორმის პრევენცია და გამოვლენა, ამასთანავე, მხარდაჭერა აღმოუჩინოს ადრეული ან იძულებითი ქორწინების მსხვერპლ ქალებსა და გოგონებს.**

6. ქალის სასქესო ორგანოების დასახიჩრება (მუხლი 38)

269. GREVIO მიესალმება საქართველოში ქალის სასქესო ორგანოების დასახიჩრების ცალსახა კრიმინალიზებას 2017 წლის მაისიდან. სისხლის სამართლის კოდექსის 133²-ე მუხლი კრძალავს ქალის სასქესო ორგანოების დასახიჩრებას ნებისმიერი მოტივით, როგორც იძულებით, ისე ქალის ან გოგონას თანხმობის საფუძველზე. რელიგიური, რიტუალური, ეთნიკური ან სხვა ტრადიციის გავლენით ან ამგვარი გავლენის გარეშე ქალის სასქესო ორგანოების მთლიანად ან ნაწილობრივ ამოკვეთა, ინფიბულაცია ან სხვაგვარი დასახიჩრება, ან ქალის იძულება ან დაყოლიება, ჩაიტაროს ამგვარი ოპერაცია, ისჯება თავისუფლების აღკვეთით 2-იდან 6 წლამდე ვადით. აღნიშნული მუხლი პასუხისმგებლობას აკისრებს, როგორც პირს რომელიც ატარებს საქესო ორგანოს დასახიჩრებას, ასევე, ნებისმიერ პირს, მათ შორის ოჯახის წევრს, რომელიც ქალს ან გოგონას აიძულებს ან დაიყოლიებს სასქესო ორგანოების დასახიჩრებაზე.

270. ქმედების ჩადენა არასრულწლოვნის, უმწეო მდგომარეობაში მყოფის, შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირის ან ორსული ქალის მიმართ არის დამამძიმებელი გარემოება და ისჯება თავისუფლების აღკვეთით სამიდან 7 წლამდე ვადით (მუხლი 133², პუნქტი 2). იგივე ქმედება, რომელმაც გამოიწვია სიცოცხლის მოსპობა ან სხვა მძიმე შედეგი, ისჯება თავისუფლების აღკვეთით, ვადით - შვიდიდან თერთმეტ წლამდე (მუხლი 133², პუნქტი 3).

271. 2016 წელს საქართველოს ხელისუფლებას მიენოდა ინფორმაცია კახეთის რეგიონში, ავარების თემში ქალის სასქესო ორგანოების დასახიჩრების პრაქტიკის შესახებ.¹¹⁷ ასეთი შემთხვევები დადასტურდა სახალხო დამცველისა და პროკურატურის მიერაც.¹¹⁸ ხელისუფლების განმარტებით, მსგავსი ფაქტების შესახებ არსებულმა ინფორმაციამ დააჩქარა კანონმდებლობის მიღება, რომლითაც მოხდა ქალთა მიმართ ძალადობის ამ ფორმის კრიმინალიზება. ამის მიუხედავად, ხელისუფლების შესაბამისი ორგანოების მიერ ჩატარებული გამოძიებებით, ქვეყანაში ქალის სასქესო ორგანოების დასახიჩრების პრაქტიკა არ დადასტურებულა. გარდა ამისა, ასეთ შემთხვევებთან დაკავშირებით სისხლის სამართლის კოდექსის 133²-ე მუხლის საფუძველზე წარმოებული გამოძიებების შესახებ ინფორმაცია არ მოიპოვება.

272. GREVIO ინტერესით აღნიშნავს უწყებათაშორისი კომისიის ინიციატივას, რომლის თანახმადაც, „ქალთა მიმართ ძალადობის და ოჯახში ძალადობის წინააღმდეგ ბრძოლისა და მსხვერპლთა (დაზარალებულთა) დასაცავად გასატარებელ ღონისძიებათა 2018-2020 წლების სამოქმედო გეგმის“ ფარგლებში შესასრულებელი ვალდებულებების პრიორიტეტულ მიმართულებას დაემატა ქალის სასქესო ორგანოების დასახიჩრების საზიანო პრაქტიკის პრევენცია. შესაბამისად, ადრეულ ასაკში ქორწინების პრევენციის შესახებ სამუშაო ჯგუფმა, რომელიც 2019 წლის მარტში შეიქმნა, გააფართოვა თავისი მანდატი და მოიცვა ქალის სასქესო ორგანოების დასახიჩრების საზიანო პრაქტიკის პრევენცია.

273. **GREVIO საქართველოს ხელისუფლებას მოუწოდებს, გაზარდოს სპეციალისტებისა და ფართო საზოგადოების ცნობიერებისა და ცოდნის ამაღლებისკენ მიმართული ძალისხმევა ქალთა მიმართ ძალადობის ისეთი სპეციფიკური ფორმის შესახებ, როგორცაა ქალის სასქესო ორგანოების დასახიჩრება, რათა უზრუნველყოს ასეთი შემთხვევების იდენტიფიცირება და გამოძიება.**

117. Institution for War and Peace, FGM uncovered in Georgia, 2016, ხელმისაწვდომია: www.iwpr.net/global-voices/fgm-uncovered-georgia.

118. საქართველოს პროკურატურის წერილი No. 08-2/504, ციტირებული სახალხო დამცველის ოფისის მიერ სექსუალური და რეპროდუქციული ჯანმრთელობის შესახებ ანგარიშში, 2017, გვ. 117.

7. იძულებითი აბორტი და იძულებითი სტერილიზაცია (მუხლი 39)

274. საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსი და ჯანმრთელობის დაცვის შესახებ საქართველოს კანონი შეიცავს დებულებებს აბორტის შესახებ. საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალურ საკითხთა მინისტრის ბრძანება ითვალისწინებს აბორტამდე ექიმთან წინასწარ გასაუბრებას/კონსულტაციას.

275. საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 133-ე მუხლით კრიმინალიზებულია უკანონო აბორტი,¹¹⁹ თუმცა, ის არ მოიცავს იძულებითი აბორტის ან აბორტზე დაყოლიების კრიმინალიზებას. იგივე ქმედება, ჩადენილი უკანონო აბორტისათვის მსჯავრდებულის მიერ, ან რამაც გამოიწვია შვილოსნობის სამუდამო მოშლა ან სხვა მძიმე შედეგი, ისჯება თავისუფლების აღკვეთით ორიდან ხუთ წლამდე ვადით, თანამდებობის დაკავების ან/და საქმიანობის უფლების ჩამორთმევით სამ წლამდე ვადით. უკანონო აბორტი, რომელმაც გამოიწვია სიცოცხლის მოსპობა, ისჯება თავისუფლების აღკვეთით ოთხიდან ექვს წლამდე ვადით, თანამდებობის დაკავების ან/და საქმიანობის უფლების ჩამორთმევით სამ წლამდე ვადით.

276. მიუხედავად იმისა, რომ აბორტის შესახებ გადაწყვეტილების მიღება უნდა იყოს ქალის პრეროგატივა, სახალხო დამცველის მიერ 2019 წელს მომზადებული ანგარიშის თანახმად,¹²⁰ ეთნიკური აზერბაიჯანელების და სომხების თემებში ქალებს უაღრესად შეზღუდული აქვთ რეპროდუქციულ თემებზე გადაწყვეტილების დამოუკიდებლად მიღების შესაძლებლობა. მათ ნაცვლად, ასეთ საკითხებს, როგორც წესი, წყვეტენ ქმრები, დედამთილები და ქმრის ოჯახის სხვა, უფროსი ასაკის წევრები.

277. იძულებითი სტერილიზაცია კრიმინალიზებულია სისხლის სამართლის კოდექსის 133¹-ე მუხლის თანახმად. იგი მოიცავს წინასწარი თანხმობის გარეშე პირისთვის ისეთი ოპერაციის ან მანიპულაციის ჩატარებას, რომლის მიზანიც არის ამ პირის რეპროდუქციის უნარის მოშლა და ისჯება თავისუფლების აღკვეთით, ვადით - ორიდან ექვს წლამდე. იგივე ქმედება, ჩადენილი ჯგუფურად, დამნაშავესთვის წინასწარი შეცნობით არასრულწლოვნის, უმწეო მდგომარეობაში მყოფის, შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირის ან ორსული ქალის მიმართ, ან ჩადენილი არაერთგზის, ისჯება თავისუფლების აღკვეთით, ვადით - სამიდან შვიდ წლამდე. იგივე ქმედება, რომელმაც გამოიწვია სიცოცხლის მოსპობა ან სხვა მძიმე შედეგი, ისჯება თავისუფლების აღკვეთით, ვადით - შვიდიდან თერთმეტ წლამდე. უცნობია, ამ მუხლის საფუძველზე განხორციელდა თუ არა სამართლებრივი დევნა.

278. ხელისუფლების მიერ აღრიცხულ სტატისტიკურ მონაცემებზე დაყრდნობით, 2018-2021 წლებში უკანონო აბორტისა ან იძულებითი სტერილიზაციის შემთხვევებზე არ განხორციელებულა სამართლებრივი დევნა, არ ჩატარებულა გამოძიება და არ მომხდარა დაზარალებულის სტატუსის მინიჭება.

279. GREVIO საქართველოს ხელისუფლებას მოუწოდებს, სისხლის სამართლის კანონმდებლობაში შემოიტანოს იძულებითი აბორტი დანაშაულად, როგორც ეს განმარტებულია კონვენციის 39-ე მუხლით და უზრუნველყოს ასეთ შემთხვევებზე ეფექტიანი სამართლებრივი დევნა.

8. სექსუალური შვიწროება (მუხლი 40)

280. საქართველოში სექსუალური შვიწროების თაობაზე დებულებებს რამდენიმე კანონი შეიცავს. დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ კანონის თანახმად, სექსუალური შვიწროება არის სექსუალური ხასიათის ნებისმიერი არასასურველი სიტყვიერი, არასიტყვიერი ან ფიზიკური ქცევა, რომელიც მიზნად ისახავს ან იწვევს პირის ღირსების შელახვას ან მისთვის დამაშინებელი, მტრული, დამამცირებელი, ღირსების შემლახველი ან შეურაცხმყოფელი გარემოს შექმნას. იგი განიხილება დისკრიმინაციის ფორმად და, შესაბამისად, აკრძალულია ცხოვრების ყველა იმ სფეროში, რომლებსაც კანონი არეგულირებს.

119. 133-ე მუხლის თანახმად, უკანონო აბორტი ისჯება საზოგადოებისთვის სასარგებლო შრომით ან ოციდან სამას საათამდე ვადით ან შინაპატიმრობით ექვსი თვიდან ორ წლამდე ვადით ანდა თავისუფლების აღკვეთით ერთიდან ორ წლამდე ვადით. 120. „სექსუალური და რეპროდუქციული ჯანმრთელობის და უფლებების საკითხებზე ეროვნული კვლევა“, სახალხო დამცველის ანგარიში.

281. 2019 წლიდან სექსუალურ შევიწროებას ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსი (მუხლი 166¹) განმარტავს შემდეგნაირად: საზოგადოებრივ ადგილებში პირის მიმართ არასასურველი სექსუალური ხასიათის ქცევა, რომელიც მიზნად ისახავს ან/და იწვევს მისი ღირსების შელახვას და ქმნის მისთვის დამაშინებელ, მტრულ, დამამცირებელ, ღირსების შემლახველ ან შეურაცხმყოფელ გარემოს. ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსის მიზნებისთვის, სექსუალური ხასიათის ქცევად მიიჩნევა სექსუალური ხასიათის ფრაზების თქმა ან/და მიმართვა, გენიტალიების ჩვენება ან/და სექსუალური ხასიათის სხვა ნებისმიერი არასიტყვიერი ფიზიკური ქცევა. GREVIO აღნიშნავს, რომ ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსში აღწერილ ქცევას უფრო ვიწრო ფარგლები აქვს, ვიდრე კონვენციის მე-40 მუხლით გათვალისწინებულ განმარტებას (ფიზიკური ქცევა შემოიფარგლება მხოლოდ გენიტალიების ჩვენებით).¹²¹ სექსუალური შევიწროება იწვევს დაჭარიმებას 300 ლარის ოდენობით, განმეორებით ჩადენის შემთხვევაში ჯარიმას 500 ლარის ოდენობით ან გამასწორებელ სამუშაოებს 1 თვემდე ვადით. ამავე ქმედების ჩადენა სამართალდარღვევისთვის წინასწარი შეცნობით არასრულწლოვნის, ორსულის, უმწეო მდგომარეობაში მყოფის, შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირის მიმართ ან არასრულწლოვნის თანდასწრებით გამოიწვევს დაჭარიმებას 500-იდან 800 ლარამდე ოდენობით, განმეორების შემთხვევაში - 800-იდან 1000 ლარამდე ოდენობით (€220 - €276) ან თავისუფლების აღკვეთას 10 დღის ვადით.

282. GREVIO კმაყოფილებით აღნიშნავს, რომ სექსუალური შევიწროების ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევად მიჩნევის შემდეგ სახელმწიფო ორგანოებმა ჩაატარეს ცნობიერების ასამაღლებელი და საინფორმაციო კამპანიები. ერთ-ერთი თემატური სამუშაო ჯგუფი, რომელიც უწყებათაშორისი კომისიის ფარგლებში შეიქმნა, შეეხება ანგარიშვალდებულების მექანიზმების განხორციელებას და სექსუალური შევიწროების აღმოფხვრას საჯარო სექტორში. ხელისუფლების განცხადებით, მნიშვნელოვანი ძალისხმევა იყო განუღივრებელი კანონის განხორციელების უზრუნველსაყოფად, რაც მოიცავდა სექსუალური შევიწროების შემთხვევებზე რეაგირების მექანიზმების დანერგვას საჯარო უწყებებში. ამის შემდგომ ჩატარდა საინფორმაციო კამპანია, მათ შორის, მექანიზმის პოპულარიზაციის მიზნით. ამ მხრივ, აღსანიშნავია ინიციატივა, რომელიც გულისხმობდა ტრენინგს სექსუალური შევიწროების შემთხვევების მსხვერპლებზე/დაზარალებულზე ორიენტირებული მიდგომით გამოძიების შესახებ. ტრენინგი 2020 წელს საჯარო და კერძო სექტორის იმ წარმომადგენლებისთვის ჩატარდა, რომლებიც დაინტერესებულნი იყვნენ სექსუალური შევიწროების შესახებ საჩივრების განხილვის შიდა მექანიზმების დანერგვით.

283. ამ ძალისხმევის მიუხედავად, ქალთა უფლებებზე მომუშავე ორგანიზაციებმა GREVIO-ს მიაწოდეს ინფორმაცია, რომ კვლავ დაბალია საზოგადოების ცნობიერება სექსუალური შევიწროებისა და მსხვერპლთათვის ხელმისაწვდომი დაცვის მექანიზმების შესახებ. გარდა ამისა, როგორც ჩანს, ეს კანონები პრაქტიკაში სათანადოდ არ ხორციელდება, რადგან სამართალდამცავი უწყებები და სასამართლო არ გამოირჩევიან მგრძობიარე მიდგომით სექსუალური შევიწროების საქმეების განხილვისას.¹²² ამასთანავე, სექსუალური შევიწროების შემთხვევების უმრავლესობა არ აღირიცხება ეროვნულ სტატისტიკურ მონაცემებში, ხოლო სექსუალური შევიწროების ჩამდენი პირების მიმართ რეაგირება უმეტესად მხოლოდ გაფრთხილებით შემოიფარგლება.¹²³ დაბალია სექსუალური შევიწროების შემთხვევების შეტყობინების მაჩვენებელი, ხოლო მსხვერპლები, რომლებიც ასეთი ფაქტების შესახებ აცხადებენ, საზოგადოების უარყოფით რეაქციას აწყდებიან, ასევე, შესაძლოა, მათ მიმართ აღიძრას სარჩელი „ცილისწამების“ გამო.¹²⁴ სახალხო დამცველის ყოველწლიური ანგარიშის თანახმად, მსხვერპლთა მიერ შეტყობინების დაბალი მაჩვენებელი, ძირითადად, გამოწვეულია ფართო საზოგადოებაში არსებული დამოკიდებულებებით, რომლის თანახმადაც, სექსუალური შევიწროება არის სოციალურად მისაღები ქცევა და თავად მსხვერპლები ახდენენ მის პროვოცირებას. ეს დამოკიდებულება უარყოფით გავლენას ახდენს ქალებზე, რადგან ისინი თავს იდანაშაულებენ და ცდილობენ, ინციდენტი არ გახდეს საჯარო.¹²⁵

284. GREVIO საქართველოს ხელისუფლებას მტკიცედ მოუწოდებს, ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსში სექსუალური შევიწროების განმარტება შეუსაბამოს სტამბოლის კონვენციის მე-40 მუხლში წარმოდგენილ ფორმულირებას, არსებული განმარტების

121. სტამბოლის კონვენციის განმარტებითი ანგარიშის 208-ე პუნქტის თანახმად, ფიზიკური ქცევა აღნიშნავს ნებისმიერი სახის სექსუალურ ქმედებას მოძალადის მხრიდან და, შესაძლოა, მოიცავდეს მსხვერპლის სხეულთან კონტაქტს.
122. იხ. NGO submission by Association Hera XXI, გვ. 5.
123. იხ. NGO submission by the Coalition for Equality and others, გვ. 27.
124. იხ. NGO submission by Equality Now and partners, გვ. 9.
125. სახალხო დამცველის ანგარიში საქართველოში ადამიანის უფლებათა და თავისუფლებათა დაცვის მდგომარეობის შესახებ, გვ. 99.

მოქმედების ფარგლების გაფართოებით და უზრუნველყოს ამ დებულების განხორციელება ყველა შესაბამისი სპეციალისტისა და ფართო საზოგადოების ცნობიერების ამაღლების გზით.

9. სანქციები და ზომები (მუხლი 45)

285. საქართველოში სასამართლოს მიერ გამოყენებული სასჯელების სახეების შესახებ მოპოვებულ ინფორმაციაზე დაყრდნობით, GREVIO შეშფოთებით მიუთითებს ქალთა მიმართ ძალადობის საქმეებში მოსამართლეთა მხრიდან ხშირად პირობითი მსჯავრისა ან ღმობიერი სასჯელების გამოყენების ტენდენციაზე, განსაკუთრებით, ოჯახში ძალადობის და სექსუალური ძალადობის შემთხვევებში.

286. 2017-2018 წლებში მიღებული გადაწყვეტილებების ანალიზზე დაყრდნობით,¹²⁶ რომელიც ადვოკატთა ასოციაციამ ჩაატარა,¹²⁷ გამოვლინდა, რომ არასაპატიმრო სასჯელები გამოყენებული იყო 222-იდან 157 შემთხვევაში, რომლებშიც სასამართლომ გამამტყუნებელი განაჩენი გამოიტანა (71%). მაგალითად, 2017 წელს დამნაშავედ ცნობილი 100 ბრალდებულიდან სასამართლომ პირობითი მსჯავრი შეუფარდა 41 პირს, პირობითი მსჯავრთან ერთად საზოგადოებისთვის სასარგებლო შრომა - 19-ს, ხოლო თავისუფლების აღკვეთა - მხოლოდ 13-ს. საზოგადოებისთვის სასარგებლო შრომა შეეფარდა 9 ბრალდებულს და მხოლოდ 18-ის მიმართ იყო გამოყენებული თავისუფლების აღკვეთა კონკრეტული ვადით (სრულად პენიტენციურ დაწესებულებაში მოხდით), პირობითი მსჯავრის ან დამატებითი სასჯელების გარეშე.

287. გაუპატიურების და პირის სხეულში სექსუალური ხასიათის შეღწევის ან სექსუალური ხასიათის სხვაგვარი ქმედების იძულების დანაშაულების სიმძიმის მიუხედავად, სისხლის სამართლის კოდექსის 139-ე მუხლი ითვალისწინებს არაპროპორციულად მსუბუქ სასჯელებს (მინიმალური სასჯელია ჯარიმა, მაქსიმალური კი - თავისუფლების აღკვეთა ხუთი წლის ვადით). ზოგ შემთხვევაში, პირობითი მსჯავრი შეეფარდებათ სექსუალური ძალადობის ჩამდენ პირებს, რომლებიც აღიარებენ „ნაკლებად მძიმე დანაშაულს“ და/ან თანამშრომლობენ საგამოძიებო ორგანოებთან,¹²⁸ ხოლო საპატიმრო სასჯელი გამოიყენება იშვიათ შემთხვევებში.¹²⁹

288. GREVIO აგრეთვე აღნიშნავს, რომ სისხლის სამართლის კოდექსის 55-ე მუხლის თანახმად, სასამართლოს შეუძლია, დანიშნოს სისხლის სამართლის კოდექსის შესაბამისი მუხლით დაწესებული სასჯელის ზომის უდაბლეს ზღვარზე ნაკლები სასჯელი ან სხვა, უფრო მსუბუქი სახის სასჯელი, თუ მხარეებს შორის დადებულია საპროცესო შეთანხმება. ქალთა უფლებების დამცველი ორგანიზაციების მიერ წარმოდგენილ ინფორმაციაზე დაყრდნობით, საპროცესო შეთანხმების გამოყენება ხდება გაუპატიურების და სექსუალური ძალადობის შემთხვევებშიც კი, განსაკუთრებით, როდესაც დანაშაული ჩადენილია არასრულწლოვნის მიმართ, ქორწინების მიზნით (სისხლის სამართლის კოდექსის მუხლი 140), რაც ხშირად იწვევს ჯარიმების შეფარდებას, საპატიმრო სასჯელის ნაცვლად.¹³⁰ ქალის ცოლად მოყვანის მიზნით გატაცების შედეგად ჩადენილი გაუპატიურება ხშირად არ განიხილება გაუპატიურებად, თუ მსხვერპლმა მოძალადეს არ გაუწია ფიზიკური წინააღმდეგობა და არ არსებობს ფიზიკური წინააღმდეგობის დამადასტურებელი მატერიალური მტკიცებულება.¹³¹ ასეთ ღმობიერ სასჯელს არ აქვს შემაკავებელი ეფექტი, არც პროპორციულია და არც ახალი დანაშაულის თავიდან აცილებას უზრუნველყოფს. GREVIO მიუთითებს, რომ გაუპატიურებისა და სექსუალური ძალადობის ყველა ფორმასთან დაკავშირებით სისხლის სამართლის პასუხისმგებლობა გამომდინარეობს თანხმობის არარსებობიდან, იმის მიუხედავად არსებობს თუ არა ფიზიკური ძალის გამოყენების მტკიცებულება. შესაბამისად, მას

126. საქართველოს სასამართლოების მიერ მიღებული 131 გადაწყვეტილების ანალიზზე დაყრდნობით (2018 წ.), გამამართლებელი განაჩენი დადგა 7 საქმეში, ხოლო გამამტყუნებელი - 124 საქმეში. ამ 124 საქმეში ბრალდებულებს შეეფარდათ შემდეგი სასჯელები: 64 შემთხვევაში - მხოლოდ პირობითი მსჯავრი; 9 შემთხვევაში - პირობითი მსჯავრი და საზოგადოებისთვის სასარგებლო შრომა, დამატებითი სასჯელის სახით; 7 შემთხვევაში - თავისუფლების აღკვეთა; 17 შემთხვევაში - საზოგადოებისთვის სასარგებლო შრომა; ხოლო 27 შემთხვევაში - თავისუფლების აღკვეთა ფიქსირებული ვადით, პირობითად ჩათვლისა და რაიმე დამატებითი სასჯელის გარეშე.

127. ოჯახში და ქალთა მიმართ ძალადობის აქტუალური საკითხები, საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაციის ანგარიში, გამოქვეყნდა 2019 წელს.

128. სსკ-ის 63-ე მუხლის მე-3 პუნქტის თანახმად: „თუ მსჯავრდებულმა ჩაიდინა განზრახი ნაკლებად მძიმე ან გაუფრთხილებელი დანაშაული და იგი აღიარებს დანაშაულს ან/და თანამშრომლობს გამოძიებასთან, სასამართლო უფლებამოსილია, დაადგინოს, რომ დანიშნული სასჯელი ჩაითვალოს პირობითად, თუ მსჯავრდებულმა წარსულში ნასამართლევი არ ყოფილა განსაკუთრებით მძიმე ან განზრახი მძიმე დანაშაულის ჩადენისათვის“.

129. იხ. NGO submission by the Coalition for Equality and others, გვ. 15-16.

130. Ibid.

131. სახალხო დამცველის ანგარიში საქართველოში ადამიანის უფლებათა და თავისუფლებათა დაცვის მდგომარეობის შესახებ, გვ. 159.

უნდა მოჰყვებოდეს შემაკავებელი ეფექტის მქონე სანქციების გამოყენება.

289. ანალოგიურად შემაშფოთებელია ის ფაქტი, რომ მოსამართლეები ქალთა მიმართ ძალადობის უაღრესად მძიმე დანაშაულის დროსაც კი ითვალისწინებენ კანონით განსაზღვრულ ზოგად შემამსუბუქებელ გარემოებებს (სისხლის სამართლის კოდექსის 53-ე მუხლის მე-3 პუნქტი). ხელმისაწვდომ ინფორმაციაზე დაყრდნობით, საქართველოში, ისეთი ფაქტორები, როგორცაა მოძალადის პიროვნება, დადებითი ქცევის ისტორია, ნასამართლობის არქონა, მისი განზრახვა ანაზღაუროს ზიანი ან შეურიგდეს დაზარალებულს მისთვის ბოდიშის მოხდით ან მისი ცოლად მოყვანით, ხშირად შემამსუბუქებელ გარემოებებად მიიჩნევა, რაც იწვევს სასჯელის შემსუბუქებას და უარყოფითად აისახება მოძალადეთა ანგარიშვალდებულებაზე.¹³²

290. გარდა ამისა, პრაქტიკაში მოსამართლეები სასჯელის დანიშვნისას ხშირად არ იყენებენ ხელმისაწვდომი სასჯელების სრულ სპექტრს. საქართველოში 2018 წელს სხვადასხვა სასამართლოს მიერ მიღებული გადაწყვეტილებების ანალიზმა გამოავლინა,¹³³ რომ, საპატიმრო სასჯელთან ერთად, მოსამართლეთა მხოლოდ მცირე რაოდენობა (36%) აკისრებდა მსჯავრდებულს დამატებით ვალდებულებებს, როგორცაა მსხვერპლთან კონტაქტის აკრძალვა, კომუნიკაციის შეზღუდვა, მსჯავრდებულის მეთვალყურეობა ან ზედამხედველობა.

291. **პატივს სცემს რა სასამართლოს დამოუკიდებლობის პრინციპს, GREVIO საქართველოს ხელისუფლებას დაჟინებით მოუწოდებს, უზრუნველყოს, რომ ქალთა მიმართ ძალადობის და ოჯახში ძალადობის შემთხვევებში დანიშნული სასჯელები შეესაბამებოდეს დანაშაულის სიმძიმეს და ჰქონდეს შემაკავებელი ეფექტი, ხოლო მოსამართლეებმა გამოიყენონ საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსით გათვალისწინებული სასჯელების სრული სპექტრი.**

10. დამამძიმებელი გარემოებები (მუხლი 46)

292. GREVIO კმაყოფილებით აღნიშნავს, რომ სტამბოლის კონვენციის 46-ე მუხლით გათვალისწინებული თითქმის ყველა დამამძიმებელი გარემოება წარმოდგენილია ქართულ კანონმდებლობაში.

293. დამამძიმებელი გარემოებების უმრავლესობა დანაშაულთა შემადგენელი ელემენტებია და იწვევს უფრო მძიმე დანაშაულებად მათ დაკვალიფიცირებას, შესაბამისად, უფრო მკაცრი სასჯელების გამოყენებას. დანაშაულის განმეორებით ჩადენა, დანაშაულის ჩადენა ორი ან მეტი პირის მიერ, ერთობლივად, დანაშაული, რომელსაც წინ უსწრებს ან ჩადენილია განსაკუთრებული სისასტიკით, იარაღის გამოყენებით ან იარაღის გამოყენების მუქარით, დანაშაული, რომელიც მძიმე ფიზიკურ ან ფსიქოლოგიურ ზიანს აყენებს მსხვერპლს, მოძალადის წარსული ნასამართლობა მსგავსი სახის დანაშაულთან დაკავშირებით - მიჩნეულია დამამძიმებელ გარემოებებად სისხლის სამართლის კოდექსის სხვადასხვა მუხლით.¹³⁴

294. სტამბოლის კონვენციის რატიფიკაციის შემდგომ ცვლილებები შევიდა საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსში. მას დაემატა სპეციალური დებულება, მუხლი 53¹, რომლის თანახმადაც, სასამართლოებს მოეთხოვებათ სასჯელის დამძიმება, თუ დანაშაული ჩადენილია დისკრიმინაციის ნიშნით შეუწყნარებლობის მოტივით (პუნქტი 1).¹³⁵ დისკრიმინაციის ერთ-ერთი ნიშანია გენდერი, რომელიც შესაძლებელს ხდის ქალთა მიმართ ძალადობის სხვადასხვა გამოვლინებისას გენდერული ასპექტის მხედველობაში მიღებას. დანაშაულის ჩადენა ოჯახის ერთი წევრის მიერ ოჯახის სხვა წევრის მიმართ, უმწეო მდგომარეობაში მყოფის, არასრულწლოვნის მიმართ ან მისი თანდასწრებით, განსაკუთრებული სისასტიკით, იარაღის გამოყენებით ან იარაღის

132. იხ. თამარ დეკანოზიძე, „ქალთა მიმართ სექსუალური ძალადობის დანაშაულებზე მართლმსაჯულების განხორციელება საქართველოში“, სახალხო დამცველის ოფისი, 2020, გვ. 30-32.

133. ოჯახში და ქალთა მიმართ ძალადობის აქტუალური საკითხები, საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაციის ანგარიში, გამოქვეყნდა 2019 წელს.

134. მაგალითად, მუხლები, რომლებიც შეეხება სექსუალური ძალადობის დანაშაულებს (127-139), მოიცავს დამამძიმებელ გარემოებებს: ჯანმრთელობის მძიმე დაზიანება და სხვა მძიმე შედეგები; დანაშაულის განმეორებით ჩადენა; სსკ-ის 128-ე-141-ე მუხლებით გათვალისწინებული რომელიმე დანაშაულის წარსულში ჩადენა მოძალადის მიერ; დანაშაულის ჩადენა ორი ან მეტი ადამიანის მიერ, რომლებიც ერთად მოქმედებდნენ; დანაშაულის განსაკუთრებული სისასტიკით ჩადენა.

135. დანაშაულის ჩადენა რასის, კანის ფერის, ენის, სქესის, სექსუალური ორიენტაციის, გენდერის, გენდერული იდენტობის, ასაკის, რელიგიის, პოლიტიკური ან სხვა შეხედულების, შეზღუდული შესაძლებლობის, მოქალაქეობის, ეროვნული, ეთნიკური ან სოციალური კუთვნილების, წარმოშობის, ქონებრივი ან წოდებრივი მდგომარეობის, საცხოვრებელი ადგილის ან დისკრიმინაციის შემცველი სხვა ნიშნით შეუწყნარებლობის მოტივით - არის პასუხისმგებლობის დამამძიმებელი გარემოება ამ კოდექსით გათვალისწინებული ყველა შესაბამისი დანაშაულისთვის.

გამოყენების მუქარით, სამსახურებრივი მდგომარეობის გამოყენებით - არის პასუხისმგებლობის დამამძიმებელი გარემოებები, რომლებსაც ითვალისწინებს შესწორებული 53¹-ე მუხლის მე-2 პუნქტი.

295. 2017-2019 წლებში ჩადენილი სექსუალური ძალადობის შემთხვევების შესწავლის შედეგად გამოვლინდა, რომ მოსამართლეები არ იყენებენ ან იშვიათად იყენებენ სისხლის სამართლის კოდექსის 53¹-ე მუხლით გათვალისწინებულ დამამძიმებელ გარემოებებს.¹³⁶ მაგალითად, გენდერული მიკერძოების მოტივი ან დანაშაულის ჩადენა ოჯახის ერთი წევრის მიერ ოჯახის სხვა წევრის მიმართ არ განიხილება დამამძიმებელ გარემოებად სასჯელის დანიშვნისას (იმის მიუხედავად, რომ ხუთ საქმეში დანაშაული ჩადენილი იყო ყოფილი მეუღლისა ან პარტნიორის მიერ, ხოლო ორ საქმეში - „ოჯახის შექმნის“ მიზნით). თუმცა, GREVIO კმაყოფილებით აღნიშნავს, რომ მნიშვნელოვანი პროგრესი შეინიშნება ბოლო წლებში პროკურორების მხრიდან გენდერის ნიშნით შეუწყნარებლობის მოტივის გამოვლენის კუთხით. კერძოდ, 2021 წელს 732 მოძალადის მიმართ განხორციელდა სამართლებრივი დევნა გენდერის ნიშნით შეუწყნარებლობის მოტივით ჩადენილ დანაშაულთან დაკავშირებით, ხოლო 2020 წელს მათი რაოდენობა იყო 208.¹³⁷

296. ამასთანავე, ხშირად არ გამოიყენება დამამძიმებელი გარემოებების სრული სპექტრი და ხდება სასჯელების შემსუბუქება. GREVIO მიუთითებს მოსამართლეთა აუცილებელი მომზადებისა და სტამბოლის კონვენციის დებულებების სრულად გათვალისწინების გადაუდებელ საჭიროებაზე. წინააღმდეგ შემთხვევაში, შეუძლებელი იქნება დამამძიმებელი გარემოებების გამოყენების კუთხით არსებული ხარვეზების აღმოფხვრა.

297. GREVIO საქართველოს ხელისუფლებას მოუწოდებს, მიიღოს სათანადო ზომები, რათა სტამბოლის კონვენციის 46-ე მუხლში წარმოდგენილი ყველა დამამძიმებელი გარემოება პრაქტიკაში ეფექტიანად იყოს გამოყენებული სასამართლოს მიერ.

11. დავების მოგვარებასთან დაკავშირებული სავალდებულო ალტერნატიული პროცესების ან განაჩენის გამოტანის აპრიალიზაცია (მუხლი 48)

298. საქართველოს კანონმდებლობა არ ითვალისწინებს სავალდებულო მედიაციას საოჯახო დავებთან დაკავშირებით, რომლებიც შეეხება მშობლის უფლებებს ან შვილად აყვანას. ამასთანავე, „მედიაციის შესახებ“ კანონის თანახმად, ცნობასა და აღსრულებას არ ექვემდებარება საერთაშორისო სამედიაციო მორიგება, რომელიც დადებულია საზღვარგარეთ საოჯახო დავებთან დაკავშირებით (მუხლი 13²).

299. რაც შეეხება სისხლის სამართლის პროცესს, დავის ალტერნატიული გზით გადაწყვეტა არ არის სავალდებულო, თუმცა სასამართლო მას საკმაოდ ხშირად იყენებს.¹³⁸ საპროცესო შეთანხმებები და განრიდებები ოჯახში ძალადობისა და ქალთა მიმართ ძალადობის შემთხვევებში, დანაშაულის სიმძიმის მიუხედავად, არც თუ იშვიათია საქართველოში.¹³⁹ სასამართლოს მიერ ადრეულ ასაკში ქორწინებასთან დაკავშირებით მიღებული რამდენიმე გადაწყვეტილების ანალიზმა გამოავლინა, რომ იმ საქმეების უმეტესობაში, რომლებიც შეეხება ზრდასრულის მიერ სექსუალური ხასიათის შეღწევას თექვსმეტი წლის ასაკს მიუღწევლის სხეულში (სსკ-ის მუხლი 140), საპროცესო შეთანხმება გაფორმდა.¹⁴⁰ ამავე ანალიზის თანახმად, 2018 წელს ოჯახში ძალადობის შემთხვევებში საპროცესო გარიგების გაფორმების მაჩვენებელი, 2017 წელთან შედარებით, შემცირდა. კერძოდ, 2017 წელს საპროცესო შეთანხმება გაფორმდა 36 საქმეში (37%) 98 საქმიდან, რომლებშიც გამამტყუნებელი განაჩენი იყო გამოტანილი, ხოლო 2018 წელს - 124-იდან მხოლოდ 17 საქმეში (14%). აღნიშნული ტენდენცია მიუთითებს ოჯახში ძალადობასთან მიმართებით სახელმწიფო პოლიტიკის გამკაცრებაზე.¹⁴¹ იმავდროულად, პროკურატურაში სისხლის სამართლის პოლიტიკის ერთგვაროვანი

136. 2020 წელს, სახალხო დამცველის ოფისისა და ევროპის საბჭოს მიერ ჩატარებული კვლევის ფარგლებში, შესწავლილი იყო სექსუალური ძალადობის შემთხვევები 2017-2019 წლებში.

137. იხ. პროკურატურის ყოველწლიური ანგარიში, 2021 წ. გვ. 6, <https://pog.gov.ge/uploads/2ab01e8b-saqarTvelos-prokuraturis-2021-wlis-saqminaobis-angarishi.pdf>

138. სსსკ-ის 209-ე-218-ე მუხლების თანახმად, პროკურორი აფორმებს საპროცესო გარიგებას ბრალდებულთან და მოსამართლე ამტკიცებს მას.

139. გურჯაანის რაიონულ სასამართლოში 23 საქმიდან მხოლოდ 3 განიხილეს არსებითად, ხოლო დარჩენილ 20 საქმეში გაფორმდა საპროცესო გარიგება.

140. 2017 წელს ამ დანაშაულთან დაკავშირებით მიღებული იყო 8 გადაწყვეტილება, რვავე ბრალდებულმა გააფორმა საპროცესო გარიგება; 2018 წელს განხილული იყო 8 საქმე, საპროცესო გარიგება გაფორმდა 4 ბრალდებულთან. აღსანიშნავია, რომ არცერთ საქმეში არ ყოფილა შეფარდებული საპატიმრო სასჯელი.

141. ოჯახში და ქალთა მიმართ ძალადობის აქტუალური საკითხები, საიას ანგარიში, 2019 წ.

გამოყენების უზრუნველსაყოფად, შემუშავდა სახელმძღვანელო წესები, რომლებიც ადგენს განრიდებისა ან საპროცესო გარიგების შეთავაზებისას გასათვალისწინებელ კრიტერიუმებს.

300. **GREVIO საქართველოს ხელისუფლებას მტკიცედ მოუწოდებს, მიიღოს ზომები, რათა ქალთა მიმართ ძალადობის შემთხვევებში არ იყოს გამოყენებული საპროცესო შეთანხმება, თუ მსხვერპლს თავისუფალი ნების საფუძველზე არ გამოუხატავს თანხმობა ამის თაობაზე, იმ ძალთა დისბალანსის გათვალისწინებით, რომელიც არსებობს მსხვერპლსა და მოძალადეს შორის. ამასთანავე, უზრუნველყოს კონვენციის მოქმედების სფეროში შემავალი ძალადობის მსხვერპლი ყველა ქალის ინფორმირება, რომ სისხლის სამართლის პროცესში დავების ალტერნატიული გადაწყვეტა სავალდებულო მოთხოვნა არ არის.**

VI. გამოძიება, სისხლისსამართლებრივი დევნა, საპროცესო კანონმდებლობა და დაცვითი ზომები

301. სრული ანგარიშვალდებულება ქალთა მიმართ ძალადობის ყველა შემთხვევასთან დაკავშირებით მოითხოვს ადეკვატურ რეაგირებას სამართალდამცავი უწყებებისა და მართლმსაჯულების სისტემის მხრიდან. სტამბოლის კონვენციის VI თავი ადგენს ზომებს კონვენციის მოქმედების სფეროში შემავალი ძალადობის სხვადასხვა ფორმის სისხლისსამართლებრივი გამოძიების, დევნისა და დამნაშავეთა დასჯის უზრუნველსაყოფად.

ა. ზოგადი ვალდებულებები, მყისიერი რეაგირება, პრევენცია და დაცვა (მუხლები 49 და 50)

302. ქალთა მიმართ ძალადობაზე რეაგირების ძირითადი პრინციპია სწრაფი და ეფექტიანი გამოძიება, ასევე სასამართლო პროცესი, რომელიც ეფუძნება დანაშაულთა ტიპების გენდერული ბუნების გაცნობიერებას და უზრუნველყოფს მსხვერპლის უფლებების გათვალისწინებას ყველა ეტაპზე.

1. სამართალდამცავი ორგანოებისთვის შეტყობინება, მყისიერი რეაგირება და გამოძიება

303. ინსტიტუციურ დონეზე ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის შემთხვევებზე რეაგირების გასაუმჯობესებლად 2018 წლის იანვარში შსს-მ შექმნა ადამიანის უფლებათა დაცვის დეპარტამენტი, რომელსაც ამჟამად ეწოდება ადამიანის უფლებათა დაცვისა და ხარისხის მონიტორინგის დეპარტამენტი. მას ევალება გამოძიებების მონიტორინგი. დეპარტამენტის მთავარი ამოცანაა, უზრუნველყოს ოჯახში ძალადობისა და ქალთა მიმართ ძალადობის სხვადასხვა ფორმის ეფექტიანი გამოძიება და დროული რეაგირება, მათ შორის, სექსუალური ძალადობის, დისკრიმინაციული ნიშნით შეუწყნარებლობის მოტივით ჩადენილი და სიძულვილით მოტივირებული დანაშაულების შემთხვევებში. კერძოდ, დეპარტამენტი ახდენს სისტემაში არსებული ხარვეზების იდენტიფიცირებას და იღებს შესაბამის ზომებს მათ აღმოსაფხვრელად. ხელისუფლების განცხადებით, დეპარტამენტის მიერ განხორციელებული ყოველდღიური მონიტორინგის შედეგად, 2018 და 2019 წლებში მნიშვნელოვნად გაიზარდა იმ საქმეთა რაოდენობა, რომლებშიც გამოძიება დაიწყო, მაგალითად, დისკრიმინაციული ნიშნით შეუწყნარებლობის მოტივით ჩადენილ დანაშაულებზე.

304. გარდა ამისა, საქართველოს ხელისუფლებამ მნიშვნელოვანი ძალისხმევა გასწია ოჯახში ძალადობისა და სექსუალური ძალადობის შემთხვევებთან დაკავშირებით პოლიციისა და პროკურატურის პროცედურების სტანდარტიზების მიზნით, რასაც GREVIO მიესალმება. ადამიანის უფლებათა დაცვისა და ხარისხის მონიტორინგის დეპარტამენტმა შეიმუშავა გენდერული ძალადობის გამოძიების შესახებ გაიდლაინები, აგრეთვე რეკომენდაციები, რომლებიც შეეხება, მათ შორის, მსხვერპლთა დაკითხვას და მათი დაცვის ზომებს გამოძიების მიმდინარეობისას და მოძალადის ციხიდან გათავისუფლების შემდგომ, ასევე, გარკვეულ შემთხვევებში, დამცავი ორდერების სავალდებულო გამოცემას. მთავარმა პროკურატურამ გამოაქვეყნა და გაავრცელა სახელმძღვანელო წესები პროკურორებისთვის ოჯახში ძალადობისა და სექსუალური ძალადობის შემთხვევებთან დაკავშირებით. GREVIO მიიჩნევს, რომ განსაკუთრებით საინტერესოა გაიდლაინები პროკურორებისა და გამოძიებლებისთვის გენდერის ნიშნით შეუწყნარებლობის მოტივით ჩადენილი დანაშაულების ეფექტიანი პროცედურული ზედამხედველობის თაობაზე, რომლებიც შეიცავს ინსტრუქციებს, როგორ უნდა მოხდეს ამ მოტივის იდენტიფიცირება, გენდერული დანაშაულების გამოძიება, სამართლებრივი დევნა და დამამძიმებელი გარემოებების გამოყენება.

305. ხელისუფლების განცხადებით, 2018 წლის მაისის შემდეგ ოჯახში ძალადობის საქმეებს განიხილავენ ამ კუთხით საგანგებოდ მომზადებული პროკურორები და გამოძიებლები.¹⁴² სპეციალური სამმართველოების შექმნა, რომლებიც იმუშავებენ ოჯახში ძალადობის შემთხვევებზე, საწყის და უწყვეტ ხარისხიან სწავლებასთან ერთად, უზრუნველყოფს სამართალდამცავი ორგანოების თანამშრომელთა მხრიდან ამ საქმეების განხილვას სხვა ძალადობრივი ფაქტების

142. პროკურატურაში ოჯახში ძალადობის საქმეებზე მუშაობის სპეციალიზაცია აქვს 182 პროკურორს და 22 გამოძიებელს. მათ შორის, ქალი პროკურორების რაოდენობაა 80, ხოლო ქალი გამოძიებლების - 6.

მსგავსი გულმოდგინებით. გარდა ამისა, 2021 წლის აპრილიდან სექსუალური ძალადობის საქმეთა გამოძიებას და სამართლებრივ დევნას ახორციელებენ მხოლოდ გენერალური პროკურატურის ის პროკურორები და გამომძიებლები, რომლებმაც სექსუალური ძალადობის შესახებ სპეციალური მოსამზადებელი კურსი გაიარეს.¹⁴³ ამ სპეციალიზაციის მქონე გამომძიებლები და პროკურორები მუშაობენ არა მხოლოდ სექსუალური ძალადობის საქმეებზე, არამედ, ასევე, სხვა სისხლისსამართლებრივ საქმეებზე, რომლებიც მათ დაეწერებათ. ხელისუფლების განმარტებით, ეს განპირობებულია იმით, რომ სექსუალური დანაშაულების რაოდენობა საქართველოში არ საჭიროებს სპეციალიზებული საპროკურორო სერვისების დანერგვას. სამოქალაქო საზოგადოების წარმომადგენლები კი გამოხატავენ შეშფოთებას ამის გამო და აღნიშნავენ, რომ ამგვარი სიტუაცია ადამიანური რესურსების ნაკლებობის შედეგია, რაც იწვევს მაღალ დატვირთულობას და ამცირებს სექსუალური ძალადობის შემთხვევებზე განხორციელებული მართლმსაჯულების ეფექტიანობას.

306. პოზიტიური ცვლილებებისა და ხელისუფლების ძალისხმევის მიუხედავად, რამაც ოჯახში ძალადობისა და სექსუალური ძალადობის ფაქტების შეტყობინების მაჩვენებლის ზრდა განაპირობა, კვლავ მაღალია შემთხვევათა რაოდენობა, რომელთა შეტყობინებაც არ ხდება.¹⁴⁴ სახალხო დამცველისა და ქალთა უფლებების დამცველი ორგანიზაციების ანგარიშებში იკვეთება გამომძიებლებისა და პოლიციელების არამგრძნობიარე დამოკიდებულება და მსხვერპლთა მეორეული ვიქტიმიზაცია დაკითხვის პროცესში.¹⁴⁵ ქალს, რომელმაც ძალადობა განიცადა, მომხდარის მოყოლა, შესაძლოა, სულ მცირე, სამჯერ მოუწიოს, სანამ მის ახსნა-განმარტებას ჩაიწერენ. ამასთანავე, პოლიციის განყოფილებებში არსებული ინფრასტრუქტურა არ იძლევა კონფიდენციალური ან ანონიმური გასაუბრების შესაძლებლობას.¹⁴⁶ ხშირად მსხვერპლის დაკითხვა ხდება პოლიციის განყოფილების საერთო სივრცეში, სადაც აგრეთვე იმყოფებიან სხვა გამომძიებლები, მსხვერპლები და საქმესთან კავშირის არმქონე ადამიანები, რომლებსაც მარტივად შეუძლიათ მსხვერპლის ისტორიის მოსმენა. ხელისუფლების განმარტებით, განხორციელდა რეფორმები საგამოძიებო, საოლქო და საოპერაციო ფუნქციების გასამიჯნად, რაც უზრუნველყოფს მართლწესრიგის ოფიცრის მხრიდან ოჯახში ძალადობის ინციდენტებზე რეაგირებას.

307. GREVIO მიუთითებს, რომ კონვენციის 50-ე მუხლის თანახმად, მათ შრის საჭიროა, ადეკვატური რაოდენობის ქალი სამართალდამცავი ოფიცრების უზრუნველყოფა, მათ შორის, მაღალ საპასუხისმგებლო თანამდებობებზე. მართალია, საქართველოში გამომძიებლების და პროკურორების პოზიციებზე ქალების რაოდენობა გაიზარდა, თუმცა, როგორც GREVIO აღნიშნავს, ეს არ არის საკმარისი იმისთვის, რომ მსხვერპლებმა შეძლონ იმავე სქესის ოფიცრებთან ურთიერთობა შეტყობინების წარდგენისა ან გამოძიების პროცესში. 2019 წელს გამოცემული საქმიანობის აუდიტის ანგარიშის თანახმად, ქალი პატრულ-ინსპექტორების/უფროსი პატრულ-ინსპექტორების საშუალო მაჩვენებელი 3%-ია, ხოლო საოლქო ინსპექტორების/უფროსი საოლქო ინსპექტორების შემთხვევაში - 13%. ამავე ანგარიშის თანახმად, 58 საპატრულო ტერიტორიული ერთეულიდან 44-ში არ არიან ქალი პატრულ-ინსპექტორები/უფროსი პატრულ-ინსპექტორები, რაც იმას ნიშნავს, რომ საპატრულო ტერიტორიული ერთეულების 76%-ში ქალი პოლიციელები არ მუშაობენ; ისინი ასევე არ არიან წარმოდგენილნი კრიმინალური პოლიციის 418 ტერიტორიული ერთეულიდან 255-ში (61%). გარდა ამისა, როგორც ჩანს, იმ ტერიტორიულ ერთეულებშიც, სადაც ქალი პოლიციელები მუშაობენ, რაიმე განსაკუთრებული პრიორიტეტი არ ენიჭება გენდერულად დაბალანსებული ეკიპაჟის გაგზავნას ოჯახში ძალადობის შემთხვევებზე რეაგირებისთვის.¹⁴⁷

308. **GREVIO საქართველოს ხელისუფლებას მტკიცედ მოუწოდებს:**

- ა. **გააქტიუროს ძალისხმევა, რათა უზრუნველყოს სამართალდამცავი ორგანოების სწრაფი და სათანადო რეაგირება სტამბოლის კონვენციის მოქმედების სფეროში შემავალი ქალთა მიმართ ძალადობის ყველა ფორმაზე, საჭირო რესურსებით, ცოდნითა და საშუალებებით მათი აღჭურვის გზით;**

143. 2021 წელს სექსუალური ძალადობის შესახებ სპეციალიზებული მომზადება გაიარა 80-მა გამომძიებელმა და პროკურორმა პროკურატურიდან, 250-მა გამომძიებელმა - შსს-დან. 2021 წლის ნოემბერში სექსობრივი თავისუფლების და ხელშეუხებლობის წინააღმდეგ მიმართულ დანაშაულებზე სპეციალიზაცია ჰქონდა პროკურატურის 96 თანამშრომელს, მათ შორის, 22 მენეჯერს, 64 პროკურორს და 10 გამომძიებელს. ამ სპეციალისტებს შორის ქალი პროკურორების რაოდენობა იყო 38, ხოლო ქალი გამომძიებლების - 2.

144. შეფასებითი ვიზიტის დროს მოპოვებული ინფორმაცია.

145. სახალხო დამცველის ანგარიში საქართველოში ადამიანის უფლებათა და თავისუფლებათა დაცვის მდგომარეობის შესახებ, 2020, გვ. 157.

146. Ibid, გვ. 115.

147. აუდიტის ანგარიში, 2019 წ. გვ. 30.

- ბ. მიიღოს ზომები, რათა ნაახალისოს შეტყობინება და შეამციროს იმ ქალების ხელახალი ტრავმირება, რომლებიც პოლიციას ქალთა მიმართ ძალადობის ნებისმიერი ფორმის, მათ შორის, ინტიმური პარტნიორის მხრიდან ძალადობის, სექსუალური ძალადობისა და გაუპატიურების შესახებ ატყობინებენ. ეს ასევე უნდა მოიცავდეს პოლიციის განყოფილებების აღჭურვას საჭირო ადამიანური და ტექნიკური რესურსებით ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის შემთხვევებზე სათანადო რეაგირებისთვის;
- გ. გააგრძელოს ძალისხმევა სამართალდამცავ უწყებებში გენდერულად დაბალანსებული სამუშაო გარემოს უზრუნველსაყოფად, ქალი ოფიცრების რაოდენობის მნიშვნელოვნად გაზრდის გზით, რათა გარანტირებული იყოს მსხვერპლთა დახმარება და გამოკითხვა ქალი ოფიცრების მიერ.

2. ეფექტიანი გამოძიება და სამართლებრივი ღონისძიება

309. GREVIO განსაკუთრებული შეშფოთებით აღნიშნავს, რომ საქართველოს მართლმსაჯულების სისტემაში გავრცელებულია გამოძიებლების¹⁴⁸ და სხვათა სტერეოტიპული და დისკრიმინაციული დამოკიდებულებები, რაც ხშირად გენდერული ძალადობის მსხვერპლთათვის მართლმსაჯულების ხელმისაწვდომობის თვალსაზრისით მნიშვნელოვანი დამაბრკოლებელი ბარიერია. აღნიშნული მოიცავს მსხვერპლის დადანაშაულებას, გამოძიებისა და სასამართლო წარმოების პროცესში გენდერულად არამგრძობიარე დაკითხვას. ეს ასპექტები ვლინდება, მათ შორის, კვლევაში, რომლის ფარგლებშიც განხილულია სექსუალური ძალადობის 24 შემთხვევა.¹⁴⁹ კვლევის თანახმად, გამოძიებლები და ბრალდებულის ადვოკატები მსხვერპლებს უსვამენ არარელევანტურ და არამგრძობიარე კითხვებს, რომელთა მიზანია მსხვერპლის დისკრედიტაცია, დამცირება, მისი რეპუტაციისა და სანდოობის ეჭვქვეშ დაყენება. ეს კი ხელს უწყობს მსხვერპლის მეორეულ ვიქტიმიზაციას. მსხვერპლებს რამდენჯერმე სთხოვენ, გაიხსენონ ტრავმული გამოცდილების ერთი და იგივე დეტალები.¹⁵⁰ ამასთან დაკავშირებით შეშფოთება გამოხატეს სამოქალაქო საზოგადოების წარმომადგენელმა ექსპერტებმაც.¹⁵¹ ხელისუფლების ინფორმაციით, ბოლო წლებში სწავლების კუთხით განუღმმა ძალისხმევამ მნიშვნელოვნად გააუმჯობესა პოლიციელთა დამოკიდებულებები.

310. რაც შეეხება ოჯახში ძალადობის შემთხვევების გამოძიებას, GREVIO აღნიშნავს, რომ სამართალდამცავი და სასამართლო ორგანოები მკაცრ მოთხოვნებს აწესებენ მტკიცებულებებთან დაკავშირებით სექსუალური ძალადობის ფაქტის დასადაგენად.¹⁵² მიუხედავად იმისა, რომ საქართველოს კანონმდებლობის თანახმად, მტკიცებულებას არ აქვს წინასწარ განსაზღვრული ძალა (სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 82-ე მუხლის მე-2 პუნქტი) და უნდა შეფასდეს სისხლის სამართლის საქმესთან მისი რელევანტურობის, დასაშვებობის და უტყუარობის თვალსაზრისით (82-ე მუხლის პირველი პუნქტი), ხოლო სამართლებრივი დებულებები არ ითვალისწინებს რაიმე სავალდებულო მტკიცებულებას სექსუალური ძალადობის საქმეებში, პროკურატურა და სასამართლო კანონმდებლობის ინტერპრეტაციას ახდენენ იმგვარად, რომ საჭიროა ორი პირდაპირი მტკიცებულება, რომელსაც ბრალდება ან მსჯავრდება დაეფუძნება. სამოქალაქო საზოგადოების ინფორმაციით, ეს წესი პრაქტიკაში ფართოდ გამოიყენება. GREVIO შეშფოთებით აღნიშნავს, რომ ამგვარმა მიდგომამ, შესაძლოა, გამოიწვიოს მძიმე მტკიცებულებითი ტვირთის დაკისრება გაუპატიურების შემთხვევებში, ვინაიდან ეს წესი გამოიყენება არა მხოლოდ მსჯავრდებისთვის, არამედ, ასევე, ბრალის წასაყენებლად.¹⁵³ მიუხედავად იმისა, რომ გარკვეული გამონაკლისები შეიძლება არსებობდეს, GREVIO შეშფოთებულია, რომ ორი მტკიცებულების არსებობასთან დაკავშირებით ამ წესის გამოყენებას შეიძლება შედეგად მოჰყვეს მცირე შემთხვევებზე ბრალის წაყენება და, შემდგომში მსჯავრდება.

311. სექსუალური ძალადობის გავრცელების მიუხედავად, დაბალია ამ დანაშაულის შეტყობინების მაჩვენებელი, ხოლო მოძალადეების გასამართლება ხდება ამ საქმეების მხოლოდ მცირე ნაწილში. მაგალითად, ხელმისაწვდომ ინფორმაციაზე დაყრდნობით, 2017-2018 წლებში

148. სახალხო დამცველის ანგარიში – ფემციდის მონიტორინგის ანგარიში, 2017 წელს ჩადენილი სისხლის სამართლის საქმეების ანალიზი.

149. იხ. www.ombudsman.ge/res/docs/2020121613551130891.pdf მსგავსი ინფორმაცია მოპოვებულია შეფასებითი ვიზიტის დროს.

150. Ibid.

151. NGO submission by the Coalition for Equality and others, გვ. 19.

152. იხ. თამარ დეკანოზიძე, „ქალთა მიმართ სექსუალური ძალადობის დანაშაულებზე მართლმსაჯულების განხორციელება საქართველოში“, სახალხო დამცველის ოფისი, 2020, გვ. 30-32.

153. NGO submission by Equality Now and partners, გვ. 17 და 18.

გამოძიება დაიწყო ზრდასრული ქალის მიმართ სექსუალური ძალადობის ან მისი მცდელობის 123 შემთხვევაზე (სსკ-ის მუხლები 137-139). აქედან, ამავე პერიოდში, გამამტყუნებელი განაჩენი დადგა 20 საქმეზე, მოძალადეებს პატიმრობა მიესაჯათ მხოლოდ 15 შემთხვევაში, ხოლო გამოძიება შეწყდა 17 შემთხვევაში. დარჩენილ საქმეებში გამოძიება კვლავ მიმდინარეობდა.

312. გარდა ამისა, პრაქტიკაში სასამართლო-სამედიცინო ექსპერტიზის შედეგები გადამწყვეტ როლს ასრულებს სექსუალური ძალადობის საქმეებზე სამართლებრივი დევნის წარმოების კუთხით. იმის მიუხედავად, რომ შესაბამისი ორგანოები იძიებენ კონტექსტზე დაფუძნებულ ფაქტებსა და მტკიცებულებას, უმეტეს შემთხვევაში, სამართლებრივი დევნა და მსჯავრდება დაკავშირებულია საქმეებთან, რომლებშიც გამოვლინდა ფიზიკური დაზიანების კვალი და სექსუალურ აქტთან ასოცირებული ბიოლოგიური მასალები. ასეთი პრაქტიკა სექსუალური ძალადობის საქმეების მართლმსაჯულების სისტემიდან გადინების მაღალი მაჩვენებლის ერთ-ერთი ძირითადი მიზეზია. სწორედ ამის გამო, ბევრი საქმე სამართლებრივი დევნის ეტაპამდე ვერ მიდის.

313. მსხვერპლის სხეულის სასამართლო-სამედიცინო ექსპერტიზას ატარებს ლევან სამხარაულის სახელობის ეროვნული ექსპერტიზის ბიურო - ერთადერთი საჯარო უწყება, რომელსაც ეს უფლებამოსილება გააჩნია. მსგავსი სამედიცინო შემოწმება, ფაქტობრივად, ტრავმას აყენებს მსხვერპლებს, ვინაიდან ექსპერტთა უმრავლესობა კაცია. გარდა ამისა, მსხვერპლების მიერ მოწოდებული ინფორმაციით, მათ დიდხანს უწევთ ლოდინი (განსაკუთრებით, შაბათ-კვირას), ხოლო ექსპერტები არაეთიკურ და დამამცირებელ დამოკიდებულებას ავლენენ.¹⁵⁴

314. პრობლემაა ასევე სტერეოტიპები და მსხვერპლის საქალწულე აპკის მდგომარეობაზე დაყრდნობით ნეგატიური დასკვნების გაკეთება. საქალწულე აპკის დაზიანების არარსებობა ხშირად განაპირობებს დასკვნას, რომ სხეულში შეღწევა და გაუპატიურება არ მომხდარა. ზოგ შემთხვევაში, სასამართლო ექსპერტიზას ნიშნავენ პროკურორები ან მოსამართლეები, რათა დარწმუნდნენ, რომ მსხვერპლი „არ ცრუობს“. GREVIO შეშფოთებით აღნიშნავს, რომ, ამ კონტექსტში, მსხვერპლები ხშირად აწყდებიან მიკერძოებულ დამოკიდებულებებს, მათ არ ენდობიან, ადანაშაულებენ, უსვამენ არაეთიკურ და ზოგჯერ დამამცირებელ კითხვებს.

315. გარდა ამისა, მსხვერპლის სექსუალურ ისტორიასა და ქცევასთან დაკავშირებული მტკიცებულება დაშვებული უნდა იყოს მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ ეს რელევანტური და აუცილებელია, კონვენციის მოთხოვნის შესაბამისად. მიუხედავად ინსტრუქციებისა, რომლებსაც შეიცავს სახელმძღვანელო მითითებები „სექსობრივი თავისუფლებისა და ხელშეუხებლობის წინააღმდეგ მიმართულ დანაშაულთან ბრძოლის შესახებ“, რომლის თანახმადაც, მსხვერპლის ჩაცმულობამ და მისმა წინა სექსუალურმა გამოცდილებამ, სხვა საკითხებთან ერთად, არ უნდა იქონიოს გავლენა ინციდენტის შეფასებაზე, მსხვერპლის სექსუალურ ისტორიას ხშირად განიხილავენ ბრალდებულის ადვოკატები. მაგალითად, მოწმეებს უსვამენ კითხვებს მსხვერპლის მორალური თვისებების შესახებ, მათ შორის, მსხვერპლს სახლში მიჰყავდა თუ არა ბიჭები. ამასთანავე, კითხვები შეეხება მსხვერპლის ჩაცმულობას, რაც მიმართულია მისი მორალური თვისებების გამოკვლევაზე, არ არის რელევანტური საქმისთვის და მსხვერპლისთვის დამამცირებელია. გამოძიების შეწყვეტის შესახებ გადაწყვეტილებების ანალიზზე დაყრდნობით, რომელიც საქართველოს გენერალურმა პროკურატურამ წარმოადგინა, ორ საქმეში ყურადღება გამახვილდა მსხვერპლის წარსულ სექსუალურ ურთიერთობებზე სხვა პირებთან, თუმცა ეს არ იყო საჭირო ან რელევანტური იმ დანაშაულთან დაკავშირებით, რომლის გამოძიებაც მიმდინარეობდა, ან იმ ადამიანთან მიმართებით, რომლის ქმედებებიც განიხილებოდა.

316. რაც შეეხება იძულებით ქორწინებას, ხელისუფლების განცხადებით, გამოძიება იწყება იმ შემთხვევაში, თუ სამართალდამცავი უწყებები პოტენციური დანაშაულის შესახებ შეიტყობენ, მიუხედავად იმისა, რომ ხშირად მსხვერპლი და მისი ოჯახის წევრები უარყოფენ ძალადობას, ან მსხვერპლი უარს აცხადებს ახლო ნათესავის წინააღმდეგ ჩვენების მიცემაზე. გამოძიება, ძირითადად, იწყება სამართალდამცავი ორგანოებისთვის სახალხო დამცველის ოფისისა ან არასამთავრობო ორგანიზაციის მიერ შეტყობინების წარდგენის საფუძველზე. თავად მსხვერპლის მხრიდან საჩივრის შეტანის ფაქტი არ გამოვლენილა. თუმცა, ხელისუფლების ინფორმაციით, აღირიცხა შემთხვევები, როდესაც თავად მსხვერპლი ან მისი ნათესავები დაუკავშირდნენ პოლიციას. გამოძიება არ არის დამოკიდებული მხოლოდ სავარაუდო მსხვერპლის ან მოძალადის ჩვენებაზე, არამედ იგი ტარდება სრული და ამომწურავი ფორმით.

154. შეფასებითი ვიზიტის დროს მოპოვებული ინფორმაცია. ასევე, იხ. თავი IV, სექცია 25-ე მუხლის შესახებ.

317. 2019 წელს, გამოძიების ხარისხის გაუმჯობესების მიზნით, ადამიანის უფლებათა დაცვის და გამოძიების ხარისხის მონიტორინგის დეპარტამენტმა შეიმუშავა სპეციალური ინსტრუქციები გამოძიებლებისთვის, რომლებიც მუშაობენ ადრეულ ასაკში ქორწინების შემთხვევებზე და ახორციელებს პრაქტიკაში მათი გამოყენების მონიტორინგს.¹⁵⁵

318. საქმეთა უმრავლესობაში სამართალდამცავი ორგანოები იძულებითი ქორწინების დანაშაულის შესახებ ინფორმაციას იღებენ ბავშვის დაბადების შემდეგ, როდესაც სამედიცინო სერტიფიკატი (რომელიც მშობლის დაბადების თარიღზე მითითებას შეიცავს) რეგისტრაციის მიზნით სამშობიარო სახლიდან სამოქალაქო რეესტრის სააგენტოში იგზავნება. შედეგად, საქმის გამოძიება იწყება მხოლოდ მას შემდეგ, რაც წყვილი გარკვეული პერიოდის განმავლობაში ერთად ცხოვრობს, როგორც ოჯახი, და ერთი ან მეტი შვილი ჰყავთ. როგორც წესი, გამოძიების პროცესში „მსხვერპლი“ ცალსახად ამბობს, რომ სქესობრივი კავშირი იყო ნებაყოფლობითი. მსხვერპლები ცდილობენ, თავიდან აიცილონ ოჯახისთვის დამატებითი ფინანსური ტვირთის დაკისრება და ეწინააღმდეგებიან სისხლის სამართლის საქმის გამოძიების დაწყებას. ზემოაღნიშნული მიზეზების გამო, სისხლის სამართლის საქმის აღძვრა იმ პირის მიმართ, რომელიც 16 წლის ასაკს მიუღწევლ პირთან ამყარებს სქესობრივ კავშირს ოჯახის შექმნის ან თანაცხოვრების მიზნით, იშვიათია.¹⁵⁶

ოჯახში ძალადობის საქმეებზე სამართლებრივი დევნის წარმოებისას ერთ-ერთი ძირითადი გამოწვევა არის ის, რომ იგი ყოველთვის არ ითვალისწინებს ძალადობის სრულ ისტორიას (მაგალითად, თუ მსხვერპლმა პოლიციას რამდენჯერმე შეატყობინა ოჯახში ძალადობის შესახებ, ან საქმის მასალები შეიცავს ინფორმაციას მხოლოდ ერთი ან ორი ინციდენტის შესახებ).¹⁵⁷ იგივე ვრცელდება საქმეებზე, რომლებიც უკვე მიმდინარეა. ძალადობის ფაქტები განიხილება არა თავდაპირველად დაფიქსირებულ ინციდენტთან ერთად, არამედ - როგორც ცალკე შემთხვევა.¹⁵⁸ ხელისუფლების განმარტებით, არსებული სიტუაციის გამოსასწორებლად შემუშავებულია ახალი მექანიზმები, როგორცაა ძალადობის რისკის შეფასების ინსტრუმენტი და დეტალური წესები შემაკავებელი ორდერების მონიტორინგისთვის.

319. GREVIO საქართველოს ხელისუფლებას დაჟინებით მოუწოდებს, უზრუნველყოს სამართალდამცავი ორგანოების თანამშრომელთა მომზადება გავრცელებული დამოკიდებულებების, რწმენებისა და პრაქტიკის დასაძლევად, რათა ოჯახში ძალადობაზე პოლიციის რეაგირება დაეფუძნოს მსხვერპლსა და მოძალადეს შორის არსებული ძალთა დისბალანსის, ძალადობის გენდერული ბუნების, მისი გავლენისა და შედეგების გაცნობიერებას.

320. GREVIO მტკიცედ მოუწოდებს საქართველოს ხელისუფლებას, დაუყოვნებლივ მიიღოს ზომები, რათა უზრუნველყოს სწრაფი და სათანადო რეაგირება პროკურატურის მიერ ქალთა მიმართ ძალადობის ყველა ფაქტზე, განსაკუთრებით, გაუპატიურებისა და სექსუალური ძალადობის შემთხვევებში.

321. GREVIO საქართველოს ხელისუფლებას დაჟინებით მოუწოდებს, სწრაფად უზრუნველყოს ნებისმიერი/ყველა საკანონმდებლო და პროცედურული ფაქტორის იდენტიფიცირება, რომლებიც ხელს უწყობს გაუპატიურების მტკიცების უაღრესად მაღალი სტანდარტის არსებობას სასამართლოში და მოახდინოს მათზე რეაგირება. იმავდროულად, სათანადო ყურადღება დაუთმოს გამოძიებისა და სასამართლო პროცესებში მსხვერპლთა ხელახალი ტრავმირების თავიდან აცილებას.

ბ. რისკის შეფასება და რისკის მართვა (მუხლი 51)

322. მსხვერპლის უსაფრთხოებაზე ზრუნვა ნებისმიერი ინტერვენციის ძირითადი ასპექტი უნდა იყოს სტამბოლის კონვენციის მოქმედების სფეროში შემავალი ყველა ფორმის ძალადობის შემთხვევებში. შესაბამისად, 51-ე მუხლის თანახმად, სახელმწიფოები ვალდებული არიან, ყოველ კონკრეტულ შემთხვევაში, უზრუნველყონ არა მხოლოდ სამართალდამცავი, არამედ ყველა შესაბამისი ორგანოს მიერ უსაფრთხოების რისკების ეფექტიანი შეფასება და მათი მართვის გეგმის შემუშავება, სტანდარტიზებული პროცედურებისა და ერთმანეთთან თანამშრომლობის საფუძველზე.

155. საქართველოს მთავრობის ანგარიში, გვ. 72.

156. NGO submission by the Coalition for Equality and others.

157. სახალხო დამცველის ანგარიში 2017 წელს ჩადენილი ფემიციდის საქმეების შესახებ.

158. სამართლებრივი დევნის სახელმძღვანელო წესები, გვ. 23.

323. სტამბოლის კონვენციის რატიფიკაციის შემდგომ შსს-მ მნიშვნელოვანი ნაბიჯები გადადგა ოჯახში ძალადობის საქმეებზე რეაგირების მიმართულებით. კერძოდ, მან შექმნა ძალადობის რისკის შეფასების მექანიზმი. GREVIO მიესალმება იმ ფაქტს, რომ 2018 წლის სექტემბრიდან რისკის შეფასების საკონტროლო ჩამონათვალი გახდა ოჯახში ძალადობის შემთხვევების მართვის განუყოფელი ნაწილი პოლიციელთათვის, რომლებიც დანაშაულის ადგილზე მიდიან.

324. ხელისუფლების განცხადებით, აღნიშნულის მიზანია, სამართალდამცავმა ორგანოებმა შეძლონ ლეტალობის და რეციდივის რისკის შეფასება, შედეგად, სათანადოდ დაგეგმონ მსხვერპლთა უსაფრთხოების ზომები და უკეთ მართონ მოძალადეები. ეს ინსტრუმენტი აგრეთვე უზრუნველყოფს პოლიციის, პროკურატურის და სასამართლოების ინფორმირებას გამოძიებისა და წინასასამართლო ეტაპებზე, რათა მათ განახორციელონ შესაბამისი შემზღუდავი ზომები მოძალადეების წინააღმდეგ და დაცვის ღონისძიებები - მსხვერპლთათვის. ეს ინსტრუმენტი ასევე გამოიყენება სასჯელის პირობების განსაზღვრის, მოძალადის ზედამხედველობისა და მკურნალობის პროცესში. თუმცა, ხელმისაწვდომ ინფორმაციაზე დაყრდნობით იკვეთება, რომ უსაფრთხოების, მათ შორის, განმეორებითი და ლეტალური ძალადობის რისკების შეფასების, ასევე, საჭიროების შემთხვევაში, კოორდინირებული მხარდაჭერის უზრუნველყოფაში ყველა შესაბამისი ორგანო არ არის ჩართული. გარდა ამისა, უცნობია, ხდება თუ არა ოჯახში ძალადობის მსხვერპლთა ინდივიდუალური დაცვისა და მხარდაჭერის გეგმების შემუშავება, ან არიან თუ არა პროცესში საკმარისად ჩართულები საკონსულტაციო სამსახურები და ოჯახში ძალადობის მსხვერპლთა თავშესაფრები, რომლებსაც არასამთავრობო ორგანიზაციები მართავენ. ამრიგად, GREVIO მიუთითებს, რომ რისკის შეფასება არ არის საბოლოო მიზანი, არამედ ის მსხვერპლთა უსაფრთხოების კოორდინირებული ზომებისა და მხარდაჭერის უზრუნველყოფის მიმართულებით გადადგმული პირველი ნაბიჯია. კონვენციის თანახმად, მსხვერპლთა უსაფრთხოება უნდა იყოს ყველა ზომის, მათ შორის, უწყებათაშორისი ინიციატივების ამოსავალი წერტილი. იგი აგრეთვე ხაზგასმით აღნიშნავს, რაოდენ მნიშვნელოვანია რისკის შეფასებისა და მართვის პროცედურების გამეორება სამართალწარმოების ყველა შესაბამის ეტაპზე.

325. საქართველოს ხელისუფლების განცხადებით,¹⁵⁹ საბოლოო სახე მიეცა მეუღლის/პარტნიორის მიმართ მოსალოდნელი ძალადობის რისკის შეფასების ინსტრუმენტს და შესაბამისი სახელმძღვანელო ინსტრუქციები შემუშავდა პენიტენციური და პრობაციის სისტემებისთვის „პენიტენციური და დანაშაულის პრევენციის სისტემების განვითარების სტრატეგიისა და 2019-2020 წლების სამოქმედო გეგმის“ ფარგლებში. თუმცა, ბუნდოვანია, დაიწყო თუ არა მისი იმპლემენტაცია.

326. გარდა ამისა, GREVIO მიუთითებს, რომ გამოითქვა შეშფოთება რისკის შეფასების ინსტრუმენტის განხორციელებასთან დაკავშირებით.¹⁶⁰ კერძოდ, მას მიაჩნდეს ინფორმაცია, რომ პოლიციელები ზუსტად/სრულად არ იწერენ მსხვერპლების მიერ მიწოდებულ ინფორმაციას, მათ შორის, ფაქტებს, რომლებიც, სავარაუდოდ, შეიცავს დამამძიმებელ გარემოებებს ან უაღრესად მნიშვნელოვანია გენდერული ნიშნით შეუწყნარებლობის მოტივის გამოსავლენად, შედეგად კი, დანაშაული კვალიფიცირდება, როგორც ნაკლებად მძიმე.¹⁶¹ ამასთანავე, პოლიციელები არ სვამენ ყველა რელევანტურ კითხვას, რომლებსაც რისკის შეფასების საკონტროლო ჩამონათვალი შეიცავს და მის გარკვეულ ნაწილს თავად ავსებენ. აღნიშნულმა, შესაძლოა, ხელი შეუშალოს რისკების ეფექტიან იდენტიფიცირებას და მსხვერპლების საჭირო დაცვით უზრუნველყოფას.

327. ხელმისაწვდომ ინფორმაციაზე დაყრდნობით, ზოგიერთი პატრულ-ინსპექტორი და უბნის ინსპექტორი აწყდება სირთულეებს ძალადობის ისტორიასთან დაკავშირებული ინფორმაციის შეფასებისას.¹⁶² ხშირად მათ ძალადობის კონკრეტულ ინციდენტთან დაკავშირებით ხელი მიუწვდებათ მხოლოდ მსხვერპლის მიერ მიწოდებულ ინფორმაციაზე. წინა ინციდენტებსა და ძალადობის ისტორიაზე შეზღუდული წვდომა ზრდის იმის რისკს, რომ პოლიციელი ძალადობრივ შემთხვევას განიხილავს, როგორც ცალკე მოვლენას და არაადეკვატურ რეაგირებას მოახდენს, რასაც ნეგატიური გავლენა ექნება რისკის შეფასების ეფექტიანობაზე. ხელისუფლების განცხადებით, ძალადობის რისკის შეფასების ინსტრუმენტის მიზანია, უზრუნველყოს პოლიციელთა წვდომა ძალადობის ისტორიასა და სხვა საჭირო ინფორმაციაზე.

328. რისკის შეფასების ინსტრუმენტის შემდეგ დაინერგა GPS ელექტრონული ზედამხედველობის

159. სახელმწიფოს ანგარიში, გვ. 42.

160. NGO submission by the Coalition for Equality and others, pp. 32-33.

161. ასევე, იხ. ოჯახში ძალადობისგან დაცვისა და პრევენციის მექანიზმების ეფექტიანობის აუდიტის ანგარიში, 2019 წლის თებერვალი, გვ. 5.

162. შსს-ს აუდიტი, გვ. 28.

სამაჯურები მოძალადებისთვის, რომელთა მიმართაც გამოცემულია შემაკავებელი ორდერები, როგორც მსხვერპლთა დაცვის დროებითი ზომა მაღალი რისკის შემცველ საქმეებში. ასეთი საქმის ინდიკატორებია: ძალადობის ისტორია, შემაკავებელი ან დამცავი ორდერების დარღვევა წარსულში და იარაღის გამოყენება. ელექტრონული ზედამხედველობის განხორციელების შესახებ ოქმი გამოცემიდან 24 საათის განმავლობაში შესაბამისმა სასამართლომ უნდა დაამტკიცოს. მსხვერპლის ან მისი წარმომადგენლის თანხმობა აუცილებელია, რადგან ეს საჭიროებს მსხვერპლის მხრიდან გარკვეულ ქმედებებს, მათ შორის, სპეციალური ტექნიკური მოწყობილობის ტარებას. GREVIO აღნიშნავს, რომ იმ საქმეთა რაოდენობა, რომლებშიც ელექტრონული ზედამხედველობა გამოიყენება, დაბალია.¹⁶³

329. ხელმისაწვდომ ინფორმაციაზე დაყრდნობით, რისკის შეფასების ინსტრუმენტები გამოიყენება მხოლოდ ოჯახში ძალადობის შემთხვევებში. GREVIO მიუთითებს, რომ რისკის შეფასების ვალდებულება ვრცელდება ქალთა მიმართ ძალადობის ყველა ფორმაზე, მათ შორის, ადევნებასა და იძულებით ქორწინებაზე.

330. GREVIO მტკიცედ მოუწოდებს საქართველოს ხელისუფლებას, უზრუნველყოს რისკის შეფასებისა და მართვის სისტემატურად განხორციელება კონვენციის მოქმედების სფეროში შემავალი ქალთა მიმართ ძალადობის ყველა ფორმასთან დაკავშირებით, მათ შორის, ადრეული ან იძულებითი ქორწინების რისკის ქვეშ მყოფ ქალებსა და გოგონებთან მიმართებით. გარდა ამისა, GREVIO საქართველოს ხელისუფლებას მტკიცედ მოუწოდებს, უზრუნველყოს ეფექტიანი და სისტემატური უწყებათაშორისი მუშაობა ყველა რეგიონში, ინდივიდუალური მსხვერპლის უფლებებსა და უსაფრთხოებაზე დაყრდნობით, რათა შესაძლებელი იყოს ყველა რელევანტური რისკფაქტორის იდენტიფიცირება და მათზე ადეკვატური რეაგირება, მსხვერპლთა უსაფრთხოების მიზნით და ქალებისა და ბავშვების გარდაცვალების რაოდენობის შესამცირებლად.

ბ. ამკრძალავი ორდერები (მუხლი 52)

331. საქართველოს კანონი ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის შესახებ შეიცავს დებულებებს ამკრძალავ ორდერებთან (შემაკავებელი ორდერები) დაკავშირებით ოჯახში ძალადობისა და სხვა ფორმის გენდერული ძალადობის მსხვერპლთათვის.

332. შემაკავებელი ორდერები გაიცემა პოლიციელის მიერ. ისინი განსაზღვრავს დროებით ზომებს ქალთა მიმართ ძალადობის და/ან ოჯახში ძალადობის მსხვერპლთა დასაცავად, როდესაც მსხვერპლს პირდაპირი საფრთხე ემუქრება, ამასთანავე, ითვალისწინებს ისეთ საკითხებს, როგორებიცაა: მოძალადის გარიდება მსხვერპლის საცხოვრებელი ადგილიდან ან მიახლოების აკრძალვა, მოძალადის განცალკევება არასრულწლოვანისგან ან იარაღით სარგებლობის უფლების შეზღუდვა (ქალთა მიმართ ძალადობის და ოჯახში ძალადობის შესახებ კანონის მე-10 მუხლი).

333. შემაკავებელი ორდერები გამოიცემა მაქსიმუმ 1 თვის ხანგრძლივობით. მათი გამოცემა შესაძლებელია სისხლის სამართლის პროცესისგან დამოუკიდებლად, მის ფარგლებში ან მიმდინარეობისას, მსხვერპლის უსაფრთხოების უზრუნველყოფის მიზნით. ორდერი გამოცემისთანავე შედის ძალაში და იგი 24 საათის განმავლობაში ეგზავნება/ჰბარდება მსხვერპლსა და მოძალადეს, რომელსაც ორდერის გასაჩივრება შეუძლია 3 დღის ვადაში.

334. GREVIO კმაყოფილებით აღნიშნავს, რომ ისეთი ძალადობრივი დანაშაულების გამოძიების სანყის ეტაპზე,¹⁶⁴ როგორებიცაა გაუპატიურება, მკვლელობა, მუქარა და სხეულის დაზიანება,

163. 2020 წლის სექტემბრიდან 2021 წლის აგვისტომდე ელექტრონული ზედამხედველობა გამოყენებული იყო ოჯახში ძალადობის 15 შემთხვევაში და ქალთა მიმართ სხვა სახის ძალადობის 1 შემთხვევაში. იხ. თემატური მოკვლევის ანგარიში „ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის პრევენციის და აღკვეთის შესახებ“ ევროპის საბჭოს კონვენციის (სტამბოლის კონვენცია) ვალდებულებების კანონმდებლობაში ასახვის და მათი აღსრულების ეფექტიანობა“, საქართველოს პარლამენტი, 2022, გვ. 42.

164. ამკრძალავი ორდერის გამოცემა ხდება საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსით გათვალისწინებულ შემდეგ დანაშაულებთან დაკავშირებით: მუხლი 108 - განზრახ მკვლელობა; მუხლი 109 - განზრახ მკვლელობა დამამძიმებელ გარემოებებში; მუხლი 115 - თვითმკვლელობამდე მიყვანა; მუხლი 117 - ჯანმრთელობის განზრახ მძიმე დაზიანება; მუხლი 118 - ჯანმრთელობის განზრახ ნაკლებად მძიმე დაზიანება; მუხლი 120 - ჯანმრთელობის განზრახ მსუბუქი დაზიანება; მუხლი 126 - ძალადობა; მუხლი 137 - გაუპატიურება; მუხლი 138 - სექსუალური ხასიათის სხვაგვარი ქმედება; მუხლი 143(3) (ე) - თავისუფლების უკანონო აღკვეთა სიცოცხლისა ან ჯანმრთელობისთვის საშიში ძალადობით ანდა ასეთი ძალადობის მუქარით; მუხლი 144³ - დამამცირებელი ან არაადამიანური მოპყრობა; მუხლი 151 - მუქარა; მუხლი 160(2)(ა) - ბინის ან სხვა მფლობელობის ხელშეუხებლობის დარღვევა, ჩადენილი ძალადობით ან ძალადობის მუქარით; მუხლი 3811 - შემაკავებელი ან დამცავი ორდერით გათვალისწინებული მოთხოვნებისა და ვალდებულებების შეუსრულებლობა. არასრულწლოვანის განცალკევების შესახებ სოციალური მუშაკის გადაწყვეტილებისადმი დაუმორჩილებლობა.

სავალდებულოა შემაკავებელი ორდერების გამოცემა, რათა უზრუნველყოფილი იყოს მსხვერპლის დაცვა მოძალადეზე გარკვეული შეზღუდვების დანესების გზით (საქართველოს კანონი ქალთა მიმართ ძალადობის და ოჯახში ძალადობის შესახებ, მუხლი 10, პუნქტი 1').

335. შსს-ს განცხადებით, 2017 წელს ოჯახში ძალადობის და ოჯახური დანაშაულის, დაახლოებით, 3,000 საქმესთან დაკავშირებით დაიწყო გამოძიება და გამოიცა 5,000 შემაკავებელი ორდერი. 2021 წელს გამოძიებების რაოდენობა გაიზარდა 5,000-მდე, ხოლო შემაკავებელი ორდერების - 10,000-მდე.

336. პროგრესის მიუხედავად, კვლავ რჩება გამონვევები შემაკავებელი ორდერების გამოყენებასთან დაკავშირებით. არასამთავრობო ორგანიზაციების ანგარიშების თანახმად,¹⁶⁵ პოლიციელები ვერ უზრუნველყოფენ ძალადობრივი ქმედების ამომწურავად შეფასებას ან ოქმში მტკიცებულების სრულად და ზუსტად აღრიცხვას შემაკავებელი ორდერის გამოცემის პროცესში. შედეგად, ასეთ ორდერებს აუქმებს სასამართლო¹⁶⁶ და მსხვერპლები დაცვის გარეშე რჩებიან.

337. ადამიანის უფლებათა დაცვისა და გამოძიების ხარისხის მონიტორინგის დეპარტამენტმა შეიმუშავა მონიტორინგის მექანიზმი ამკრძალავი ორდერებთან დაკავშირებით, რომელიც 2018 წლის 1-ლი სექტემბრიდან ამოქმედდა. მექანიზმი პოლიციას საშუალებას აძლევს, ზედამხედველობა გაუწიოს ორდერებით განსაზღვრული რეგულაციების შესრულებას მსხვერპლსა და მოძალადესთან აქტიური კომუნიკაციისა და ვიზიტების საშუალებით, ამკრძალავი ორდერის ოქმით განსაზღვრული რისკის დონის შესაბამისად.

338. მოძალადეები, რომლებიც მაღალი რისკის კატეგორიას მიეკუთვნებიან, იძულებულები არიან, ატარონ ელექტრონული ზედამხედველობის სამაჯურები ორდერის გამოცემიდან მისი მოქმედების პერიოდით (ქალთა მიმართ ძალადობის შესახებ კანონის მე-10 მუხლის მესამე პუნქტი). ელექტრონული ზედამხედველობის შესახებ ოქმი სასამართლომ მისი გამოცემიდან 24 საათის განმავლობაში უნდა დაამტკიცოს. არასამთავრობო ორგანიზაციების ინფორმაციით, სამართალდამცავი ორგანოების თანამშრომლები ხშირად თავს იკავებენ ელექტრონული ზედამხედველობის სამაჯურების გაცემისგან და მსხვერპლებს არწმუნებენ, რომ ეს მათთვის არახელსაყრელი იქნება.¹⁶⁷

339. დამატებით, ქალთა უფლებებზე მომუშავე არასამთავრობო ორგანიზაციების მიერ მოწოდებული ინფორმაციით, სამართალდამცავი ორგანოები არ იღებენ სათანადო ზომებს, რათა მონიტორინგი გაუწიონ ამკრძალავი ორდერების იმპლემენტაციას და ორდერის დარღვევის შესახებ მათთვის შეტყობინების ტვირთს მსხვერპლებს აკისრებენ. შსს არ ამუშავებს სტატისტიკურ მონაცემებს განმეორებითი ძალადობის შემთხვევებზე, მას შემდეგ, რაც შემაკავებელი ორდერი გაუვა მოქმედების ვადა. მიუხედავად მონიტორინგის მექანიზმის არსებობისა და ხელისუფლების მიერ გატარებული ღონისძიებებისა, მეტი ძალისხმევაა საჭირო გადაუდებელი ზომების დარღვევების გაანალიზებისა და შემდგომი ქმედებების კუთხით, რათა გაიზარდოს პატივისცემა ამ ზომების მიმართ.

340. **GREVIO მტკიცედ მოუწოდებს საქართველოს ხელისუფლებას, უფრო მკაცრი მონიტორინგი გაუწიოს შემაკავებელი ორდერების შესრულებას, ასევე გადახედოს პოლიციის მიერ ასეთი ორდერების გამოცემის პროცესს, რათა შესაძლებელი იყოს სასამართლოს მიერ მათი გაუქმების მაღალი მაჩვენებლის მიზეზების იდენტიფიცირება და მათზე რეაგირება.**

დ. შემაკავებელი ან დამცავი ორდერები (მუხლი 53)

341. დამცავ ორდერებს გამოსცემს პირველი ინსტანციის სასამართლო ადმინისტრაციული სამართალწარმოების ფარგლებში, ცხრა თვის ვადით. ორდერის მოქმედების ვადის გახანგრძლივება შესაძლებელია არაუმეტეს სამი თვით იმ შემთხვევაში, თუ მსხვერპლსა და მისი ოჯახის სხვა წევრებს საფრთხე ემუქრებათ.

165. NGO submission by the Coalition for Equality and others, p. 33.

166. 2018-2021 წლების საანგარიშო პერიოდში ამკრძალავი ორდერების დაახლოებით 60% გასაჩივრდა და გაუქმდა სასამართლოს მიერ. კერძოდ, 2018 წელს - 58.8%; 2019 წელს - 58%; 2020 წელს - 60.6%; 2021 წლის პირველ 9 თვის მანძილზე - 61%. ეს მონაცემები გათვალისწინებულია თემატური მოკვლევის ანგარიშში „ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის პრევენციის და აღკვეთის შესახებ“ ევროპის საბჭოს კონვენციის (სტამბოლის კონვენცია) ვალდებულებების კანონმდებლობაში ასახვის და მათი აღსრულების ეფექტიანობა“, საქართველოს პარლამენტი, 2022, გვ. 40.

167. იხ. NGO submission by the Coalition for Equality and others, გვ. 33-34.

342. უზენაესი სასამართლოს მიერ წარმოდგენილ ინფორმაციაზე დაყრდნობით, სასამართლოების მიერ გამოცემული დამცავი ორდერების რაოდენობა ყოველ წელს მცირდება. 2018 წელს 138 დამცავი ორდერი გამოიცა (128 ორდერი ოჯახში ძალადობასთან დაკავშირებით), ხოლო 2021 წელს - 92.¹⁶⁸ GREVIO შეშფოთებას გამოთქვამს შესაბამისი ორგანოების მიერ დამცავი ორდერების გამოცემის დაბალი მაჩვენებლის გამო.

343. დამცავი ორდერი შეიძლება მოძალადეს ავალდებულებდეს, გაიაროს სასწავლო კურსი, რომელიც შეეხება მისი ძალადობრივი დამოკიდებულებისა და ქცევის შეცვლას. თუმცა, ხელისუფლებას არ წარმოუდგენია ინფორმაცია იმის შესახებ, როგორ ხორციელდება ეს პრაქტიკაში.

344. შემაკავებელი ან დამცავი ორდერით გათვალისწინებული მოთხოვნების დარღვევა სისხლის სამართლის დანაშაულია 2018 წლიდან. სისხლის სამართლის კოდექსის 381¹-ე მუხლის თანახმად, დამცავი ან შემაკავებელი ორდერით გათვალისწინებული მოთხოვნებისა და/ან ვალდებულებების შეუსრულებლობა და მოძალადის არასრულწლოვნისგან განცალკევების შესახებ სოციალური მუშაკის გადაწყვეტილების შეუსრულებლობა ისჯება ჯარიმით, საზოგადოებისთვის სასარგებლო შრომით 180-იდან 240 საათამდე ან 1 წლამდე თავისუფლების აღკვეთით, იარაღთან დაკავშირებული უფლებების შეზღუდვით ან უამისოდ. იმავე ქმედების განმეორებით ჩადენა ისჯება თავისუფლების აღკვეთით ერთიდან სამ წლამდე ვადით, იარაღთან დაკავშირებული უფლებების შეზღუდვით ან უამისოდ.

345. შსს-ს საინფორმაციო-ანალიტიკური დეპარტამენტის მიერ შეგროვებული სტატისტიკური მონაცემების თანახმად, 2018 წელს შემაკავებელი ორდერების დარღვევასთან დაკავშირებით დაწყებული გამოძიებების რაოდენობა შეადგენდა 60-ს, ხოლო 2019 წელს ეს მაჩვენებელი 516-მდე გაიზარდა. არ არის წარმოდგენილი ინფორმაცია იმის შესახებ, თუ რა სანქციები დაეკისრათ ორდერების დამრღვევებს, რაზეც GREVIO განსაკუთრებული შეშფოთებით მიუთითებს.

346. GREVIO მტკიცედ მოუწოდებს საქართველოს ხელისუფლებას, გამოავლინოს შემაკავებელი და დამცავი ორდერების დარღვევის მაღალი მაჩვენებლის გამომწვევი მიზეზები და უზრუნველყოს ქმედითი, პროპორციული და შემაკავებელი ეფექტის მქონე სანქციების გამოყენება მათი დარღვევის შემთხვევებში.

3. EX PARTE და EX OFFICIO სასამართლო პროცესები (მუხლი 55)

1. EX PARTE და EX OFFICIO სასამართლო პროცესები

347. სტამბოლის კონვენციის 55-ე მუხლის პირველი პუნქტი მხარეებს აკისრებს ვალდებულებას, უზრუნველყონ, რომ სხვადასხვა კატეგორიის დანაშაულის გამოძიება ან სისხლისსამართლებრივი დევნა არ იყოს მთლიანად დამოკიდებული მსხვერპლის მიერ შეტანილ განცხადებასა ან საჩივარზე, თუ დანაშაული მთლიანად ან ნაწილობრივ მხარის ტერიტორიაზე იყო ჩადენილი, ასევე სასამართლო პროცესი გაგრძელდეს მაშინაც კი, თუ მსხვერპლი გამოიტანს განცხადებას ან საჩივარს.

348. საქართველოში ქალთა მიმართ ძალადობის სხვადასხვა ფორმის, მათ შორის, სექსუალური ძალადობის ჩამდენი პირების მიმართ სისხლისსამართლებრივი დევნის დაწყება არ არის მთლიანად დამოკიდებული მსხვერპლის მიერ შეტყობინებისა ან საჩივრის წარდგენაზე. სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის მე-100 მუხლის თანახმად, სამართალდამცავ ორგანოებს ეკისრებათ ვალდებულება, დაიწყონ გამოძიება, თუ მიიღებენ დანაშაულის ჩადენის შესახებ ინფორმაციას ნებისმიერი წყაროდან. კერძოდ, გამოძიების დაწყების საფუძველია დანაშაულის შესახებ ცნობა, რომელიც მიანოდეს გამომძიებელს ან პროკურორს, გამოვლინდა სისხლის სამართლის პროცესის დროს ან გამოქვეყნდა მასშედიანში. დანაშაულის შესახებ ინფორმაცია შეიძლება იყოს წერილობითი, ზეპირი ან სხვაგვარად დაფიქსირებული (სსსკ-ის მუხლი 101). გარდა ამისა, პროკურორებს ან სასამართლოს ეკისრებათ ვალდებულება, გააგრძელონ სისხლისსამართლებრივი დევნა საჯარო ინტერესის საფუძველზე, მაშინაც კი, თუ მსხვერპლი გამოიტანს საჩივარს ან შეცვლის თავის ჩვენებას. ეს ვალდებულება ვრცელდება სამართალწარმოების პროცესში მსხვერპლისთვის სათანადო დაცვის უზრუნველყოფაზე, იმის მიუხედავად, მისცემს თუ არა ის ჩვენებას (სსსკ-ის მუხლი 105).

168. 2019 წელს სულ 106 დამცავი ორდერი გამოიცა (98 - ოჯახში ძალადობასთან დაკავშირებით); 2020 წელს გამოიცა 104 დამცავი ორდერი.

349. იმავდროულად, GREVIO აღნიშნავს, რომ სსსკ-ის მე-16 მუხლის თანახმად, „სისხლისსამართლებრივი დევნის დაწყებისა და შეწყვეტის შესახებ გადაწყვეტილების მიღებისას პროკურორი სარგებლობს დისკრეციული უფლებამოსილებით, რა დროსაც ხელმძღვანელობს საჯარო ინტერესებით“. დევნის დაწყების შესახებ გადაწყვეტილების მიღებისას, სისხლისსამართლებრივი პოლიტიკის გაიდლაინების შესაბამისად,¹⁶⁹ პროკურორი ეყრდნობა მტკიცებულებითი და საჯარო ინტერესის ტესტებს. მტკიცებულებითი ტესტი დაკმაყოფილებულია, თუ საქმეში არსებული მტკიცებულებები ქმნის საკმარის საფუძველს სასამართლოში მსჯავრდების რეალური პერსპექტივისთვის, ხოლო საჯარო ინტერესის ტესტი დაკმაყოფილებულია, თუ სისხლისსამართლებრივი დევნის დაწყება საჯარო ინტერესით არის ნაკარნახევი. სამართლებრივი დევნის დაწყებასთან დაკავშირებით საჯარო ინტერესის არსებობა განისაზღვრება, მათ შორის, სახელმწიფოს სისხლის სამართლის პოლიტიკის პრიორიტეტების, დანაშაულის სიმძიმის, მისი შესაძლო შედეგების, პირის ნასამართლობისა და მისი პიროვნული მახასიათებლების მიხედვით.

350. GREVIO შეშფოთებით აღნიშნავს, რომ სისხლის სამართლის პოლიტიკის სახელმძღვანელო გენდერულ დანაშაულებს, მათ შორის, სექსუალურ ძალადობასა და ოჯახში ძალადობას, არ მოიაზრებს ისეთ დანაშაულებად, რომელთა გამოძიება და სამართლებრივი დევნა საჯარო ინტერესის საგანია. თუმცა, ხელისუფლების განცხადებით, საქართველოს პროკურატურამ შეიმუშავა განახლებული დოკუმენტი - სისხლის სამართლის პოლიტიკის სახელმძღვანელო, რომელიც კონკრეტულად მიუთითებს გენდერულ დანაშაულებზე ქალთა მიმართ ძალადობისა და სექსუალური დანაშაულების შესახებ პოლიტიკის მკაფიოდ განსაზღვრის მიზნით.

351. ზოგ შემთხვევაში, ოჯახში ძალადობის მსხვერპლი უარს ამბობს მეუღლისა ან ახლო ნათესავის წინააღმდეგ სასამართლოში ჩვენების მიცემაზე სსსკ-ის 49-ე მუხლის 1-დ ქვეპუნქტზე მითითებით, რომლის თანახმადაც, მოწმეს უფლება აქვს, არ მისცეს ჩვენება, რომელიც დანაშაულის ჩადენაში ამხელს მას ან მის ახლო ნათესავს.¹⁷⁰

352. ასეთ შემთხვევებში, სსსკ-ში შეტანილი ბოლოდროინდელი ცვლილებების თანახმად, რომლებიც ძალაში 2020 წლის იანვარში შევიდა, პროკურორმა/მოსამართლემ ოჯახური ძალადობის მსხვერპლს (საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 126¹-ე მუხლით გათვალისწინებული დანაშაული), რომელიც ამ დანაშაულში ბრალდებულის მეუღლე ან ახლო ნათესავია, ან ოჯახში დანაშაულის მსხვერპლს (ამავე კოდექსის მე-11¹ მუხლი), რომელსაც უშუალოდ ამ დანაშაულის შედეგად მიაღდა მორალური, ფიზიკური ან ქონებრივი ზიანი, უნდა შესთავაზოს მოწმისა და დაზარალებულის კოორდინატორთან კონსულტაციის გავლა, ასევე უნდა მისცეს 3-დღიანი მოსაფიქრებელი ვადა შესაბამისი გადაწყვეტილების მიღებამდე (მუხლი 50, ქვეპუნქტი 5). ეს დებულებები, შესაძლოა, განიხილებოდეს დაცვის საშუალებებად პროკურატურისა და სასამართლოსთვის, რათა მათ თავიდან აიცილონ მსხვერპლის უარი ახლო ნათესავის წინააღმდეგ ჩვენების მიცემაზე და ძალადობის ან ძალადობის მუქარის განმეორებითი რისკი, რომელიც შეიძლება გამამართლებელი განაჩენის გამოტანამ გამოიწვიოს.

353. სექსუალური ძალადობის დანაშაულების შესახებ საქართველოს კანონმდებლობა ითვალისწინებს სახელმწიფო ორგანოების პროაქტიულ როლს და სავალდებულო ex officio სამართლებრივ დევნას, ასევე მხედველობაში იღებს ტრავმას, რომელიც ამ დანაშაულების მსხვერპლებს ადგებათ, თუმცა, ამის მიუხედავად, პრაქტიკაში არაერთხელ გამოვლინდა, რომ სისხლისსამართლებრივი დევნის დაწყებისა და მსჯავრდების უზრუნველყოფის ტვირთი ხშირად არა სახელმწიფოს, არამედ მსხვერპლს ეკისრება.¹⁷¹ სექსუალური ძალადობის მსხვერპლები იშვიათად ამჟღავნებენ მომხდარს და ატყობინებენ გაუპატიურების თაობაზე. მათ საკმაოდ ხშირად უკან გააქვთ თავიანთი საჩივრები ოჯახის წევრების, მოძალადეებისა ან თემის წარმომადგენელთა ზეწოლის შედეგად. ასევე, უარს ამბობენ საჩივრის აღძვრაზე მართლმსაჯულების სისტემაში ასეთი საქმეებისადმი არამგრძობიარე მიდგომისა ან ხანგრძლივი სამართალწარმოების გამო. ასეთ შემთხვევებში, მიუხედავად იმისა, რომ ხელისუფლებამ უნდა იმოქმედოს ex officio უფლებამოსილების ფარგლებში, სამართალდამცავი ორგანოების მხრიდან არასაკმარისი მტკიცებულებების შეგროვება, ამასთანავე, მტკიცებულებებთან დაკავშირებით ორი სხვადასხვა

169. იუსტიციის მინისტრის ბრძანება N181 (2010 წლის 8 ოქტომბერი) სისხლის სამართლის პოლიტიკის სახელმძღვანელო პრინციპების ზოგადი ნაწილის დამტკიცების შესახებ, 2020 წლის 8 ოქტომბერი, თბილისი.

170. საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის მე-3 მუხლის მეორე პუნქტის თანახმად, ახლო ნათესავი არის „მშობელი, მშვილებელი, შვილი, მინდობით აღსაზრდელი, პაპა, ბებია, შვილიშვილი, და, ძმა, მეუღლე (მათ შორის, განქორწინებული)“.

171. საქართველოს სახალხო დამცველი და ევროპის საბჭო, „ქალთა მიმართ სექსუალური ძალადობის დანაშაულებზე მართლმსაჯულების განხორციელება საქართველოში“ (2020 წლის დეკემბერი), თავი F, ხელმისაწვდომია: www.rm.coe.int/sexual-violence-research-eng/1680a17b78.

ტექსტის შეუსრულებლობა, რომელიც ზემოთ არის განხილული, მეტისმეტად დამოკიდებულება მსხვერპლის ჩვენებაზე არაერთ მსხვერპლს აიძულებს, უკან გაიხმოს მიცემული ჩვენება ან უარი თქვას მის მიცემაზე. ეს კი იწვევს საქმის შეწყვეტას.¹⁷² მეორე მხრივ, ხელისუფლების განცხადებით, მსხვერპლის უარი ჩვენების მიცემაზე ან მისი შეცვლა არ არის გამოძიების შეწყვეტის საფუძველი.

354. ამ კონტექსტში, GREVIO ხაზგასმით მიუთითებს, მსხვერპლის ჩვენებასთან ერთად, ყველა რელევანტური მტკიცებულების პროაქტიულად და ამომწურავად შეგროვების მნიშვნელობაზე ქალთა მიმართ ძალადობის დანაშაულების ეფექტიანი ex officio სამართლებრივი დევნის უზრუნველსაყოფად, კონვენციის 55-ე მუხლის შესაბამისად.

355. **GREVIO საქართველოს ხელისუფლებას მტკიცედ მოუწოდებს, გააგრძელოს ძალისხმევა საგამოძიებო სტანდარტების დაცვის შესახებ შესაბამისი სპეციალისტების მომზადების კუთხით, რათა შემცირდეს მსხვერპლის ჩვენებაზე დამოკიდებულება და უზრუნველყოფილი იყოს ქალთა მიმართ ძალადობის, განსაკუთრებით კი, სექსუალური ძალადობის შემთხვევებზე ეფექტიანი ex officio სისხლისსამართლებრივი დევნა.**

2. მსხვერპლის მხარდაჭერა სამართალწარმოების დროს

356. სისხლისსამართლებრივი დავის წარმოებისას მსხვერპლთა გასაძლიერებლად და წასახალისებლად, სტამბოლის კონვენციის 55-ე მუხლის მეორე პუნქტი სახელმწიფოებს ავალდებულებს, უზრუნველყონ, რომ სამთავრობო და არასამთავრობო ორგანიზაციებს, ოჯახში ძალადობის საკითხებზე მომუშავე სპეციალისტებს ჰქონდეთ შესაძლებლობა, მსხვერპლებს აღმოუჩინონ დახმარება ან/და მხარდაჭერა გამოძიების ეტაპზე და სასამართლო განხილვების დროს.

357. GREVIO კმაყოფილებით აღნიშნავს, რომ 2011 წელს საქართველოს პროკურატურაში შეიქმნა მონმისა და დაზარალებულის კოორდინატორის სამსახური, რომლის მიზანია ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის მსხვერპლების, ასევე შეუწყნარებლობის მოტივით ჩადენილი დანაშაულებისა და სექსუალური ძალადობის არასრულწლოვანი მსხვერპლებისთვის დახმარების აღმოჩენა, რათა დანაშაულის შედეგად მიყენებულ სტრესს გაუმკლავდნენ. ეს სამსახური შეიქმნა დანაშაულის მოწმეებისა და მსხვერპლების გასაძლიერებლად სისხლისსამართლებრივ დევნაში მათი მონაწილეობის მიზნით. სამსახური უზრუნველყოფს ფსიქოლოგიურ და ემოციურ მხარდაჭერას, ძირითადი ვიქტიმიზაციის შედეგების მინიმუმამდე შემცირებას, მეორეული ვიქტიმიზაციის პრევენციას და მათთვის შესაბამისი ინფორმაციის მიწოდებას საქმის მიმდინარეობის შესახებ. მსგავსი სამსახური 2019 წლის თებერვალში შსს-შიც შეიქმნა, რათა უზრუნველყოს მოწმეების/ მსხვერპლების მხარდაჭერა და დახმარება გამოძიების დაწყებისთანავე.

258. 2018 წლიდან მონმისა და დაზარალებულის კოორდინატორები მონაწილეობენ სისხლისსამართლებრივ წარმოებაში. პროკურორთან წინასწარი კონსულტაციის შემდეგ ისინი მოწმეებს/დაზარალებულებს აწვდიან ინფორმაციას გამოძიების მიმდინარეობის, შესაბამისი სამართლებრივი პროცედურების, პროცესზე მათი უფლებებისა და მოვალეობების შესახებ, მათთვის გასაგებ ენაზე, საჭიროების შემთხვევაში, თარგმნის გამოყენებით. გარდა ამისა, ისინი უზრუნველყოფენ მოწმეების/დაზარალებულების ემოციურ მხარდაჭერას გამოძიების პროცესში და სასამართლო განხილვის დროს, განსაკუთრებით, ჩვენების მიცემისას. ასევე უზიარებენ ინფორმაციას ხელმისაწვდომი იურიდიული დახმარების, ფსიქოლოგიური, სამედიცინო და/ან სხვა სერვისების შესახებ, საჭიროების შემთხვევაში, ეხმარებიან ამ სერვისებთან დაკავშირებაში.

359. კოორდინატორები და მხარდაჭერის სპეციალიზებული სამსახურები ერთმანეთთან მჭიდროდ თანამშრომლობენ, რასაც ხელს უწყობს მულტისექტორული შეხვედრები პროკურორებს, კოორდინატორებსა და მომსახურების მიმწოდებლებს შორის. მათი საქმიანობა ეფუძნება სახელმძღვანელო სტანდარტებს, რომლებიც ადგენს პრიორიტეტებს და დეტალურად განსაზღვრავს მონმის/მსხვერპლის დახმარების საჭიროებას, რათა მას სრულად ესმოდეს მეუღლისა ან ახლო ნათესავის წინააღმდეგ ჩვენების მიცემის შედეგები, აგრეთვე რისკები და საფრთხეები, რომლებიც, შესაძლოა, დაემუქროს მას და/ან მის შვილებს ბრალდებულის გამართლების შემთხვევაში. გარდა

172. თემატური მოკვლევის ანგარიში „ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის პრევენციის და აღკვეთის შესახებ“ ევროპის საბჭოს კონვენციის (სტამბოლის კონვენცია) ვალდებულებების კანონმდებლობაში ასახვის და მათი აღსრულების ეფექტიანობა“, საქართველოს პარლამენტი, 2022, გვ. 25, ხელმისაწვდომია: www.info.parliament.ge/file/1/BillReviewContent/296148; NGO submission by Equality Now and partners, გვ. 17, 18 და 21.

ამისა, კოორდინატორმა უნდა უზრუნველყოს მსხვერპლის მიმართ არასათანადო მოპყრობის იდენტიფიცირება, ასეთის არსებობის შემთხვევაში, ან განსაზღვროს, რამდენად არის გამოწვეული მსხვერპლის უარი ჩვენების მიცემაზე სუბიექტური და/ან ობიექტური გარემოებებით (მუქარა, იძულება, მოთხოვნა, რთული ეკონომიკური მდგომარეობა, საცხოვრებლის საჭიროება და სხვა).

360. ბოლო რამდენიმე წლის განმავლობაში გაიზარდა მსხვერპლისთვის განკუთვნილი სერვისებისა და მოწმის/დაზარალებულის კოორდინატორის სამსახურის ბენეფიციართა რაოდენობა. 2016 წელს მათი მომსახურებით ისარგებლა 8,573-მა ადამიანმა, 2017 წელს - 9,913-მა, 2018 წელს - 9,292-მა, 2019 წელს - 8,348-მა, 2020 წელს - 3,006-მა, ხოლო 2021 წელს - 5,280-მა. თუმცა, არ არის ნათელი, რამდენი ბენეფიციარი იყო აქედან ქალთა მიმართ ძალადობის მსხვერპლი. ხელისუფლების მიერ წარმოდგენილ ინფორმაციაზე დაყრდნობით, 2020 წელს ოჯახში ძალადობის 843-მა მსხვერპლმა გამოიყენა მოწმისა და დაზარალებულის კოორდინატორთა სერვისები.¹⁷³

3. დაცვითი ზომები (მუხლი 56)

361. GREVIO მიესალმება საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსში მსხვერპლთა საპროცესო უფლებების შესახებ დებულების შეტანას (მუხლი 57), რომელიც მოიცავს დაზარალებულის უფლებას: მიიღოს ინფორმაცია გამოძიების მიმდინარეობის შესახებ მართლმსაჯულების განხორციელების ნებისმიერ ეტაპზე; მოითხოვოს დაცვის სპეციალური ღონისძიების გამოყენება საფრთხის ან მუქარის შემთხვევაში; მოითხოვოს დახურული სხდომის გამართვა. გარდა ამისა, სასამართლოში ჩვენების მიცემის დროს მსხვერპლი სარგებლობს მოწმის სტატუსით და ენიჭება სსსკ-ის 47-ე მუხლის 1-ლი პუნქტითა და 56-ე მუხლით გათვალისწინებული ყველა უფლება-მოვალეობა. აღნიშნული მოიცავს: საქმის შესახებ ინფორმაციის მიღების უფლებას; ასევე, უფლებას, არ მისცეს მამხილებელი ჩვენება საკუთარი თავის ან ახლო ნათესავის წინააღმდეგ; თარჯიმნის მომსახურების მიღების შესაძლებლობას და სხვა. ამის მიუხედავად, GREVIO შეშფოთებით აღნიშნავს, რომ პრაქტიკაში არ ხდება მსხვერპლთა ინფორმირება მათი უფლება-მოვალეობების შესახებ ამომწურავი ფორმით.

362. გარდა ამისა, საქართველოს სასამართლოებში არსებული ინფრასტრუქტურა ვერ უზრუნველყოფს ქალ მსხვერპლებსა და მოძალადეებს შორის სასამართლოს ტერიტორიაზე კონტაქტის თავიდან აცილებას. კერძოდ, სასამართლოებს არ აქვთ ცალკე შესასვლელები და მოსაცდელები მოწმეებისთვის. არსებული ალტერნატიული შესასვლელები (როგორცაა შესასვლელები სასამართლოს პერსონალისა ან მოსამართლეებისთვის) ხშირად პრაქტიკაში არ გამოიყენება. შესაბამისად, სასამართლოს შენობებში ოჯახში ძალადობის მსხვერპლთა მეორეული ვიქტიმიზაციის, ასევე სავარაუდო მოძალადესა და მისი ოჯახის წევრებთან პირისპირ შეხვედრის რისკი გაზრდილია.

363. საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი ითვალისწინებს მოწმეთა დისტანციურად დაკითხვის შესაძლებლობას არსებული ტექნიკური საშუალებების გამოყენებით იმავე ან სხვა სასამართლოში ან ნებისმიერ სხვა ადგილას, რის შესახებაც მხარეებს წინასწარ უნდა ეცნობოთ (სსსკ-ის მუხლი 243, პუნქტი 3). ზოგ შემთხვევაში გამოვლინდა ტექნიკური ხარვეზები დისტანციურად ჩატარებული სხდომების დროს. მსხვერპლთა დისტანციურად დაკითხვისა და მათი მეორეული ვიქტიმიზაციის თავიდან აცილებისთვის საჭირო ზომები სისტემატურად არ გამოიყენება.¹⁷⁴

364. მხარეთა შუამდგომლობის საფუძველზე ან საკუთარი ინიციატივით, სასამართლოს უფლება აქვს, მიიღოს გადაწყვეტილება დახურული სხდომის გამართვის შესახებ, თუმცა - მხოლოდ გამონაკლის შემთხვევებში (მაგალითად, პროცესის მონაწილის პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობის უფლების, პერსონალური მონაცემების, პროცესის მონაწილის ან/და მისი ოჯახის წევრის უსაფრთხოების ან საკუთრების დაცვის მიზნით), მათ შორის, ოჯახური დანაშაულის მსხვერპლის ინტერესების დასაცავად (სსსკ-ის მუხლი 182, ქვეპუნქტი 3.დ). თუმცა, პრაქტიკაში, არ ხდება მსხვერპლთა ინფორმირება ამის და ზემოთ აღწერილი დამცავი ღონისძიებების შესახებ.¹⁷⁵

365. GREVIO მიესალმება საქართველოს პატიმრობის კოდექსში შეტანილ ბოლოდროინდელ ცვლილებებს, რომელთა მიზანია ძალადობის მსხვერპლი ქალების უსაფრთხოების გაზრდა. კოდექსი

173. პროკურატურის მიერ მოწოდებული ინფორმაცია.

174. იხ. NGO submission by Equality Now and partners, გვ. 19-20.

175. იხ. სქოლიო N176.

ითვალისწინებს ციხის ადმინისტრაციის ვალდებულებას, უზრუნველყოს შსს-ს ინფორმირება ბრალდებულის/მსჯავრდებულის ციხიდან გათავისუფლებამდე (მუხლი 45¹). პენიტენციური დაწესებულება ინფორმაციას აწვდის შსს-ს შესაბამის განყოფილებას იმის მიხედვით, თუ სად მოხდა დანაშაული და/ან სად ცხოვრობს მსხვერპლი. გარდა ამისა, შსს უკავშირდება მსხვერპლს, აფასებს მისგან მიღებულ ინფორმაციას და რისკს.

366. არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების კოდექსი ბავშვებისთვის ითვალისწინებს დაცვის სპეციალურ ღონისძიებას - უფასო იურიდიულ დახმარებას. თუმცა, GREVIO შემოთავაზებით აღნიშნავს, რომ გარკვეულ შემთხვევებში არასრულწლოვანი მოწმეების დაკითხვა/გამოკითხვა ხდება ადვოკატის დასწრებისა და აუდიო/ვიდეო ჩანაწერის გაკეთების გარეშე.¹⁷⁶ ამრიგად, GREVIO აცხადებს, რომ საქართველო ადვოკატების ჩართვა საქმეში საგამოძიებო ორგანოებთან ბავშვის კონტაქტის მომენტიდანვე.¹⁷⁷

367. რომ შევაჯამოთ, GREVIO მიესალმება სხვადასხვა დამცავ ღონისძიებას, რომლებიც გათვალისწინებულია კანონით გამოძიებისა და სისხლის სამართლის საქმის წარმოების პროცესში მსხვერპლის უფლებების დაინტერესების დასაცავად. ეს მოიცავს, მათ შორის, დახურული სხდომების გამართვას და ციხიდან მოძალადის გათავისუფლების შესახებ მსხვერპლის ინფორმირებას. თუმცა, GREVIO შემოთავაზებით აღნიშნავს, რომ ხელმისაწვდომ ინფორმაციაზე დაყრდნობით, აღნიშნული ზომები სისტემატურად არ ხორციელდება საქართველოს ხელისუფლების მიერ. GREVIO ხაზგასმით მიუთითებს, რომ მსხვერპლთა უფლებების დაცვა სისხლის სამართლებრივი წარმოების პროცესში უზრუნველყოფს საქმეთა შეწყვეტის პრევენციას, ამრიგად, ის სასამართლოს და პროკურატურის ინტერესებშია.

368. GREVIO საქართველოს ხელისუფლებას მტკიცედ მოუწოდებს, უზრუნველყოს ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის, მათ შორის, არასრულწლოვანი მსხვერპლებისა და მოწმეებისთვის ხელმისაწვდომი დაცვის ყველა ღონისძიების სისტემატური გამოყენება საქართველოს კანონმდებლობის შესაბამისად, განსაკუთრებით, გამოძიების და სასამართლო პროცესების დროს. გარდა ამისა, უზრუნველყოს სხდომების ჩატარება აუდიო-ვიდეო საშუალებებით, ასევე მსხვერპლებისა და სავარაუდო მოძალადეებისთვის ცალ-ცალკე შესასვლელებისა და მოსაცდელების გამოყენებით, მათი პირისპირ შეხვედრის თავიდან ასაცილებლად.

8. იურიდიული დახმარება (მუხლი 57)

369. საქართველოში ქალთა მიმართ ძალადობის მსხვერპლთა იურიდიულ დახმარებას, ძირითადად, უზრუნველყოფს სახელმწიფოს მიერ დაფინანსებული იურიდიული დახმარების სამსახური. 2022 წელს მოხდა მისი მანდატის გადახედვა, რათა უფრო მეტად ხელმისაწვდომი ყოფილიყო. ამასთანავე, 2022 წლის ივნისში მიღებული საკანონმდებლო ცვლილებები გადახდისუნარო ადამიანებს, რომლებმაც განიცადეს ოჯახური დანაშაული (სსკ-ის მუხლი 11¹) და ოჯახში ძალადობა (სსკ-ის მუხლი 12⁶), ანიჭებს უფლებას, ისარგებლონ უფასო იურიდიული დახმარებით.

370. GREVIO კმაყოფილებით აღნიშნავს, რომ იურიდიული დახმარებით მხოლოდ ოჯახში ძალადობის მსხვერპლები არ სარგებლობენ, არამედ ძალადობის ყველა ფორმის მსხვერპლს შეუძლია, მიიღოს იურიდიული კონსულტაცია, ასევე დახმარება იურიდიული დოკუმენტების მომზადების, სასამართლოსა და/ან ადმინისტრაციულ ორგანოებში წარმომადგენლობის კუთხით, მათ შორის, დამცავი ორდერების გამოცემასთან დაკავშირებით, გადახდისუნარიანობის შემოწმების გარეშე. რაც შეეხება ოჯახში ძალადობის შემთხვევებს, „იურიდიული დახმარების შესახებ“ საქართველოს კანონი (მე-5 მუხლის მეორე პუნქტი) ითვალისწინებს უფასო იურიდიულ დახმარებას სამოქალაქო და ადმინისტრაციული წარმოებისას, მიუხედავად მსხვერპლის გადახდისუნარიანობისა.

371. GREVIO აგრეთვე აღნიშნავს, რომ დევნილ, ასევე თავშესაფრის და საერთაშორისო დაცვის მაძიებელ იმ ქალებს, რომელთა მოთხოვნის შესახებ დავაც უნდა განიხილოს სასამართლომ, უფლება აქვთ, ისარგებლონ იურიდიული დახმარებით. თუმცა, ბუნდოვანია, არსებობს თუ

176. The right to non-discrimination in practice for various groups in Georgia, ღია საზოგადოების ფონდის ანგარიში, 2020 წ.

177. Alternative Report on Georgia's Compliance with the International Covenant on Civil and Political Rights, Tbilisi, 2020, გვ. 9-10. ხელმისაწვდომია: www.bit.ly/3e05A3c.

არა რაიმე კრიტერიუმები იურიდიული დახმარების მიღების უფლების დასადაგენად, ან რა პროცედურა გამოიყენება ამ დახმარების მისაღებად. შეფასებითი ვიზიტის დროს წარმოდგენილი ინფორმაციის თანახმად, თავშესაფრის მაძიებელ ქალებს უფლება აქვთ, ისარგებლონ იურიდიული კონსულტაციით, იურიდიული დოკუმენტების მომზადებით, ადმინისტრაციულ ორგანოსა და სასამართლოში წარმომადგენლობით, მათი გადახდისუნარიანობის მიუხედავად.

372. ხელისუფლების მიერ წარმოდგენილ სტატისტიკურ მონაცემებზე დაყრდნობით, 2020 წლიდან 2022 წლის მეორე კვარტლამდე პერიოდში სახელმწიფოს მიერ დაფინანსებულმა იურიდიული დახმარების სამსახურმა ქალთა მიმართ ძალადობის და ოჯახში ძალადობის საქმეებში უზრუნველყო 416 მსხვერპლი ქალის წარმომადგენლობა სასამართლოში. გარდა ამისა, ამავე პერიოდში 350-მა მსხვერპლმა ქალმა მიიღო იურიდიული დახმარება შემაკავებელ და დამცავ ორდერებთან დაკავშირებით.

373. ძალადობის მსხვერპლებს უფასო იურიდიულ დახმარებას და სასამართლოში წარმომადგენლობას ასევე სთავაზობენ სახელმწიფო თავშესაფრები და კრიზისული ცენტრები. თუმცა, მათი რაოდენობა მცირეა, რეგიონების უმრავლესობაში კი ასეთი მხოლოდ ერთი ან ორი თავშესაფარი მოქმედებს, რომლებიც დიდ ქალაქებშია განთავსებული (დამატებითი ინფორმაციისთვის იხ. ზემოთ, თავი IV). მინისტრის No. 01-64/ნ ბრძანება¹⁷⁸ ადგენს სავალდებულო მინიმალურ მოთხოვნებს სერვისების მიმწოდებლებისთვის - მათი ორგანიზაციული ან სამართლებრივი სტატუსის მიუხედავად - მათ მიერ განუვლ მომსახურებებთან დაკავშირებით, რაც მოიცავს ასევე იურიდიულ დახმარებას ოჯახში ძალადობის მსხვერპლებისა ან მათზე დამოკიდებული პირებისთვის. თუ მსხვერპლს არ სურს ან არ ესაჭიროება კრიზისულ ცენტრსა ან თავშესაფარში განთავსება, მას შეუძლია, ისარგებლოს მხოლოდ ცენტრის მიერ შეთავაზებული იურიდიული დახმარებით.

374. 2017 წელს შეიქმნა იურიდიული დახმარების მიმწოდებელთა ქსელი, რომლის მიზანია ხელმისაწვდომი და ეფექტიანი იურიდიული დახმარების სისტემისა და მოქალაქეთა გადამისამართების მდგრადი მექანიზმის შექმნა.¹⁷⁹ ქსელის დამფუძნებლები არიან იურიდიული დახმარების სამსახური და არასამთავრობო ორგანიზაციები. ქსელში არასამთავრობო ორგანიზაციების გასაწევრიანებლად მოქმედებს კონკრეტული კრიტერიუმები, რომელთა მიზანია ხარისხიანი იურიდიული მომსახურების უზრუნველყოფა. გარდა ამისა, სახელმწიფო ზრუნვის სააგენტომ ხელი მოაწერა თანამშრომლობის მემორანდუმს სხვადასხვა იურიდიულ დაწესებულებასთან, მათ შორის, სახელმწიფოს მიერ დაფინანსებულ იურიდიული დახმარების სამსახურთან, სამედიცინო ფსიქოლოგიურ ცენტრ „თანადგომასთან“, რამდენიმე არასამთავრობო ორგანიზაციასთან (საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია, საქართველოს ძალადობისგან დაცვის ეროვნული ქსელი, ქალთა საინფორმაციო ცენტრი, ორგანიზაციები „სახლი“ და „ამაგდარი“). ამ თანამშრომლობის ერთ-ერთი მიზანია ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოების ინფორმირება ხელმისაწვდომი იურიდიული დახმარების სერვისებისა და მსხვერპლთა რეფერირების მექანიზმის შესახებ. ეს ნაბიჯები უზრუნველყოფს კოორდინაციის გაუმჯობესებას ქალთა მიმართ ძალადობის საკითხებზე მომუშავე არასამთავრობო ორგანიზაციების მიერ შეთავაზებულ მომსახურებებსა და სახელმწიფოს მიერ დაფინანსებულ იურიდიული დახმარების სისტემას შორის, რასაც GREVIO მიესალმება.

375. მსხვერპლებისთვის შეიქმნა უფასო იურიდიული დახმარების პორტალი,¹⁸⁰ რომელიც შეიცავს ინფორმაციას იურიდიული დახმარების მიმწოდებელთა ქსელისა და სხვა არასამთავრობო ორგანიზაციების შესახებ, რომლებიც უზრუნველყოფენ უფასო სამართლებრივ დახმარებას და კონსულტაციას ქვეყნის მასშტაბით.¹⁸¹

376. ხელმისაწვდომ ინფორმაციაზე დაყრდნობით, იურიდიული დახმარების სამსახურის იურისტები, რომლებიც ქალთა მიმართ ძალადობის მსხვერპლთა ინტერესებს იცავენ, ყოველწლიურ მომზადებას გადიან. გარდა ამისა, ოჯახში ძალადობის მსხვერპლთა დაცვის მიზნით, გენდერული ძალადობის საქმეების მგრძნობიარე ბუნების გათვალისწინებით, სამსახურმა, საკუთარი

178. მინისტრის ბრძანება კრიზისული ცენტრების შექმნისა და ფუნქციონირების მინიმალური სტანდარტების შესახებ, გამოცემა 2017 წლის 10 ნოემბერს, ოკუპირებული ტერიტორიებიდან დევნილთა, შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტრო.

179. იხ. სახელმწიფოს ანგარიში, გვ. 87.

180. იხ. <https://free.mylaw.ge>.

181. საძიებო სისტემის გამოყენებით, შესაძლებელია იურიდიული დახმარების მიმწოდებელთა მოძიება, ორგანიზაციის, საქმის კატეგორიის, ქალაქის, მომსახურების ტიპისა და კონსულტაციის ტიპის მიხედვით. პორტალი და ვებგვერდი მომზადდა სასამართლოს საჯარო მოხელეთა პროფესიული ასოციაციის მიერ, ევროკავშირისა და UNDP-ის მხარდაჭერით.

ინიციატივით, ამ ტიპის საქმეებში იურისტების სპეციალიზაციის შემოღება გადამწყვეტია.¹⁸² ისინი გადიან სამდღიან პროფესიულ კურსებს, რომლებიც მოიცავს ინფორმაციის მიწოდებას გენდერული ძალადობისა და/ან ოჯახში ძალადობის მსხვერპლთა დაცვის შესახებ, ასევე, ფსიქოლოგიური ასპექტების შესწავლას.

377. სახელმწიფოს მიერ დაფინანსებული იურიდიული დახმარების სამსახურის იურისტები მომზადებას აგრეთვე გადიან საერთაშორისო ორგანიზაციებისა და დონორების მხარდაჭერით.

182. ანგარიში იურიდიული დახმარების სამსახურის საქმიანობის შესახებ, 2018, გვ. 30.

VII. მიგრაცია და თავშესაფარი

378. მიგრაციასა და თავშესაფართან დაკავშირებით სტამბოლის კონვენციის ძირითადი მოთხოვნაა, ბინადრობის სტატუსის შესახებ კანონებმა და თავშესაფრის პროცედურებმა არ უგულებელყოს ის რეალობა, რომელშიც ცხოვრობენ ექსპულსორული ძალადობის, ექსპულსორაციის და გენდერის ნიშნით ძალადობის სხვა ფორმების მსხვერპლი ქალები. ბინადრობის სტატუსის შესახებ კანონები უნდა ითვალისწინებდეს ქალებისთვის, გარკვეულ შემთხვევებში, ავტონომიური საცხოვრებელი ნებართვის მიღების შესაძლებლობას (მუხლი 59). მეორე მხრივ, თავშესაფრის პროცედურები უნდა იყოს გენდერულად მგრძობიარე და ქალებს აძლევდეს საკუთარი ისტორიების სრულად გამჟღავნების შესაძლებლობას, ხოლო სამართლებრივი დევნის საფუძვლების ინტერპრეტაცია უნდა მოხდეს ასევე გენდერის მიმართ მგრძობიარე ფორმით. ამის მიღწევა შესაძლებელია მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ თავშესაფრის მაძიებელთათვის მიღების პროცედურები და მხარდაჭერის სამსახურები სენსიტიურია ძალადობის მსხვერპლი და ასეთი რისკის ქვეშ მყოფი ქალების საჭიროებების მიმართ (მუხლი 60).

ა. ბინადრობის სტატუსი (მუხლი 59)

379. საქართველოში უცხოელებისთვის დროებითი ბინადრობის ნებართვის მინიჭების საკითხს არეგულირებს კანონი „უცხოელთა და მოქალაქეობის არმქონე პირთა სამართლებრივი მდგომარეობის შესახებ“. ამ კანონის 61-ე მუხლის 1.ბ¹ ქვეპუნქტის თანახმად, დაუშვებელია საქართველოდან იმ უცხოელის გაძევება, რომელიც ქალთა მიმართ ძალადობის ან/და ოჯახში ძალადობის მსხვერპლია, შესაბამისი სამართალწარმოების დასრულებამდე ან/და დროებით საცხოვრებელში (თავშესაფარში) ყოფნის პერიოდში. ამავე კანონის 15.ი მუხლის თანახმად, დროებითი ბინადრობის ნებართვა გაიცემა უცხოელზე, რომელსაც „ქალთა მიმართ ძალადობის ან/და ოჯახში ძალადობის აღკვეთის, ძალადობის მსხვერპლთა დაცვისა და დახმარების შესახებ“ საქართველოს კანონის შესაბამისად, მინიჭებული აქვს მსხვერპლის სტატუსი,¹⁸³ ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის მსხვერპლთა მომსახურების დაწესებულებისა ან პროცესის მწარმოებელი ორგანოს შუამდგომლობის საფუძველზე (მუხლი 17, პუნქტი 4). დროებითი ბინადრობის ნებართვა, როგორც წესი, გაიცემა 1 წლის ვადით და მისი მოქმედების გახანგრძლივება შესაძლებელია ხუთ წლამდე. თუმცა, ხანგრძლივობა დამოკიდებულია წარდგენილ მოთხოვნაზე.

380. GREVIO მიესალმება ზემოხსენებული ღონისძიებების მიღებას, თუმცა გამოხატავს შეშფოთებას მსხვერპლების მხრიდან დაცვის ამ საშუალებებზე ხელმისაწვდომობასთან დაკავშირებით. ის მოუწოდებს, შეიქმნას სათანადო პირობები იმ სირთულეების გათვალისწინებით, რომლებსაც აწყდებიან მიგრანტი ქალები, როდესაც დახმარებისთვის მიმართავენ ხელისუფლებას და სერვისის მიმწოდებლებს მათი იზოლაციისა და მოძალადეზე დამოკიდებულების გამო. GREVIO შეშფოთებულია, რომ მსხვერპლის სტატუსის მიღების კუთხით არსებული სირთულეების გათვალისწინებით (რის შესახებაც უკვე აღინიშნა ამ ანგარიშში), ასევე ენობრივი და სხვა ბარიერების გამო, ავტონომიური ბინადრობის ნებართვის მისაღებად დაწესებული ზღვარი, შესაძლოა, ზედმეტად მაღალი იყოს არაერთი მიგრანტი ქალისთვის. ესენი შეიძლება იყვნენ ქალები, რომელთა ბინადრობის ნებართვა მოძალადეზე დამოკიდებული ან, რომლებიც იძულებულნი არიან, დაქორწინდნენ იმისთვის, რომ ბინადრობის სტატუსი მიიღონ. მცირეა ძალადობის მსხვერპლი იმ ქალების რაოდენობა, რომლებმაც ამ საფუძვლით დროებითი ბინადრობის ნებართვა მოიპოვეს. 2020-2021 წლებში მათი რიცხვი იყო 4, რაც შემაშფოთებელია და ამასთანავე, ეს მაჩვენებელი უაღრესად დაბალია იმ მიგრანტი ქალების რაოდენობის ფონზე, რომლებიც, სავარაუდოდ, საქართველოში ოჯახში ძალადობას განიცდიან.

381. სახელმწიფო ზრუნვის სააგენტოს უფლება აქვს, მიმართოს იუსტიციის სამინისტროს სახელმწიფო სერვისების განვითარების სააგენტოს და მოითხოვოს დროებითი საცხოვრებელი ნებართვის გაცემა მიგრანტი ქალებისთვის, რომლებსაც დაცვა ესაჭიროებათ. 2017 წლიდან 2022 წლამდე პერიოდში სულ 5 დროებითი ბინადრობის ნებართვა გაიცა.

382. **GREVIO მტკიცედ მოუწოდებს საქართველოს ხელისუფლებას, უზრუნველყოს, რომ „უცხოელთა და მოქალაქეობის არმქონე პირთა სამართლებრივი მდგომარეობის შესახებ“ კანონის მე-15 მუხლის პრაქტიკული იმპლემენტაციის საფუძველზე, ოჯახში ძალადობის მსხვერპლ**

183. მსხვერპლის სტატუსის მინიჭების შესახებ დამატებითი ინფორმაცია იხ. IV თავში.

მიგრანტ ქალებს და ქალებს რომელთა საქართველოში დარჩენის უფლებაც მოძალადეზა დამოკიდებული, ჰქონდეთ დროებითი ბინადრობის ნებართვის მიღების შესაძლებლობა მტკიცების იმ სტანდარტებზე დაყრდნობით, რომელთა დაკმაყოფილებასაც ისინი შეძლებენ.

ბ. თავშესაფრის მოთხოვნა გენდერული ნიშნის საფუძველზე (მუხლი 60)

1. თავშესაფრის განსაზღვრის გენდერულად მგრძობიარე პროცედურა

383. საქართველოში 2016 წლიდან თავშესაფრის მაძიებელთა რაოდენობა გაიზარდა. 2020 წლის მდგომარეობით, საერთაშორისო დაცვის ქვეშ იმყოფება 1 188 ადამიანი (ლტოლვილის ან ჰუმანიტარული სტატუსით).¹⁸⁴ ძირითადი წარმოშობის ქვეყნებია: ერაყი, უკრაინა, რუსეთი, სირია, იემენი, ეგვიპტე და ირანი. ხელმისაწვდომ ინფორმაციაზე დაყრდნობით, 2018 წელს ქალები ლტოლვილთა და ჰუმანიტარული სტატუსის მქონე პირთა 44%-ს შეადგენდნენ.¹⁸⁵

384. ბოლო წლებში საქართველომ განახორციელა მნიშვნელოვანი სამართლებრივი და ინსტიტუციური ცვლილებები საერთაშორისო დაცვის სისტემის გასაუმჯობესებლად. თავშესაფრის და დროებითი დაცვის მოპოვების პირობებსა და პროცედურებს ადგენს კანონი „საერთაშორისო დაცვის შესახებ“, რომელიც ძალაშია 2017 წლის 1-ლი თებერვლიდან. GREVIO მიესალმება ქალთა მიმართ გენდერული ნიშნით ძალადობის, როგორც დევნის ფორმის, ცალსახა აღიარებას კანონით, რაც, შესაძლოა, გახდეს ლტოლვილის სტატუსის მინიჭების საფუძველი (მუხლი 32).¹⁸⁶ ამასთანავე, მე-3 მუხლის „ღ“ პუნქტის თანახმად, სპეციფიკური საჭიროების მქონე პირია: ორსული ქალი, მარტოხელა მშობელი, ადამიანით ვაჭრობის (ტრეფიკინგის) მსხვერპლი, მნიშვნელოვანი ფიზიკური ან/და ფსიქიკური დაავადების მქონე პირი, პოსტტრავმული აშლილობის მქონე პირი, წამების, გაუპატიურების, ფსიქოლოგიური, ფიზიკური, სექსუალური ძალადობის მსხვერპლი. საერთაშორისო დაცვაზე მათი განცხადებები პრიორიტეტულად განიხილება.

385. ხელისუფლების განცხადებით, თავშესაფრის განსაზღვრის პროცედურის ფარგლებში მუდმივად ხდება გენდერული ძალადობის შესახებ UNCHR-ის სახელმძღვანელო პრინციპების გათვალისწინება. თუმცა, ხელმისაწვდომ ინფორმაციაზე დაყრდნობით, რთულია იმის შეფასება, რამდენად იყენებენ შესაბამისი ორგანოები თავშესაფრის შესახებ დებულებებს პრაქტიკაში. როგორც ჩანს, გროვდება მონაცემები დაკმაყოფილებული განცხადებებისა და იმ განმცხადებელთა რაოდენობის შესახებ, რომლებმაც გენდერული ნიშნით დევნის საფუძველზე სტატუსის მიღება შეძლეს. ამასთანავე, ეს მონაცემები ჩაშლილია სქესის მიხედვით, თუმცა ანგარიშის შემუშავების პროცესში GREVIO-ს მათზე წვდომა არ ჰქონდა. .

386. გარდა ამისა, დამტკიცებულია თავშესაფრის მაძიებელთა, საერთაშორისო დაცვის და ჰუმანიტარული სტატუსის მფლობელთა, ასევე დროებითი დაცვის მქონე პირთა პერსონალური მონაცემების შეგროვების (თითის ანაბეჭდების აღების ჩათვლით) მარეგულირებელი წესები, ასევე თავშესაფრის მაძიებელთათვის საცხოვრებლის, პირადობის მოწმობებისა და სხვა სამგზავრო დოკუმენტების უზრუნველყოფის რეგულაციები.¹⁸⁷ ახალი ნორმების თანახმად, თითოეულ ინსტანციაში სასამართლოს მიერ გადანყვეტილების მიღების ვადა მცირდება ორ თვემდე, ხოლო უარყოფითი გადანყვეტილების გასაჩივრების ვადა გახანგრძლივდა 10 დღიდან 1 თვემდე. იმავდროულად, ზოგადად, პირველი ინსტანციის ადმინისტრაციული ორგანოს მიერ გადანყვეტილების მიღების ვადაა ექვსი თვე, რომელიც, შესაძლოა, გახანგრძლივდეს 21 თვემდე (კონკრეტულ შემთხვევებში).

387. ხელისუფლების მიერ მოწოდებული ინფორმაციის თანახმად, ბოლოდროინდელი საკანონმდებლო და ინსტიტუციური ცვლილებების ფარგლებში დაინერგა გენდერულად

184. ომბუდსმენის 2020 წლის საპარლამენტო ანგარიში, <https://ombudsman.ge/res/docs/2021070814020446986.pdf>

185. იხ. www.migration.commission.ge/files/mp19_eng_web3.pdf

186. კანონი საერთაშორისო დაცვის შესახებ, მუხლი 32: დევნა შეიძლება გამოიხატოს შემდეგი ფორმებით: ფიზიკური ან ფსიქიკური ძალადობის, მათ შორის, სექსუალური ძალადობის აქტი; სამართლებრივი, ადმინისტრაციული ან/და სასამართლო აქტები და ღონისძიებები, რომლებიც თავად არის დისკრიმინაციული ან დისკრიმინაციული ფორმით ხორციელდება; სისხლისსამართლებრივი დევნა ან სასჯელი, რომელიც არაპროპორციულია ან დისკრიმინაციულია; ქმედება, რომელიც თავისი ბუნებით გენდერულ იდენტობას, სქესს ან არასრულწლოვანს უკავშირდება (პუნქტი 2). მნიშვნელოვანი ზიანია: პირის მიმართ სასიკვდილო განაჩენი ან მისი სიკვდილით დასჯის საფრთხე; წარმოშობის ქვეყანაში პირის წამება, მის მიმართ არაადამიანური და ღირსების შემლახავი მოპყრობა ან სასჯელი; პირის სიცოცხლისთვის მნიშვნელოვანი ინდივიდუალური საფრთხე განურჩეველი ძალადობის, საერთაშორისო ან შიდა შეიარაღებული კონფლიქტის ან ადამიანის უფლებების მასობრივი დარღვევის გამო (პუნქტი 3).

187. UN UPR Mid-Term Report – Georgia (2019), გვ. 30-31.

მგრძობიარე პროცედურები თავშესაფრის მაძიებელთათვის და გენდერის ნიშნით დევნის საფუძველზე წარდგენილი განცხადებების შეფასების სტანდარტები. შესაბამისად, ამ პროცესში თავშესაფრის მაძიებლებსა და საერთაშორისო დაცვის მქონე პირებს უფლება აქვთ, უფასოდ ისარგებლონ თარჯიმნის მომსახურებით, ამასთანავე, მათთან გასაუბრება ჩაატაროს იმავე სქესის უფლებამოსილმა თანამდებობის პირმა და მიიღონ იმავე სქესის თარჯიმნის მომსახურება.¹⁸⁸

388. საერთაშორისო დაცვის შესახებ ინფორმაცია ხელმისაწვდომია ცხელი ხაზის საშუალებით და, აგრეთვე, in situ კონსულტაციით შსს-ს მიგრაციის დეპარტამენტთან. კონსულტაციებს უზრუნველყოფენ შესაბამისი კომპეტენციის მქონე მოხელეები, რომლებმაც იციან სპეციფიკური საჭიროებების მქონე პირებთან გასაუბრების მეთოდოლოგია და აქვთ რელევანტური ინფორმაცია ასეთი განმცხადებლებისთვის ხელმისაწვდომი საჭირო სამედიცინო, ფსიქოლოგიური, სოციალური და იურიდიული დახმარების შესახებ. შესაბამისად, უფლებამოსილი თანამდებობის პირი ადგილზე უწევს კონსულტაციას სექსუალური ან ოჯახში ძალადობის მსხვერპლ ქალს, ორსულს ან მარტოხელა მშობელს „საერთაშორისო დაცვის შესახებ“ საქართველოს კანონით გათვალისწინებული უფლებების, მოვალეობებისა და თავშესაფრის პროცედურის შესახებ.

389. 2016 წლის იანვრის შემდეგ, თავშესაფრის მაძიებლებს უფლება აქვთ, ისარგებლონ უფასო იურიდიული დახმარებით. იურიდიული დახმარების სამსახური მათთვის უზრუნველყოფს უფასო კონსულტაციას, დახმარებას და სასამართლოში წარმომადგენლობას. თუმცა, შეფასებითი ვიზიტის დროს მიღებული ინფორმაციის თანახმად, თავშესაფრის მიღების პროცედურის ადმინისტრაციულ ეტაპზე უფასო იურიდიული დახმარება არ არის ხელმისაწვდომი.

390. GREVIO აღნიშნავს, რომ მაღალია ლტოლვილისა და ჰუმანიტარული სტატუსის მინიჭებაზე უარისმაჩვენებელი. 2018 წელს უარი ეთქვა 537 განმცხადებელს, ხოლო დაკმაყოფილდა 90 განცხადება. 2019 წელს უარი ეთქვა 407 განმცხადებელს, დაკმაყოფილდა 77. 2020 წელს უარი ეთქვა 351-ს, დაკმაყოფილდა 26 განცხადება. 2020 წელს ბინადრობის ნებართვა მიიღო განმცხადებელთა 73%-მა, 10%-ს უარი ეთქვა ეროვნული უსაფრთხოების ინტერესის საფუძველზე, ხოლო განცხადებების 17% კვლავ განხილვის პროცესშია. არასამთავრობო ორგანიზაციები გამოხატავენ შეშფოთებას იმასთან დაკავშირებით, რომ აფრიკისა და აზიის სახელმწიფოების მოქალაქეებისთვის (ნიგერია, კამერუნი, ეგვიპტე, ინდოეთი, ბანგლადეში და პაკისტანი) ბინადრობის ნებართვაზე უარის თქმის პრაქტიკა, შესაძლოა, იყოს დისკრიმინაციული ან უკანონო.¹⁸⁹ GREVIO შეშფოთებით მიუთითებს, რომ საერთაშორისო დაცვაზე უარის მაღალმა მაჩვენებელმა, შესაძლოა, არაპროპორციული გავლენა იქონიოს ქალებსა და გოგონებზე.¹⁹⁰

391. **GREVIO საქართველოს ხელისუფლებას მოუწოდებს:**

- ა. მიიღოს ზომები იურიდიული დახმარების ხელმისაწვდომობისა და წარმომადგენლობის უზრუნველსაყოფად არა მხოლოდ სასამართლოში, არამედ, აგრეთვე, თავშესაფრის მიღების პროცედურის ადმინისტრაციულ ეტაპზეც;
- ბ. შეაგროვოს და გამოაქვეყნოს ყოველწლიური მონაცემები გენდერთან დაკავშირებული დევნის საფუძველზე თავშესაფრის მისაღებად წარდგენილი განცხადებების რაოდენობის შესახებ, ასევე იმის თაობაზე, რამდენი მათგანი დაკმაყოფილდა და რამდენს ეთქვა უარი.

2. განთავსება

392. თავშესაფრის მაძიებლებს გარანტირებული აქვთ თავშესაფრის მაძიებელთა მიმღებ ცენტრში (თბილისთან ახლოს მდებარე ცენტრი) განთავსების უფლება. ერთი შენობა განკუთვნილია თავშესაფრის მაძიებელი ქალებისა და მათი ოჯახებისთვის, ხოლო მეორე - კაცებისთვის, რომლებიც ქვეყანაში მარტო ჩამოვიდნენ. მიმღებ ცენტრში 132 ადამიანის განთავსებაა შესაძლებელი. მიღებისას მოწმდება თავშესაფრის თითოეული მაძიებლის მოწყვლადობა, რასაც იმავე სქესის უსაფრთხოების ოფიცერი ახორციელებს.¹⁹¹ ხელისუფლების განცხადებით, ცენტრის თანამშრომლებს აქვთ სათანადო კვალიფიკაცია და კომპეტენციები, რათა შეძლონ იმ ქალების

188. შს მინისტრის ბრძანება No. 33 თავშესაფრის პროცედურის შესახებ.

189. იხ. www.tdi.ge/sites/default/files/tdi_report_on_racial_discrimination_and_rights_of_foreigners.pdf

190. საქართველოს ხელისუფლების მიერ შეგროვებული მონაცემები, სამწუხაროდ, არ იყო ხელმისაწვდომი GREVIO-სთვის.

191. Ibid, მუხლი 6, პუნქტი 7.

იდენტიფიცირება, რომლებმაც გენდერული ძალადობა განიცადეს.¹⁹²

393. შეფასებითი ვიზიტის დროს მიღებული და ასევე ხელისუფლების მიერ მოწოდებული ინფორმაციით, ცენტრში თავშესაფრის მაძიებელი 84 პირი იყო განთავსებული, თუმცა, არცერთი მათგანი არ ყოფილა გენდერული ან სექსუალური ძალადობის მსხვერპლი.

394. სახალხო დამცველის ოფისს, გაეროს ლტოლვილთა უმაღლეს კომისარს (UNHCR) და მის პარტნიორ არასამთავრობო ორგანიზაციებს, როგორებიც არიან უფლებები საქართველო და World Vision, შეუზღუდავი წვდომა აქვთ თავშესაფრის მაძიებელთა მიმღებ ცენტრზე. მათ შეუძლიათ პერიოდული ვიზიტების განხორციელება ცენტრში, ზოგჯერ წინასწარ გაფრთხილების გარეშე, ასევე თავშესაფრის მაძიებლებთან შეხვედრა.

395. მიმღებ ცენტრში განთავსებამდე თავშესაფრის მაძიებლები იღებენ ინფორმაციას მათი უფლება-მოვალეობების შესახებ, მათთვის გასაგებ ენაზე. ამ ინფორმაციას მათ აწვდიან ზეპირი ფორმით ან საინფორმაციო ბარათების სახით.

396. ქალთა მიმართ ძალადობის მსხვერპლებს სამედიცინო და ფსიქოლოგიური დახმარების მიღება შეუძლიათ სახელმწიფო მზრუნველობის სააგენტოს კრიზისულ ცენტრებში.

397. ლტოლვილის სტატუსის მქონე, თავშესაფრის მაძიებელ და ჰუმანიტარული სტატუსის მქონე ქალებს უფლება აქვთ: დასაქმდნენ, მიიღონ განათლება (სკოლამდელი, საშუალო, პროფესიული და უმაღლესი განათლება), ისარგებლონ სამედიცინო დახმარების სერვისებით სახელმწიფო ჯანდაცვის პროგრამების საშუალებით, რომლებიც ხელმისაწვდომია საქართველოს მოქალაქეებისთვის, უზრუნველყოფილი იყვნენ სოციალური, ეკონომიკური და ყოველდღიური საცხოვრებელი პირობებით (ჰუმანიტარული სტატუსის და ლტოლვილის სტატუსის მქონე ქალები), მიმღებ ცენტრში განთავსების შესაძლებლობით (თავშესაფრის მაძიებლები).

8. არგაძევების პრინციპი (მუხლი 61)

398. „საერთაშორისო დაცვის შესახებ“ კანონის მე-8 მუხლი შეიცავს არგაძევების პრინციპს თავშესაფრის მაძიებლებისა და საერთაშორისო დაცვის მქონე პირებისთვის. კერძოდ, დაუშვებელია თავშესაფრის მაძიებლისა ან საერთაშორისო დაცვის მქონე პირის დაბრუნება ან გაძევება იმ ქვეყანაში, სადაც მის სიცოცხლეს ან თავისუფლებას საფრთხე ემუქრება მისი რასის, რელიგიის, ეროვნების, გარკვეული სოციალური ჯგუფისადმი კუთვნილების ან პოლიტიკური შეხედულების გამო.

399. მიუხედავად ამისა, არგაძევების პრინციპი არ გამოიყენება თავშესაფრის მაძიებლის ან საერთაშორისო დაცვის მქონე იმ პირის მიმართ, რომელთან დაკავშირებითაც არსებობს საფუძვლიანი ვარაუდი, რომ ის საფრთხეს უქმნის საქართველოს სახელმწიფო უსაფრთხოებას, ან კანონიერ ძალაში შესული განაჩენით მსჯავრდებულია საქართველოში განსაკუთრებით მძიმე დანაშაულის ჩადენისთვის და საშიშია საზოგადოებისთვის. ამრიგად, „საერთაშორისო დაცვის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-17 და მე-20 მუხლების თანახმად, ლტოლვილის ან ჰუმანიტარული სტატუსის მინიჭებაზე უარის ერთ-ერთი საფუძველია დასაბუთებული ვარაუდი, რომ პირი სახელმწიფოს უსაფრთხოებას, ტერიტორიულ მთლიანობას ან საზოგადოებრივ წესრიგს უქმნის საფრთხეს. ინფორმაცია, რომელიც კანონის მიზნებისთვის მუშავდება და თან ერთვის საქმეს, სახელმწიფო საიდუმლოა. ადმინისტრაციული წარმოების მიმდინარეობისას მხოლოდ საქართველოს სახალხო დამცველს ან უფლებამოსილ თანამდებობის პირს აქვს შესაძლებლობა, ამ ინფორმაციას გაეცნოს, ხოლო საქმის სასამართლოს მიერ განხილვის შემთხვევაში - მოსამართლეს. აღნიშნული აფერხებს საქართველოს კონსტიტუციის 31-ე მუხლის მე-3 პუნქტით გარანტირებული დაცვის უფლების სრულად განხორციელებას.

400. ამ მხრივ, შეუფოთება გამოითქვა იმასთან დაკავშირებით, რომ ავღანეთის, ერიტრეას, ირანის, ერაყის, სირიისა და იემენის მოქალაქეებს ავტომატურად უარს ეუბნებიან განცხადებების დაკმაყოფილებაზე ეროვნული უსაფრთხოების საფუძველზე, საფრთხეების, რომლებსაც კონკრეტული განმცხადებლები აწყდებიან, ინდივიდუალურად, თითოეულ საქმის განხილვის გარეშე. დასკვნები, რომლებსაც გადაწყვეტილებები ეფუძნება, არის კლასიფიცირებული და

192. Ibid, მუხლები 11, 15 და 26.

განმცხადებელს მასზე ხელი არ მიუწვდება არცერთ ეტაპზე.¹⁹³ სახალხო დამცველის ინფორმაციით, 2020 წელს იყო 11 განმცხადებელი სირიიდან და ყველას უარი ეთქვა სახელმწიფო უსაფრთხოების საფუძველზე მითითებით. ხელისუფლების განმარტებით, არ არსებობს რაიმე წინასწარ განსაზღვრული პრეზუმფციები წარმოშობის ქვეყნის მიხედვით, შესაბამისად, საერთაშორისო დაცვის შესახებ თითოეული განცხადება ინდივიდუალურად განიხილება.

401. წარმოდგენილი ანგარიშების თანახმად, 2019 წლის ბოლოდან მთავრობას არ გაუცია პირადობის მოწმობები და არ გაუხანგრძლივებია არსებული მოწმობების მოქმედების ვადები ახლად დარეგისტრირებული ან უკვე პროცესში მყოფი თავშესაფრის მაძიებლებისთვის, ასევე არ გაუხანგრძლივებია საცხოვრებელი დოკუმენტები აღიარებული ლტოლვილებისა და ჰუმანიტარული სტატუსის მქონეთათვის ისე, რომ მათთვის მიზეზები არ განუმარტავს, რაც არსებულ კანონმდებლობას ეწინააღმდეგება.¹⁹⁴ დასაბუთებული ინფორმაციის არარსებობამ შეაფერხა თავშესაფრის მაძიებელთა წვდომა კანონით გათვალისწინებულ უფლებებზე, რამაც ისინი დატოვა დეპორტაციის ან გაძევების რისკის წინაშე. ამის გამო, ბევრი მათგანი იძულებული გახდა, უარი ეთქვა საერთაშორისო დაცვაზე და საქართველო დაეტოვებინა.

402. 2020 წელს შსს-მ მიიღო ბრძანება, რომელიც მკაფიოდ განსაზღვრავს საპატრულო და სასაზღვრო პოლიციის თანამშრომელთა პასუხისმგებლობებს საზღვარზე თავშესაფრის მაძიებელთა მიღებასა და გადამისამართებასთან დაკავშირებით. სახალხო დამცველმა პოზიტიურად შეაფასა ტრენინგი სასაზღვრო პოლიციის თანამშრომლებისთვის ამ ბრძანების განხორციელების შესახებ.¹⁹⁵

403. GREVIO აღნიშნავს, რომ არ ხდება მოქალაქეობისა და ქვეყანაში შესვლაზე უარის სამართლებრივი საფუძვლების შესახებ სტატისტიკური მონაცემების დამუშავება.

404. **GREVIO მტკიცედ მოუწოდებს საქართველოს ხელისუფლებას, უზრუნველყოს, რომ ძალადობის მსხვერპლი ქალები, რომლებსაც დაცვა ესაჭიროებათ, მათი სტატუსისა ან საცხოვრებელი ადგილის მიუხედავად, არცერთ შემთხვევაში არ დააბრუნონ იმ ქვეყანაში, სადაც მათ სიცოცხლეს საფრთხე დაემუქრება, ან, შესაძლოა, დაექვემდებარონ წამებას, არაადამიანურ, დამამცირებელ მოპყრობას ან დასჯას.**

193. 2020 Report on Human Rights Practices: Georgia, აშშ-ის საელჩო საქართველოში.

194. Submission by the United Nations High Commissioner for Refugees For the Office of the High Commissioner for Human Rights' Compilation Report Universal Periodic Review: 3rd Cycle, 37th Session: <https://t.ly/GgCx>.

195. იხ. სახალხო დამცველის ანგარიში საქართველოში ადამიანის უფლებათა და თავისუფლებათა დაცვის მდგომარეობის შესახებ, 2020, გვ. 378.

დასკვნითი შენიშვნები

405. GREVIO მიესალმება იმ არაერთ ნაბიჯს, რომლებიც საქართველოს ხელისუფლებამ გადადგა გენდერული თანასწორობის ხელშეწყობისა და ქალთა მიმართ ძალადობასთან ბრძოლის სფეროში კანონების, პოლიტიკისა და ინსტიტუციური ჩარჩოს სტამბოლის კონვენციასთან შესაბამისობის უზრუნველსაყოფად. „ქალთა მიმართ ძალადობის და ოჯახში ძალადობის წინააღმდეგ ბრძოლისა და მსხვერპლთა (დაზარალებულთა) დასაცავად გასატარებელ ღონისძიებათა 2018-2020 წლების სამოქმედო გეგმის“ მიღება, რომელიც შეეხება კონკრეტულად ქალთა მიმართ ძალადობას და ოჯახში ძალადობას და თან ერთვის ქალთა მიმართ ძალადობასთან ბრძოლის პოლიტიკა, უაღრესად მნიშვნელოვანი ნაბიჯი იყო საქართველოზე დაკისრებული მოვალეობების შესაბამისობაში მოსაყვანად კონვენციით აღებული ვალდებულებებთან.

406. ამ ნაბიჯებთან ერთად, ბოლო წლებში მიღებული იყო ზომები, რომლებმაც საქართველოს კანონმდებლობა კიდევ უფრო დააახლოვა სტამბოლის კონვენციის მოთხოვნებთან. „ოჯახში ძალადობის შესახებ“ კანონში შევიდა ცვლილებები, რომლებიც უზრუნველყოფს რეაგირებას ძალადობის ყველა ფორმაზე, ხოლო სტამბოლის კონვენციის მოქმედების სფეროში შემავალი დანაშაულებრივი ქმედებების უმეტესობა სისხლის სამართლის დანაშაულად იქნა მიჩნეული. სისხლის სამართლის კოდექსში შევიდა ოჯახში ძალადობის დანაშაული და აგრეთვე ახალი დანაშაულები, როგორებიცაა: იძულებითი ქორწინება, ქალის სასქესო ორგანოების დასახიჩრება, ადევნება და იძულებითი სტერილიზაცია. 2019 წელს კანონმდებლობაში მნიშვნელოვანი ცვლილებები განხორციელდა, რომლებიც სექსუალური შევიწროების აკრძალვას შეეხებოდა. ამ ძალისხმევის მიუხედავად, საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსში გაუპატიურების და სექსუალური ძალადობის სხვა დანაშაულთა განმარტებები, სტამბოლის კონვენციასთან შესაბამისობის უზრუნველსაყოფად, შესწორებებს საჭიროებს. გარდა ამისა, მნიშვნელოვანი ხარვეზები გამოვლინდა სექსუალურ ძალადობასთან ბრძოლის სისხლისსამართლებრივი მართლმსაჯულების მექანიზმებში. მსხვერპლებს არ აქვთ წვდომა სრულფასოვან კრიზისულ ცენტრებსა (გაუპატიურების მსხვერპლთათვის) და/ან რეფერირების ცენტრებზე (სექსუალური ძალადობის მსხვერპლთათვის). მეტიც, გეოგრაფიული თვალსაზრისით ისინი ადეკვატურად არ არის განაწილებული.

407. შეფასებამ ასევე გამოავლინა ქალთა მიმართ ძალადობის ყველა სხვა ფორმის მსხვერპლთათვის სპეციალიზებული სერვისების უზრუნველყოფის გაფართოების საჭიროება. მაგალითად, რთულია დახმარების მიღება იმ ქალებისა და გოგონებისთვის, რომლებიც დაექვემდებარნენ იძულებით ქორწინებას ან ასეთი საფრთხის ქვეშ იმყოფებიან, რადგან ამ ფორმების ძალადობასთან დაკავშირებით ძალიან ცოტა სერვისი არსებობს. გარდა ამისა, ძალადობის მოწმე ბავშვები ხშირად უხილავები არიან სისტემისთვის და არ აქვთ სპეციალიზებულ, ასაკის შესაბამის სერვისებზე სათანადო და საკმარისი წვდომა.

408. ბიუროკრატიული დაბრკოლებების გარდა, როგორიცაა მსხვერპლის სტატუსის მიღების მოთხოვნა, დამატებითი ფაქტორები, კერძოდ, ეთნიკური წარმომავლობა, სიღარიბე, სოციალური წარმომავლობა და შეზღუდული შესაძლებლობა, კვლავ ართულებს ქალების წვდომას არსებულ სერვისებზე, მათ შორის, ოჯახში ძალადობის მსხვერპლთა თავშესაფრებზე. კიდევ ერთი სფერო, რომელიც გაუმჯობესებას საჭიროებს და იდენტიფიცირებულია GREVIO-ს მიერ, არის მხარდაჭერის სერვისებსა და დაცვის მექანიზმებზე ხელმისაწვდომობა იმ ქალებისთვის, რომლებიც ინტერსექციური დისკრიმინაციის საფრთხის ქვეშ იმყოფებიან, კერძოდ: ეროვნული და/ან ეთნიკური უმცირესობების ჯგუფებს მიკუთვნებული ქალები, სოფლად მცხოვრები, შშმ, დევნილი, ლესბოსელი, ბისექსუალი ან ტრანსგენდერი ქალები, ხანდაზმული ქალები.

409. ბოლოს, GREVIO აღნიშნავს, რომ განსაკუთრებულ ყურადღებას საჭიროებს გენდერული სტერეოტიპების აღმოფხვრა და ქალთა მიმართ ძალადობის გენდერული ბუნების გაცნობიერება, რადგან მყარად ფესვგადგმული სტერეოტიპები ან გაბატონებული შეხედულებები ქალებისა და კაცების როლების, პიროვნული მახასიათებლებისა და მათთვის დასაშვები ქცევის შესახებ კვლავ გავრცელებულია ქართულ საზოგადოებაში. პატრიარქალური დამოკიდებულებების მაღალი პრევალენტობის ფონზე, მყისიერი ძალისხმევის განვლა საჭირო საზოგადოებაში, საჯარო დისკუსიებში, მედიასა და ყველა შესაბამის სფეროში, რათა ქალების თანასწორობა გაიზარდოს.

410. წინამდებარე ანგარიშით, GREVIO-ს სურს, დაეხმაროს საქართველოს ხელისუფლებას

სტამბოლის კონვენციის განხორციელების დონის გაღრმავებაში, შესაბამისად, სთავაზობს, GREVIO-ს რეგულარულად მიაწოდოს ინფორმაცია სტამბოლის კონვენციის განხორციელების კუთხით მიმდინარე ცვლილებების შესახებ. GREVIO მოუთმენლად ელის ნაყოფიერი თანამშრომლობის გაგრძელებას საქართველოს ხელისუფლებასთან.

411. GREVIO-ს მიერ წარმოდგენილი რეკომენდაციებისა და წინადადებების შესრულების ხელშეწყობის მიზნით, GREVIO საქართველოს ხელისუფლებას მიმართავს თხოვნით, უზრუნველყოს წინამდებარე ანგარიშის თარგმნა ოფიციალურ სახელმწიფო ენაზე (ენებზე) და მისი ფართოდ გავრცელება არა მხოლოდ შესაბამის სახელმწიფო დაწესებულებებში ყველა დონეზე (ეროვნული, რეგიონული და ადგილობრივი), კერძოდ, მთავრობაში, სამინისტროებსა და სასამართლოში, არამედ, ასევე, არასამთავრობო და სამოქალაქო საზოგადოების სხვა ორგანიზაციებში, რომლებიც ქალთა მიმართ ძალადობის სფეროში მუშაობენ.

დანართი I

GREVIO-ს წინადადებების და რეკომენდაციების ჩამონათვალი

I. მიზნები, განმარტებები, თანასწორუფლებიანობა და დისკრიმინაციის აკრძალვა, ზოგადი ვალდებულებები

ბ. კონვენციის მოქმედების სფერო და განმარტებები (მუხლები 2 და 3)

1. GREVIO საქართველოს ხელისუფლებას მოუწოდებს, განაგრძოს ქალთა მიმართ ძალადობასა და ოჯახში ძალადობასთან ბრძოლისა და პრევენციის ახალი ეროვნული სამოქმედო გეგმების მიღება, შეიმუშაოს კომპლექსური მიდგომა ძალადობის ყველა იმ ფორმის მიმართ, რომლებსაც სტამბოლის კონვენციის მოქმედების სფერო მოიცავს, კერძოდ კი გააფართოოს ოჯახში ძალადობის განმარტება იმ პირებზე გავრცელებით, რომლებიც არ არიან დაქორწინებულნი და არ ცხოვრობენ ან არ უცხოვრიათ ერთად. (პარაგრაფი 11)

გ. ძირითადი უფლებები, თანასწორუფლებიანობა და დისკრიმინაციის აკრძალვა

1. გენდერული თანასწორობა და დისკრიმინაციის აკრძალვა

2. GREVIO საქართველოს მოუწოდებს, გააგრძელოს ძალისხმევის განევა გენდერული თანასწორობის შესახებ კანონმდებლობისა და საჯარო პოლიტიკის სრული იმპლემენტაციის მიმართულებით, კერძოდ, მიიღოს ისეთი ზომები, რომელთა მიზანი de facto თანასწორობის მიღწევაა. (პუნქტი 18)

2. ინტერსექციური დისკრიმინაცია

3. GREVIO საქართველოს ხელისუფლებას დაჟინებით მოუწოდებს (პარაგრაფი 25):

- ა. მიიღოს ზომები, რათა სტამბოლის კონვენციის დებულებები განხორციელდეს მე-4 მუხლის მე-3 პუნქტში ჩამოთვლილი ნებისმიერი ნიშნით დისკრიმინაციის გარეშე;
- ბ. მიიღოს ზომები, რათა ქალებმა, რომლებიც განიცდიან ინტერსექციურ დისკრიმინაციას ან იმყოფებიან ასეთი რისკის ქვეშ, მიიღონ ადეკვატური ინფორმაცია მათი უფლებებისა და ხელმისაწვდომი მხარდაჭერის სერვისების შესახებ;
- გ. გააუმჯობესოს დაცვასა და მხარდაჭერაზე წვდომა ძალადობის მსხვერპლი ქალების გარკვეული ჯგუფებისთვის, კერძოდ: შშმ ქალებისთვის, ეროვნული და/ან ეთნიკური უმცირესობების წარმომადგენელი ქალებისთვის, სოფლად მცხოვრები ქალებისთვის, ლბტი ქალებისთვის, პოლიტიკის ისეთი მიმართულებებისა და ზომების შემუშავების გზით, რომელთა მიზანია ქალთა ამ ჯგუფებს მათ წინაშე არსებული სპეციფიკური დაბრკოლებების გადალახვაში შეუწყოს ხელი;
- დ. გაითვალისწინოს ამ ჯგუფების ინტერესები ქალთა მიმართ ძალადობასთან ბრძოლისა და პრევენციის პოლიტიკის შემუშავების, განხორციელების, მონიტორინგისა და შეფასების პროცესში, ქალთა უფლებების დამცველი არასამთავრობო ორგანიზაციების, რომლებიც წარმოადგენენ ზემოაღნიშნულ ქალთა ჯგუფების ინტერესებს, მხარდაჭერის, დაფინანსების და მათთან მჭიდროდ თანამშრომლობის გზით.

3. გენდერულად მგრძობიარე პოლიტიკა (მუხლი 6)

4. GREVIO მტკიცედ მოუწოდებს საქართველოს ხელისუფლებას, გააძლიეროს ძალისხმევა ქალთა მიმართ ძალადობასთან ბრძოლისა და პრევენციის მიზნით მიღებული ზომების გენდერული ზეგავლენის სისტემატური შეფასების მიმართულებით, ასევე უზრუნველყოს, რომ ამ კუთხით განხორციელებული ყველა პოლიტიკა და ღონისძიება ეფუძნებოდეს ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის გენდერული ბუნების გააზრებას. (პარაგრაფი 31)

II. ინტეგრირებული პოლიტიკა და მონაცემთა შეგროვება

ა. კომპლექსური და კოორდინირებული პოლიტიკა (მუხლი 7)

5. GREVIO საქართველოს ხელისუფლებას მტკიცედ მოუწოდებს, გასწიოს ძალისხმევა, რომელიც უზრუნველყოფს ქალთა მიმართ ძალადობასთან ბრძოლისა და პრევენციის პოლიტიკის იმპლემენტაციის კუთხით ცენტრალური და რეგიონული/ადგილობრივი ხელისუფლების ორგანოებს შორის კოორდინირების გაუმჯობესებას და პოლიტიკის იმპლემენტაციის დამოუკიდებელი მონიტორინგის განხორციელებას. (პარაგრაფი 41)

6. GREVIO, დამატებით, მოუწოდებს საქართველოს ხელისუფლებას, უზრუნველყოს, რომ უწყებათაშორისი თანამშრომლობისთვის შემუშავებული ნებისმიერი მეთოდი სრულად ასახავდეს იმ ქალების სპეციფიკურ საჭიროებებს, რომლებიც განიცდიან ან, შესაძლოა, განიცადონ დისკრიმინაციის ინტერსექციური ფორმები, კერძოდ, ეს ეხება უმცირესობების წარმომადგენელ, შშმ, სოფლად მცხოვრებ, დევნილ და ლბტი ქალებს. (პარაგრაფი 42)

ბ. ფინანსური რესურსები (მუხლი 8)

7. GREVIO საქართველოს ხელისუფლებას დაუინებით მოუწოდებს (პარაგრაფი 50):

ა. უზრუნველყოს ქალთა მიმართ ძალადობასთან ბრძოლისა და პრევენციის ღონისძიებებისა და პოლიტიკისთვის გამოყოფილი ფინანსური რესურსების გაზრდა და მდგრადობა, ამ სფეროში პოლიტიკისა და ზომების კოორდინირებაზე პასუხისმგებელი დაწესებულების ბიუჯეტის ჩათვლით, ასევე - ქალთა უფლებებზე მომუშავე იმ არასამთავრობო ორგანიზაციებისათვის გამოყოფილი დაფინანსების სტაბილურობა, რომლებიც ძალადობის ყველა ფორმის მსხვერპლი ქალებისთვის მხარდაჭერის სპეციალიზებულ სერვისებს ახორციელებენ;

ბ. გადადგას ნაბიჯები მიზნობრივი დაფინანსების დაგეგმვის კუთხით, რათა უფრო ეფექტიანად შეძლოს იმ თანხების იდენტიფიცირება, რომლებიც ქალთა მიმართ ძალადობასთან ბრძოლასა და პრევენციაზე ყველა შესაბამისი ეროვნული და ადგილობრივი დაწესებულების მიერ იხარჯება.

გ. არასამთავრობო ორგანიზაციები და სამოქალაქო საზოგადოება (მუხლი 9)

8. GREVIO საქართველოს ხელისუფლებას მტკიცედ მოუწოდებს (პარაგრაფი 56):

ა. გაზარდოს არასამთავრობო ორგანიზაციების ჩართულობა ქალთა მიმართ ძალადობასთან ბრძოლისა და პრევენციის კანონების, საჯარო პოლიტიკისა და პროგრამების მომზადების, კოორდინირებისა და განხორციელების ყველა ეტაპზე;

ბ. ყველა შესაძლო საშუალებით მხარი დაუჭიროს საქართველოში არასამთავრობო ორგანიზაციების მიერ უზრუნველყოფილი სპეციალიზებული სერვისების, როგორცაა ქალთა ცენტრები და თავშესაფრები, გაფართოებას. კერძოდ, შექმნას დაფინანსების შესაბამისი შესაძლებლობები, როგორცაა, შესყიდვის გამჭვირვალე პროცედურებზე დაფუძნებული გრანტები და უზრუნველყოს მსხვერპლთა მხარდაჭერისა და ძალადობის პრევენციის კუთხით მომუშავე ყველა არასამთავრობო ორგანიზაციის დაფინანსების სტაბილურობა და მდგრადობა.

9. GREVIO საქართველოს ხელისუფლებას დაუინებით მოუწოდებს, გააძლიეროს ქალთა უფლებების დამცველი დამოუკიდებელი ორგანიზაციების მხარდაჭერა, აღიაროს მათი წვლილი და გამოცდილება გენდერული მიდგომის გამოყენების კუთხით ქალთა მიმართ ძალადობასთან, მსხვერპლთა ნდობის ამაღლებასა და მათი უფლებების დაცვასთან დაკავშირებით. უზრუნველყოს ქალთა უფლებების დამცველი არასამთავრობო ორგანიზაციების წარმომადგენელთა მიმართ მუქარისა და შევიწროების შემთხვევების სათანადოდ გამოძიება და მიიღოს ზომები მათი პრევენციისთვის. (პარაგრაფი 57)

დ. მაკოორდინირებელი ორგანო (მუხლი 10)

10. GREVIO მტკიცედ მოუწოდებს საქართველოს ხელისუფლებას, გამოუყოს საკმარისი ადამიანური და ფინანსური რესურსი გენდერული თანასწორობის, ქალთა მიმართ ძალადობის და ოჯახში ძალადობის საკითხებზე მომუშავე უწყებათაშორის კომისიას, რათა მან სათანადოდ შეასრულოს კონვენციის მე-10 მუხლით განსაზღვრული მაკოორდინირებელი ორგანოს ფუნქცია.

GREVIO საქართველოს ხელისუფლებას მტკიცედ მოუწოდებს, ამ პროცესში ხელი შეუწყოს, ერთი მხრივ, პოლიტიკისა და ზომების კოორდინაციასა და იმპლემენტაციას, მეორე მხრივ კი - დამოუკიდებელი მონიტორინგის განხორციელებას, რათა უზრუნველყოფილი იყოს პოლიტიკის შეფასების ობიექტურობა. (პარაგრაფი 65)

2. მონაცემთა შეგროვება და კვლევა (მუხლი 11)

1. ადმინისტრაციული მონაცემების შეგროვება

ა. სამართალდამცავი უწყებები და მართლმსაჯულების სექტორი

11. GREVIO მტკიცედ მოუწოდებს საქართველოს ხელისუფლებას, მიიღოს ზომები, რათა მოხდეს სამართალდამცავ ორგანოებსა და სასამართლოს შორის მონაცემთა შეგროვების ჰარმონიზება იმ მიზნით, რომ მათ შორის, მოხდეს მართლმსაჯულების სისტემიდან საქმეთა გადინების მაჩვენებლების შეფასების, ასევე, უზრუნველყოს ანონიმური ფორმით მონაცემების სისტემატურად გამოქვეყნება. (პარაგრაფი 75)

ბ. ჯანდაცვის სექტორი

12. GREVIO მტკიცედ მოუწოდებს საქართველოს ხელისუფლებას, მიიღოს ზომები, რათა უზრუნველყოფილი იქნას ჰარმონიზებული მონაცემების შეგროვება, იმ შემთხვევების შესახებ, როდესაც ჯანდაცვის პროვაიდერ დაწესებულებებს მიმართავენ ქალი პაციენტები მათ მიერ განცდილი გენდერული ნიშნით მოტივირებული ძალადობის გამო. ასეთი მონაცემები ჩაშლილი უნდა იყოს, მინიმუმ, სქესის, ასაკის, მოძალადესა და დაზარალებულს შორის არსებული ურთიერთობის მიხედვით. (პარაგრაფი 77)

13. გარდა ამისა, GREVIO საქართველოს ხელისუფლებას მოუწოდებს, გაზარდოს ცნობიერება ჯანდაცვის სფეროს მუშაკებს შორის ქალთა მიმართ ძალადობის ყველა ფორმის (მათ შორის, ოჯახში ძალადობის) შესახებ მონაცემთა შეგროვების მნიშვნელობაზე, ასევე, გააუმჯობესოს ამ კუთხით მათი უნარები და შესაძლებლობები, მათ შორის, ტრენინგებით ქალთა მიმართ ძალადობის შემთხვევების გამოვლენის თაობაზე. (პარაგრაფი 78)

დ. მონაცემები თავშესაფრის პროცედურის შესახებ

14. GREVIO საქართველოს ხელისუფლებას მტკიცედ მოუწოდებს, დაწეროს მონაცემთა შეგროვების სისტემა, რომელიც გენდერთან ნიშნით დაწყებული სისხლის სამართლებრივი დევნის, მათ შორის, ქალის სასქესო ორგანოების დასახიჩრების ან იძულებითი ქორწინების საფუძველზე წარდგენილი თავშესაფრის მოთხოვნის შესახებ განცხადებების რეგისტრაციისა და შედეგების აღრიცხვის შესაძლებლობას იძლევა. (პარაგრაფი 81)

2. მოსახლეობის გამოკითხვა

15. GREVIO საქართველოს ხელისუფლებას მოუწოდებს, ჩაატაროს მოსახლეობის რეგულარული გამოკითხვა, რათა შეაფასოს სტამბოლის კონვენციის მოქმედების სფეროში შემავალი ქალთა მიმართ ძალადობის ყველა ფორმის გავრცელება და ტენდენციები. (პარაგრაფი 83)

3. კვლევა

16. GREVIO მტკიცედ მოუწოდებს საქართველოს ხელისუფლებას, კვლევებზე დაფუძნებული რეაგირება მოახდინოს ძალადობაზე, რომელიც გავლენას ახდენს ქალების მოწყვლად ჯგუფებზე, როგორც არიან ეროვნული და/ან ეთნიკური უმცირესობის წარმომადგენელი ქალები და გოგონები, მიგრანტი, ლბტი და შშმ ქალები. გარდა ამისა, GREVIO მტკიცედ მოუწოდებს საქართველოს ხელისუფლებას, მხარი დაუჭიროს კვლევას იმის შესახებ, თუ რა გავლენას ახდენს გენდერული ნიშნით მოტივირებული ძალადობა ოჯახში ძალადობის მოწმე ბავშვებზე, ასევე ქალი მსხვერპლებისთვის მხარდაჭერის სერვისებზე, დაცვისა და მართლმსაჯულების ხელმისაწვდომობაზე. (პარაგრაფი 87)

III კრავანცია

ა. ცნობიერების ამაღლება (მუხლი 13)

17. GREVIO საქართველოს ხელისუფლებას მოუწოდებს, გააგრძელოს ძალისხმევის განევა სტამბოლის კონვენციის მოქმედების სფეროში შემავალი ქალთა მიმართ ძალადობის ყველა ფორმის შესახებ ცნობიერების ამაღლების კამპანიების ჩატარების კუთხით, რომლებიც მიმართული იქნება ქალებისა და გოგონების ყველა ჯგუფისკენ, განსაკუთრებით, ეროვნული და/ან ეთნიკური უმცირესობების წარმომადგენელი ქალებისა და შშმ ქალებისკენ. (პარაგრაფი 96)

ბ. განათლება (მუხლი 14)

18. GREVIO საქართველოს ხელისუფლებას მტკიცედ მოუწოდებს, გაზარდოს ძალისხმევა ოფიციალურ სასწავლო პროგრამებში და განათლების ყველა დონეზე, ისეთი საკითხების შეტანის მხარდასაჭერად, როგორებიცაა: ქალებსა და კაცებს შორის თანასწორობა, არასტერეოტიპული გენდერული როლები, ურთიერთპატივისცემა, პირად ურთიერთობებში კონფლიქტების არაძალადობრივი მოგვარება, პიროვნული ხელშეუხებლობის უფლება და ინფორმაცია ქალების წინააღმდეგ ჩადენილი გენდერული ძალადობის ფორმების შესახებ, რომელიც ადაპტირებული იქნება მოსწავლეთა განვითარებად შესაძლებლობებზე. GREVIO ასევე მტკიცედ მოუწოდებს საქართველოს ხელისუფლებას, ყურადღებით დააკვირდეს, როგორ იყენებენ მასწავლებლები არსებულ სასწავლო მასალებს და როგორ უდგებიან ისინი გენდერულ თანასწორობასა და ქალთა მიმართ ძალადობასთან დაკავშირებულ საკითხებს. (პარაგრაფი 103)

გ. სპეციალისტების პროფესიული მომზადება (მუხლი 15)

19. GREVIO საქართველოს ხელისუფლებას მტკიცედ მოუწოდებს, უზრუნველყოს სისტემატური და სავალდებულო საწყისი მომზადება და პროფესიული გადამზადება სტამბოლის კონვენციის მოქმედების სფეროში შემავალი ქალთა მიმართ ძალადობის ყველა ფორმის პრევენციისა და გამოვლენის, ქალებისა და კაცების თანასწორობის, მსხვერპლთა საჭიროებებისა და უფლებების, უწყებათაშორისი თანამშრომლობისა და მეორეული ვიქტიმიზაციის პრევენციის შესახებ სპეციალისტთა ყველა ჯგუფისთვის, განსაკუთრებით, სამართალდამცავი ორგანოების, ჯანდაცვის სექტორის თანამშრომლებისა და სოციალური მუშაკებისთვის. ყველა ტრენინგი უნდა ეფუძნებოდეს მკაფიო პროტოკოლებსა და გაიდლაინებს, რომლებიც ადგენს პერსონალისთვის სავალდებულო სტანდარტებს, ამასთანავე, გამყარებული უნდა იყოს სასწავლო სესიების სათანადო და მდგრადი დაფინანსებით. (პარაგრაფი 117)

დ. პროფილაქტიკური ღონისძიებები და სამკურნალო პროგრამები (მუხლი 16)

1. პროგრამები ოჯახში ძალადობის ჩამდენი პირებისთვის

20. GREVIO საქართველოს ხელისუფლებას მოუწოდებს, გადადგას ნაბიჯები ოჯახში ძალადობის ჩამდენი პირებისთვის განკუთვნილი პროგრამების, როგორც პრევენციული ინსტრუმენტის, პოტენციალის გასაზრდელად. კერძოდ, უზრუნველყოს ასეთი პროგრამების შესახებ ინფორმაციის უფრო ფართოდ გავრცელება და მათთვის ადეკვატური რესურსების გამოყოფა. GREVIO საქართველოს ხელისუფლებას ასევე მოუწოდებს, შეაფასოს არსებული პროგრამები, რათა განსაზღვროს მათი მოკლევადიანი და გრძელვადიანი გავლენა, ასევე - რამდენად მუშაობს ეს პროგრამები პრაქტიკაში იმ სამსახურებთან მჭიდრო კოორდინაციის საფუძველზე, რომლებიც მსხვერპლთათვის სპეციალიზებულ მხარდაჭერას უზრუნველყოფენ. (პარაგრაფი 126)

2. პროგრამები სექსუალური ძალადობის ჩამდენი პირებისთვის

21. GREVIO მტკიცედ მოუწოდებს საქართველოს ხელისუფლებას, გადადგას ნაბიჯები სტამბოლის კონვენციის მე-16 მუხლის მე-2 პუნქტის მოთხოვნების შესასრულებლად, რომელიც ითვალისწინებს სექსუალური ძალადობის ჩამდენი პირებისთვის მკურნალობის პროგრამების შექმნას, საერთაშორისო დონეზე არსებული კარგი პრაქტიკის მაგალითებისა და ადამიანის უფლებებზე დაფუძნებული მიდგომის გათვალისწინებით. (პარაგრაფი 128)

ე. კერძო სექტორისა და მასობრივი საინფორმაციო საშუალებების მონაწილეობა (მუხლი 17)

22. იმის გათვალისწინებით, თუ რაოდენ მნიშვნელოვან როლს ასრულებს მედია საზოგადოებაში ქალების სტატუსის, როლისა და ქალთა მიმართ ძალადობის მიმდებლობის კუთხით არსებული

დამოკიდებულებების ფორმირებაში, GREVIO საქართველოს ხელისუფლებას მტკიცედ მოუწოდებს, მიიღოს დამატებითი ზომები, რათა უზრუნველყოს მედიის მხრიდან თავის შეკავება გენდერული სტერეოტიპების პოპულარიზაციის, ქალების დამამცირებელი გამოსახულებების გავრცელებისა და ძალადობის შემთხვევების გენდერულად არამგრძობიარე ფორმით გაშუქებისგან, კერძოდ, ხელი შეუწყოს ჟურნალისტებისთვის სასწავლო პროგრამების ორგანიზებას და/ან თვითრეგულირების ფარგლებში არსებული სახელმძღვანელო წესების ფართოდ გამოყენებას. (პარაგრაფი 137)

23. GREVIO საქართველოს ხელისუფლებას მტკიცედ მოუწოდებს, გაზარდოს დასაქმების სექტორის ჩართულობისკენ მიმართული ძალისხმევა, რათა მათ მიიღონ შესაბამისი ზომები და დაადგინონ თვითრეგულირების სტანდარტები ქალთა მიმართ გენდერული ნიშნით ჩადენილ ძალადობასთან ბრძოლისა და პრევენციის მიზნით, განსაკუთრებით, სამუშაო ადგილზე სექსუალურ შევიწროებასთან დაკავშირებით. ასევე, აღრიცხონ მონაცემები მსხვერპლთა მიერ აღძრული საჩივრების რაოდენობისა და მათი შედეგების შესახებ. (პარაგრაფი 138)

IV დაცვა და მხარდაჭერა

ა. ზოგადი ვალდებულებები (მუხლი 18)

24. GREVIO საქართველოს ხელისუფლებას დაჟინებით მოუწოდებს, კანონით გათვალისწინებულ უწყებებს, არასამთავრობო ორგანიზაციებსა და სპეციალიზებული სერვისების მიმწოდებელთა შორის კოორდინაციისა და თანამშრომლობის მიზნით შექმნას ინსტიტუციონალიზებული სტრუქტურები, რათა უზრუნველყოფილი იყოს სტამბოლის კონვენციის მოქმედების სფეროში შემავალი ქალთა მიმართ ძალადობის ყველა ფორმის, კერძოდ, გაუპატიურების, სექსუალური ძალადობის, იძულებითი ქორწინების, ადევნების, სექსუალური შევიწროების და ოჯახში ძალადობის მსხვერპლთა სპეციფიკურ საჭიროებებზე მორგებული მრავალ უწყებათა თანამშრომლობა. (პარაგრაფი 146)

ბ. ინფორმაცია (მუხლი 19)

25. GREVIO საქართველოს ხელისუფლებას მტკიცედ მოუწოდებს, უზრუნველყოს ადვილად ხელმისაწვდომი და დროული ინფორმაციის ფართოდ გავრცელება სტამბოლის კონვენციის მოქმედების სფეროში შემავალი ძალადობის ყველა ფორმის მსხვერპლი ქალებისთვის მხარდაჭერის სერვისებისა და სამართლებრივი ზომების შესახებ, მათთვის გასაგებ ენაზე. ასევე, მიიღოს ზომები, რომ ნებსბისმიერი ხელმისაწვდომი ინფორმაცია მისაწვდომია კონკრეტულად მონყვლადი ქალებისთვის, როგორებიც არიან შშმ ქალები, ეროვნული და/ან ეთნიკური უმცირესობის წარმომადგენელი, დევნილი და სოფლად ან მაღალმთიან ადგილებში მცხოვრები ქალები. (პარაგრაფი 152)

გ. მხარდაჭერის საერთო სამსახურები (მუხლი 20)

1. სოციალური სამსახურები

26. GREVIO მტკიცედ მოუწოდებს საქართველოს ხელისუფლებას, მიიღოს საჭირო საკანონმდებლო და სხვა ზომები, რათა (პარაგრაფი 162):

- ა. უზრუნველყოს მთელი ქვეყნის მასშტაბით, სტამბოლის კონვენციის მოქმედების სფეროში შემავალი ძალადობის მსხვერპლი ყველა ქალისთვის იმ სერვისებზე ხელმისაწვდომობა, რომლებიც ხელს შეუწყობს მათ გამოჭანმრთელებას და ავტონომიას. კერძოდ, ეს ეხება სათანადო ფინანსურ დახმარებას, საცხოვრებელი უზრუნველყოფისა და დასაქმების პროგრამებს, განსაკუთრებით ისეთ ადგილებში, სადაც დასაქმების არასაკმარისი შესაძლებლობები არსებობს, მაგალითად, სოფლად;
- ბ. სოციალური სამსახურებისთვის გამოძებნოს სათანადო ადამიანური და ფინანსური რესურსები, სტამბოლის კონვენციის მოქმედების სფეროში შემავალი ქალთა მიმართ ძალადობის ყველა ფორმის მსხვერპლთა მხარდასაჭერად და მათი მოკლევადიანი და გრძელვადიანი საჭიროებების დასაკმაყოფილებლად. უზრუნველყოს სოციალური მუშაკების აღჭურვა ისეთი უნარებითა და რესურსებით, რომლებიც მათ შესაძლებლობას მისცემს, ადეკვატური დახმარება გაუწიონ მსხვერპლებს გენდერულად მგრძობიარე ფორმით.

2. ჯანდაცვის სამსახურები

27. GREVIO საქართველოს ხელისუფლებას მტკიცედ მოუწოდებს, გააგრძელოს ძალისხმევა

ჯანდაცვის სისტემის შესაძლებლობების გაზრდის კუთხით, რათა მან შესაბამისი რეაგირება მოახდინოს სტამბოლის კონვენციის მოქმედების სფეროში შემავალი ძალადობის ყველა ფორმის მსხვერპლი ქალებისა და გოგონების სამედიცინო და სასამართლო-სამედიცინო საჭიროებებთან დაკავშირებით. კერძოდ, უზრუნველყოს ცოტა ხნის წინ მიღებული ოქმებისა და გაიდლაინების ეფექტიანად განხორციელება, ასევე, ჯანდაცვის სფეროში მომუშავე ყველა სპეციალისტის აღჭურვა იმ უნარებითა და რესურსებით, რომლებიც მათ საშუალებას მისცემს, მოახდინონ ძალადობის მსხვერპლთა იდენტიფიცირება და შესაბამისი რეაგირება მრავალი ნიშნით დისკრიმინაციის მსხვერპლებისა ან ასეთი საფრთხის ქვეშ მყოფი ქალების ჩათვლით, მაგალითად, როგორც არიან შშმ ქალები, დევნილი და კონფლიქტის შედეგად დაზარალებული ქალები. (პარაგრაფი 167)

D. მხარდაჭერის სპეციალიზებული სამსახურები (მუხლი 22)

28. GREVIO მიუთითებს ქალი სპეციალისტების მიერ მხარდაჭერისა და კონსულტაციის გაცემის მნიშვნელობაზე სტამბოლის კონვენციის მოქმედების სფეროში შემავალი ძალადობის განცდის შემთხვევებთან, მათ შორის, ციფრულ გამოვლინებებთან დაკავშირებით და საქართველოს ხელისუფლებას დაჟინებით მოუწოდებს, მიიღოს ზომები, რათა მთელი ქვეყნის მასშტაბით უზრუნველყოფილი იყოს, ან შეიქმნას, ქალთა მხარდაჭერის ადეკვატური სპეციალიზებული სამსახურები, რომლებიც იყენებენ გენდერულ მიდგომას. (პარაგრაფი 174)

29. ამ პროცესში GREVIO საქართველოს ხელისუფლებას დაჟინებით მოუწოდებს, უზრუნველყოს ძალადობის მსხვერპლი ყველა ქალისა და მათი შვილებისთვის მხარდაჭერის ამგვარ სპეციალიზებულ სამსახურებზე ხელმისაწვდომობა. ეს განსაკუთრებით ეხებათ ქალებს, რომლებმაც განიცადეს დისკრიმინაციის ინტერსექციური ფორმები ან ასეთი საფრთხის ქვეშ იმყოფებიან, მაგალითად, სოფლად ან შორეულ ადგილებში მცხოვრები ან დევნილი ქალები. (პარაგრაფი 174)

ა. თავშესაფრები (მუხლი 23)

30. GREVIO საქართველოს ხელისუფლებას დაჟინებით მოუწოდებს, გააფართოოს თავშესაფრების რაოდენობა და/ან მათი ტევადობა მთელი ქვეყნის მასშტაბით, რათა დაკმაყოფილდეს მინიმალური სტანდარტი, რომელიც გულისხმობს ყოველ 10,000 სულ მოსახლეზე ერთი ოჯახის ადგილს. ასევე უზრუნველყოს თავშესაფრებზე თანაბარი წვდომა სტამბოლის კონვენციის მოქმედების სფეროში შემავალი ყველა ფორმის ძალადობის მსხვერპლი ქალებისთვის. გარდა ამისა, აუცილებელია, აღმოიფხვრას დამატებითი მოთხოვნები და ბიუროკრატიული დაბრკოლებები, როგორცაა მსხვერპლის სტატუსის მიღების ვალდებულება. (პარაგრაფი 186)

31. იმისათვის, რომ ძალადობის მსხვერპლი ქალებისა და მათი შვილებისთვის გარანტირებული იყოს ადეკვატური წვდომა უსაფრთხო თავშესაფრებზე, კონვენციის 23-ე მუხლის მოთხოვნის შესაბამისად, GREVIO საქართველოს ხელისუფლებას დაჟინებით მოუწოდებს, მიიღოს ზომები, რათა გენდერული ძალადობის მსხვერპლი ქალებისთვის უზრუნველყოფილი იყოს საცხოვრებელი მხოლოდ ერთი სქესისთვის განკუთვნილ თავშესაფრებში. (პარაგრაფი 187)

ბ. სათელეფონო ცხელი ხაზები (მუხლი 24)

32. GREVIO მტკიცედ მოუწოდებს საქართველოს ხელისუფლებას, გააძლიეროს ეროვნული ცხელი ხაზის ხელშეწყობისკენ მიმართული ძალისხმევა, რათა გაზარდოს მის შესახებ ცნობადობა ფართო საზოგადოებაში, მთელი ქვეყნის მასშტაბით. ასევე უზრუნველყოს, რომ სტამბოლის კონვენციის მოქმედების სფეროში შემავალი ძალადობის ყველა ფორმის, განსაკუთრებით, სექსუალური ძალადობის მსხვერპლებს დახმარება აღმოუჩინონ შესაბამისი მომზადების მქონე თანამშრომლებმა. (პარაგრაფი 194)

გ. სექსუალური ძალადობის მსხვერპლთა დახმარება (მუხლი 25)

33. GREVIO საქართველოს ხელისუფლებას დაჟინებით მოუწოდებს, შექმნას გაუპატიურების მსხვერპლთა კრიზისული ცენტრების და/ან სექსუალური ძალადობის მსხვერპლთა რეფერირების ცენტრების საკმარისი რაოდენობა, რომლებიც მისაწვდომი იქნება გაუპატიურებისა და/ან სექსუალური ძალადობის მსხვერპლთათვის, დააკმაყოფილებს ყველა მათ საჭიროებას მოკლე, საშუალო და გრძელვადიან პერსპექტივაში და უზრუნველყოფს გადაუდებელ სამედიცინო ზრუნვას, მაღალი ხარისხის სასამართლო-სამედიცინო ექსპერტიზას, ფსიქოლოგიურ და სამართლებრივ დახმარებას, და სპეციალიზებული მხარდაჭერის ორგანიზაციებთან გადამისამართებას. იმავდროულად, ამ სამსახურებზე მსხვერპლთა წვდომა არ უნდა იყოს დამოკიდებული მათ მზობაზე, აღძრან საჩივარი და/ან მიიღონ მსხვერპლის სტატუსი. (პარაგრაფი 200)

თ. ბავშვი მონაწილის დაცვა და დახმარება (მუხლი 26)

34. GREVIO საქართველოს ხელისუფლებას დაჟინებით მოუწოდებს, უზრუნველყოს ერთიმშობლის მიერ მეორე მშობელზე განხორციელებული ძალადობის ან სტამბოლის კონვენციის მოქმედების სფეროში შემავალი ძალადობის ნებისმიერი სხვა ფორმის მოწმე/თვითმხილველ ბავშვებზე მისი ნეგატიური გავლენის სამართლებრივი აღიარება. ამასთანავე, უზრუნველყოს ადეკვატური, ასაკის შესაბამისი კონსულტაციისა და მხარდაჭერის ხელმისაწვდომობა ასეთი ბავშვებისთვის ქვეყნის ყველა რეგიონში, საჭიროების შემთხვევაში, გრძელვადიანი ფსიქოლოგიური დახმარების ჩათვლით. (პარაგრაფი 207)

V. მატერიალური სამართალი

ა. სამოქალაქო სამართალი

1. სამოქალაქო სარჩელები და სამართლებრივი დაცვის საშუალებები (მუხლი 29)

35. GREVIO მტკიცედ მოუწოდებს საქართველოს ხელისუფლებას, ყველა შესაძლო საშუალებებით უზრუნველყოს, რომ სტამბოლის კონვენციის მოქმედების სფეროში შემავალი ძალადობის ყველა ფორმის მსხვერპლ ქალებს ჰქონდეთ ინფორმაცია და პრაქტიკული შესაძლებლობა, გაასაჩივრონ სახელმწიფო მოხელეების მიერ პროფესიული მოვალეობების შეუსრულებლობა. გარდა ამისა, ცენტრალური ხელისუფლების ორგანოებმა უნდა გაააქტიურონ ძალისხმევა და გამოიყენონ დაცვის არსებული საშუალებები იმ სახელმწიფო მოხელეების პასუხისგებაში მისაცემად, რომლებმაც არ გამოიჩინეს სათანადო გულისხმიერება და არ შეასრულეს თავიანთი ვალდებულებები სტამბოლის კონვენციის მოქმედების სფეროში შემავალი ძალადობრივი ქმედებების პრევენციის, გამოძიებისა და დამნაშავეთა დასჯის კუთხით. (პარაგრაფი 221)

2. კომპენსაცია (მუხლი 30)

36. იმის გათვალისწინებით, რომ ქალთა მიმართ ძალადობის და ოჯახში ძალადობის მსხვერპლთათვის სახელმწიფო კომპენსაციის სქემა ძალაში შედის 2023 წლიდან, GREVIO საქართველოს ხელისუფლებას სთავაზობს, გააუქმოს დათქმა სტამბოლის კონვენციის 30-ე მუხლის მე-2 პუნქტთან დაკავშირებით. (პარაგრაფი 225)

37. GREVIO საქართველოს ხელისუფლებას ასევე სთავაზობს, აღრიცხოს ქალთა მიმართ ძალადობის იმ საქმეების რაოდენობა, რომლებშიც სასამართლომ მოძალადეს დაზარალებულისთვის კომპენსაციის გადახდა დაავალა. (პარაგრაფი 226)

3. მეურვეობა, მონახულების უფლებები და უსაფრთხოება (მუხლი 31)

38. GREVIO საქართველოს ხელისუფლებას მტკიცედ მოუწოდებს (პარაგრაფი 232):

- ა. მიიღოს საჭირო საკანონმდებლო და სხვა ზომები, რათა სამოქალაქო და სისხლის სამართლის საქმეების განმხილველ შესაბამის სასამართლოებს მოეთხოვებოდეთ ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის ყველა ინციდენტის გათვალისწინება მეურვეობისა ან მონახულების უფლებების შესახებ გადანყვეტილების მიღებისას;
- ბ. უზრუნველყოს რისკის შეფასების პროცედურების ჩართვა მეურვეობისა და მონახულების უფლებების განსაზღვრაში, რათა ისეთ საქმეებში, რომლებიც ძალადობას ეხება, მიღებული გადანყვეტილებები გამომდინარეობდეს ბავშვის საუკეთესო ინტერესებიდან;
- გ. უზრუნველყოს მოსამართლეებისა და სხვა შესაბამისი პროფესიის წარმომადგენლებისთვის სახელმძღვანელო წესების შემუშავება და მიღება, რომლის მიზანიც იქნება მათი პროაქტიული როლის მხარდაჭერა ბავშვების მიმართ ძალადობის ზეგავლენის იდენტიფიცირებისა და დოკუმენტირების კუთხით

ბ. სისხლის სამართალი

1. ფსიქოლოგიური ძალადობა (მუხლი 33)

39. GREVIO საქართველოს ხელისუფლებას მოუწოდებს, შეაფასოს, რამდენად რეალურად და ეფექტიანად გამოიყენება ქალთა მიმართ ფსიქოლოგიური ძალადობის შესახებ სისხლის სამართლის დებულებები, მათ შორის, ონლაინ სივრცეში ან ტექნოლოგიების საშუალებით ჩადენილი ფსიქოლოგიური ძალადობის შემთხვევებში. დამატებით, იგი საქართველოს

ხელისუფლებას მოუწოდებს, გააუმჯობესოს მონაცემთა შეგროვება ფსიქოლოგიური ძალადობის ფაქტებზე, განსაკუთრებით იმ საქმეებთან დაკავშირებით, რომლებმაც გადაინაცვლეს არსებითი განხილვის ეტაპზე ან გამოტანილია საბოლოო გამამტყუნებელი განაჩენი. (პარაგრაფი 239)

2. ადევნება (მუხლი 34)

40. GREVIO საქართველოს ხელისუფლებას მტკიცედ მოუწოდებს, მიიღოს საჭირო საკანონმდებლო ზომები, რათა ადევნების შესახებ სისხლისსამართლებრივი დებულებები შესაბამისობაში მოვიდეს სტამბოლის კონვენციის 34-ე მუხლთან, კერძოდ, ცხოვრების წესის შეცვლასთან დაკავშირებული მოთხოვნისა და ადევნების ჩამდენი პირის პასუხისგებაში მიცემისთვის დაწესებული მაღალი მტკიცების ზღვარის მოხსნით. გარდა ამისა, GREVIO მტკიცედ მოუწოდებს საქართველოს ხელისუფლებას, მიიღოს ზომები ადევნების საქმეების რაოდენობის შესახებ მონაცემთა შეგროვების გასაუმჯობესებლად, მათ შორის, ონლაინ სივრცეში მისი ჩადენის შემთხვევებში, ასევე აღრიცხოს იმ საქმეთა რაოდენობა, რომლებიც არსებითი განხილვის ეტაპზე გადავიდა, ან სასამართლომ საბოლოო გამამტყუნებელი განაჩენი გამოიტანა. აღნიშნული ასევე მიზნად უნდა ისახავდეს იურიდიული პროფესიის წარმომადგენელთა შესაძლებლობების განვითარება ამგვარ დანაშაულებზე რეაგირების კუთხით. (პარაგრაფი 246)

3. ფიზიკური ძალადობა (მუხლი 35)

41. GREVIO საქართველოს ხელისუფლებას მტკიცედ მოუწოდებს, რეტროსპექტიულად განიხილოს ოჯახში ძალადობის შემთხვევები, რომლებსაც მსხვერპლის სიკვდილი მოჰყვა, ინსტიტუციურ/სასამართლო რეაგირებაში შესაძლო ხარვეზების იდენტიფიცირებისა და, სამომავლოდ, ამ ხარვეზების აღმოფხვრის მიზნით. (პარაგრაფი 251)

4. სექსუალური ძალადობა, მათ შორის, გაუპატიურება (მუხლი 36)

42. GREVIO საქართველოს ხელისუფლებას დაჟინებით მოუწოდებს, შეიტანოს ცვლილებები სისხლის სამართლის კოდექსის იმ დებულებებში, რომლებიც ეხება გაუპატიურებას და სექსუალური ხასიათის სხვაგვარ ქმედებას (სისხლის სამართლის კოდექსის 138-ე და 139-ე მუხლები), რათა მოხდეს თავისუფლად მიცემული თანხმობის ცნების სრულად გათვალისწინება, სტამბოლის კონვენციის 36-ე მუხლის მოთხოვნის შესაბამისად. ასევე, უზრუნველყოს პრაქტიკაში ამ დებულებების ეფექტიანად გამოყენება სამართალდამცავი ორგანოების, პროკურორებისა და სასამართლოს მიერ, მათ შორის, როდესაც გარემომცველი პირობები გამორიცხავს თანხმობის მიცემის ნამდვილობას. ამ მიზნით, GREVIO საქართველოს ხელისუფლებას მტკიცედ მოუწოდებს, სისხლის სამართლის მართლმსაჯულების სისტემაში მომუშავე ყველა შესაბამისი პროფესიის წარმომადგენლებისთვის დანერგოს სახელმძღვანელო პრინციპები და სასწავლო პროგრამები, რომლებშიც ასახული იქნება გაუპატიურების ზემოაღნიშნული განმარტება. (პარაგრაფი 261)

43. GREVIO საქართველოს ხელისუფლებას მოუწოდებს, სისხლის სამართლის კანონმდებლობაში შეიტანოს ნორმა, რომელიც მოიცავს სტამბოლის კონვენციის 36-ე მუხლის 1.გ პუნქტით გათვალისწინებულ განზრახ ქმედებას. (პარაგრაფი 262)

5. იძულებითი ქორწინება (მუხლი 37)

44. GREVIO საქართველოს ხელისუფლებას მოუწოდებს, უზრუნველყოს ზრდასრულის ან ბავშვის სხვა სახელმწიფოს ტერიტორიაზე შეტყუების კრიმინალიზება მასთან ქორწინების იძულების მიზნით, სტამბოლის კონვენციის 37-ე მუხლის მე-2 პუნქტის შესაბამისად. GREVIO საქართველოს ხელისუფლებას მტკიცედ მოუწოდებს, გადადგას ნაბიჯები, რათა უზრუნველყოს ძალადობის ამ ფორმის პრევენცია და გამოვლენა, ამასთანავე, მხარდაჭერა აღმოუჩინოს ადრეული ან იძულებითი ქორწინების მსხვერპლ ქალებსა და გოგონებს. (პარაგრაფი 268)

6. ქალის სასაქსო ორგანოების დასახიჩრება (მუხლი 38)

45. GREVIO საქართველოს ხელისუფლებას მოუწოდებს, გაზარდოს სპეციალისტებისა და ფართო საზოგადოების ცნობიერებისა და ცოდნის ამაღლებისკენ მიმართული ძალისხმევა ქალთა მიმართ ძალადობის ისეთი სპეციფიკური ფორმის შესახებ, როგორცაა ქალის სასაქსო ორგანოების დასახიჩრება, რათა უზრუნველყოს ასეთი შემთხვევების იდენტიფიცირება და გამოძიება. (პარაგრაფი 273)

7. იძულებითი აბორტი და იძულებითი სტერილიზაცია (მუხლი 39)

46. GREVIO საქართველოს ხელისუფლებას მოუწოდებს, სისხლის სამართლის კანონმდებლობაში შემოიტანოს იძულებითი აბორტი დანაშაულად, როგორც ეს განმარტებულია კონვენციის 39-ე მუხლით და უზრუნველყოს ასეთ შემთხვევებზე ეფექტიანი სამართლებრივი დევნა. (პარაგრაფი 279)

8. სექსუალური შვიწროება (მუხლი 40)

47. GREVIO საქართველოს ხელისუფლებას მტკიცედ მოუწოდებს, ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსში სექსუალური შვიწროების განმარტება შეუსაბამოს სტამბოლის კონვენციის მე-40 მუხლში წარმოდგენილ ფორმულირებას, არსებული განმარტების მოქმედების ფარგლების გაფართოებით და უზრუნველყოს ამ დებულების განხორციელება ყველა შესაბამისი სპეციალისტისა და ფართო საზოგადოების ცნობიერების ამაღლების გზით. (პარაგრაფი 284)

9. სანქციები და ზომები (მუხლი 45)

48. პატივს სცემს რა სასამართლოს დამოუკიდებლობის პრინციპს, GREVIO საქართველოს ხელისუფლებას დაჟინებით მოუწოდებს, უზრუნველყოს, რომ ქალთა მიმართ ძალადობის და ოჯახში ძალადობის შემთხვევებში დანიშნული სასჯელები შეესაბამებოდეს დანაშაულის სიმძიმეს და ჰქონდეს შემაკავებელი ეფექტი, ხოლო მოსამართლეებმა გამოიყენონ საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსით გათვალისწინებული სასჯელების სრული სპექტრი. (პარაგრაფი 291)

10. დამამძიმებელი გარემოებები (მუხლი 46)

49. GREVIO საქართველოს ხელისუფლებას მოუწოდებს, მიიღოს სათანადო ზომები, რათა სტამბოლის კონვენციის 46-ე მუხლში წარმოდგენილი ყველა დამამძიმებელი გარემოება პრაქტიკაში ეფექტიანად იყოს გამოყენებული სასამართლოს მიერ. (პარაგრაფი 297)

11. დავების მოგვარებასთან დაკავშირებული სავალდებულო ალტერნატიული პროცესების ან განაჩენის გამოთანის აპრიალვა (მუხლი 48)

50. GREVIO საქართველოს ხელისუფლებას მტკიცედ მოუწოდებს, მიიღოს ზომები, რათა ქალთა მიმართ ძალადობის შემთხვევებში არ იყოს გამოყენებული საპროცესო შეთანხმება, თუ მსხვერპლს თავისუფალი ნების საფუძველზე არ გამოუხატავს თანხმობა ამის თაობაზე, იმ ქალთა დისბალანსის გათვალისწინებით, რომელიც არსებობს მსხვერპლსა და მოძალადეს შორის. ამასთანავე, უზრუნველყოს კონვენციის მოქმედების სფეროში შემავალი ძალადობის მსხვერპლი ყველა ქალის ინფორმირება, რომ სისხლის სამართლის პროცესში დავების ალტერნატიული გადაწყვეტა სავალდებულო მოთხოვნა არ არის. (პარაგრაფი 300)

VI. გამოძიება, სისხლისსამართლებრივი დევნა, საპროცესო კანონმდებლობა და დაცვითი ზომები

ა. ზოგადი ვალდებულებები, მყინიერი რეაგირება, პრევენცია და დაცვა (მუხლები 49 და 50)

1. სამართალდამცავი ორგანოებისთვის შეტყობინება, სამართალდამცავი ორგანოების მყინიერი რეაგირება და გამოძიება

51. GREVIO საქართველოს ხელისუფლებას მტკიცედ მოუწოდებს (პარაგრაფი 308):

- ა. გაააქტიუროს ძალისხმევა, რათა უზრუნველყოს სამართალდამცავი ორგანოების სწრაფი და სათანადო რეაგირება სტამბოლის კონვენციის მოქმედების სფეროში შემავალი ქალთა მიმართ ძალადობის ყველა ფორმაზე, საჭირო რესურსებით, ცოდნითა და საშუალებებით მათი აღჭურვის გზით;
- ბ. მიიღოს ზომები, რათა წაახალისოს შეტყობინება და შეამციროს იმ ქალების ხელახალი ტრავმირება, რომლებიც პოლიციას ქალთა მიმართ ძალადობის ნებისმიერი ფორმის, მათ შორის, ინტიმური პარტნიორის მხრიდან ძალადობის, სექსუალური ძალადობისა და გაუპატიურების შესახებ ატყობინებენ. ეს ასევე უნდა მოიცავდეს პოლიციის განყოფილებების აღჭურვას საჭირო ადამიანური და ტექნიკური რესურსებით ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის შემთხვევებზე სათანადო რეაგირებისთვის;

- გ. გააგრძელოს ძალისხმევა სამართალდამცავ უწყებებში გენდერულად დაბალანსებული სამუშაო გარემოს უზრუნველსაყოფად, ქალი ოფიცრების რაოდენობის მნიშვნელოვნად გაზრდის გზით, რათა გარანტირებული იყოს მსხვერპლთა დახმარება და გამოკითხვა ქალი ოფიცრების მიერ.

2. ეფექტიანი გამოძიება და სამართლებრივი დაცვა

52. GREVIO საქართველოს ხელისუფლებას დაჟინებით მოუწოდებს, უზრუნველყოს სამართალდამცავი ორგანოების თანამშრომელთა მომზადება გავრცელებული დამოკიდებულებების, რწმენებისა და პრაქტიკის დასაძლევად, რათა ოჯახში ძალადობაზე პოლიციის რეაგირება დაეფუძნოს მსხვერპლსა და მოძალადეს შორის არსებული ძალთა დისბალანსის, ძალადობის გენდერული ბუნების, მისი გავლენისა და შედეგების გაცნობიერებას. (პარაგრაფი 319)

53. GREVIO მტკიცედ მოუწოდებს საქართველოს ხელისუფლებას, დაუყოვნებლივ მიიღოს ზომები, რათა უზრუნველყოს სწრაფი და სათანადო რეაგირება პროკურატურის მიერ ქალთა მიმართ ძალადობის ყველა ფაქტზე, განსაკუთრებით, გაუპატიურებისა და სექსუალური ძალადობის შემთხვევებში. (პარაგრაფი 320)

54. GREVIO საქართველოს ხელისუფლებას დაჟინებით მოუწოდებს, სწრაფად უზრუნველყოს ნებისმიერი/ყველა საკანონმდებლო და პროცედურული ფაქტორის იდენტიფიცირება, რომლებიც ხელს უწყობს გაუპატიურების მტკიცების უაღრესად მაღალი სტანდარტის არსებობას სასამართლოში და მოახდინოს მათზე რეაგირება. იმავდროულად, სათანადო ყურადღება დაუთმოს გამოძიებისა და სასამართლო პროცესებში მსხვერპლთა ხელახალი ტრავმირების თავიდან აცილებას. (პარაგრაფი 321)

ბ. რისკის შეფასება და რისკის მართვა (მუხლი 51)

55. GREVIO მტკიცედ მოუწოდებს საქართველოს ხელისუფლებას, უზრუნველყოს რისკის შეფასებისა და მართვის სისტემატურად განხორციელება კონვენციის მოქმედების სფეროში შემავალი ქალთა მიმართ ძალადობის ყველა ფორმასთან დაკავშირებით, მათ შორის, ადრეული ან იძულებითი ქორწინების რისკის ქვეშ მყოფ ქალებსა და გოგონებთან მიმართებით. გარდა ამისა, GREVIO საქართველოს ხელისუფლებას მტკიცედ მოუწოდებს, უზრუნველყოს ეფექტიანი და სისტემატური უწყებათაშორისი მუშაობა ყველა რეგიონში, ინდივიდუალური მსხვერპლის უფლებებსა და უსაფრთხოებაზე დაყრდნობით, რათა შესაძლებელი იყოს ყველა რელევანტური რისკფაქტორის იდენტიფიცირება და მათზე ადეკვატური რეაგირება, მსხვერპლთა უსაფრთხოების მიზნით და ქალებისა და ბავშვების გარდაცვალების რაოდენობის შესამცირებლად. (პარაგრაფი 330)

გ. ამპრძალავი ორდერები (მუხლი 52)

56. GREVIO მტკიცედ მოუწოდებს საქართველოს ხელისუფლებას, უფრო მკაცრი მონიტორინგი გაუწიოს შემაკავებელი ორდერების შესრულებას, ასევე გადახედოს პოლიციის მიერ ასეთი ორდერების გამოცემის პროცესს, რათა შესაძლებელი იყოს სასამართლოს მიერ მათი გაუქმების მაღალი მაჩვენებლის მიზეზების იდენტიფიცირება და მათზე რეაგირება. (პარაგრაფი 340)

დ. შემაკავებელი ან დამცავი ორდერები (მუხლი 53)

57. GREVIO მტკიცედ მოუწოდებს საქართველოს ხელისუფლებას, გამოავლინოს შემაკავებელი და დამცავი ორდერების დარღვევის მაღალი მაჩვენებლის გამომწვევი მიზეზები და უზრუნველყოს ქმედითი, პროპორციული და შემაკავებელი ეფექტის მქონე სანქციების გამოყენება მათი დარღვევის შემთხვევებში. (პარაგრაფი 346)

ჟ. EX PARTE და EX OFFICIO სასამართლო პროცესები (მუხლი 55)

58. GREVIO საქართველოს ხელისუფლებას მტკიცედ მოუწოდებს, გააგრძელოს ძალისხმევა საგამოძიებო სტანდარტების დაცვის შესახებ შესაბამისი სპეციალისტების მომზადების კუთხით, რათა შემცირდეს მსხვერპლის ჩვენებაზე დამოკიდებულება და უზრუნველყოფილი იყოს ქალთა მიმართ ძალადობის, განსაკუთრებით კი, სექსუალური ძალადობის შემთხვევებზე ეფექტიანი ex officio სისხლისსამართლებრივი დევნა. (პარაგრაფი 355)

3. დაცვითი ზომები (მუხლი 56)

59. GREVIO საქართველოს ხელისუფლებას მტკიცედ მოუწოდებს, უზრუნველყოს ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის, მათ შორის, არასრულწლოვანი მსხვერპლებისა და მოწმეებისთვის ხელმისაწვდომი დაცვის ყველა ღონისძიების სისტემატური გამოყენება საქართველოს კანონმდებლობის შესაბამისად, განსაკუთრებით, გამოძიების და სასამართლო პროცესების დროს. გარდა ამისა, უზრუნველყოს სხდომების ჩატარება აუდიო-ვიდეო საშუალებებით, ასევე მსხვერპლებისა და სავარაუდო მოძალადეებისთვის ცალ-ცალკე შესასვლელებისა და მოსაცდელების გამოყენებით, მათი პირისპირ შეხვედრის თავიდან ასაცილებლად. (პარაგრაფი 368)

VII. მიგრაცია და თავშესაფარი

ა. ბინადრობის სტატუსი (მუხლი 59)

60. GREVIO მტკიცედ მოუწოდებს საქართველოს ხელისუფლებას, უზრუნველყოს, რომ „უცხოელთა და მოქალაქეობის არმქონე პირთა სამართლებრივი მდგომარეობის შესახებ“ კანონის მე-15 მუხლის პრაქტიკული იმპლემენტაციის საფუძველზე, ოჯახში ძალადობის მსხვერპლ მიგრანტ ქალებს და ქალებს რომელთა საქართველოში დარჩენის უფლებაც მოძალადეზე დამოკიდებული, ჰქონდეთ დროებითი ბინადრობის ნებართვის მიღების შესაძლებლობა მტკიცების იმ სტანდარტებზე დაყრდნობით, რომელთა დაკმაყოფილებასაც ისინი შეძლებენ. (პარაგრაფი 382)

ბ. თავშესაფრის მოთხოვნა გენდერული ნიშნის საფუძველზე (მუხლი 60)

1. თავშესაფრის განსაზღვრის გენდერულად მგრძობიარე პროცედურა

61. GREVIO საქართველოს ხელისუფლებას მოუწოდებს (პარაგრაფი 391):

- ა. მიიღოს ზომები იურიდიული დახმარების ხელმისაწვდომობისა და წარმომადგენლობის უზრუნველსაყოფად არა მხოლოდ სასამართლოში, არამედ, აგრეთვე, თავშესაფრის მიღების პროცედურის ადმინისტრაციულ ეტაპზე;
- ბ. შეაგროვოს და გამოაქვეყნოს ყოველწლიური მონაცემები გენდერთან დაკავშირებული დევნის საფუძველზე თავშესაფრის მისაღებად წარდგენილი განცხადებების რაოდენობის შესახებ, ასევე იმის თაობაზე, რამდენი მათგანი დაკმაყოფილდა და რამდენს ეთქვა უარი.

გ. არგამკვეთის პრინციპი (მუხლი 61)

62. GREVIO მტკიცედ მოუწოდებს საქართველოს ხელისუფლებას, უზრუნველყოს, რომ ძალადობის მსხვერპლი ქალები, რომლებსაც დაცვა ესაჭიროებათ, მათი სტატუსისა ან საცხოვრებელი ადგილის მიუხედავად, არცერთ შემთხვევაში არ დააბრუნონ იმ ქვეყანაში, სადაც მათ სიცოცხლეს საფრთხე დაემუქრება, ან, შესაძლოა, დაექვემდებარონ წამებას, არაადამიანურ, დამამცირებელ მოპყრობას ან დასჯას. (პარაგრაფი 404)

დანართი II

იმ სახელმწიფო უწყებებისა და სხვა საჯარო სტრუქტურების, არასამთავრობო და სამოქალაქო საზოგადოების ორგანიზაციების ჩამონათვალი, რომლებთანაც GREVIO-მ კონსულტაციები გამართა:

სახელმწიფო უწყებები

- თავდაცვის სამინისტრო
- განათლებისა და მეცნიერების სამინისტრო
- საგარეო საქმეთა სამინისტრო
- ადამიანის უფლებათა სამინისტრო
- შინაგან საქმეთა სამინისტრო
- ოკუპირებული ტერიტორიებიდან დევნილთა, შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტრო
- იუსტიციის სამინისტრო
- საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური
- პროკურატურა

ადგილობრივი ხელისუფლების ორგანოები

- გორის მუნიციპალიტეტი

საჯარო ორგანოები

- გენდერული თანასწორობის, ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის საკითხებზე მომუშავე უწყებათაშორისი კომისია
- იურიდიული დახმარების სამსახური
- სსიპ სახელმწიფო ზრუნვის სააგენტო
- სსიპ სოციალური მომსახურების სააგენტო
- ლევან სამხარაულის სახელობის სასამართლო ექსპერტიზის ეროვნული ბიურო
- პარლამენტის ადამიანის უფლებათა დაცვის კომიტეტი
- პარლამენტის გენდერული თანასწორობის საპარლამენტო საბჭო
- სახალხო დამცველის ოფისი
- უზენაესი სასამართლოს ანალიტიკური დეპარტამენტი

არასამთავრობო ორგანიზაციები

- ასოციაცია „ჰერა XXI“
- Equality Now
- საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია
- პარტნიორობა ადამიანის უფლებებისთვის
- კავშირი „საფარი“
- ქალთა საინფორმაციო ცენტრი
- ქალთა ინიციატივების მხარდაჭერის ჯგუფი (WISG)

ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის წინააღმდეგ ბრძოლის ექსპერტთა ჯგუფი (GREVIO) ადამიანის უფლებათა მონიტორინგის დამოუკიდებელი ორგანოა. მისი მანდატია, მონიტორინგი გაუწიოს, თუ რამდენად ასრულებენ მხარეები ევროპის საბჭოს კონვენციას ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის პრევენციისა და აღკვეთის შესახებ (სტამბოლის კონვენცია).

სტამბოლის კონვენცია ყველაზე ყოვლისმომცველი საერთაშორისო ხელშეკრულებაა, რომელიც ებრძვის ქალთა მიმართ ძალადობას და ოჯახში ძალადობას. მისი ყოვლისმომცველი დებულებები შეეხება პრევენციული და დამცავი ზომების ფართო სპექტრს, ისევე, როგორც არაერთ ვალდებულებას, რომლებიც უზრუნველყოფს ადამიანის უფლებების ასეთი მძიმე დარღვევების მიმართ ადეკვატურ სისხლისსამართლებრივ რეაგირებას.

წინამდებარე ანგარიში შეიცავს სტამბოლის კონვენციის დებულებების განხორციელების საერთო ანალიზს. მასში ხაზგასმულია ქალთა მიმართ ძალადობასთან ბრძოლისა და პრევენციის კუთხით ეროვნულ დონეზე განხორციელებული პოზიტიური ინიციატივები, ასევე, წარმოდგენილია რეკომენდაციები და წინადადებები იმ ქალთა მდგომარეობის გასაუმჯობესებლად, რომლებიც ძალადობას განიცდიან.

www.coe.int/conventionviolence

KAT

www.coe.int

ევროპის საბჭო ადამიანის უფლებათა წამყვანი ორგანიზაციაა. ის აერთიანებს 46 წევრ სახელმწიფოს, მათ შორის, ევროკავშირის წევრ ყველა ქვეყანას. ევროპის საბჭოს ყველა წევრმა ქვეყანამ ხელი მოაწერა ადამიანის უფლებათა ევროპულ კონვენციას, რომელიც შექმნილია ადამიანის უფლებების, დემოკრატიისა და კანონის უზენაესობის დასაცავად. ევროპის საბჭოს წევრ სახელმწიფოებში კონვენციის განხორციელებას ზედამხედველობას უწევს ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო.